

ПРОСВЕТНИ ГЛАСНИК

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ

МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

ГОД. XXIX

ЈУНИ 1908

БРОЈ 6

СЛУЖБЕНИ ДЕО

УКАЗИ ЊЕГОВОГА ВЕЛИЧАНСТВА КРАЉА СРБИЈЕ ПЕТРА I

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

ОДЛИКОВАЊЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 5 јуна 1908 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова, одликована је:

Орденом Св. Саве IV реда:

Г-ђа *Милева Радловићка*, стални члан Српског Краљ. Народ-ног Позоришта.

ПОСТАВЉЕЊА УЧИТЕЉА И УЧИТЕЉИЦА НАРОДНИХ ШКОЛА

На основи члана 35. закона о народним школама постављам за наставнике народних школа на упражњена места:

I у Београду:

у женским школама

1. Даницу Илићку, учитељицу из Гор. Топонице (топл.).
2. Катарину Ж. Јовановићку, учитељицу из Београда.
3. Љубицу Бошковићку, учитељицу из Београда.
4. Љубицу А. Ђорђевићку, учитељицу из Београда.
5. Милеву Јоксимовићку, учитељицу из Београда.
6. Настасију Видојковићеву, учитељицу из Београда.

у мушким школама

1. Димитрија Пауновића, учитеља из Дрена.
2. Јована П. Јовановића, учитеља из Крагујевца.
3. Крсту Јонића, учитеља из Јагодине.
4. Љубомира Јанковића, учитеља из Београда.
5. Недељка Игњатовића, учитеља из Београда.

II у београдском округу :

1. на Бањици: Димитрија Милићевића, учитеља из Бањице.
2. у Вел. Селу: Танасија Јовановића, учитеља из Вел. Села.
3. у Жаркову: Василију Ђукановићку и Милорада Ђукановића, учитеље из Стенојевца.
4. у Малом Мокром Лугу: Глигорија Крајчића — Костића, учитеља из Бојника (врањ.).
5. у Пиносави: Радисава Стојановића, учитеља из Пиносаве.
6. у Ришњу: Зорку Стојановићку, учитељицу из Сибнице (беогр.) и Тодора Илића, учитеља из Ришња.
7. у Рушњу: Владимира Сретеновића, учитеља из Рушња.
8. у Врчину: Василија Вукомановића, учитеља из Брезове (чач.)
9. у Ритопеку: Милеву Јовановићеву и Николу Милићевића, учитеље из Ритопека.
10. у Шепшину: Милана Петровића, учитеља из Шепшина.
11. у Вреоцима: Лепосаву Ђукановићку, учитељицу из Врелаца.
12. у Лазаревцу: Милицу Јаковљевићку, учитељицу из Лазаревца и Тому Јаковљевића, учитеља из Лукавице (беогр.)
13. у Лукавици: Христифора Станковића, учитеља из Баталаге (ваљев.)
14. у Америћу: Радоја Јоковића, учитеље из Крушевице (беогр.).
15. у Бабама: Новицу Ђорђевића, учитеља из Дражевца (беогр.).
16. у Вел. Иванчи: Драгу Милојевићку, учитељицу из Вел. Иванче, Милоја Милојевића, учитеља из Вел. Иванче и Наталију Костићеву, учитељицу из Грабовице (крај.).
17. у Лисовићу: Војислава Дамјановића, учитеља из Лисовића.
18. у Мелој Иванчи: Јелисавету М. Катанићку, учитељицу из Ришња.
19. у Стојнику: Светозара М. Крстића, учитеља из Стојника.
20. у Баћевцу: Јована Крагуљевића, учитеља из Баћевца.
21. у Конатицама: Саву Милосављевића, учитеља из Конатица.

III у ваљевском округу

1. у Ваљеву: Михаила Максимовића, учитеља из Бранковине и Николу Милосављевића, учитеља из Ваљева.
2. у Грабовици: Живојина Исаиловића, учитеља из Грабовице.
3. у Лесковицама: Јована Госпавића и Јована Тодорића, учитеље из Лесковица.
4. у Боговађи: Софију Вучовићку, учитељицу из Боговађе.
5. у Крчмару: Ђорђа Ђорђевића, учитеља из Поћутâ (ваљ.).
6. у Рибници: Рафаила Антонијевића, учитеља из Доње Тошлице (ваљев.).
7. у Лолагњу: Филипа Тошовића, учитеља из Брекова (ужич.).

8. у *Причевићу*: Мирославу Ђирићку и Радивоја Ђирића, учитеље из Причевића.
9. у *Суводољу*: Јелицу Теодосићку и Владимира Теодосића, учитеље из Поћута.
10. у *Грабовцу*: Даринку Шутовићеву, учитељицу из Милошевца (смедер.).
11. у *Јошеви*: Милицу Ђерићку и Видоја Ђерића, учитеље из Јошеве.
12. у *Скели*: Драгу Јовановићку, учитељицу из Вранића (беогр.).
13. у *Пироману*: Гаврила Бујошевића, учитеља из Митровице (подр.).
14. у *Бањанима*: Десанку Гојковићку и Светислава Гојковића, учитеље из Бањана.
15. у *Борку*: Александра Ђорђевића, учитеља из Борка.
16. у *Јабучју*: Даринку Лазићеву, учитељицу из Вел. Јасикове (крај.) и Душана Јов. Белмаша, учитеља из Пиромана.
17. на *Убу*: Ленку Марковићку, учитељицу из Ваљева.

IV. у врањском округу:

1. у *Врању*: Милеву Шкрљићку и Петра Манојловића, учитеље из Врања.
2. у *Туларима*: Милана Ристовића, учитеља из Блажева (круп.).
3. на *Власини*: Михаила Цветковића, учитеља из Клајића (врањ.).
4. у *Цепи*: Милана Живковића, учитеља из Бојника и Милана Јовановића, учитеља из Цепе.
5. у *Кални*: Лазара Ђирковића, учитеља из Калне.
6. у *Предејану*: Љубомира Стојковића, учитеља из Вел. Грабовнице (врањ.).
7. у *Бојнику*: Добривоја Стевановића, учитеља из Лапотинца.
8. у *Косанчићу*: Димитрија Маринковића, учитеља из Косанчића.
9. у *Губеревцу*: Ђорђа Поповића, учитеља из Губеревца.
10. у *Лесковцу*: Ангелину Пантићку и Милеву Голубовићку, учитељице из Лесковца; Лепосаву Давидовићку, учитељицу из Ракинца (смед.), Јована Голубовића, учитеља из Лесковца и Јована Давидовића, учитеља из Ракинца.
11. у *Печењевцу*: Јулијану Кнежевићеву, учитељицу из Разгојне.
12. у *Разгојни*: Христину Ђорђевићку и Илију Ђорђевића, учитеље из Кисиљева (пожар.).
13. у *Врањској Бањи*: Јелисавету Станимировићку и Лазара Станимировића, учитеље из Врањске Бање.
14. у *Буштрању*: Манојла Сентића, учитеља из Буштрања.
15. у *Корбевцу*: Никосаву Поповићку и Божицара Поповића, учитеље из Драгуше (топл.).
16. у *Рагају*: Војислава Поповића, учитеља из Мироча (крај.).
17. у *Тибужду*: Аџродиту Поповићку и Мирка Поповића, учитеље из Тубужда.
18. у *Власотинцу*: Даринку Поповићку, учитељицу из Власотинца.

V. у крагујевачком округу:

1. у *Крагујевцу*: Софију Вујићеву, учитељицу из Крагујевца, и Петра Александровића, учитеља из Крагујевца.

2. у *Борчу*: Наталију Стаменковићку и Исидора Стаменковића, учитеље из Мораваца (рудн.) и Адама Аћимовића, учитеља из Закуте.
3. у *Годачици*: Срећка Миловановића, учитеља из Годачице.
4. у *Закути*: Драгутина Михаиловића, учитеља из Неменикућа (беогр.).
5. у *Поскурицама*: Војислава Милорадовића, учитеља из Великог Шења.
6. у *Рамаћи*: Јелицу Хаџи-Поповићеву, учитељицу из Вратарнице (тим.).
7. у *Бањи*: Лепосаву Борисављевићеву, учитељицу из Бање.
8. у *Божурњи*: Владимира Павловића, учитеља из Божурње.
9. у *Липовцу*: Арсенија Недића, учитеља из Липовца.
10. у *Вукосавцима*: Берту Брантову, учитељицу из Драгова (мор.) и Живојина Савића, учитеља из Белановице (руд.)
11. у *Гарашима*: Будимира Благојевића, учитеља из Љуљака.
12. у *Загорици*: Живомира Бабића, учитеља из Загорице.
13. у *Маслошеву*: Даринку Илићку, учитељицу из Маслошева.
14. у *Доњим Комарицама*: Бранка Вуксановића, учитеља из Љубичевца.
15. у *Лужницама*: Ангелину Милосављевићку и Светолика Милосављевића, учитеље из Лужница, и Милоша Максимовића, учитеља из Светлића.
16. у *Жабарима*: Марка Ранковића, учитеља из Јунковца.
17. у *Јунковцу*: Милеву Васиљевићеву, учитељицу из Блаца (топл.).
18. у *Клоки*: Босиљку Стевановићеву, учитељицу из Клоке.
19. у *Лаиову*: Ленку Драговићку и Михаила Драговића, учитеље из Доброг Дола (смед.).
20. у *Саранову*: Стану Милосављевићку, учитељицу из Саранова.
21. у *Трнави (гор. крај)*: Лепосаву Лучићку и Данила Лучића, учитеље из Трнавe.
22. у *Стојнику*: Живана Дим. Ивановића, учитеља из Вукосаваца.
23. у *Мисачи*: Новака Марковића, учитеља из Гор. Буковице (подр.).

VI. у крајинском округу:

1. у *Неготину*: Лепосаву Поповићеву, учитељицу из Неготина.
2. у *Подвршци*: Милутина Савовића, учитеља из Боровца (тим.).
3. у *Слатини*: Милорада Живковића, учитеља из Слатине.
4. у *Видровцу*: Софију Петковићку, учитељицу из Прахова.
5. у *Јабуковцу*: Видосаву Кузмановићку, учитељицу из Забрђа (пожар.), Катарину Спасићку и Витомира Казимировића, учитеље из Јабуковца.
6. у *Малајници*: Стојана Динчића, учитеља из Вратне.
7. у *Уровици*: Јелену Поповићку и Борислава Поповића, учитеље из Трнаваца (тим.).
8. у *Љубичевцу*: Алексу Стојковића, учитеља из Грабовице.
9. у *Малој Врбици*: Гојка Петровића, учитеља из Топонице.
10. у *Рткову*: Даницу Савићеву, учитељицу из Лука.
11. у *Сипу*: Јелену Калабићеву, учитељицу из Сипа.
12. у *Текији*: Милеву Јелићку, учитељицу из Текије.
13. у *Кленовцу*: Ђурђу Симоновићку, учитељицу из Поповице.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBE.BS

14. у *Лукама*: Николу Косанића, учитеља из Лука.
15. у *Прахову*: Михаила Заставниковића, учитеља из Прахова и Димитрија Узуновића, учитеља из Милошева.
16. у *Радужецу*: Милицу Врбавчеву, учитељицу из Грабовице.
17. у *Смедовцу*: Божидара Милошевића, учитеља из Костола.
18. у *Тамничу*: Александра Лукића, учитеља из Врусника.
19. у *Клокочевцу*: Антонију Милисављевићку и Животу Милисављевића, учитеље из Танде.
20. у *Михаиловцу*: Стојану Анђелковићеву и Софију Теодоровићеву, учитељице из Михаиловца.
21. у *Грабовици*: Анку Ђуркову, учитељицу из Штубика.
22. у *Корбову*: Добринку Ђорђевићеву, учитељицу из Ргова.
23. у *Метришу*: Наталију Првуловићеву, учитељицу из Метриша.
24. у *Мајдан-Пеку*: Стану Стојановићеву, учитељицу из Мајдан-Пека.

VII. у крушевачком округу:

1. у *Крушевцу*: Катарину Стаматовићку и Аврама Стаматовића, учитеље из Витошевца.
2. у *Александровцу*: Даницу Ђорђевићеву, учитељицу из Трстеника и Наталију Браловићку, учитељицу из Прокупља.
3. у *Трнавцима*: Милану Радојичићеву, учитељицу из Трнаваца.
4. у *Брусу*: Милеву Дедовићку и Ђиру Ранчића, учитеље из Бруса.
- 5.) у *Златару*: Радомира Петровића, учитеља из Криве Реке.
- 6.) у *Левицу*: Божидара Михаиловића, учитеља из Блажева.
- 7.) у *Лучини*: Драгољуба Ракића, учитеља из Гор. Ступња.
- 8.) у *Подгорцу*: Марка Миловановића, учитеља из Подгорца.
- 9.) у *Ражњу*: Живку Динићку, учитељицу из Ражња.
- 10.) у *Скорици*: Драгу Грујићку и Јована Грујића, учитеље из Скорице.
11. у *Белој Води*: Николу Антоновића, учитеља из Беле Воде.
12. у *Бивољу*: Ристу Трајковића, учитеља из Јасике.
13. у *Кукљину*: Аксентија Милутиновића, учитеља из Брезовице.
14. у *Мајдеву*: Јована Радовића и Параскеву Радовићку, учитеље из Мајдева.
15. у *Пецељевцу*: Јелену Пешићку, учитељицу из Дворана.
16. у *Граду Сталаћу*: Драгомира Пвковића, учитеља из Јовца (морав.).
17. у *Врњцима*: Димитрија Тасића, учитеља из Врњаца.
18. у *Јасиковици*: Благоја Јевтића, учитеља из Милутовца.
19. у *Милутовцу*: Чедомира Бушетића, учитеља из Риљца (мор.).
20. у *Омашници*: Војислава Урошевића, учитеља из Алдинца (тимоч.).
21. у *Трстенику*: Василија Радичевића, учитеља из Трстеника, Љубицу Тодоровићку и Димитрија Тодоровића, учитеље из Бачине (морав.).

VIII. у моравском округу:

1. у *Ђурији*: Софију Милојевићеву, учитељицу из Азање (смед.).
2. у *Драгоцвету*: Милутина Стојановића, учитеља из Бунара.

3. у *Белици*: Десанку Јездичевићу, учитељицу из Сикола (крај.) и Драгољуба Тодорића, учитеља из Белице.
4. у *Врановцу*: Спасенију Младеновићу и Борисава Младеновића, учитеље из Врановца.
5. у *Главинцима*: Драгољуба Кузмановића, учитеља из Белице.
6. у *Јовцу*: Зорку Грубановићу, учитељицу из Гуприје.
7. у *Јагодини*: Живка Анђелковића, учитеља из Јагодине.
8. у *Лоџици*: Живану Митровићу, учитељицу из Лоџике.
9. у *Милошеву*: Катарину Вучковићу, учитељицу из Милошева.
10. у *Рибарима*: Веселина Стаматовића, учитеља из Бошњана (краг.).
11. у *Глоговцу*: Бисенију Симићу, учитељицу из Белушића.
12. у *Драгову*: Љубицу Спасојевићу, учитељицу из Рибара.
13. у *Жупањевцу*: Новицу Брашића и Евгенију Брашићу, учитеље из Жупањевца.
14. у *Опарићу*: Божидара Загорца, учитеља из Избенице.
15. у *Пчелицама*: Петра Стојиљковића, учитеља из Пчелица.
16. у *Течићу*: Чедомира Милановића, учитеља из Течића.
17. у *Крушару*: Станишу Корунковића, учитеља из Исакова.
18. у *Параћину*: Борђа Јовановића и Милорада Миловановића, учитеље из Параћина.
19. у *Сикирици*: Тому Милојковића, учитеља из Маскара.
20. у *Свилајнцу*: Босиљку Димитријевићу и Чедомира Максимовића, учитеље из Свилајнца.
21. у *Бошњану*: Владислава Цабића, учитеља из Бошњана.
22. у *Обрежу*: Драгутина Павловића, учитеља из Обрежа.
23. у *Потоци*: Достану Тодоровићу и Милету Тодоровића, учитеље из Поточца.

IX. У нишком округу:

1. у *Нишу*: Ангелину Ст. Илићу, учитељицу, Лепосаву Кутлешкићу, учитељицу из Ниша; Милеву Д. Михаиловићу, учитељицу из Лесковца; Војислава Саватијевића, Драгутина Михаиловића, Јакова Мојашевића и Стевана П. Илића, учитеље из Ниша; и Саву Марковића, учитеља из Седлара (мор.).
2. у *Црнољевци*: Светолика Антонијевића, учитеља из Јабланице (тим.).
3. у *Доњој Трнави*: Јулијану Славковићу, учитељицу из Доње Тржаве.
4. у *Мозгову*: Даницу Марковићу, учитељицу из Мозгова.
5. у *Николинцу*: Светолика Д. Стевановића, учитеља из Ђелија (ниш.).
6. у *Дугом Пољу*: Милана Цветковића, учитеља из Зоруновца (тим.).
7. у *Соко-Бањи*: Зорку Петровићу, учитељицу из Соко-Бање.
8. у *Читлику*: Олгу Лазићу и Светозара Лазића, учитеље из Валакоња (тим.).
9. у *Гредетину*: Милеву Павловићу и Милорада Павловића, учитеље из Гредетина.
10. у *Тешци*: Стану Теодосијевићу, учитељицу из Рабровца (смед.).

11. у *Јелашници*: Даринку Алексићку учитељицу из Јелашнице.
 12. у *Каменици*: Даринку Ракетићку, учитељицу из Острвице.
 13. у *Малчи*: Персиду Симићку, учитељицу из Малче.
 14. у *Нишевцима*: Драгољуба Марковића и Даринку Иковићеву, учитеље из Нишеваца.

Х. У пиротском округу:

1. у *Пироту*: Милана Живановића, учитеља из Злота (тим).
 2. у *Стрижевцу*: Михаила Потића, учитеља из Гор. Крњине.
 3. у *Брлогу*: Ђорђа Куклића, учитеља из Лесковца (беогр.).
 4. у *Камбелевцу*: Александра Петровића, учитеља из Суводања (ваљев.).
 5. у *Јаловик-Извору*: Михаила Игњатовића, учитеља из Јаловик-Извора.
 6. у *Јањи*: Јована Поповића, учитеља из Јање.
 7. у *Осмакову*: Драгомира Тешовића, учитеља из Драгоцвета (морав.).
 8. у *Срећкосцу*: Николу Крстића, учитеља из Сукова.
 9. у *Трњану*: Марију Несторовићеву, учитељицу из Јаловик-Извора.

ХІ. У подринском округу:

1. у *Шапцу*: Митру Крстићку, учитељицу из Шапца, Димитрија Ђосића из Горњег Милановца и Јована Јанковића, учитеља из Грабовца (ваљев.).
 2. у *Шапцу-Мајуру*: Косту Загорца, учитеља из Мајура.
 3. у *Белој Цркви*: Јелисавету Тадићеву, учитељицу из Беле Цркве.
 4. у *Јадранској Лешници*: Саву Ђурића, учитеља из Јадранске Лешнице.
 5. у *Лешници*: Даринку Јаковљевићеву, учитељицу из Каоне (подр.) и Лепосаву Томићку, учитељицу из Лешнице.
 6. у *Чокешини*: Живана Деспотовића, учитеља из Придворице (смед.).
 7. у *Банову Пољу*: Софију Петровићеву, учитељицу из Каменице (ваљев.).
 8. у *Змињаку*: Радмилу Кулићеву, учитељицу из Змињака.
 9. у *Раденковићу*: Милана Бошњакковића, учитеља из Раденковића.
 10. у *Црној Бари*: Драгутина Лаушевића, учитеља из Равња.
 11. у *Црнобарском Салашу*: Милана Станојевића, учитеља из Чокешине.
 12. у *Штитару*: Анку Марковићку, учитељицу из Штитара.
 13. у *Драгињу*: Даницу Ђурићеву, учитељицу из Драгиња.
 14. у *Лојаницама*: Љубомира Радовановића, учитеља из Гор Бадање.
 15. у *Каони*: Тихомира Костића, учитеља из Драгинца.
 16. у *Свилеуви*: Марију Страхињићеву, учитељицу из Свилеуве.
 17. у *Добрићу*: Милосава Јовановића, учитеља из Мале Врањске.
 18. у *Криваји*: Јордана Бабаковића, учитеља из Горње Трешњице.
 19. у *Метковићу*: Станка Лазаревића, учитеља из Метковића.
 20. На *Ориду*: Богдана Васића, учитеља из Црне Баре.

21. у *Малом Зворнику*: Авда Карабеговића, учит. из Малог Зворника.
 22. у *Цветуљи*: Петра Протића, учит. из Осечине (ваљев.)
 23. у *Лозници*: Милеву Васиљевићу, учитељицу из Крупња.

ХП. У пожаревачком округу:

1. у *Пожаревцу*: Милеву Кузмановићеву, учитељицу из Пожаревца.
 2. у *Кнежици*: Милорада Младеновића, учитеља из Леновца (тимоч.).
 3. у *Дворишту*: Живку Б. Лазића, учитељицу из Дворишта.
 4. у *Клењу*: Милицу Јанковићеву, учитељицу из Мариновца.
 5. у *Ждрелу*: Владимира Филиповића, учитеља из Грабовнице (тим.)
 6. у *Забрђу*: Милутина Поповића, учитеља из Тамнице.
 7. у *Орешковици*: Светозара Стојановића, учитеља из Орешковице.
 8. у *Петровцу*: Зорку Бањанина, учитељицу из Врања, и Маринка Петровића, учит. из Салаковца.
 9. у *Рановцу*: Даницу Лешјанинову, учит. из Рановца, и Светислава Бакића, учит. из Рановца.
 10. у *Црљенцу*: Савку Д. Трифунца и Данила Трифунца, учитеље из Црљенца.
 11. у *Шетоњу*: Милицу Букумировићу, учит. из Шетоња.
 12. у *Влашком Дољу*: Драгутина Димитријевића, учит. из Влашког Дола.
 13. у *Жабарима*: Стану Алекспјевићу и Ивана Алексијевића, учит. из Жабара.
 14. у *Ливадици*: Милеву Бошковићу и Јована Бошковића, учитеље из Моклишта (пирот.).
 15. у *Миријеву*: Ружу Павловићеву, учит. из Миријева.
 16. у *Породину*: Даницу Вучковићеву, учит. из Породина.
 17. у *Бараме*: Јелену Живковићу, учит. из Бара.
 18. у *Божевцу*: Борку Арнаутовићу и Душана Арнаутовића, учитеље из Вел. Врбнице (крај.).
 19. у *Бубушинцу*: Павла Николића, учит. из Бубушинца.
 20. у *Дрмну*: Владимира Сотировића, учит. из Дрмна.
 21. у *Смољинцу*: Јелену Михаиловићу и Николу Михаиловића, учитеље из Кладушнице.
 22. у *Трњану*: Драгољуба Атанацковића, учит. из Јунковца, (беогр.)
 23. у *Шагинама*: Милицу Марјановићеву, учит. из Шапине.
 24. у *Вел. Градишту*: Јулку Мрдаковићу и Стевана Мрдаковића, учитеље из Вел. Градишта.
 25. у *Кличевцу*: Даницу Тодоровићу, учит. из Кличевца.
 26. у *Макцима*: Михаила Викторовића, учит. из Макаца.
 27. у *Сиракову*: Милунку Николићу и Ђорђа Николића, учитеље из Коњуха.
 28. у *Тополовнику*: Вукосаву Бренђанову, учит. из Дубоке.
 29. у *Жагубици*: Зорку Лучићу и Јакова Лучића, учитеље из Жагубице.
 30. у *Крепољину*: Недељка Степановића, учит. из Рибара (пож.).
 31. у *Кучеву*: Милицу Милошевићеву, учит. из Кучева.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
 ВИБЛИОТЕКА

XIII у рудничком округу:

1. у *Бољковцима*: Олгу Протићеву, Христину Симићеву, учитељице из Бољковаца, и Драгољуба Шибалића, учит. из Дића.
2. у *Заграђу*: Наталију Марићку и Милутина Марића, учит. из Заграђа.
3. у *Јарменовцу*: Јулку Руменићку, уч. из Јарменовца.
4. у *Мрчајевцима*: Андрију Дрињаковића, учит. из Лађеваца.
5. у *Доњој Третици*: Милисаву Никитовића, учит. из Рожаца.
6. у *Бањанима*: Љубицу Катићеву и Живојина Цветковића, учитеље из Бањана.
7. у *Брусници*: Зорку Ракићеву, учит. из Наталинаца.
8. у *Враћевшници*: (доња школа) Милицу Марковићеву, учитељ. из Стојника; у *Враћевшници* (гор. школа): Божидара Топаловића, учит. из Враћевшнице.

XIV. У смедеревском округу:

1. у *Азањи*: Анку Пилетићку, учит. из Тешице (ниш.), и Бошка Пилетића, учит. из Александра (топл.).
2. у *Баничини*: Маринка Петровића, учит. из Вошановца (пож.).
3. у *Глибовцу*: Христину Милутиновићку и Владимира Милутиновића, учитеље из Ратара.
4. у *Ковачевцу*: Светомира Максимовића, учит. из Церовца.
5. у *Кусатку*: Зорку Ђерамилац, учит. из Кусатка.
6. у *Придворици*: Петра Ристића, учит. из Исакова (морав.).
7. у *Ратарима*: Катарину Питетићку и Марка Пилетића, учитеље из Јабуковца (крај.); и Милана Весића, учит. из Маскара, (крагуј.).
8. у *Селевцу*: Љубицу Вучковићеву, учитељ. из Божевца (пож.).
9. у *Мраморцу*: Стану Николићку, учит. из Мраморца.
10. у *Крјеву*: Јелену Аритоновичеву, учит. из Селевца, и Стевана Кретића, учит. из Липа.
11. у *Лозовику*: Анђелију Младеновићку и Живојина Младеновића, учит. из Лозовика.
12. у *Новом Ацбеговцу*: Михаила Вељића, учит. из Новог Ацбеговца.
13. у *Сараорцима*: Катарину Милосављевићку, учит. из Сараораца и Михаила Николића, учит. из Ђуринаца.
14. у *Вучаку*: Михаила Цветковића, учит. из Вучака.
15. у *Дубони*: Амалију Стојковићку и Павла Стојковића, учит. из Буковча (крај.).
16. у *Михаиловцу*: Богдана Ерића, учит. из Белог Поља (рудн.).
17. у *Осиазици*: Катарину Нешићку, учит. из Крепољина (пожар.).
18. у *Вел. Плани*: Наталију Карамарковићеву, учит. из Мале Иванче (беогр.).

XV. У тимочком округу:

1. у *Зајечару*: Видосаву Милићку, учит. из Кладова, Николу Живковића, учит. из Зајечара, и Христифора Милића, учит. из Кладова.
2. у *Бачевици*: Јована Ракетића, учит. из Бачевице.
3. у *Брестовцу*: Ђорђа Живковића, учит. из Брестовца.
4. у *Злоту*: Милана Поповића, учит. из Оштреља.

5. у *Ласову*: Петра Бурића, учит. из Грабовице, (морав.).
6. у *Жунама*: Милутина Милојковића, учитеља из Жуна.
7. у *Књажевцу*: Станку Јанковићеву, учитељицу из Смољинца, (пожарев.).
8. у *Вел. Извору*: Јелисавету Живковићеву, учитељицу из В. Извора, Милеву Гагићку и Милоја Гагића, учитеље са Уба.
9. у *Метовници*: Драгињу Ђорђевићку и Живојина Ђорђевића, учитеље из Метовнице,
10. у *Трнавцу*: Милеву Цветковићку, учитељицу из Трговишта и Стојмена Цветковића, учитеља из Жуковца.
11. у *Шљивару*: Драгутина Симића, учитеља из Шљивара.
12. у *Краљеву Селу*: Светозара Павловића, учитеља из Краљева Села.
13. у *Лукову*: Десанку Јоксићку, учитељицу из Лукова.
14. у *Бољевцу*: Томанију Јовановићку, учитељицу из Бољевца.
15. у *Новом Кориту*: Спасоја Х. Поповића, учитеља из Новог Корита.
16. у *Подгорцу*: Зорку Недићеву, учитељицу из Подгорца.

XVI. у топличком округу:

1. у *Прокуљу*: Даринку Вучковићеву, учитељицу из Концела.
2. у *Малој Плани*: Живојина Михаиловића, учитеља из Ошљана (тим.).
3. у *Облачини*: Милутина Филиповића, учитеља из Облачине.
4. у *Пуковцу*: Теохара Теохаровића, учитеља из Ст. Божурње.
5. у *Белољину*: Боривоја Симоновића, учитеља из Белољина.
6. у *Блацу*: Наталију Тодоровићеву, учитељицу из Шарбановца (тим.).

XVII. у ужичком округу:

1. у *Ужицу*: Михаила Бугариновића, учитеља из Ужица.
2. у *Ариљу*: Милана Смиљанића, учитеља из Љубиша.
3. у *Горобиљу*: Драгомира Шуљеварића, учитеља из Горобиља.
4. у *Рогачици*: Јована Јовановића, учитеља из Каменице (ваљ.).
5. у *Бисоци*: Чедомира Захарића, учитеља из Сирогиње.
6. у *Мачкагу*: Милицу Кутлешеву и Милована Кокића, учитеље из Мачката.

XVIII. у чачанском округу:

1. у *Миросаљцима*: Даницу Алексићку и Живојина Алексића, учитеље из Миросаљаца.
2. у *Прилици*: Тихомира Матовића, учитеља из Прилипа.
3. у *Краљеву*: Светолика Нешића, учитеља из Краљева.
4. на *Рашкој*: Радомира Перуничкића, учитеља из Прањана.
5. у *Агеници*: Недељка Вилимоновића, учитеља из Сјече Реке.
6. у *Јездини*: Даринку Марковићеву и Симку Доронтићку, учитељице из Јездине, и Милоша Поповића, учитеља из Жељевце.
7. у *Ласцу*: Драгољуба Оцоковића, учитеља из Ласца.

Напомена. — Сви ови наставници разрешиће се од дужности у досадашњим местима у другој половини месеца августа, тако да сви

могу на нова опредељења отићи пре почетка нове школске године и отпочети рад у смислу чл. 22. закона о народним школама. Плату и станарину примиће до краја месеца августа ове године у местима у којима су до сада били.

ПБр. 8609.

29. јуна 1908 год.

у Београду,

Министар

просвете и црквених послова,

Анд. Николић с. р.

ПРЕТПИСИ МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

НАРОДНЕ ШКОЛЕ

Претписима господина Министра просвете и црквених послова у Народним Школама:

ПОСТАВЉЕНИ СУ:

Г. *Данило Димитријевић*, привремени учитељ, за сталног учитеља у Лучини окр. крушевачког;

г. *Миливоје М. Гавриловић*, привремени учитељ, за сталног учитеља у Крњеви, окр. смедеревског;

г. *Урош Здравковић*, привремени учитељ, за сталног учитеља у Власини, окр. врањског; ✓

г-ђица *Десанка Анђелковићева*, привр. учитељица, за сталну учитељицу у Рготини, окр. тимочког;

г-ђица *Софија Петровићева*, привр. учитељица, за сталну учитељицу у Рашанцу, окр. пожаревачког;

г-ђица *Зорка Стаменковићева*, привр. учитељица за сталну учитељицу у Рготини, окр. тимочког;

г-ђица *Параскева Лазаревићева*, привр. учитељица, за сталну учитељицу у Житном Потоку, окр. топличког; ✓

г-ђица *Стана Марковићева*, привремена учитељица, за сталну учитељицу у Кленовцу, окр. крајинског;

г. *Борђе Живковић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Мајдеву, окр. крушевачког;

г. *Страшимир Ђ. Булић*, свештеник, за вршиоца учитељске дужности у Врбници, окр. пожаревачког;

г. *Никола Новаковић*, пређ. учитељ, за вршиоца учитељске дужности у Јарменовцима, окр. рудничког;

г. *Живојин Милосављевић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Батинцу, окр. моравског;

г. *Чедомир Бушетић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Риљцу, окр. моравског;

г. *Живојин Стијаковић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Дубокој, окр. пожаревачког;

- г. *Радомир Петровић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Кривој Реци, окр. крушевачког;
- Г-ђица *Нагалија Милетићева*, привр. учитељица, за сталну учитељицу у Браћевшници, окр. рудничког;
- г. *Страшимир Ружић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Златарима, окр. крушевачког;
- г. *Анђелко Јанковић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Брестовцу, окр. тимочког;
- г. *Димитрије Р. Вучковић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Богдановцу, окр. пиротског;
- г. *Милан Ристовић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Блажеву, окр. крушевачког;
- г-ђа *Лепосава Стојиљковићка*, привр. учитељица, за сталну учитељицу у Кривом Виру, окр. тимочког;
- г. *Милутин Савовић*, привр. учитељ, за сталног учитеља у Боровцу, окр. тимвчког.

РАЗРЕШЕНИ СУ ОД УЧИТЕЉСКЕ ДУЖНОСТИ :

- г. *Светозар Ивошевић*, привремени учитељ у Саранову, окр. крагујевачког.

УМРИ НАСТАВНИЦИ НАРОДНИХ ШКОЛА

Димитрије Ристић, учитељ основне школе у Доњем Милановцу, умро је 24 априла 1908 године, у Власотинцу;

Сотир Коцић, учитељ основне школе у Сувојници, окр. врањског, ✓
умро је 12 маја 1908 године.

РАСПИСИ ГОСПОДИНА МИНИСТРА ПРОСВЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА

Ректору Богословије Св. Саве, Управитељима Мушких и Женских Учитељских Школа

Поводом питања управитеља једне стручне школе, а на акт овога Министарства ПБр. 14.186 од 10. септембра 1907. године. Господин Министар финансија, актом својим ПБр. 24.455 1907. од 6. ов. месеца дао је ово објашњење:

„да за накнадне испите не треба наплаћивати никакву таксу од оних болесних ученика, који их не буду полагали на време по нарочитој у напред изреченој наредби школске власти о забрани редовног полагања испита. За поновно полагање годишњих испита има се такса наплаћивати за сваки наставни предмет, из кога се добива засебна оцена, а за учитељски испит има се наплаћивати такса за сваку групу предмета, из које се, такође, добива само једна оцена“.

WWW.UNI.NS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Извештавате се о овоме ради знања и управљања с тим, да од данас престаје важити распис овога министарства ПБр. 12956 од 24. августа 1907. године.

ПБр. 7995
16. јуна 1907 год.
у Београду.

Министар
просвете и црквених послова
Анд. Николић, с. р.

Окружном Школском Одбору

Препоручује се томе Одбору, да најдаље до 1 августа ове године пошаље овоме министарству предлоге о новим комбинацијама одељења за сваку школу посебно.

У предлозима треба тачно означити:

1. Који су разреди и са по колико ученика и ученица чинили одељења до сад.

2. Који разреди и са по колико ученика и ученица треба да чине одељења у новој школској години.

3. Има ли свих услова за отварање нових одељења, као: собе и намештај за нову учионицу, стан, или предвиђени додатак на стан за новог наставника и све остало што треба, при школама за које се предлаже отварање одељења.

4. У случају да се одељења преиначавају, који наставник или наставница треба да ради у означеним одељењима, а према међусобном споразуму на учитељском већу.

За одељења која остају по старом Одбор неће чинити никакве предлоге.

Осим овога, у предлогу треба означити још и колики ће бити број (у сваком предложеном одељењу) оних ђака, који прошле школске године нису никако долазили у школу.

Нарочиту пак пажњу треба обратити на то, да се увек издвајају женска одељења од мушких, ако за њих има довољан број ученица.

ПБр. 8472
25 јуна 1908 год.
Београд.

По наредби
Министра просвете и цркв. послова
врши дужност референта,
проф. **Јов. Ђ. Јовановић**

WWW.UNI-N.S.BG

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

РАДЊА ГЛАВНОГА ПРОСВЕТНОГ САВЕТА

959. РЕДОВНИ САСТАНАК

2. априла 1908. год.

Били су: председник Сава Урошевић, потпредседник Миливоје Ј. Поповић; редовни чланови: Миливоје Симић, Васа Димић, Ранко Петровић, Јован Н. Томић, Павле Поповић, д-р Чед. Митровић, Сава Антоновић; вапредни чланови: Мирко М. Поповић, д-р Светолик П. Стефановић и Михаило Станојевић.

Пословођа: Јов. Ђ. Јовановић.

I

Прочитан је и примљен записник 958 састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 1. овог месеца ПБр. 4528, којим се извештава Савет: да је Његово Величанство Краљ, по уважењу оставке пређашње владе, указом Својим од 30. марта ове године, благоволео поставити за Министра просвете и црквених послова г. Андру Николића, пређашњег министра просвете.

Савет је ово саопштење примио к знању.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 29. марта ове године ПБр. 4441, којим се тражи, да Савет кандидује чланове комисије за грађење овогодишњег учитељског распореда.

Савет је, на основу чл. 34. закона о народним школама, изабрао за чланове комисије: г.г. д-р Душана Рајчића и др. Светолика П. Стевановића, професоре, и Михаила Милошевића и Стевана Ђорђевића, учитеље.

IV

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 2. априла ове године ПБр. 4628, којим се тражи од Савета, да кандидује изасланике за овогодишње испите у народним школама.

Савет је изабрао: г.г. Саву Урошевића, Милivoја Поповића, Мирка Поповића и Михаила Станојевића за чланове одбора, који ће саставити листу кандидата за изасланике.

V

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 31. марта ове године ПБр. 3098, којим се пита Савет за мишљење: да ли би требало пензионисати г. Косту Петровића-Ловчанина, учитеља из Смедерева.

По оцени лекаарског комисијског уверења о стању здравља овог учитеља, Савет је, на основу чл. 33. закона о народним школама, дао мишљење: да г. Косту Петровића-Ловчанина, учитеља треба пензионисати.

VI

Редовни члан г. Васа Димић усмено реферирше Савету о књизи „Основи метарских мера“ од г. Косте Ивковића, директора у пензији.

Савет је, усвојивши мишљење референта, одлучио: да се књига „Основи метарских мера“ од г. Косте Ивковића, може препоручити као допуна математичким уџбеницима гимназије, но с тим, да продајна цена буде 0-20 дин. од комада.

VII

Прочитан је извештај г.г. д-ра Вој. Ж. Ђорђевића, д-ра Чед. Митровића и Влад. Спасојевића о фонду владике Вићентија Краснојевића.

Савет је овај извештај примио к знању.

VIII

По саслушању реферата г. д-ра Чедомиља Митровића о кривизи г-њице Драге Стојановићеве, учитељице, Савет је дао мишљење: да се акта врате г. Министру просвете и црквених послова на поступак по другој алинеји члана 50. закона о народним школама.

IX

Прочитан је реферат г.г. д-р Јована Максимовића и Влад. Д. Стојановића, професора о поднесеном рукопису „Индијске приповетке“, у преводу г. Саватија М. Грбића, учитеља.

Реферат гласи:

Индијске приповетке. — Књига за омладину, превео с руског *Саватије М. Грбић*.

„Индијске приповетке“ које је — не зна се с каквог извора, по чијој руској преради, редакцији итд. — превео Г. С. Грбић, саме по себи могле

би бити доста подесна лектира за децу. Њихов забавни део већином је живих колоритом приказаних слика, крије се скоро увек и понека лепа поука за младу душу. Не имајући пред собом оригинала, с кога је Г. Грбић преводио, не можемо говорити како се у руској редакцији слаже спољашњи облик са садржином ових прича, но што се тиче облика, у коме Г. Грбић пружа нашој деци ове приче, мора се рећи да је често врло далек од онога, какав би требао да буде. Спољашњи облик, језик, у коме преводилац износи пред нас ову источњачку народну поезију, нема оне простоте, наивног тона и лако схватљивог језика, којима су код свих народа испричане народне приче. Да се ове приче, што нам их Г. Грбић нуди, испричају како треба, потребно је: да је приповедач (па и преводилац) или и сам обичан члан културом недирнуте сеоске средине, или да је вешт књижевник, који би, препричавајући или преведећи ове гатке, у свој стил и језик свесно уносио оне уметничке атрибуте, који обележавају народне приче, и којима свагда у потребној мери располажу народни приповедачи. Но Г. Грбић није ни једно, ни друго. Он нити је сасвим прост, наиван сеоски приповедач, нити је у толикој мери вешт књижевник да би овим већ готовим народним причама знао дати потребну форму. Услед тога ова лепа народна поезија добија у његовој редакцији често некакав њој страни облик, она је знатно оштећена. Садржина је у главном ту, али је облик ненародан, теобан, круг. — Поред тога, Г. Грбић не само да се недовољно разумева у уметничкој употреби језика, него чешће чини и грубе граматичке и синтактичке погрешке.

Ево неколико примера, где се Г. Грбић огрешује о најпримитивнија правила граматике и синтаксе:

„а дадиња је сведочила да су сто и једно *дете*, која су била *поверена* њеном старању.... *претворили* се.... (рпк. стр. 78)

„.... а малу принцезу назвали су је Чандра“ (рпк. 40)

„да му даду *осамнаест* *куда* *слагачице*“ (10)

„он јуче цео дан просеђе на једном месту продавајући једну гривну, а одатле га право на губилиште одведоше за *свој* труд“ (рпк. 49)

„*Пристајеш ли и обекавам ти* да ти ја вратим натраг шкољку да ти се више нећу мешати у твој посао, али под једним условом: *сее што ти добијеш, ја желим да добијем два пут толико*“ (стр. 66) и т. д.

Поред тога, Г. Грбић је пропустио да се обзире још на једну важну језичку особину, која је неопходна у приповедној прози. Заведен руским оригиналом, који по духу руског језика у приповедању употребљује само прошло свршено време (перфекат), Г. Грбић у свом причању врло ретко, понегде и никако, не употребљује садашње историјско и пређашње време (аорист), без којих у нашем језику нема причања и без кога ефекат у овој књижевној врсти савршено пропада. Г. Грбић у свом преводу руско прошло време (перфекат) оставља и у српском, услед чега његово причање постаје тромо, без живота, оно не изазива код српског читаоца илузију рада и кретања, тих тако пријатних, примамљивих појава, које код деце изазивају интерес, пажњу и лако схватање.

Ево неколико примера за то:

„Занста, дете моје, и ја мислим да је то дар од богова“ *рекла* *мати* (место *рече* *мати*). стр. 9.

„Кад је понова *дошла* ноћ, принцеза је *опет изшла* на кров, и око пола ноћи *опет је се повукла* у своје одаје. Царевић је *опет сео* на своју летећу постелу и дошао код принцезине постеле“ (стр. 9. рпк.)

„Девојка је узела камичке и решила се да окуша срећу...“ (стр. 24), Сличних, често још очигледнијих примера, има по свој књизи. Види стр. 22, 23, 27, 36, 40, 78 итд.

Приликом издавања ове књиге добро би било да Г. Грбић све ове врсте погрешака у целој књизи исправи. Има доста случајева, где се он сећао српског историјског садашњег и аориста. То нека изведе у целој књизи и ствар ће од тога много добити.

Осим тога, две од ових прича нису сасвим подесне за децу. „Цар који је сам себе пекао“ (№ 9) сувише је драстична ствар и зарад оно мало поуке, која се налази на крају приче, тешко да вреди дечије живце излагати онако јаком узбуђењу. Ако Г. Грбић буде ове приче штампао, добро би учинио да ову причу изостави и другом је којом замени. Исто тако није подесна ни осма прича: „Земљоделац и интеренција (sic!)“. Као алегорија прича је доста добра, али су детаљи одвећ сурови.

Но крај свих горњих недостатака, које смо у Г. Грбићевом облику ових прича запазили ипак нисмо зато да се овај његов рад одбади. Овакав би рад био за одбацивање само у том случају, кад бисмо ми располагали онаком омладинском лектиром, каквом располаже енглески, француски, немачки, руски народ. Но како је у нас дечија књижевност већином у рукама не-књижевника, у рукама људи без поетичног и књижевничког талента, — ове „Индијске приче“ нису за одбацивање, тим пре, што и ако њихова српска редакција не задовољава потпуно, садржина им је довољно сачувана, те би дечији дух нашао у њима довољно хране за своје уметничке, поетичке потребе, коју педагози треба да задовољавају.

Да не би овај извештај био сувише дугачак, недостатци његова рада означавају се на празним пољима његова рукописа и он ће, према нашим напоменама, написанима на самом његовом рукопису, врло лако моћи свој превод исправити. У неким приповеткама нису обележавани недостатци, — њих би г. преводилац могао исправити према примедбама које су изнете у овом реферату и према природи оних исправака, које су у његов рукопис унете.

На основу свега горе реченог, предлажемо Просветном Савету, да књигу Г. Грбића препоручи као подесну за награђивање старијих ученика основних школа и млађих ученика средњих школа (I и II разреда), — с напоменом да језик и стил у свом преводу исправи према напоменама, које су горе учињене и према исправкама које су негде у тексту означене.

Београд, 15. септембра 1907.

Д-р Јован Максимовић
Влад. Д. Стојановић

Савет је, усвојивши мишљење г.г. референата одлучио: да се „Индијске приповетке“, у преводу г. Саватија М. Грбића учитеља могу препоручити за награђивање о испитима старијих ученика и ученица основних школа и млађих ученика и ученица средњих школа, с тим, да преводилац поднесе Савету I примерак штампане књиге ради увере о техничкој изрази и цени.

Референтима г.г. Ј. Максимовићу и В. Стојановићу одређено је на име хонорара по 20 динара.

Х

Прочитан је реферат г. Павла Поповића, члана Савета о делу „Теоријска и практична педагогија“ од Габријела Компејреа, у преводу г. Ристе Огњановића.

Реферат гласи:

Главном Просветном Савету

Част ми је поднети следећи извештај о „Теориској и практичној педагогији“ Габријела Компејреа у преводу Г. Ристе Огњановића.

Г. Миодраговић и ја поднели смо исцрпне реферате о делу и преводу, и на основу њих, Савет је, на 865 састанку, 25 фебруара 1904 донео одлуку „да би се дело могло употребљавати као уџбеник у средњим школама само тако, ако би га преводилац поправио према напоменама референата“. Како је писац доцније свој превод, по његовим властитим речима, „пажљиво и врло савесно прегледао и исправио све на што су оцењивачи указали били, изузев транскрипције имена страних аутора“, и поднео га понова Савету, а Савет га понова Г. Миодраговићу и мени упутио, то смо ми опет реферисали о делу. У мом реферату (штампан у „Просв. Гласнику“, март, 1905) ја сам нашао да је „Г. Огњановић исправио свој превод према учињеним напоменама“ онде где смо исправке већ сами ми референти чинили, али да преводилац „ипак није успео да свој превод учини течнијим (погрешно штампано „тачнијим“), чистијим, разумљивијим“. Г. Миодраговић је нашао „да је преводилац поправио све крупније грешке изнесене му у рефератима нашим“, али „да би превод још више добио кад би га пропустио кроз руке добар познавалац нашега књижевнога језика“. Дело смо обојица још и раније били топло препоручили. На основу свега тога Савет је на свом 898 састанку од 26 јануара 1905 донео одлуку „да се ова књига може употребљавати као уџбеник у учитељским школама, и да се може набављати за књижице народних и средњих школа кад преводилац пре штампања учини у њој све исправке према напоменама референата“. Преводилац је после тога штампао књигу као 118 издање Коларчеве задужбине 1907 године. Подневши је Министарству Просвете, он је молио „да се сходно одлуци (т. ј. препоруци Министарства) изда распис за ово дело“, Министарство је послало Савету на оцену, а Савет по трећи пут упутио је нама истим референтима да прегледамо „да ли је преводилац исправио означене грешке према учињеним напоменама“.

Ја сам понова прегледао превод Г. Огњановића, и, колико сам могао видети без поређења с оригиналом, он је сад бољи него што је био. Пре свега напомене које су му учињене при првом прегледу, преводилац је усвојио; и транскрипцију имена страних писаца сад је извео по препоруци, што није био учинио подносиоци дело на други преглед (остатак ранијег писања имена налази се још стр. 267 прим.). После, напомене које су му учињене при другом прегледу, он је такође усвојио. Пасажи који су му раније били означени као нејасни и тешко преведени, преведени су сад јасно и чисто; то су они који се сад у штампаној књизи налазе на стр. 21, 22, 23, 26, 28, 30, 37. Има, до-душе, што би се могло језику замерити; тако употреба не-књижевне речи „фраширати“ (стр. 165), неправилна употреба множине од речи „властелин“ („властелини“ стр. 352) и т. д. Ипак се превод може слободно означити као у главном добар. Књига се може читати лако, а то је за превод доста, књига је, међутим, сама по себи врло добра, и ми у њој сад имамо добро дело у добром преводу.

Према томе мишљења сам да књига г. Огњановића заслужује препоруку која се тражи.

2 март, 1908 г.

Београд.

Навле Поповић.

Савет је, усвојивши мишљење референта, одлучио: да се књига „Теоријска и практичка педагогија“ од Габријела Компејреа у преводу г. Ристе Огњановића може препоручити као уџбеник у учитељским школама и за књижнице народних и средњих школа.

XI

Редовни члан г. Павле Поповић реферише усмено Савету о књизи „На развалинама српског царства“ од Ходе Мурада И. Мили-а.

Усвојивши мишљење референта, да књига, и поред слабије литерарне обраде, има вредности за национално васпитање омладине, Савет је дао мишљење: да се књига „На развалинама српског царства“ од г. Х. Мурада И. Мили-а може препоручити за књижнице основних и средњих школа.

XII

Редовни члан г. Павле Поповић реферише Савету о квалификацијама г-ђице Евгеније Пекрис за учитељицу француског језика у Вишој Женској Школи.

По саслушању реферата Савет је дао мишљење: да се према поднетим документима г-ђица Евгенија Пекрис не може оквалификовати за наставницу француског језика у Вишој Женској Школи.

XIII

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 2. априла ове године ПБр. 4532, којим се пита Савет за мишљење о прештампавању књиге „Теорија књижевности“ од П. П. Ђорђевића.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. Павле Поповић, Миливоје Башић и Драгутин Костић, професори, да књигу прегледају и Савету о њој рефериршу.

XIV

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 12. марта ове године ПБр. 3677, којим се пита Савет за мишљење: да ли се књига „Војислављева Споменица“ може препоручити ученицима средњих и виших школа за куповање, а тако исто и за школске књижнице.

Савет је дао мишљење: да се књига „Војислављева Споменица“ може препоручити ученицима средњих и виших школа и за школске књижнице.

XV

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 8. марта ове године ПБр. 3477, којим спроводи Савету на оцену дело „Основи математичке географије“ за шести разред средњих школа, које је у рукопису поднео г. Т. Радивојевић, професор.

Савет је одлучио: да се за преглед и оцену овог рукописа умоле г.г. Јеленко Михаиловић, Риста Николић и Никола Лазић, професори.

Овим је састанак закључен.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

960. РЕДОВНИ САСТАНАК

22. априла 1908. год.

Били су: председник Сава Урошевић, потпредседник Миливоје Ј. Поповић; редовни чланови: Миливоје Симић, Васа Димић, Рајко Петровић, Јован Н. Томић, Павле Поповић, д-р Чедомиљ Митровић, Сава Антоновић, д-р Миливоје Н. Јовановић; ванредни чланови: Љубомир М. Протић, Мирко М. Поповић, д-р Светолик П. Стефановић и Михаило Станојевић.

Пословођ: Јов. Ђ. Јовановић.

I

Прочитан је и примљен записник 959. састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 18. овог месеца, ПБр. 5061, којим се шаље Савету на оцену и мишљење молба с документима г. Николе Зега, учитеља пртања, који моли да буде постављен за вишег учитеља вештина у средњим школама.

Савет је одлучио: да се умоле г.г. Риста Вукановић, виши учитељ, и д-р Светолик Стевановић, професор, да поднесу Савету реферат о квалификацијама молиоцем.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 17. овог месеца ПБр. 5109., којим се шаљу Савету добивена мишљења професорских савета учитељских школа о измени садашњег наставног плана за школе и тражи: да Савет о том донесе коначну одлуку.

Савет је одлучио: да се овај предмет упути на рад раније изабраној комисији, која ће Савету поднети исцрпан реферат.

IV

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 7. овог месеца ПБр. 4715., којим се пита Савет за мишљење: да ли се може г-ђа Зорка Антићка поставити за сталну учитељицу.

Савет је одлучио: да г. Јов. Ђ. Јовановић прегледа молбу и документа г-ђе Антићке и о том Савету реферише.

V

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 12 прошлог месеца, ПБр. 3753., којим се пита Савет за мишљење: о квалификацијама г-ђе Софије Митровићке, учитељске заступнице за привремену учитељицу.

Савет је одлучио: да г. Јов. Ђ. Јовановић прегледа молбу и документа г-ђе Митровићке и Савету о том реферише.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

VI

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 21. овог месеца ПБр. 5.226., којим се тражи од Савета, да кандидује изасланике за овогодишње испите зрелости и за преглед средњих школа.

Савет је за изасланике на овогодишњим испитима зрелости и преглед средњих школа кандидовао: г. г. Симу Лозанића, Борђа Станојевића, др. Драгољуба Павловића, Саву Урошевића, др. Светолика Радовановића, др. Јована Цвијића, Богдана Поповића, др. Михаила Петровића, Јевту Стевановића, Богдана Гавриловића, Стевана Марковића, Павла Поповића, др. Живојина Борђевића професоре Универзитета, Срету Ј. Стојковића, Стевана Ловчевића и Живојина Симића, директоре гимназија у пензији.

VII

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 21. овог месеца ПБр. 5227, којим се тражи, да Савет кандидује изасланике за овогодишње испите у учитељским школама.

Савет је за изасланике на овогодишњим испитима учитељских школа кандидовао: г. г. Срету Стојковића, Стевана Ловчевића и Живојина Симића директоре у пензији, Јована Миодраговића, Светислава Максимовића, др. Миливоја Јовановића и др. Милана Шевића, професоре.

VIII

Одбор, који је Савет изабрао да састави листу кандидата за изасланике на овогодишњим испитима у народним школама, подноси списак кандидата.

По учињеним мањим изменама и допунама Савет је усвојио ову листу кандидата:

Професори средњих и стручних школа

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ШКОЛЕ
Љубомир Миљковић	I београдска гимназија
Димитрије Милојевић	" "
Ђура Димић	" "
Гаврило Јовановић	" "
Милан Дукић	" "
Светислав Максимовић	" "
Владимир Т. Спасојевић	" "
Илија Вукановић	" "
Д-р Михаило Поповић	" "
Д-р Светолик Стевановић	" "
Стеван Маринковић	" "
Петар Јанковић	" "

WWW.UNIBS.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ЗАВОД
Јован Миодраговић	II београдска гимназија
Стеван Фотић	" "
Никола Врсаловић	" "
Д-р Милан Шевић	" "
Алекса Станојевић	" "
Мирко Поповић	" "
Д-р Мита Лукић	" "
Павле Павловић	" "
Миленко Вукићевић	" "
Д-р Миливоје Јовановић	" "
Љубомир Миловановић	" "
Максим Триковић	" "
Никола Ранојевић	" "
Јеремија Живановић	" "
Илија Далевеић	" "
Драгутин Костић	" "
Радојко Деметровић	" "
Живко Стевановић	" "
Мита Живковић	III београдска гимназија
Бошко Савић	" "
Јован Марјански	" "
Сава Максић	" "
Миливоје Башић	" "
Воривоје Ј. Поповић	" "
Радосав Васовић	" "
Милан Костић	" "
Милан Вујановић	" "
Славко Милић	" "
Д-р Данило Катић	" "
Јосиф Ковачевић	Реалка у Београду
Чедомиљ Петровић	" "
Никола Лазић	" "
Живојин Јуришић	" "
Милутин К. Драгутиновић	" "
Једенко Михаиловић	" "
Лука Зрнић	" "
Д-р Петар Л. Вукићевић	" "
Јован Дравић	" "
Борђе Ничић	Зајечарска гимназија
Владимир Тодоровић	" "
Михаило Марковић	" "
Д-р Душан Паңтелић	" "

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ЗАВОД
Панта Милановић	Крагујевачка гимназија
Светозар Стојадиновић	" "
Светислав Обрадовић	" "
Петар Илић	" "
Петар Андрић	" "
Владимир Радојевић	" "
Гргур Вујић	" "
Теодосије Бошковић	" "
Богољуб Премовић	" "
Петар Стокић	" "
Стеван Нешић	" "
Михаило Стојанчевић	" "
Живојин Видановић	" "
Живојин Томић	" "
Коста Сретеновић	" "
Јован Николић	" "
Павле Софрић	Нишка гимназија
Димитрије Марчић	" "
Милан Банић	" "
Светислав Матић	" "
Александар Крстић	" "
Милан Аранђеловић	" "
Бождар Миловановић	" "
Милутин Ђорђевић	" "
Светозар Цветковић	" "
Владимир Радивојевић	Пожаревачка гимназија
Рудолф Викловић	" "
Бождар Ђорђевић	" "
Љубомир Јовановић	" "
Јован Канрга	" "
Михаило Р. Живковић	Ужичка гимназија
Павле Вујић	" "
Мирко Поповић	" "
Милан Зарић	Ваљевска гимназија
Панта М. Сарић	" "
Живко Романовић	" "
Сретен Вукашиновић	" "
Јован Антић	Врањска гимназија
Светозар Павић	" "
Вучко Јоксимовић	" "
Јован Милековић	" "

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	ЗАВОД
Јосиф Стојановић	Јагодинска гимназија
Лазар Трипковић	" "
Михаило Лукић	" "
Радован Јовановић	Крушевачка гимназија
Милан Томић	" "
Радивоје Илић	" "
Радомир Илић	" "
Владимир Сантнер	Неготинска гимназија
Јован Станојевић	" "
Владимир Радић	Пиротска гимназија
Коста Костић	" "
Аћим Анђелковић	Чачанска гимназија
Урош Кубуровић	" "
Никола Савић	Шабачка гимназија
Михаило Атанасијевић	" "
Сима Цветковић	" "
Никола Јанчић	" "
Тодор Радивојевић	" "
Павле Аршинов	Београдска Виша Жен. Школа
Драгутин Антић	" " " "
Милорад Петровић	Богословија Св. Саве
Михаило Ивковић	" " " "
Павле Швабић	" " " "
Д-р Душан Рајичић	" " " "
Владимир Стојановић	" " " "
Светозар Томић	" " " "
Владимир Петковић	" " " "
Павле Љотић	Учитељска школа у Алексинцу
Милан Павловић	Учитељска школа у Јагодини
Емило Цветић	" " " "
Д-р Стеван Окановић	Жен. Учитељ. школа у Београду
Софроније Симић	Жен. Учит. школа у Крагујевцу

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У ч и т е љ и

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	М Е С Т О
Урош Баагојевић	Београд
Михаило Станојевић	"
Михаило Цветковић	"
Васа Симић	"
Стеван Борђевић	"
Живко Јовановић	"
Гвозден Јовановић	"
Борђе Јовановић	"
Љубисав Јовановић	"
Михаило Јовић	"
Борђе Којић	"
Милица Луковић	"
Михаило Милошевић	"
Драгутин Младеновић	"
Димитрије Мелентијевић	"
Љубиша Марковић	"
Милутин Радовић	"
Илија Радосављевић	"
Срећко Стевановић	"
Михаило Стевановић	"
Михаило Сретеновић	"
Димитрије Соколовић	"
Никола Соколовић	"
Никола Чолаковић	"
Антоније Стојиљковић	"
Димитрије Путниковић	"
Срдан Новаковић	"
Светислав Поповић	"
Стеван Зарић	"
Сима Јеврић	"
	<i>Округ београдски</i>
Милорад Букановић	Стенојевац
Милутин Пантелић	Бељено
Милутин Ралетић	Даросава
	<i>Округ ваљевски</i>
Марко Антоновић	Ваљево
Михаило Максимовић	Бранковина
Димитрије Пауновић	Дрш
Димитрије Стојановић	Обреновац
Миливоје Пауновић	Мионица

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	МЕСТО
	<i>Округ врањски</i>
Светозар Михаиловић	Врање
Крста Димитријевић	Лесковац
Милан В. Поповић	"
Крста Јањушевић	Врање
	<i>Округ крагујевачки</i>
Војин Љешевић	Крагујевац
Милутин Николић	"
Лазар Павловић	"
Војислав Ђорђевић	Бадњевац
Петар Поповић	Аранђеловац
	<i>Округ крајински</i>
Арсеније Пантић	Неготин
Никола Богдановић	Радујевац
	<i>Округ крушевачки</i>
Стеван Живојиновић	Крушевац
Василије Терзић	"
Драгутин Поповић	"
Алекса Величковић	Бивоље
Крста Божовић	В. Врбница
Риста Трајковић	Јасика
	<i>Округ моравски</i>
Димитрије Димитријевић	Јагодина
Крста Јонић	"
Јован Милијевић	"
Тодор Бушетић	Пољна
Станоје Мијатовић	"
Сава Марковић	Седларе
Стеван Радовановић	Вел. Поповић
Милоје Спасић	Рековац
Богосав Вукићевић	Опарић
Јован Срећковић	Параћин
Петар Живковић	Свилајинац
Димитрије Тодоровић	Бачина
	<i>Округ нишки</i>
Лазар Јанковић	Ниш
Драгутин Михаиловић	"
Михаило Михаиловић	"
Стеван Илић	"
Тихомир Маринковић	Алексинач
Риста Цветковић	"

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ	МЕСТО
	<i>Округ пиротски</i>
Коста Јовановић	Пирот
Божа Поповић	Бела Паланка
Јован Петровић	
	<i>Округ подрински</i>
Софроније Радовановић	Шабац
Живојин Крстић	"
Борђе Јовановић	"
Анрија Станојевић	Ђешница
	<i>Округ пожаревачки</i>
Џлија Гојковић	Пожаревац
Светозар Милошевић	"
Јован Голубовић	Петровац
Михаило Голубовић	"
	<i>Округ руднички</i>
Јован Поповић	Г. Милановац
Димитрије Ђосић	"
Лазар Акшамовић	Бресница
	<i>Округ смедеревски</i>
Јован Анђелковић	Смедерево
Антоније Обреновић	Паланка
Глиша Јовановић	"
	<i>Округ тимочки</i>
Марко Матејић	Планиница
Војислав Михаиловић	Ќњажевац
Саватије Грбић	Вољевац
	<i>Округ топлички</i>
Јован Тодоровић	Куршумлија
Рајко Мићић	Житорађа
Бошко Пилетић	Александрово
	<i>Округ ужички</i>
Цветко Радојичић	Ужице
Љубомир Смиљанић	"
Миладин Стевановић	Пожега
	<i>Округ чачански</i>
Савко Филиповић	Чачак
Нинко Цветојевић	"

Овим је завршен овај састанак.

961. РЕДОВНИ САСТАНАК

7 маја 1908. год.

Били су: председник Сава Урошевић, потпредседник Миљивоје Ј. Поповић; редовни чланови: Миљивоје Симић, Васа Димић, Ранко Петровић, Јован Н. Томић, Павле Поповић, Д-р Чедомиљ Митровић, Михаило Недељковић, Сава Антоновић, Д-р Миљивоје Н. Јовановић; ванредни чланови: Љубомир М. Протић, Мирко М. Поповић, Д-р Светолик П. Стевановић и Махаило Станојевић.

Пословођа Јов. Ђ. Јовановић.

I

Прочитан је и примљен записник 960. саветског састанка.

II

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 3. овог месеца ПБр. 6265, којим се извештава Савет, да је досадашњи вршилац дужности референта за основну наставу г. Јов. Ђ. Јовановић, професор, разрешен од ове дужности по својој молби, а да ће ту дужност до даље наредбе отправљати г. Михаило Недељковић, секретар Министарства Просвете. У исто време доставља се Савету, да г. Јовановић остаје и даље пословођа Главног Просветног Савета.

Савет је ово саопштење примио к знању.

III

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 6. овог месеца ПБр. 6617, којим се Савету ставља у дужност, да у смислу т. а чл. 12. закона о професорским испитима од 29. јануара 1880. године предложи теме за писмене саставе професорских кандидата, који полажу професорски испит из богословских предмета.

Савет је одлучио: да се умоли Професорски Савет Богословије Светог Саве, да у што краћем року поднесе Главном Просветном Савету по четири питања из сваког предмета посебице из свих група наука, које се полажу на професорском испиту по чл. 17. и 18. под II—IX Правила о полагању професорских испита од 29. јануара 1880. год.

IV

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 7. овог месеца ПБр. 6706, којим се тражи од Савета да кандидује још шест лица за преглед средњих школа.

Савет је кандидовао ова лица: г. г. Милана Недељковића, Др. Николу Вулића, Др. Александра Белића, Др. Станоја Станојевића, професоре Универзитета и Живојина Јуришића, професора реалке и Петра С. Павловића, професоре II београдске гимназије.

V

Пошто је проучио мишљења оних школа у којима је употребљавана школска табла од г. Николе Врсаловића, професора и по са-

слушању мишљења својих чланова, Главни Просветни Савет је нашао, да се том таблом добија једно наставно помоћно средство, које показује велики напредак над свима досадашњим средствима ове врсте и у хигијенском и у педагошком погледу. И надазећи, да је усавршавање овог средства од врло великог значаја за рад у школи, Савет моли г. Министра да усавршавање и распрострањавање овог средства помогне у највећој мери.

VI

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 22. прошлог месеца ПБр. 5263, којим се пита Савет за мишљење о прештампавању Аритметике и Алгебре од Мочника, у преводу В. Димића, и Геометрије од Мочника, у преводу Ст. Давидовића.

Савет је одлучно: да се умоле г. г. Јосиф Ковачевић, Илија Вукановић и Славко Милић, професори, да прегледају и упореде најновија оригинална издања Мочникове Аритметике и Геометрије са прерадом Хочеварове Аритметике и Геометрије од Др. Петра Л. Вукићевића, и да на основу аката и правила о штампању уџбеника поднесу Савету реферат с формулисаним предлогом о прештампавању тих уџбеника.

VII

Саслушавши реферат г. г. Др. Светолика Стевановића, професора и Ристе Вукановића, вишег учитеља, о квалификацијама г. Николе Зега, учитеља цртања, за вишег учитеља, Савет је већином гласова дао мишљење: да се г. Зега може на основу чл. 65. закона о средњим школама поставити за вишег учитеља.

VIII

Прочитано је писмо г. Министра просвете и црквених послова од 21. прошлог месеца ПБр. 5162 којим се пита Савет за мишљење: да ли се „Народне Новине“, које уређује г. Живојин О. Дачић, професор и секретар Универзитета, могу препоручити за књижнице ученичке и школске, за помоћну књигу у продужним школама и за поклањање заслужним ученицима о испитима.

Савет је одлучно: да се умоле г. г. Др. Миливоје Јовановић и Др. Светолик Стевановић, професори, да прегледају „Народне Новине“ и поднесу реферат о њима.

Овим је овај састанак закључен.

НАУКА И НАСТАВА

РАСТЕЊЕ И ВАСПИТАЊЕ.

— АНТРОПОЛОШКО-ПЕДАГОШКО-ПСИХОЛОШКА ШТУДИЈА —

д-р Паја Радосављевић — Њујорк.

(НАСТАВАК)

II. Физичко мјерење растења мишића.

У мишићима људског тијела постоје грдне индивидуалне варијације. Те су промјене чешће у удовима него ли у тијелу, и то чешће у рукама него ли ногама, чешће у лакту него ли у мишици. Ово потврђује факат, да се човек оригиналније рађа у фундаменталним, основним него ли у акцесоричким, споредним дијеловима, који су мање неопходни по живот. Од 30.574 грама целокупне тежине мишића, 18.682 грама отпада на ноге. У 8. години мишићи важе 27·2% читавог тијела; у 15. години — 32·6%; у 16. — 44·2%; у 26. години — 45%. Послије 45. године живота мишићи рапидно опадају.

Та највећа диспропорција мускуларног, мишићног развића по свој прилици да долази од тога, што већи и фундаменталнији мишићи, што крећу веће чланке, претходе у своме развоју мањим, финијим или акцесоричнијим (спореднијим, специјалнијим) мишићима, који крећу прсте, грло, усне и чине да су онако деликатно прилагођени. Само то са диспропорцијом између растења костију и мишића, само то образује најглавније узроке оне неспретности, нескладности или неотесаности у добу адолесценције. Прије него завршимо овај одељак да изнесемо ове двије таблице, које објашњавају те односе.

Таблица 9.

Редни број	ДОБА	Испружена мишица		Згрчена мишица		Испружен гњат		Згрчен гњат	
		абсоlutни годишњи прираст	—	абсоlutни годишњи прираст	—	мишићи листови	годишњи прираст	лист од ноге	годишњи прираст
1	9 година	16:89	—	18:43	—	24:65	—	26:38	—
2	10 »	17:41	0:52	18:87	0:44	25:42	0:77	27:26	0:88
3	11 »	17:93	0:52	19:61	0:74	26:23	0:81	28:00	0:74
4	12 »	18:53	0:60	20:34	0:73	27:08	0:85	29:14	1:14
5	13 »	18:94	0:41	20:82	0:48	27:65	0:57	29:862	0:48
7	14 »	20:08	1:14	22:24	1:42	29:30	1:65	31:45	1:83
6	19 »	25:04	—	28:32	—	34:60	—	36:94	—

Ово је таблица *Котелмана*,³⁵ коју је добио при мјерењу дјечака у Хамбургу. Таблица 10. износи резултате Др. *Хичкока*,³⁶ што их је добио на универзитетима у Амхерсту:

Таблица 10.

Редни број	ДОБА	Број промјерања	I Обими (у мм.)								II Ширине (у мм.)					
			десни бут	лијеви бут	десни лист	лијеви лист	десна мишица код конгломерате	десна мишица	лијева мишица	десни лакат	лијеви лакат	врат	рамена	сисе	струп	кукови
1	16 година	70	502	498	342	339	279	250	240	253	249	106	418	188	246	320
2	17 »	326	504	504	339	338	282	250	242	255	247	107	426	190	247	322
3	18 »	735	512	505	344	342	290	255	248	260	252	108	429	192	252	323
4	19 »	988	514	510	347	345	296	258	252	261	254	109	433	195	252	326
5	20 »	888	515	514	340	348	300	262	256	263	257	109	437	197	263	327
6	21 »	824	524	524	353	351	305	266	259	266	260	110	442	201	258	328
7	22 »	434	525	521	354	353	308	262	256	268	261	110	443	203	260	336
8	23 »	296	526	521	356	347	300	262	258	264	257	110	439	200	253	329
9	24 »	155	523	522	356	355	310	270	258	269	262	111	446	206	264	333
10	25 »	100	527	524	355	352	311	270	265	268	262	111	445	208	266	333
11	26 »	74	519	515	351	350	305	265	259	267	260	111	447	205	261	335
Тотално		4:890	3:5	4:1	3:1	2:9	6:6	4:9	5:9	2:5	2:6	4:0	3:9	4:4	3:2	3:2

III. Физичко мјерење растења срца и крвних судова.

Срце, које изгледа да је филогенетички остатак примитивне шупљине тијела, што се јавља у кичмењака као физиру (прорез) у мезодерму (средња кожа), почиње са својим развићем у ембрију и то

³⁵ *Ludwig Kotelmann*, Die Körperverhältnisse der Gelehrtenschüler des Johanneums in Hamburg (Zeitschrift d. königl. preuss. statist. Bureau, 1879.)

³⁶ *Hitchcock*, The results of anthropometry as derived from the measurements of the students in Amherst College, 1892.

независно од артерија (узводница) и вена (низводница), које га укратко за тим прате, али не све дотле, док оно, срце не почне да бије, и куца. Од искона па до доба зрелости циркулаторни елементи су по свој прилици најпромјенљивије ствари у великом анатомском систему, не изузимајући ни мишиће. Крвни судови варирају врло јако у различитих особа и понављају животињске варијације.

— Промјенљивост циркулације и кружења крви најмаркатније се показује у оним деловима, који су у свези са репродуктивним функцијама. Потпуно развијено срце образује 1—150 до 1—170 тежине тијела и величине је као стиснута песница. Најбољу таблицу за ово даје нам *Милман*, који на темељу *Тома*-ових елаборатних бројева³⁷ износи сумарне резултате од четири елаборатна мјерења:

Таблица 11.

Редни број	Д О Б А	Тежина тијела	Тежина срца	Релативна тежина срца
1	10 година	24.150 грама	115 грама	0.47%
2	11 »	26.250 »	130 »	0.49 »
3	12 »	29.000 »	147 »	0.50 »
4	13 »	32.800 »	165 »	0.50 »
5	14 »	36.700 »	184 »	0.50 »
6	15 »	40.600 »	205 »	0.50 »
7	16 »	44.400 »	218 »	0.52 »
8	17 »	48.850 »	230 »	0.47 »
9	18 »	51.850 »	240 »	0.46 »
10	19 »	54.850 »	248 »	0.45 »
11	20 »	56.850 »	254 »	0.44 »
12	21 »	57.750 »	260 »	0.45 »
13	22 »	58.850 »	265 »	0.45 »
14	23 »	59.850 »	270 »	0.45 »
15	24 »	—	274 »	—
16	25 »	60.500 »	278 »	0.46 »

Однос куцања срца јако варира у пубертету. Срце кадкада расте еластично, изненада и јако: 1—4 на годину. Фреквенција се редуцира у адолесценцији. Од 8—12 године за мушкарце и женскиње износи респективно — 79 и 92; од 14—21. г. — 76 и 82; од 21—28. г. — 73 и 80.

Растење висине јако корешпонује са смањивањем пулса или била.

Промјена у величини и моћи срца варира, јер се мијења однос напрама растењу великих артерија или узводница. Ово је узрок многим симптомима срчаног појачања.

Артерије расту у погледу на величину барем до 60. година, што нам потврђује ова *Фироргова* таблица:

³⁷ Untersuchungen über die Grösse und das Gewicht der anatomischen Bestandteile des menschlichen Körpers, 1882.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Таблица 12.

Редни број	Доба у годинама	Висина (у см.)	Црвена вена (у mm.)	Аорта уз- водница (у mm.)	Грудна аор- та низвод- ница (у mm.)	Десна арте- рија плућа (у mm.)	Десна арте- рија главе (у mm.)	Десна поткаучна арте- рија (у mm.)
1	6 — 6 ⁵ / ₆	109	43	39	28	12	14.1	15.9
2	14 ¹ / ₂ —16	150	51	48	34	17	16.8	19.7
3	18 —21	164	59	54	41	20	17.8	22.0
4	24 —31	161	64	60	43	21	17.5	27
5	47 —71	171	67	73	54	27	20	29

Таблица под бројем 13. најбољи је табеларни пријеглед дија-
метара :

Таблица 13.

Редни број	Доба у годинама	Црвена вена (у mm.)	Аорта уз- водница (у mm.)	Десна арте- рија главе (у mm.)	Десна пор- каучна арт. рија (у mm.)	Renalis dextra (mm.)	Femoralis dextra (mm.)	Aorta rena- lis (mm.)
1	5—10	15.7	15.1	5.0	3.7	3.2	3.4	7.8
2	17—20	21.3	20.7	5.9	5.2	4.8	5.0	11.2
3	23—29	24.0	22.4	6.7	6.2	5.3	6.2	13.3

При пубертету крвни су судови већи, а срце мање. Послије про-
сјечни просјек артеријалног система као цјелине мањи је кад се
сравни са величином срца. (При рођењу као 25:20; у пубертету —
140:50; у зрелом добу — 290:61).

У доба пубертета постоји велики прираст крвног притиска. Ово
неопходно захтијева надражење. У овом добу скаче и температура.
Између тежине крви и моћи за произвађање овога постоји релативни
прираст. При свршетку овог дијела да — по Холу³⁸ — изнесемо
Швингову таблицу, која је најбоља за детерминисање црвених и би-
јелих крвних тјелешаца у људском тијелу :

Таблица 14.

Редни број	Д О Б А	Црвена крвна тјелешца	Бијела крвна тјелешца
1	1—10 год.	4,516.000 на mm. ³	12.940 на mm. ³
2	10—20 »	5,225.000 » »	8.711 » »
3	20—30 »	5,278.000 » »	7.915 » »
4	30—40 »	5,063.000 » »	5.882 » »
5	40—50 »	5,455.000 » »	6.554 » »
6	50—60 »	5,397.000 » »	8.576 » »
7	60—70 »	5,003.000 » »	8.541 » »
8	70—80 »	5,478.000 » »	10.165 » »

³⁸ Ibid, стр. 95. и 96. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBR.BS

Што се тиче пулса или била он износи у мале дјеце преко 90. пута у минути, у средњевјечног човека око 72, а у дубокој старости нешто више. Таблица 15. показује пуле у средњу руку:

Таблица 15.

Редни број	Д О Б А	Било у једној минути
1	0—1 год.	134 пута
2	1—5 »	111—103 »
3	5—10 »	98—91 »
4	10—15 »	87—83 »
5	15—20 »	78—74 »
6	20—25 »	73—72 »
7	25—30 »	73—71 »
8	30—50 »	72 »
9	50—55 »	67 »
10	55—65 »	61—70 »
11	65—75 »	72—75 »
12	75—85 »	72—77 »
13	85—93 »	75—84 »

У савезу с овим да изнесемо и двије таблице. Прва се односи на тјелесну топлоту у разним годинама људског живота:

Таблица 16.

Редни број	Д О Б А	Тјелесна топлота у средњу руку:
1	Новорођенчад	37·81° С
2	5—9 година	37·72 »
3	12—20 »	37·37 »
4	21—24 »	37·22 »
5	25—30 »	36·91 »
6	31—40 »	37·10 »
7	41—50 »	36·87 »
8	51—60 »	36·83 »
9	80 »	37·46 »

Из овога се види, да тјелесна топлота није једна те иста у свим годинама људског живота. А кад се узме у обзир у које се доба дана узима храна, онда се опажају разлике у овој топлоти, што показује опет друга таблица:

Таблица 17.

Редни број	Д О Б А Д А Н А	Топлота тијела
1	Од 5—7 сати изјутра у постељи	36·68° С
2	» 7—9 » по доручку	37·16 »
3	» 9—11 »	37·26 »
4	» 11—1 »	36·87 »
5	» 1—2 »	36·83 »
6	» 2—4 » по ручку	37·15 »
7	» 4—6 »	37·48 »
8	» 6—8 »	37·13 »
9	» 8—10 » по вечери	37·02 »
10	» 10—12 »	36·85 »
11	» 12—2 » буђење из сна	36·65 »
12	» 2—5 » пред зору	36·31 »

IV. Физичко мјерење растења плућа.

Прса и груди развијају се врло брзо у добу адолесценције. Плућа расту све до старости. Најбољи ђаци у раној адолесценцији показују највеће моћи екскалације, испаравања. Витални капацитет или капацитет плућа највише расте у 16. години; он је већи него ли просто мјерење груди. Таблице, под бројевима 18.—24. ове ће ствари мало детаљније осветлити (ми их за то износимо што у нас није предузимана оваква мјерења):

Таблица 18.

Редни број	Д О Б А	Тежина оба плућа у дјечака (Милан)	Тежина оба плућа у дјевојчица	Волумен оба плућа у дјечака (Фирорт)	Средњи капацитет у 4890 студената (Хелсик)	Витални капацитет у чикасих дјевојчица 1900.—1901.	Витални капацитет у дјечака	Обим груди у мирном стању (Хилчок)	Обим груди кад се плућа напуна	Капацитет плућа у 100 дјечака (Мун)	Обим прсуду у 4.542 кадета (Бајер) у младима
1	9 година	357·6	371·7		—	1.325	1.500	—	—	—	—
2	10 »	486·8	430·0	596·2	—	1.450	1.650	—	—	—	—
3	11 »	465·8	490		—	1.600	1.800	—	—	1·80	—
4	12 »	415·0	672·2	—	—	1.750	1.950	—	—	2·00	—
5	13 »	458·7	—	—	—	1.925	2.200	—	—	2·13	—
6	14 »	698·1	507·5	—	—	2.100	2.450	—	—	2·36	—
7	15 »	750·3	684·1	771·3	—	2.225	2.800	—	—	2·80	29·95
8	16 »	747·3	675·6	1.362·2	3·91	2.300	3.300	858	897	—	31·10
9	17 »	772·9	703·2	1.001·2	4·01	2.350	3.575	857	886	—	31·84
10	18 »	867·0	677·4	1.148·2	4·11	2.425	3.850	867	917	—	32·68
11	19 »	990·5	843·7	1.143·7	4·11	2.500	3.825	882	925	—	33·25
12	20 »	962·5	803·1	1.084·2	4·23	2.550	3.825	889	924	—	33·58
13	21 »	943·9	903·5	1.621·10	4·27	4.221	4.221	901	941	—	33·65
14	22 »	998·3	784·1	—	4·35	223	46	409	949	—	33·77
15	23 »	946·0	896·9	1.655·5	4·36	2.600	4.100	899	944	—	33·87
16	24 »	961·6	884·9	—	4·38	—	—	915	959	—	—
17	25 »	994·9	885·1	—	4·38	—	—	917	957	—	—
18	26 »	—	—	—	4·75	—	—	894	949	—	—

Како се види ова је таблица начињена на темељу средњих бројева различитих табеларних пријегледа У чикашких дјечака највеће процентуалне разлике налазе се у 16. години; тада се оне крећу од 2.400 до 4.200 см³ (капацитет плућа испитује се познатом справом — *еширометром*). У дјевојчица ово се налази у 15. години. У обоје ово се налази управо иза године најагрегатнијег мјерења:

Таблица 19.

Редни број	Д О Б А	Годишњи прираст	О д н о с	
			обима груди на- прама виталном капацитету	дужине ти- јела
1	9 година	—	26·9	13·8
2	10 »	94	27·6	14·3
3	11 »	157	29·1	14·2
4	12 »	155	30·5	15·6
5	13 »	98	31·4	15·9
6	14 »	226	32·8	16·8
7	15 »	261	—	—
8	16 »	495	—	—
9	17 »	301	—	—
10	18 »	—	—	—
11	19 »	—	43·5	23·3

Растење грудног капацитета, од чега је тако јако зависна јачина тјелесне архитектуре, изгледа према мјерењима *Котелмана*, *Робертса*, *Паглијана*, *Пескова*, *Ерисмана*, *Шнеифа* и *Винтрича* — да је од врло великог значаја. Таблица 20. показује *Паглијанове*³⁹ резултате:

Таблица 20.

Редни број	Д О Б А	Мушке	Женске	Обим груди у дјечака (см.)
1	8 година	—	1·240	—
2	9 »	—	1·290	—
3	10 »	1·660	1·500	61·0
4	11 »	1·700	1·585	61·2
5	12 »	1·860	1·766	62·8
6	13 »	2·045	1·930	65·2
7	14 »	2·100	2·100	66·4
8	15 »	2·445	2·233	69·5
9	16 »	2·485	2·223	70·3
10	17 »	2·660	2·300	71·6
11	18 »	3·115	2·325	72·6
12	19 »	3·125	—	74·2

Таблица под бројем 21. показује опет резултате грудног обима, што их је добио *Др. Х. Г. Вејер*⁴⁰

³⁹ *Luigi Pagliani*, *Sopra Alcuni Fattori dello Sviluppo Umano*, 1876, стр. 54. (цитирано по Холу).

⁴⁰ *Beyer*, *The Value to Physiology of Anthropometric Tests and Measurements in the Form of Statistic and their Importance to Education*, 1901.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

Таблица 21.

Редни број	Д О В А	4.541 кадет	3.445
1	15 година	29·95	30·07
2	16 »	31·10	30·40
3	17 »	31·89	31·84
4	18 »	32·68	31·80
5	19 »	33·25	32·00
6	20 »	33·58	32·50
7	21 »	33·65	33·14
8	22 »	33·77	33·62
9	23 »	33·87	34·00

Проф. *Мун* пронашао је опет — на 742 ђака — да је капацитет плућа износио 1·80 у ђака од 11. — 12. године; у ђака од 12. — 13. године тај је капацитет износио 2·00; у ђака од 13. — 14. год. — 2·13; у ђака од 14. — 15. године — 2·36, и у ђака од 15. — 16. године — 2·80.

Таблица 22. показује резултате, што су добивени на студентима у Амхерсту:

Таблица 22.

Ред. број	Д О В А	Број про- матрања	Груди кад мирују		Капацитет плућа		Плућа
			актуално у мм.	%	актуално у литрама	%	
1	16 година	30	54·49	6·63	0·59	17·87	1·31
2	17 »	134	39·70	4·76	0·43	11·81	1·15
3	18 »	244	31·76	3·73	0·32	8·30	1·33
4	19 »	153	23·56	2·71	0·29	7·22	1·36
5	20 »	73	29·13	3·32	0·26	6·78	1·40
6	21 »	49	19·46	2·20	0·15	3·82	1·41
7	22 »	27	20·70	2·29	0·15	3·61	1·47
8	23 »	12	13·08	1·10	0·11	3·43	1·46
9	24 »	13	20·61	2·18	0·13	3·99	1·44
10	25 »	7	25·85	3·01	0·26	6·86	1·40
Просјечни број:		—	30·39	3·50	0·31	8·36	1·22

Фирорт је компоновао овај интересантан табеларни пријеглед о односу виталног капацитета или респирације напрема висини:

Таблица 23.

Редни број	Д О В А	см ³ за 1 см	Висина
1	8—10 година	11·40	9—10
2	10—12 »	12·00	11—13
3	12—14 »	14·17	13—15
4	14—16 »	16·44	
5	16—18 »	20·65	
6	18—20 »	23·40	
7	20—25 »	23·25	
8	25—30 »	22·98	
9	40—50 »	21·00	

Хастинге, на темељу испитивања 5.496 дјеце, износи ову врло значајну и имљиву компарацију:

Таблица 24.

Редни број	Д О Б А	Дужине у см.		Ширине (у см.)			Дубина пр-сију (у см.)	Обим груд-не експан-зије (у см.)	Јачина плућ-вес капацитет-а (у анграма)
		Висина кад се среди	Растег руку	Глава	Груди	Струк			
1	5 година . .	59·32	102·44	14·21	18·10	16·52	12·39	3·42	0·67
2	6 » . . .	61·35	108·18	14·24	18·43	16·69	12·83	4·29	0·83
3	7 » . . .	64·08	114·28	14·33	18·92	17·14	12·91	4·58	0·99
4	8 » . . .	66·00	119·34	14·44	19·44	17·66	12·89	5·95	1·15
5	9 » . . .	68·00	124·70	14·51	19·78	18·04	13·21	6·55	1·33
6	10 » . . .	70·04	130·06	14·53	20·26	18·29	13·29	7·00	1·48
7	11 » . . .	70·64	135·64	14·58	20·98	18·92	13·89	7·36	1·66
8	12 » . . .	73·59	140·42	14·69	21·57	19·56	14·17	7·80	1·83
9	13 » . . .	75·21	146·02	14·78	22·11	20·18	14·38	8·29	2·03
10	14 » . . .	78·06	152·43	14·89	22·78	21·00	15·07	8·46	2·30
11	15 » . . .	81·68	160·33	15·00	23·68	22·00	16·07	8·44	2·64
12	16 » . . .	85·21	168·21	15·14	25·04	23·19	16·80	8·80	3·14

Осим тога пронашло се да трчање повећава капацитет прсију и то више него 300 m³ у три мјесеца. Додуше ово не мора значити корешнодејствителни успјех у опћем здрављу и јачини, као што би то неки хтјели.

Однос капацитета плућа напрама тежини зове се „*витални индекс*“. Дубоко дисање на ма оно потицало било с ког разлога повољно дјелује на овај индекс. Извјесни усправни положаји неповољно дјелују на акцију дијафрагме.

Оксиген је најнепосреднија императивна потреба свију створења која дишу. Психозе бојазни, спојене с уским и блиским мјестима, у савезу су с овим. Женски организам потребује мање ваздуха него ли мушки. Абдоминално (трбушно) и костално (грудно, тороксално) дисање карактеристично мушке и женске. Први дишу више грудима а други трбухом.

V. Физичко мјерење растења мозга.

Растење мозга постиже се скоро посве у шестој години. Оно може да расте до 65. године или да опада послје 55. године у различитих индивидуја.

Таблица 25. показује апсолутно и релативно растење мозга — по *Милману*: (Види таблицу 25 на 417 страни).

Мозак потпуније испуњава лобању у женских и дјеце, него ли у одраслих мушкараца. Лобања расте до 20. године и индекс за тежину мозга не-регуран је. Кичмена мождина расте двапут толико као мозак у доба између дјетињства и мужевности. Али, пошто мозак расте

Таблица 25.

Редни број	Д О Б А		Тежина мозга:	
			Апсолутна	Релативна у %
1	8	година	1.377·6	6·38
2	9	»	1.425	6·06
3	10	»	1.408·3	5·59
4	11	»	1.359·9	5·04
5	12	»	1.415·6	4·88
6	13	»	1.486·5	4·49
7	14	»	1.289	3·47
8	15	»	1.490·2	3·62
9	16	»	1.435·1	3·16
10	17	»	1.409·2	2·84
11	18	»	1.421	2·64
12	19	»	1.397·2	2·43
13	20	»	1.444·5	2·43
14	21	»	1.412·1	2·31
15	22	»	1.348·3	2·14
16	23	»	1.397·3	2·16
17	24	»	1.424	3·3
18	25	»	1.430·9	2·16
19	29	»	1.356	2·29
20	30—40	»	1.365	2·14
21	33	»	1.362	2·11
22	40—50	»	1.357	2·13
23	42	»	1.225	2·00
24	53	»	1.480	3·50
25	50—60	»	1.360	2·19
26	60—70	»	1.319	2·20

врло слабо после пубертета, то се његова структура неизмјерно поправља с развићем грануларних ћелија.

Дијете је рођено с неколико медулисаних можђаних ћелија. Оно је више створење с кичменом мождином. Средишта његових различитих чулних активности постепено се медулирају (т. ј. омотавају се можђаном сржи — *medula cerebri*): прво мирис, а напосљетку слух.

Некоји мисле да постоје три етапе у развићу:

- 1.) сиве ћелије Варлова моста, медуле и кичмене мождине;
- 2.) средња етапа или базална ганглија, средишта за специјално чуло и централне конвугције кортекса или можђане коре;
- 3.) више двије трећине мозга — фронтални чеони и окципитални, потиљни дио.

Најнижи правац или етапа одговара презентацији или показивању, средња — репрезентацији, а највиша ререпрезентацији, да се послужимо старом школском нотацијом,

Модерна Неурологија знатно поткрепљује ово гледиште, па на тај начин даје научну основицу за развиће адолесценције, која изгледа да кореспондује са стратумом, слојем тангенијалних Вудпису-

јевих влаканаца и са Флексиговом „двije трећине мозга“, које не показују свезу са пројекцијоним системом, и напoкoн са Цексоновом највишом етапом.

Извeјсни типови (ликови) лудости врло су ријетки прије пубертета, јер дијете до 14. године не зна умовати према мјерилима одраслих људи. Славни једински филозоф *Аристотело* захтијевао је, да се у том добу почне с васпитањем ума.

Прије него се овај факултет јави јавља се:

1.) *дoбa рефлекса и аутоматичког стварања* каснијег пренаталног живота и у раним мјесецима бебе;

2.) *дoбa контроле с мишићним акцијама*, ходања, играња — када кулминује „дриловање“, хабитуација или навикавање, меморије или памћење, и напoкoн инстинктат или нагон;

3.) *дoбa рaцијoналног мишљења*, више логичке корелације, персонaлног мнијења и конвикције, вишег естетичког уживања, својевољног, промишљеног одабирања и хотимичних акција.

Потпуно развиће сваких ових виших етапа или праваца захтјева, да су потпуно развијени нижи правци. Фундаменталне структуре морају претходити споредним, логичке методе морају се ослањати на рефлексна и инстинктивна развића.

Гимнастика као и моторичко и чулно васпитање образује једину основицу рaцијoналног образовања. Пад овог највишег живота опажа се у сновима по дану, машању за велике идеје у грубој форми и у слабом грубом независном резоновању. Послије ово доминује са животом и у абнормалним случајевима кочи живот наших праваца. (Сравни поменуто *Холово* дјело, 112. страна).

VI. Физичко мјерење растења коже и других дијелова.

У односу површине напрана тежини постоји рапидна деклинација између рођења и доба зрелости. Та деклинација процјењује се да износи од 812 до 301 см² на један килограм, као што нам то казује ова *Меова*⁴¹ таблица:

Таблица 26.

Редни број	Д О Б А	Висина у см.	Тежина у грамама	Површина у см.	Број см. површине на килограм тежине
1	9 година и 10 мјесеци	111·5	19,313	8,855	458
2	13 » » 1 ¹ / ₂ мјесец	137·5	28,300	11,883	420
3	15 » » 9 ¹ / ₂ мјесеци	152	35,375	14,988	421
4	17 » » 9 »	169	55,750	19,205	344
5	20 » » 7 »	170	59,500	18,695	314
6	26 » » 3 ¹ / ₂ мјесеца	162	62,250	19,204	308

⁴¹ *Mech*, Zeitschrift für Biologie etc, XV. свеска. (По Холу).

Епидермис или покожица расте све до 60. године. Док кожа покрива тијело с поља то се слузасте површине ређају изнутра. Пошто је ова слузаста површина многобројна и пошто цријева имају јаку контракцију и експанзије њихова се ареја може опредјелити с мањом тачношћу него ли ареја коже.

Тотална дужина пробавног канала износи од прилике пет пута толико колико дужина тијела у одраслог човјека. При рођењу то износи око шест пута. Његова површина од прилике је иста као површина тијела у одраслог човека. Ова *Милманова* таблица показује, да слузаста површина (у мушкараца) расте кроз васколики људски живот:

Таблица 27.

Ред. број	Д О Б А	Тежина у грамовима	Дужина	Тежина цријева или дроба		Дужина цријева или дроба		Интенстиналне или цријева напрама тежини тела
				абсолютна у грам.	%	абсолютна у см.	%	
1	14 година . . .	29·050	—	1.000	3·4	—	—	—
2	16 » . . .	48·736	154	1.460	3·0	934	2·0	6·0
3	17 » . . .	42·997	157	1.350	3·0	1.063	2·4	6·7
4	19 » . . .	43·816	161	1.527	3·5	1.200	2·7	7·9
5	24 » . . .	42·588	177	1.609	3·7	930	2·2	5·2

Никада нећемо моћи схватити многе и многе дубоке проблеме што се тичу односа духа напрама тијелу, барем све дотле не, док не будемо у стању написати нову главу Психо-Физиологије или *Гландуларну Психологију*. Секреције и екскреције, као интерналне, унутрашње и екстерналне, спољашње, условљавају многа и многа психичка стања и то на тај начин, да су оне скоро исто тако основне, базалне природе као и сви други физиолошки процеси. Ово је за фундаменталне емоције (осјећаји или како веде браћа Хрвати — чуства) и инстинкте (нагони) од исто толике важности као и сам мозак.

Бубрези расту све до треће деценије, па и у њој не престају са својим напредовањем, као што нам то потврђује ова таблица (*Фирорт*):

Таблица 28.

Редни број	Д О Б А	Тежина оба бубрега	
		Абсолютна	Релативна
1	11 година	171·5	0·64
2	12 »	157·5	0·54
3	13 »	212·9	0·64
4	14 »	233·7	0·63
5	15 »	239·7	0·58
6	16 »	247·7	0·55
7	17 »	274·9	0·55
8	18 »	271·6	0·50
9	19 »	273·9	0·48
10	20 »	296·4	0·50
11	21 »	323·5	0·53
12	22 »	306·9	0·49
13	23 »	281·8	0·44

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIBRS

За вријеме индивидуалног живота, ћелије бубрега просто надокнађују свој мали губитак без да расту, а после тридесете године почињу са својом атрофијом.

Најинтересантније и најважније проучавање Физиологије и Медицине јесте испитивање урина или мокраће. Таблица под 29. бројем показује количину мокраће у различитим добима:

Таблица 29.

Редни број	Д О Б А	Количина мокраће у 24 сата	Напрама 1 килограму
1	8 година	822	40·2
2	9 »	1.205	53·6
3	10 »	1.866	65·7
4	11 »	1.205	46·9
5	12 »	1.201	43·5
6	13 »	1.012	36·9

Бојазни ради здравља, што су спојене са бубрежним дистрибуцијама скоро су универзалне, али и посве без узрока.

Што се тиче цигерике, она расте врло споро после 15. година. Она лако атрофизира. Узрок томе је њезин механизам циркулације. Ова *Милманова* таблица објасниће нам како ствари стоје у растењу цигерике:

Таблица 30.

Редни број	Д О Б А	Тежина цигерике	
		Апсолутна	Релативна
1	11 година	870·4	3·22
2	12 »	880	3·03
3	13 »	1.036	3·13
4	14 »	1.188	3·20
5	15 »	1.306	3·17
6	16 »	1.339	2·95
7	17 »	1.481	2·98
8	18 »	1.509·6	2·80
9	19 »	1.644·6	2·86
10	20 »	1.560·8	2·62
11	21 »	1.626·9	2·66
12	22 »	1.675	2·66
13	23 »	1.528·5	2·37
14	24 »	1.847·7	—

Што се тиче количине жучи у различитим добима најбоље ће бити објаснити ова *Ригерова* таблица, коју износимо према *Холу*:

Таблица 31.

Редни број	Д О Б А	Солидни ресициум	Т в а р		Н а т р и у м	
			Органска	Неорганска	Глико- холна ки- селина	Тауро- хомна ки- селина
1	14 година	131·4	120·0	11·4	41·9	29·1
2	21 »	129·0	118·8	10·2	39·6	16·4
3	23 »	117·6	111·7	5·9	40·9	25·1
4	25 »	128·2	122·2	5·8	44·9	23·25

Слузне жлијезде расту по величини и функцији у добу адолесценције. Адолесценција је често пута „spit with various artistic refinements“, како то врло zgodно вели кларски педолог.

Панкреас и сплин („spleen“) јако расту у добу адолесценције. Панкреас или гуштерача расте све до старих година. Из седам мјерења *Милман* је саставио овај табеларни пријеглед за мушке:

Таблица 32.

Редни број	Д О Б А	Тежина гуштераче	
		Апсолутна	Релативна
1	11 година	71·3	0·26
2	12 »	76	0·24
3	13 »	86	0·26
4	14 »	76	0·19
5	15 »	145	0·35
6	16 »	153	0·34
7	17 »	145·6	0·29
8	18 »	176·2	0·33
9	19 »	166	0·29
10	20 »	186·2	0·31
11	21 »	168·1	0·27
12	22 »	148·9	0·24
13	23 »	153·7	0·24
14	24 »	177·4	—

Употреба сплина или слезине врло је мистериозна. Таблица 33. показује *Робертсове* резултате о растењу слезине у мушких:

Таблица 33.

Редни број	Д О Б А	Слезине у и- чама
1	4—7 година	1·85
2	7—14 »	3·03
3	14—20 »	5·14
4	20—30 »	7·19
5	30—40 »	7·12

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.PM

Из овога се види, да слезина или сплин јако расте за вријеме адолесценције.

Растење функције у лојних жлијезда врло је значајно по адолесценцију (Сравни поменуто Холово дјело, стр. 120.)

Човек губи од прилике исто толико зноја као и мокраће и ови извори излучивања су комплементарни. Зној је уједно и регулатор топлоте. Обоје расту у доба пубертета.

Коса и очи донекле мијењају своју боју у доба адолесценције. Плакање је фреквентније у дјевојчица послје него ли је прије пубертета. Оварији и тестеси такође рапидно расту у доба адолесценције. *Пухова* таблица показује просјечне, средње димензије оварија или јајника у различитим добима:

Таблица 34.

Редни број	Д О Б А	Десни овариј			Лјевни овариј		
		Дужина	Висина	Дебљина	Дужина	Висина	Дебљина
1	Новорођенчад . . .	—	19·8	—	—	18·2	—
2	6—11 година . . .	26·7	9	4·4	24	8·4	4·5
3	13—15 » . . .	29·6	15	10	25	14	8·3
4	19—35 » . . .	36·5	18	13·7	35	16·7	13·1

Милман опет — на основу неколико детерминација — износи њихову тежину:

Таблица 35.

Редни број	Д О Б А	Тежина облик оварија или јајника	
		Апсолутна	Релативна
1	3 године	1·0	0·007
2	18 година	21·2	0·041
3	70 »	2·9	0·009

Милман је тако исто мјерио и тежину тестеса у различитим добима, чије нам резултате показује 36. табеларни пријеглед:

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Таблица 36.

Редни број	Д О Б А	Тежина тестеса	
		Апсолутна у грамама	Релативна у %
1	14 година	14·9	0·051
2	16 »	24·7	—
3	17 »	35·0	—
4	21 »	43·6	—
5	22 »	44·5	—
6	23 »	41·0	—
7	24 »	27·7	0·065
8	25 »	38·4	—

Грудне жлијезде често пута нестаје између 25. и 30. године. Тироидна жлијезда јако се умањава у односу напрама тежини тијела. Она имаде врло велики значај у односу напрама крви и храћењу, што се додуше не може појмити.

Само изгледа да опада у пубертету снажних дјечака. Они постају коштуњави и сувоњави.

Однос површине тијела напрама својој маси у одраслих износи око $\frac{3}{8}$ масе при рођењу. Тај факат проузрокује велику варијацију у релативном губитку топлоте. Топлота тијела нормално варира у индивидуји од времена на вријеме за 10 Фархајтових степена. Свој минимум показује око 50. године. Међу осталим треба сравнити поменуте таблице под бројевима 16. и 17.

Морамо истаћи да Антропометрија даје различит видик на идејалне пропорције дијелова људског тијела него ли што то даје умјетност. Модерна глава је већа него ли глава у грчкој скулптури. Модерни студенти показују просјечан, средњи типус или лик, који је посве репелантан. Модерни идејал више је индивидуалност него ли симетрија.

Билатералне половине тијела разликују се у погледу на величину (облик), јачину, рапидност и топлоту. Асиметричност се увећава у добу младости или адолесценције. Некоји су пронашли, да су абнормалности највеће у 8. и 9. години, а у добу пубертета да опадају. Бади нижих друштвених слојева показују највише абнормалности. Дјевојчице су мање абнормалне него ли дјечаци, но, ако су оне дефективне, то на њих више упливише околина, у којој живе. Поремећена живчана стања као да напоредо иду са дефективном тјелесном структуром. Опасно је бити висок, широк у плећима и тежак, ако су плућа, срце и стомак слаби, јер јаче напрезање повлачи за собом губитак снаге.

Према нашем мишљењу мирне душе можемо извести закључак, да наступајућа сексуална зрелост повлачи за собом промјене односа у дијеловима тијела, што за неко вријеме умањава њихову координацију и јединство.

Пубертет је као неко ново рођење, јер правци развића узимају нове дирекције, па некоје функције бивају важније а друге постају од мањег значаја. У доба пубертета опажа се велика пластичност и поучавање тада пали и жари младе Фаустове духове за знањем; моћи стицања бивају јаче и дубље.

Утјецај околине по свој прилици да је највећи у овој периоди у погледу на произвађање стечених дарова што се пренашају наслеђем, и ако упливисање искуства на герминалну плазму може бити највеће нешто мало касније. Промјене етичког развића сада се најбоље испољавају. Ако душа или још боље речено дух расте са сваким дијелом тијела, ако је његово растење, дакле, дисконтинуирно, ирегуларно, неправилно, па ако оно дјелује на изоловане дијелове, то оно наговјешћује добу за модификовање расе. У добу адолесценције може се више учинити, него ли у стабилнијим ранијим годинама или у било којим познијим годинама.

Адолесценција је доба реконструкције, доба, кад се могу савладати абнормалности, доба, када наука и знаност могу отпочети свој рад у формисању човјека за симетријско биће, васпитајући, образујући најслабије дијелове до хармоније са осталим дијеловима.

Толико о растењу дијелова и органа у добу адолесценције, а сада да укратко видимо:

(Наставиће се).

ФРАНЦУСКА НАСТАВА

(СВРШЕТАК)

2. Поступак с градивом за читање.

Захтев, који су непрестано истицали реформари*) и који је нашао израза и у најновијим пруским наставним плановима гласи: „лектира треба да стоји у средишту француске наставе“. Свуд га не схватају у истом смислу. Како га ја схватам, понајбоље ће се видети из целокупног излагања у овом саставу. Ни мање ни више целокупан задатак француске наставе ваља да се реши у основи градивом за читање. У колико оно треба да служи фонетичком школовању види се из сад свршеног одељка о гласу и словима. Даље ваља пак да ученика уведе грађа за читање у фран-

*) Тако зову у Немачкој раднике на т. з. реформи језиковне наставе, која је ишла да обори т. з. стару методу. О том покрету може се наћи опширније у нашем саставу у Просветном гласнику и засебно 1896. под насловом Реформа језиковне наставе, где је наведено и много библиографског.

руски језик како са граматичке, тако и с лексикалне, фразеолошке, синонимске и идиоматске стране. Градиво за читање треба да пружи ученику подобност за усмену и писмену употребу. Градиво за читање ваља да омогући ученика, како би могао читати у школи дела француске књижевности, уколико стоје на домаћају школи и како би могао доцније у животу по потреби даље ући у то. Градиво за читање ваља да пружи онај материјал за образовање, ради кога се на првом месту и врши француска настава и која утиче на дух и срце, шири круг гледања око себе, множи знање, а нарочито уводи у познанство с карактером, с моралним и другим обичајима, с културним стањем, с историјом и географијом француског народа и француске земље.

Да се све то постигне треба градиво за читање обрађивати у свима правцима, потребним за ово. Једва ће требати и наговестити, да ће према значају појединих задатака потребна обрада градива за читање испасти у сваком случају екстензивно различито и да се, даље, не може обазирати у сваком поједином случају на све задатке. Даље ваља нагласити, да су неки задаци код неких градива за читање (лектира писаца) сасвим или бар битно искључени, да се на неком ступњу има углавном обазирати на ове, на другом на оне задатке. Штавише, може се и дотле отићи и рећи, да се на нижем и средњем ступњу понајвише негују формални задаци, а на вишем пак претеже материјални елемент, али се сасвим не пренебрегавају ниједан, нити се обрађује само један. Остаје, дакле, као главно начело, да се мора градиво за читање тако обрађивати, тако јасно основати, тако испитати и различито с њим поступати, да се на крају целог наставног посла што боље достигне циљ француског језика.

У појединостима напоменућу ово. На нижем ступњу ствар се тиче само градива за читање из читанке. У средишту целе те наставе стоји задобијање понајвише формалних ствари, чему ће помагати читанка. То значи фонетичко школовање, правопис, граматика, а понајпре језиковно градиво. Сваки поједини читаначки чланак мора се обрадити у интересу свих тих тачака. Гласовну и правописну страну већ сам малочас довољно додирнуо. О граматички рећи ћу потребно у одељку на реду. Остаје ми рећи неку о задобијању језиковне грађе читанком.

Главни недостатак некадашње методе био је у томе, што ученици нису имали никакве језиковне грађе, којом су потпуно слободно располагали. То је било немогуће зато, што се цела настава састојала на целом нижем, унеколико и на средњем ступњу у прелажењу какве књиге за учење граматике. Тако што престаје с узимањем за основу везане грађе у читанци, као што је по новој методи. Свакако се она мора респективно обрадити, како би постала потпуно слободна имаовина ученику. Већ сам малопре наговестио, да обрада читаначког чланка ваља да отпочне из фонетичког интереса усмено с горе наведеним модифика-

пијама. Ово је и најправилније за савлађивање језиковне грађе, јер се оно оснива на савлађивању гласова. Дакле на почетном ступњу нек наставник при затвореним књигама полако и општро изговара поједине речи или мале ставове и нех тражи од појединих, а и од свих ученика, да их изговарају за њим и понављају, доклегод не могу производити све то фонетички тачно. Затим се препоручује, да ученици пишу на таблу што су чули, причем наставник, наравно, згодно помаже и подстиче. Пошто се више пута прочита овако задобивен текст, онда долази превођење, које ваља да врше, наравно, сами ученици, коликогод је могуће и најзад се превод утврђује заједничким радом.

Тиме је први посао свршен. Сад је ред на обраду у појединостима, пре свега садржине. Да се она разуме, постиже се питањима и одговорима, као и објашњењима, која се покажу као неминовна. Кад се и с те стране утврди пут колико треба, онда се може прећи на она вежбања, којима је циљ нарочито задобити језиковну грађу у том читачком чланку. Наравно да им је разнолико поможено претходним вежбањима. Сад се настављају питања и одговори о садржини (а и облику, бар покашто и с нарочитом намером), затим се дели чланак у одељке, с нарочитим натписима и препричава се, докле цео комад не науче ученици, докле већини не пређе у крв тако, да могу слободно обртати с њиме и да буду у стању везати нову језиковну грађу са старом, које можда већ има.

При таквом поступку неће изостати, да ученици потпуно науче на часу све речи, обрте и конструкције и отуд је сасвим излишно за давати ученицима речи, било из појединих комада, било из нарочитих вокабуларија да науче напамет, што је, као што сваки зна, за ученике особито тежак посао, пошто је неправилан психолошки и без трајног успеха усто. Чини се, за препоруку је уносити у нарочиту свеску особито тешке речи (у правописном смислу), као и знатне конструкције и т. д., према чему је лако и згодно понављање, усто не треба сметнути с ума, да је после оваквог претходног поступка лака ствар понављање целих комада. Не треба се бојати, да таква обрада претпоставља, сувише дуго задржавање код појединих комада и да ће изазвати у ученика досаду и умор. Наравно особито много стоји до наставника. Он мора разумети, да прераду удеси богато и разнолико и да уме непрестанце проналазити нова гледишта за ово. У томе га већ помаже сам начин поступања, који пружа у изобиљу разних помоћних средстава. С друге стране ова вежбања толико јако интересују ученика, да се често мора обуздавати. Ученици просто осећају, да одиста нешто уче и непрестанце имају прилике показати, да нешто знају.

У даљој настави на средњем и вишем ступњу остаје поступак с читачким чланцима у читанци у суштини исти, будући се све просто окреће око истог задатка, истог циља. Друкчије се сме, можда,

удесити полазак. Н. п. наставник може прво прочитати чланак или почетне питањима о садржају пре, но што ученици отпочну читати. У неким околностима може се сасвим одустати од превођења на матерњи језик, а и материјални поступак може се богатије удесити са све више богатијим садржајем. Укратко, у појединостима се могу очекивати понеке нијансе на разним ступњевима према комаду, који је баш на реду. Али у начелу остаје свуд исти поступак с читаначким комадима као што је малочас описано. О преради ради граматичких циљева, као и за усмена и писмена вежбања биће опет речи мало даље.

Што се тиче лектире писаца, то је у суштини сасвим друкчије поступање с њоме према сасвим друкчијем циљу, што га има постићи. Оно начелно не може бити формално, т. ј. све, што се тиче гласа, правописа, граматике, језиковне грађе, усмених и писмених вежбања систематски се не поступа с њиме. Наравно све се то може покашто додирнути и унети у наставу, штавише, не сме се никако ни свуд намерно пренебрегавати. Али све то није прави задатак, није оно, што има постићи настава на првом месту. Код лектире писаца циљамо понајвише на материјални интерес и према томе удешавамо и поступак. Бесумње биће неке разлике у поступању на разним ступњевима, али оно је више по облику, но у ствари.

Основа је за плодну лектуру припрема. Према томе ученик мора научити пресвега, да се припреми у zgodном облику. Јер је то тежак посао, који одузима неискусном и много времена. Без упућивања ученици га не могу радити како ваља. Обично они не оду никад даље од сасвим механичког исписивања речи. Зато мора постати предмет разредног рада упућивање на то, које наставник ваља да чини с јасном свешћу о циљу. Докле ће трајати тај облик, зависи од понеких прилика. За неизбежно потребно држим, да при почетку лектире писаца ипак и даље добију помоћ и упуте, иако су ученици већ научили на нижем ступњу препарирати комаде у читанци и да сами још не препарирају најмање бар за време прве године. Доцније ће опет бити потребно код нарочито тешких места показивати и упућивати, како ученици не би седели не знајући шта ће и како ће и траћкајући време на појединим местима.

Одељак, тачно и разумно припремљен на овај начин, долази сад у поступак. Спочетка је свакоме за препоруку, иако против тога говоре разлози, да се прво пусти читати, како би се опет освежило разумевање смисла као целине, које је већ ту можда остало од припреме и како би се олакшало превођење на матерњи језик, које је сад на реду. Утврђивање угледног превода врши се такође тако, што се за тај посао штогод је више могуће узимају сами ученици. Уосталом превођење није никако неизбежан састојак лектире. Напротив, гдегод се само може, треба га изоставити, јер оно није циљ засебе. Само

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

је тада потребно, кад се хоће да види, уколико су ученици разумели француски текст бар по облику и садржини у главним цртама. Чим су ученици мало одмакли и чим се можемо уверити тачним питањима, тражењем да се покаже садржај и т. д., да ученици разумеју садржину, одмах се може одустати од превода на матерњи језик. Тиме се добија времена за туђ, француски језик. Уопште дотле ће доћи ученици бар у другој половини унтерсекунде деветоразредних школа.

Кад је утврђен превод, односно кад је без превођења на горе описани начин наставнику јасно, да су ученици разумели текст пред собом по смислу, онда прелази на објашњавање свега оног, што му се чини да треба. Али се ваља чувати да не буде сувише објашњења, нарочито не треба поштопото све претресати. Уместо тога, нек наставник обраћа пажњу на све, што је знатно и згодно, да уздигне учениково духовно гледиште, да му прошири круг гледања око себе, да му помогне продрети у француски дух, а нарочито не сме заборавити кад треба упоређивати, подсећати на суседно и давати, да се ваде закључци, како би све било благотворан и плононосан духовни рад.

Мање одељке ваља укратко садржајно скицирати (натписима), које потом треба скупити као кратке показиваче садржине малих одељака и што најзад треба дотле да одведе, да се тачно учврсти садржај свега прочитаног и што има ученика сачувати од жалосног стања, да на крају неког списка више не знају, шта су спочетка читали. Будући лектира писаца пази на садржај, а не на облик, то се неће предузимати никаква прерада, која циља на глас, правопис, граматику и језиковну грађу. Нарочито се мора искључити одатле граматика. Понека граматичка тешкоћа, која би се појавила, кратко ће се објаснити, покашто по потреби и меморирати као реч у вези, т. ј. не само ова или она реч, него и оне око ње. Али та се лектира не сме употребити да се учи граматика. Фонетичко, правописно и језиковна грађа, наравно, не може сасвим нестати. Што узгред допадне за њих, добродошла је корист. Знатне појединости морају се напоменути, објаснити, покашто и памтити, само се све то не сме систематски терати.

Још је остало рећи што о курзорној и старарној лектури. При ранијем наставном начину лектира је била битно старарна, а под тим се разумело, да се градиво за читање понајвише објашњавало, нарочито с граматичке стране, друкчије се не може рећи, до надугачко и нашироко. Лектира је била просто граматички манеж. Све су се граматичке финоће испитивале, сва правила и све изузетке ваљало је потврдити, укратко од часа лектире постајао је час граматике. Садржај је ретко што вредео, штавише вечне депоте каквог Омира у том су поступку побалхорноване, а ученици су губили сваки интерес за лектуру

и за њезину садржину. Такву статарну лектуру требало би власт засвагда да забрани.

Под курзорном лектиром разумела се она, која је ишла, без икакве ученикове припреме тако, да се што се може више по претходном читању или без тога преведе на матерњи језик, причем се што је могуће више ограничавало свако објашњење по облику и садржини. Ни ову врсту лектуре не могу одобрити, јер за ученика је од ње врло незнатна добит, ма да се не може порећи, да се ученицима одлично допада овај начин прелажења. Штавише, што је врло рђаво, тако што буди у њима и сувише лако мишљење, да разумеју писца без припреме, самоосећање, које сувише често прате штетне последице за ученичку вредноћу и учење. Зато ваља обе врсте ранијег поступка с лектиром одбацити и задржати само гореизнесену. С обзиром на брзину прелажења она стоји као у средини између статарне и курзорне, поуздано избегава погрешке обеју и у најмању руку има све добре стране и једне и друге. Исто тако је јасно, да се при све већој учениковој извежбаности може добити и бржи темпо, чим н. п. могадне потпуно или делимице изостати превод, а да се притом нинајмање не шкоди темељности. Ако се хоће да приреди оглед, да се још брже чита, то мислим да је безопасно предузимати на вишем ступњу читање каквог лакшег писца без препарације, причем би пак било неизбежно, да се наставник довољно увери о томе, да ученици потпуно разумеју садржај. Уосталом, истина треба уложити сву снагу у то, да се што више прочита, да се што више уђе у поље француске књижевности, али је од већег значења отићи што даље интензивно, да се уђе у суштину ствари и да се добије заокружена целина у духовном имању, које има везе с осталим образовањем. Тад је обим од малог значаја.

3. Поступак с граматиком.

Ја сам се потрудио раније у одељку о циљу француске наставе, да покажем вредност граматике посеби и докажем, како она сме бити само средство за циљ и да се не предаје више, но што је неизбежно потребно за достизање и решење задатка француске наставе.

Овде је ствар у томе, како се задобија и присваја та неизбежно потребна количина граматичког градива. Стару методу, да се предаје из граматичке књиге за учење све параграф по параграф и да се после памти француским реченицама, а нарочито да се у њојзи вежба превођењем на француски, морамо сасвим одбацити. Она је непедagoшка, јер је непсихолошка. Отуд и жалосни успеси, које је увек показивала граматичка настава. Отуд одвратност, коју осећају и ученици и ученице од граматике.

Све ово рђаво мора се и може се отклонити другим путем, но што га чини граматикална настава. *Selbst ist der Mann* — у се и у своје кљусе — вреди и на овом пољу. Што ученик сам нађе, с већим је правом његово, такође што много поузданије запамтити, то ће обрадити с већим интересом и радије задржати. Отуд прво начело при поступку с граматицом, ученик ваља да нађе сам своју граматику, сам да је начини. Само што наставник мора изити, да ствар тече методски, да ученик тражи оно, што треба да нађе, да наставник, дакле, све тако удеси, да се баш оно тражи, што треба наставнику.

Грађа, одакле се узима грамика, градиво је за читање из читанке. Јасно је, да би скоро било немогуће начинити везану грађу, т. ј. приче, описе и т. д., која би по садржају одговарала у исти мах захтевима за школске књиге и показивала обрађен потребни граматички пензум. То је идејалан захтев, у пракси се морамо задовољити с много мањим. Ово и можемо. Никако није потребно, да све граматичке појаве, које се имају научити морају баш све ту бити пре, но што их ученик научи, јер понешто се извлачи као закључак из оног, што се има, друго опет може наставник додати, а да отуд ништа не страда чврстина и поуздност задобијања, само ако се чврсто држимо начела, да се прво пружи очигледна грађа за групу граматичких појава, одакле се може поуздано познати принцип. Формуловање нађеног правила биће наставникова ствар — ученици притом помажу — пазећи, да га доведе у склад с оним из књиге-граматике, како не би било никаквих тешкоћа за ученике при понављању.

На граматику се прелази тек онда, као што је већ наговештено при излагању о поступку с грађом за читање, кад се потпуно сврши друга, нарочите и језиковно-материјална прерада и кад су ученици постали потпуни господари над грађом пред собом тако, да отуд не буде никаквих тешкоћа. Граматичка се појава задобија из многих појединих случаја. Кад је дошла ученику већина облика, онда долази систематско скупљање тако, да с тим ученик везује неки одређени садржај, да му више нису празне усамљене форме. И језиковна правила формулују се тек онда, кад је већ прерађено довољно грађе и кад су већ дошла правила у њојзи. Само је тако могуће не само видети граматичке облике и правила, него их и појмити и разумети, што и јесте оно, што се тражи. Само тако могу постати ученику својина, да му буду у крви, да му постану као инстинктивно осећање за погрешно и правилно, укратко, да се створи оно несвесно осећање за језик, које је неизбежно потребно за ијоле поуздано владање језиком. Кад ученици доспеју с погледом на граматику дотле, онда то више вреди, но да могу сва правила истресавати из рукава. За задобијање граматичког очигледног градива може се узети, наравно, и лектира писана. и то тако, да се прибележавају случаји, потом да се скупе у згодно

WWW.UNILIB.BG
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

време на часу граматике и употребе за добијање облика и правила. Начелних разлика у поступку с граматиком нема ни на једном ступњу, само би ваљало, да у сексти не буде још систематске наставе, а у прими никакве.

Што се тиче вежбања у граматичи, већ сам рекао, да се мора одустати од преводних вежбања на француски с матерњег језика. Она никако не пружају оно, што се очекује од њих, него баш сметају малочас поменутом осећању за језик и присвајању уопште туђег језика. Наравно без вежбања не можемо бити, али насрећу има их и других, која су ефектнија и која ни на који начин не сметају општем циљу.

На првом месту помињем конјуговање у реченицама, затим преображавање и преиначавање сваке врсте с граматичким намерама, која се могу предузимати на језиковној грађи и служе усто у исти мах да унесу интерес и промену. Конјуговање у реченицама бесумње је одлично средство за учвршћавање облика, који се боље памте у већој вези, наравно, него ли кад се уче без везе, као мртви облици. Сем тога могу се свезати у исти мах више ствари једна с другом, што је нарочито знатно за понављања. Најзад служе за све већу умешност у произвођењу гласовних и речних веза, које се често употребљавају, што никако није ласно за туђа уста у обичном саобраћајном језику. Нарочито наговештавам *pron. pers. conjoins* у вези с вербалним формама.

Грамматичка преиначавања и преображавања градива за читање су особито разнолика. И она служе не може боље бити увежбавању граматике и у исти мах умешности у употреби језика, а нарочито различитим везама језиковног градива, задобивеног на разним местима. Све се могућности ваљда не могу ни исцрпсти. Да поменем бар понеке. Преиначавање директног говора у индиректни и обрнуто. С овим везана промена лица даје прилике за вежбање у вербалним формама, које се може ласно појачати тиме, што ће доћи једнина за множину, множина за једнину и глагол излази једно иза друго у разним временима. С овим је у чврстој вези промена личних и присвојних заменица, која се опет може разнолико удешавати, замењивањем именица, уколико се може, заменицама и измена између једнине и множине како заменица, тако и именица. При последњем преиначавању усто долази прилика вежбати се у придевским облицима. Даље се могу споредне реченице изражавати партиципијалним конструкцијама или инфинитивима или последњи оним првим. За слично преиначавање може се узети и атрибут. Све ово, наравно, у своје време, све по методским гледиштима и увек да се не врши сила према језику.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.univ.rs

Пуно граматичких вежбања долази и од питања, која се постављају с граматичким смеровима и то, наравно, француски. У књигама за учење, састављеним по начелима реформе налази се богат материјал и ја се задовољавам да на њих улутим. Нарочито истичем Walter, *Der französische Klassenunterricht*. Marburg, Elwert, 1888. Уосталом додирнућу ту ствар још једном при написаним радовима. Овде ћу још једном све покупити: граматика се не учи ради ње саме; она се задобија индуктивним путем и увежбава се штогод је више могуће у вези с градивом за читање; на крају крајева све се учење своди више на то, да ученик зна језик, него ли да уме граматичка правила.

4. Вежбања у усменој употреби језика.

У одсеку о циљу француске наставе покушао сам доказати, да се има тежити, како би се достигаа усмена језиковна употреба до неког степена у одређеним границама. Даље сам тамо већ тврдио, како се та циљ одиста може постићи, али само свакако ваља поћи другим путем, но што се досад ишло. Вежбања у говорењу не смеју бити нешто, што постоји само засебе, што је одвојено од остале наставе и што је нешто туђе према овој, него баш ваља да истиче из ње, да буде органски везано с њоме. Она ваља да се издижу на целокупној маси прерађеног језиковног градива као на свом темељу. Дакле, другачије да кажем, вежбања у говорењу не почињу тек на вишем ступњу. Овде већ недостаје потребна срдачност и свежина, да се достигне што знатније, нарочито у течном говорењу. Исто тако не узимају се за основу таквих вежбања у говорењу фразеологије, Questionnaire-и и како се већ све зову такве књиге. Све тако што пружа само мртву грађу, чији се облик у најбољем случају механички набубава напамет, али што не пали у деведесет и девет случаја од сто, кад га треба упоредити. Све то чисто виси ученику споља, нема никакве везе, ни каква посла с језгром његовог француског знања. Отуд ваља и вежбања у говорењу наслањати на градиво за читање, давати му одатле и садржину и облик. Из прошлих одељака овог састава види се сасвим јасно, да сва тамо наговештена вежбања претпостављају мање или више говорење француским језиком, т.ј. она вежбања и ова у говорењу захтевају и унапређују се међусобно. Вежбања у говорењу и служе на првом месту томе, да ученик запамти грађу, пружану читаначким чланцима, да је учини властитим имањем, да се приноси нова провизија речи и обрта. У интересу је вежбања у говорењу и предажење и објашњавање каквог комада отпочињати прво при затвореним књигама. Ученици се приморавају понављати изговорене реченице, да употребе на питања о садржини оно, што су тек чули као одговор и тиме се везују идеје, које су основа изразу много чвршће с њима, него ли кад чи-

тају. Интерес је одмах много живљи, будући ученик сад ради у неку речу сам, изражавајући питањима разбуђене представе уз задобивену језиковну грађу.

Кад тако ученици довољно разумеју читаначки комад по садржини, онда се може прећи на даљу прераду у интересу вежбања у говорењу. Али одмах ће бити јасно, да ће и овде ићи на корист вежбања у говорењу фонетичке, граматичке и т. д. прераде, као и малопређашње приказивање садржине. И сва горе наговештена вежбања, што се састоје у питању и одговору, у преимачавању и преображавању у француском језику управо су главна средства, да се дође до неког владања језиком и понајпре да се створи изражавање мисли у респективној вези, да се помогне доћи до подражавања доброг француског језика и најзад да се даде упут и могућност за самосталну употребу тога језика за рођене мисли. Јер тесном везом представа и идиоматских облика за изражавање уреже се у памет у току целе школске наставе толико много француских облика за изражавање, да ће ученик највишег ступња моћи изражавати своје мисли на француском језику. Да се ипак притом имамо ограничити на доста скромну меру, разуме се посеби. Граница је у количини језиковне грађе, која уопште може доћи на прераду у току школског времена, а ова зависи од времена, датог француском језику на расположење. Оно пак није толико ни близу богато ни у најбољем случају да се могу довести ученици дотле, да обуку целокупно мишљење у национално-француску форму. Али то није сасвим ни потребно. Доста је, кад се достигне, да у постигнутом језиковном градиву дође на расположење довољна поузданост у усменој језиковној употреби. То је довољно, јер потребе практичног живота не изискују више, а ако кад захтеви буду већи, опет ће то бити доста, да се човек уме ласно наћи.

Ја сам горе говорио за вежбања у говорењу при преради језиковне грађе. Притом сам имао на првом месту на уму читанку, пошто се вежбања, која иду у корист говорења, понајвише делимично искључиво наслањају на читанку. Јасно је пак, да се треба и мора узети за таква вежбања до неког степена и лектира писаца. Јер све, што се предузима ради разумевања текста по форми и садржини, може се вршити француским језиком, чија је употреба тамо, где почиње лектира писаца, већ постала нека врста навике. Али какву прераду у интересу говорења, која иде изнад те потребе, не треба предузимати при лектури писаца, јер се то не слаже с другим, знатнијим задацима те лектуре.

Сем градива за читање имају још и других извора за вежбања у говорењу. Прво ваља напоменути то, да се има вршити цео наставников саобраћај с ученицима за време француског часа само на том језику, што се може убрзо извести већ на најнижем ступњу. Ту се

WWW.UNI-N.S.A.D.

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

понајвише све врти око израза и обрта, који често, или штавише и редовно долазе и које ученику сасвим није тешко запамтити при живом интересу за потпуно ново и већ готово делимиче у Геговом аналитичком француском.

Други је извор за усмена вежбања очигледност и то како ученикова ближа и даља околина, тако и слике за очигледну наставу. Ова је грађа особито згодна, да се задобију и науче употребљавати изрази и обрти свакодневног живота и да се тиме прошири целокупни круг задобијеног језиковног градива и не незнатно појача подобност за изражавање рођеног света мисли. Баш код слика за очигледну наставу ученику је могуће, после задобивеног језиковног градива, пустити крила својој фантазији, измислити што своје из насликаног, схватати слике по свом начину и давати језиковни израз томе схватању. Ја сам видео врло лепе и уверљиве примере о томе у новој реалци у Каселу.

5. Вежбања у писменој употреби језика.

У сасвим другој мери вршила су се одавно писмена вежбања, него ли усмена, али, наравно, скоро искључиво у једном правцу. До почетка вишег ступња вршили су се у реалистичким школама само преводи на француски језик, као написмено вежбање. У другим заводима једва се уопште отишло даље одатле. А и намера притом није била у томе, научити француски писати, него да се учврсти граматика.

Ја сам овде раније покушао доказати, да су преводи врло мало згодни, да реше тај задатак и да су, постали сем тога, потпуно излишни због незнатног значаја, који се још може дати граматички и при сасвим другој методи, којом је треба стећи. Ја сам већ у програму реалне гимназије у Ајзенаху године 1890. поменуо факат у саставу о писменим радовима у новојезиковној настави, да је превођење на туђе језике постала мода тек почетком 19. века; дотле се знало скоро искључиво само за слободне, самосталне радове на туђем језику. На том сам месту огледао показати и узроке за ову промену, као и противљење, које се одмах подигло против тога. Даље сам навео и разлоге, који говоре против превођења на туђ језик с психолошког гледишта и, као што мислим, доказао, како, психолошки гледано, за ученике на нижем и средњем ступњу, оно није задатак, који они могу решити, пошто претпоставља моћ рефлексије, која се никако не може очекивати тако рано код деце. С тиме је пак непосредно везана не мала штета, а то је, што превођење методски уводи и заводи у механички рад и ствара рад, при коме ученици ништа не мисле. Тиме се пак зајемчава бесплодност наставног посла, јер су непосредно у вези с радом без размишљања умор, непријатна осећања и против-

љубе. Али и да заборavimo зачасак ту тако јако рђаву страну, онда би се опет имало рећи, да превођење на туђ језик нема места у целом наставном послу, како сам га огледао изнети на листовима пре овог. Оно, што се свакако може постићи овим вежбањима, била би сасвим специфична способност, а то је превести какав текст с матерњег језика не на национално-француски, него на стил какве књиге за учење граматике. Ја се одиста не бојим изазвати сумњу, да сам утилитарац, кад кажем, да је таква подобност потпуно бескорисна ствар, којој не вреди посветити ни један-једини час. Исто сам тако чврсто уверен, да ће свак, који је учио француски по новој методи, бити довољно наоружан, да потпуно добро изради превод на туђ језик, не само граматички, него и идиоматски, ако би дошао у прилику, да му ко тако што потражи.

Поред ових везаних вежбања, како их с правом зову, имају и слободних. Она су старија. Уколико се могло историски загледати у ту ствар, она су извођена. Доклегод се било мишљења, да учити језик значи учити и писати га, увек су их приређивали. Тек под владом граматичизма она су потиснута, знатно ограничена, делимице и потпуно избачена. Главна је заслуга реформних тежња нашег доба, што су се опет изрично тражила слободна написмена вежбања у туђем језику и што је доказано да је то могуће. Јер, то морамо одмах сасвим нарочито истаћи, да се малопомало заборавило, да се у раније време одиста учило писати на туђем језику и да се држало за немогуће, пошто су приређени огледи, свакако под владом скрозискроз рђаве методе, и сувише жалосно испадали за руком. Како ће сад бити, кад ваља приређивати уопште само слободне радове? Кад и у ком се облику појављују, како их ваља даље развијати, да роде као последњи и најзрелији плод властиту, самосталну продукцију, састав, који свакако треба да буде просто круна целог рада?

Као и код усмених вежбања овде је основни услов најчвршћи наслон на лектуру; тек само на вишем ступњу може се одустати од тога. Исто тако ваља на првом месту употребити опет језиковну грађу из читанке, као и очигледно градиво, а тамо доцније и лектуру писаца, која пружа одличну грађу на вишем ступњу. Као друго начело ваља нам запамтити, да се писање наслања на говорење, т. ј. да се пише само оно, што се пре тога правилно говорило и читало тако, да ученик има репродуковати, што је научио у вези с идиоматским француским. Наравно да не мора бити подједнака мера усмених преграда на свима ступњевима.

На нижем ступњу не узима се никако писмено вежбање — изумимајући диктат — које није раније исто тако или слично прерађено, на средњем ступњу малопомало може већ доћи нешто самосталнији поступак у појединим вежбањима, која се после сама посеби даље

развијају на вишем ступњу, али и овде не може престати усмени претходни рад. Јер, оно, што се тражи на наставном пољу нових језика односно француског језика, није ништа друго, до оно, што се чини и у настави матерњег језика — хвала Богу! — све то више и више. Знање се матерњег језика задобија просто скоро само подражавањем, оно је главни извор животу и умењу, а делимиче штавише и несвесним подражавањем. Репродукцијом и преиначавањем оног, што се чује, затим казивањем садржине прочитаног — баш у том је правцу особито битно добила у Немачкој настава у матерњем језику последњих година и прилагодила се захтевима новог времена, које тако заповеднички тражи од човека слободну реч у јавности — прво усмено, а у вези с тиме после и написмено, тражимо да одведемо мало-мало ученике томе, да постану господари свог матерњег језика до неке мере и да могу изразити своје мисли у слободном говору написмено. За туђе језике, дакле и за француски нема другог пута, да се достигне тај циљ.

Слично, као и код усмених вежбања, врло је велики број врста и написмених. Да ли ће се сва могућа и извести редом до последњег, зависи од понеких прилика, понајпре од претходних усмених вежбања. Неколико ћу радова, који ми се чине нарочито јако ефектни и отуд нарочито неминовни, овде мало ближе додирнути. Почећу с диктатом. Њему је место на свима ступњевима. Он је већ за увежбавање и учвршћавање правописа од неке користи, коју не може достићи никакво теориско поучавање. Али он има још и много веће значење богатим облицима, које може узимати. При диктату долазе у најтежњу међусобност слушање и разумевање, једно друго непрестано потпомажу и примеравају на жив духовни рад, који у знатној мери буди и јача рефлексију. Диктат ће бити различито тежак према томе, да ли му је грађа прерађена и позната више, мање или никако. Отпочети треба градивом, којим ученик влада толико, да га зна напамет: и ту остаје почетнику — претпостављам, да се не приређују уопште никакви написмени радови пре, но што истече пропедевтично време за вежбање — још и доста-предоста властитог посла, пошто ваља да преобрати гласовно му познато у ортографске знаке. Наученим напамет особито се обезбеђује успех, а радост од документованог успеха постаје ученику силан подстрекач, који понајвише гони на теже радове и за њих оспособљава тако, да се могу писати на вишем ступњу непозната градива по чувењу. На тај начин на свима ступњевима тражи се и врши се сличан духовни рад, а интерес за написмена вежбања одржава се променом и новином. Разноликост и разна тежина могу се учинити још то већим преиначавањем и преображавањем иначе већ познатих текстова, као и разним начинима, како се диктује. Н. п. може се вршити растављањем реченице у делове и диктовањем сваког

појединог дела, а може се реченица давати да се напише сасвим целини.

Ја сам, као што је речено, узео прво баш диктат због значења на свима наставним ступњевима. По времену, како се нижу написана вежбања, ваља прво да дође т. з. писање из главе, т. ј. писање из памети комада, раније наученог напамет. Главни је циљ тога вежбања, да се потврди, да је усмено прерађени текст ученик толико одиста усвојио, да га може бацити на артију, заједно с интерпункцијом, на коју ваља обраћати пажњу одмах спочетка.

Као друго вежбање долази написмено одговарање на питања по садржини и облику; исто тако властита ученичка питања. Оба рада траже много већи духовни рад, него ли писање из главе. Јер иако ваља да буде градиво потпуно познато и прерађено, то се опет ученику ваља присећавати, пошто је разумео питање, одговора и његовог облика. Он, дакле, треба да извади поједине делове из целине и формулује у нову целину. То се јаче истиче у питањима, које ученици стављају — наравно по гледиштима, које одређује наставник. Ова вежбања, која су већ предузimana и усмено, служе нарочито томе, да утврде и да се лако унесу у перо „речи“, као и да се усади клица неке стилистичке умешности.

Као трећу врсту написмених вежбања помињем два, која се чврсто додирују на једној тачки, а то је, што нарочито могу послужити учвршћавању граматичког знања. У тој служби особито се истиче конјуговање у реченицама, о коме сам већ говорио код усмених вежбања. Његова се вредност углавном састоји у томе, што се поред глагола могу ту прерадити и остали реченични делови, затим још разнолика синтактична правила. Тиме и то вежбање постаје тако разнолико, да му је непресушан извор. Овим се опет непрестано одржавају младачки духови свежи и ово постаје баш у граматичком смислу поуздано средство за успех, које никад ни до века не може постићи превођење с матерњег на француски језик.

Друго вежбање, које исто тако иде јако у корист поузданог граматичког знања, било је преименавање читаначких комада. Богате промене, које су у том вежбању, углавном сам поменуо код усмених вежбања. Њих је скоро бескрајно много. За развитак осећања за језик и језиковну правилност (и у граматичком смислу) ово је особито значајно вежбање. И интерес у ученика увек је жив, јер су захтеви таквих вежбања потпуно у обиму њиховог умења, а ништа им не чини толико радости, као кад се иста ствар посматра и прерађује с разних страна.

Ова се вежбања могу придати сва редом већ на нижем ступњу, али, нарочито напоследку поменути задржавају сву своју вредност још на средњем ступњу. Од нових дошло би потом овамо препривавање

већ прерађеног комада. Понеки школски људи, н. п. Балтер, с којим се слажем иначе у многим тачкама, траже, да се та вежбања приређују већ на nižем ступњу. То ми се чини сувише рано. У појединим изузетним случајима може бити још и могуће, да ће ученици бити толико далеко, да реше такав задатак. У обичним пак случајима биће за ово тек на средњем ступњу потребне снаге. Јер то није баш никако тако проста ствар, као што се можда мисли. Ваља само погледати, како је тешко препричати нашим ученицима и у самој квати немачки текст, колико онда тек француски француским језиком. Напоследку може изићи одатле то, да ученик говори речи и обрте, који му падну на памет и тад то не би било ништа друго, до писање из главе. А то треба, то управо мора изазивати веће духовно напрезање.

Казивање садржаја лакше је, претпостављајући, да наставник помаже и руководи ученика. Али и то је вежбање тешко на nižем ступњу. Јер с појединим, из приче узетим мрвицама, није ништа учињено. Поред стварног из приче, мора се у неком самосталном облику схватити ток мисли и све то потом изразити. Отуд ваља ово вежбање да почне тек на средњем ступњу, како би потом свакако дошло на вишем ступњу до потпуног значења. Иако је већ очекивати од ова ова вежбања, да се ученици не ограниче баш на речи из приче пред собом при изношењу датог градива, него да захватају и провизију на другом месту добивене језиковне грађе и да је употребе у новом склопу, да је покрену другим правцем и тако малопомало увиде, како се задобивено имање на једној страни може корисно употребити и на другој, то ово вежбање што иде просто приморава, да се све знање испитује с обзиром на вежбање и да се употреби што је zgodно.

Ово се вежбање састоји у томе, да се прочита нека прича по садржини лака и по речима не сасвим непозната, потом да се неколиким питањима и одговорима учини, да је ученици потпуно разумеју и најзад да је написмено репродукују. Спочетка усмена прерада мора бити нешто опширнија, н. п. може се и усмено препричати или се још може једном прочитати. Малопомало ово помагање се уклања. На вишем ступњу ваља да буде довољно једно читање и усто неколико питања о садржини тако, да је тиме пружена грађа, којој ће сад ученици наћи облик. Тиме им се даје прилика, будући се облик и изрази не могу запамтити од једног читања, да покажу дотле стечено знање француског језика, јер ће с једне стране слободно градити реченичне конструкције, а с друге научиће репродуковати представе, које им је пробудило читање zgodним изразима, познатим из других радова.

Као што се види, скоро сва овде наведена написмена вежбања нису просто ништа друго, до иста онаква, каква су тражена и усмено и отуд се може оправдано упитати, нашто иста вежбања у два об-

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBEL.BG

лика? Одговор излази из 4 тачке захтева о циљу. По њима се тежи да ученици написмено владају француским у скромним сразмерама, т. ј. да могу и написмено изразити своје мисли. Ово претпоставља двоје — 1. да се француски мисли и 2. да се влада језиковним градивом и његовим обликом. Цео наставни ток, као што је нацртан на странама пред овим управљен је на то, да се у оба смисла дође до циља. Владање обликом ваља понајпре постићи написменим вежбањима. Само је у њима приморан ученик, да покаже облике у појединости, граматичко знање, правописну поузданост, као и тачно стављање знакова и да му буду јасне празнине и слабости у тим стварима. Дакле велика је разлика измеђ усмене и писмене обраде истог задатка. Онамо раде уста и уво, јер се ствар просто своди на фонетички правилно произвођење; овде ради рука и око, јер се ствар тиче произвођења словима фиксираниог језика. Отуд никако није излишно или још и бескорисно, приређивати на истој грађи иста или бар слична вежбања. Јер свако то вежбање иде своме циљу, док се у исти мах допуњавају и условљавају.

Тек тако се може достићи последњи и највиши ступањ написмених радова, а то је француски састав, т. ј. она продукција, при којој ученик има пружити и садржај и облик. И овде ми ваља опет опоменути, да се сувише не очекује нити тражи. Прво једва се може узети ова врста радова пре приме, у великим реалкама можда у оберсекунди, а у школама са шестогодишњим учењем само у последњем разреду и у најсмернијим границама. Даље ваља само тачно замислити, шта просечно пружају ученици и на вишем ступњу у саставу на матерњем језику. Може се слободно рећи, да је већина састава просто репродукција оног, што су ученици попримали у настави, властити духовни радови иду у реткости. И ово је природно. Круг гледања око себе још је са свих страна ограничен у ученика. Они још нису никако самостално изишли у свет, који тек доводи човека до рођеног мишљења и делања. Кад се дакле већ код састава на матерњем језику углавном цени формална страна, а материјална само утолико, уколико састав пружа доказа, да је материјално из наставе тако примио ученик и тако му то постало својина, да слободно располаже њиме и да се о томе може изразити одмереним обликом — онда колико тек морамо ограничити своје захтеве код француског састава с обзиром на садржај као самосталан мисаони рад и на првом месту циљати на језиковни облик. Одиста своје мисли, кад би их било, причиниле би тешкоће озбиљне врсте изражавању на туђем језику, будући мора недостајати потребног претходног вежбања, као и потребних речи. То би претпостављало степен слободног владања туђим језиком, који је недостижан у школској настави.

WWW.UNIBS.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Али овде не треба ни тако плашљиво гледати и недовољно занети лук, као да ваља потиснути сваки слободни покрет у ученику, као да је машина за прежватање. Сва је ствар у томе, да се ученику задају теме, при којима ће такорећи, све присти из рођене рефлексије, дакле нарочито треба искључити самосталне радове свих врста, који могу бити врло незгодни и у матерњем језику, као што је познато.

Тако се препоручује, дакле, да се француски састав чврсто наклања на лектуру (у целом обиму). Лаки опис и скице, који се наклањају на конкретне ствари околног живота, или на слике за зид, или којима су предмет рођени доживљаји, предузећа, учеников рад, zgodни су за слободну израду. Најзад, могу се узимати за написмену разраду и теме из других наставних предмета, нарочито такве, што су ближе француској лектури. Брижљиво усмено припремање, спочетка све до самих ситница, неизбежно је потребно. Само оно зајемчава поуздан успех и оно обично вежбање, које оспособљава ученика после изласка из школе, да француски баца на артију и без туђе помоћи своје мисли на јасан, прост начин и да састави бар кратку историку експозицију, опис и писма.

Ја ћу завршити овај састав с озбиљном опоменом: дајте ученицима за написмене разредне радове доста времена. Ништа не показује већу педагошку невештину као она јурњава и гурњава код ученика при изради написмених разредних радова, било зато, што им се даје сувише мало времена, било можда штавише због тога, што се за један час траже два или три сасвим разна задатка.

Ја сам свршио задатак. На крају наводим низ списка, чија се студија нарочито препоручује оним, који би се желели боље упознати с овим или оним, додирнутим у овом саставу.

VI. КЊИЖЕВНОСТ.

Е. Ackermann, Die formale Bildung. Eine psychologische Studie. — А. Darmsteter, La vie des mots étudiée dans leurs significations. Париз, Delagrave, 1886. — Dörfeld, Denken und Gedächtnis. — Herbart (сви његови списи, који се додирују с овом темом), нарочито се препоручује: О. Willmann-а и Bartholomäi-Sallwürk-а издање Хербартових Pädagogische Schriften. — О. Jäger, Die humanistischen Gymnasien und die Petition um durchgreifende Schulreform. Wiesbaden 1889. — Franz Kern, Die deutsche Satzlehre. Eine Untersuchung ihrer Grundlagen. — K. Lange, Über Apperzeption. — M. Lazarus, Das Leben der Seele in Monographien über s. Erscheinungen und Gesetze. — Max Müller, Das Denken im Lichte der Sprache. Deutsch von E. Schneider. — А. Ohlert, Allgemeine Methodik des Sprachunterrichts in kritischer Begründung. — Исти, Die deutsche Schule und das klassische Altertum. —

Исти, Die Behandlung der Verbalflexion im französischen Unterricht. — Н. Paul, Prinzipien der Sprachgeschichte. — F. Paulsen, Geschichte des gelehrten Unterrichts. — W. Rein, Einige Betrachtungen über die Notwendigkeit und Möglichkeit einer objektiv gültigen Unterrichtsmethode (Lehrproben und Lehrs. von Frick und Meier, св. 22.) — Н. Schiller, Handbuch der praktischen Pädagogik. — Н. Spencer, Education. Übers. v. Fr. Schultze. — Н. Steintal, Grammatik, Logik und Psychologie. — Исти, Charakteristik der hauptsächlichsten Typen des Sprachbaues. — Strümpell, Psychologische Pädagogik. — Vietor, Elemente der Phonetik und Orthoëpie. — S. Waetzoldt, Die Aufgabe des neusprachlichen Unterrichts und die Vorbildung der Lehrer. — Wundt, Logik. —

Даља се књижевност налази у Олертовој Allgemeine Methodik. Број списа, који се тичу реформе језиковне наставе тако је велик, да их је немогуће све навести. Доста тачан списак те књижевности до 1890. износи Е. Stiehler, Zur Methodik des neusprachlichen Unterrichts, Марбург 1892.

За време измеђ 1. и 2. издања ове расправе (видети ниже Завршетак), реформно је питање и даље јако претресано, борба за и против живо се наставила. Може се тврдити, да је нова струја постала још то јача. Да ли су успеси свуд одговорили очекивању и теориским захтевима, може се свакако посумњати. Узроке није тешко погодити. Прво ваља ту поменути преоптерећеност код наставника. Ко озбиљно и поштено ради по реформној методи, убрзо ће осетити, да му ваља дваред толико радити колико по старој методи, а исто тако, неће много проћи, па ће га осећање истрошености учинити неспособним за потпун рад. Отуд ваља безусловно тражити мањи број часова за наставнике нових језика.

Други је узрок у недовољном владању туђим језицима у наставника. Ко хоће да предаје нов језик по новој методи, мора пресега добро знати и усмено језик. То се може научити и сачувати само дужим бављењем у иностранству. Ко за ово није имао прилике раније и ко није тако што имао ни у току службе, брзо ће малаксати и тад неће, наравно, постићи циљ. По мом мишљењу, ствар је државних и варошких власти, да од времена на време шаљу наставнике у иностранство, како би опет освежили и појачали усмено језиковно знање и умеће. Смерни почеци учињени су овдеонде

Што се тиче међутим изишле реформне књижевности, морам се задовољити, да упутим читаоца на библиографско-критички преглед, који је приредио Н. Breymann под натписом Die neusprachliche Reform-Literatur von 1894 bis 1899.* Нарочито вреди поменути Минхове ра-

* В. библиографију од истог и под истим насловом од 1876.—1893., Leipzig. Böhme, 1895, м. 8а 155 с.

справе о настави француског језика у Baumeister, Handbuch der Erziehungs und Unterrichtslehre für höhere Schulen (изишло и засебно). Посеби се разуме, овде не могу приказати тај велики рад од шест табака. Ја бих само хтео нарочито обратити пажњу на одличну расправу овог угледног реформног представника особито оним колегама, који су још изван реформних тежњи из уверења или пасивности. Чини ми се, да не могу остати без великог утиска мирно, одмерено претресање једног човека као што је Минх. Он додирује сва питања, где је потребно и потанко их претреса, увек брижљиво и темељно. Притом је дуго био у наставничкој пракси, потом је био школски саветник, а сад је на месту од утицаја у Берлину (упор. његов Denkschrift: Der Betrieb der neueren Sprachen seit 1890, написан за пруско министарство просвете и штампан у Neuere Sprachen, мај 1901.). Што ми је нарочито пријатно у тој расправи околност је, да се налазим у потпуном слагању на битним реформним тачкама с Минхом, ма да понеке захтеве можда не оштрије изражавам; мени, као „стручњаку-писцу није можда уздржаност у истој мери дужност, као каквој званичној личности.“ Нешто супротности показује наше држање према превођењу на француски, али је разлика врло незнатна. Његово превођење на туђ језик с матерњег само је сенка некадашње његове славе. Усто га он ставља у службу француске речи, која је у вези и с тачним изговором. Ово се може слушати.

VII. Завршетак.

Ја сам завршио друго издање маја 1901.; сад после три и по године тек се штампа. То је доста дуго за поље, као што је реформа језиковне наставе, где је пуно којечега још у току, где се нови погледи налазе у развиту, који иде све то више напред, где искрсавају нова гледишта, тражећи да се признају, али где и противници траже нове разлоге за нападање, налазе их и употребљавају, чиме опет нападнути добивају нову снагу. Укратко за три и по године има се толико новог поменути и претрести, да би био прави недостатак овој расправи, кад бих то пропустио учинити. Овоме ваља колико-толико насусрет изићи бар тиме, што ћу додирнути неколико битних тачака.

Захваљујући труду и раду ново-филолошке скупштине сад се успело поставити низ општих начела за новојезиковну лектуру. Одатле ће се у току времена свакако развити учвршћен канон о делима, која ће се читати у вишим школама по целом царству. Неизбежност таквих начела била је утолико јаснија, уколико се чинило, да су сва начела почела нестајати при безобзирној производњи нових школских издања, сем једног, à tout prix још које дело пронаћи за школско издање. Кривица је свакако понајпре на књижарској страни.

При претресу те тачке на XI. новифилолошкој скупштини у Келну појавила се брига, да ће тежина лектуре страдати, односно да ће зависити од захтева, да се у вишим разредима целокупна настава врши на туђем језику. Овај, захтев, који је први поставио Веит (из Хамбурга) у Вратиславу као тезу, досад је већ доста учинио пропаганде. Ја се не могу с тим сложити — бар у данашњим приликама. Штавише и кад би сви наши нови филолози, што пак нажалост није ни близу, потпуно довољно владали туђим језицима, то опет не верујем, да ће наши примањери дотле дотерати у француском и енглеском, да могу с успехом разумети филозофско претресање, редите н. п. *Misanthropе*-а или *Macbeth*-а на респективним језицима. И у граматички пошто пође реч о овом или оном логичком и психолошком, што се мора учинити на матерњем језику, да би човек био поуздан, да га ученици разумеју. Такви захтеви, који иду сувише далеко не служе, мислим, томе, да се реформа пренесе у све то шире кругове. Сиљнији испади, који су учињени за последње три године против ње, налазе само добру потпору у таквим претераним захтевима. Да такви испади (н. п. од Paul Wohlfeil, *Der Kampf um die neusprachliche Unterrichtsmethode*) штогод задржавају, ја не верујем. Противници — отворени, као и прикривени — кудикамо мање шкоде реформи, као што би могао то учинити недостатак у слободном кретању свих наставника, који би је хтели огледати.

У истој мери, у којој власти признају неборива начела језиковне реформе и које због тога пружају наставницима потребну слободу кретања, утолико се признају и реформна начела, јер њезини успеси постају очигледни.

Као прави рудник материјала за цео покрет помињем *Verhandlungen der Neuphilologentage*, нарочито X. и XI. Од листова пак помињем у истом смислу В. Вијетора *Neuere Sprachen*.

Београд.

Павле Ј. Мајзнер.

О УМЕТНОСТИ

— Конрад Ланге —

Извесне врсте научнога доказивања и саопштавања научних резултата могу, према приликама, узети на себе уметнички облик, и створити нам велико задовољство. Само се, притом, питамо: да ли је ово задовољство естетичко? Одговор ће бити одречан, јер овим на-

просветни гласник, I. књ., 6. св., 1908.

учним пословима естетичко задовољство никако није циљ. Кратки преглед уметничких облика у научним пословима ово ће нам доказати.

Математичар говори о вештини доказивања, и тврди, да елегантан и убедљив доказ има уметнички карактер, и да нам ствара естетичко уживање. Допустићемо му радост уопште, али естетичку — не. Јер циљ његову раду није само стварање радости, него добивање научне истине. Стога његова радост није естетичка, него интелектуална.

Физичар и хемичар могу своје експерименте, Бог зна како вешто, елегантно и очигледно изводити; могу своје гледаоце и слушаоце јако обрадовати, па, опет, њихов је циљ далеко од саме, чисте радости. Та је радост у његову главном послу сасвим споредна ствар.

Историчар, са својим вештачким, усменим и писменим описивањем историских личности, може нас потпуно задовољити. Па, ипак, њему наша радост никако није циљ, него што јаснија, до потпуне очигледности, изведена научна истина.

Наши географи полажу врло много на описивање и на очигледно приказивање земљине површине, приближујући се, тако, сликарима и песницима. Али та њихова уметност сасвим је супротна правим сликарским и песничким творевинама, јер је само средство њихову научном циљу.

Све ове науке могу се неговати и без икаквог уметничког облика. Има врло много научника, којима ова мешавина уметности и науке не иде никако од руке. Уметност се овде позајмљује ради тога, да би просте, научне истине биле за нас што привлачније. Стога, у овим случајима уметност никад није циљ, него само средство, без којегга ниједна наука неће изгубити ништа од своје вредности.

Неки послови, као што су: лекарски, педагошки, инжињерски и ратнички траже поред науке и много практичне извезбаности. Због своје велике практичности ове се радње зову и вештинама.

Лекарска вештина само је практична примена медицине. Што се она зове још и вештином, узрок је потреба велике извезбаности, која се од ње тражи. Истина је, да срећна операција доноси радост не само болеснику и лекару, него и многима, који болеснику нису ни род, ни помози Бог. Али је свакоме јасно да наша радост при овом послу, никако није била циљ. Има хирурга, који тврде, да им елегантна и потпуно успела операција доноси и естетичко уживање. Из Золина романа *Fécondité* видео сам да публика оваким операторима, после свршенога посла, пљеска. При свем том естетичар овоме послу не даје естетички карактер, јер се овде није тежило, да се публици створи радост, него да се спасе болесник.

Песталозијеве часове предавања уздижу на ступањ уметности, и говоре о уметности учења. Сасвим је тако, ако је та уметност основана на урођеном дару и на дугогодишњем вежбању, што све у незаинте-

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ресованих посматрача изазива радост. Али, ако се узме с друге стране, видеће се да овај посао није уметнички, јер му није циљ да нама створи радост, него да васпита добре људе и добре жене.

Има инжињера који уображавају да је вештачки начињена машина, готхардски или симплонски тавник уметничко дело, које у посматрача изазива естетичко уживање. То је заблуда. Уживања при посматрању тих творевина има, али оно није естетичко. Ово уживање долази од сазнавања да је створено нешто корисно; од охолости што је човек, својим оштроумљем, савладао толике природне тешкоће. То је, дакле, уживање чисто интелектуално, или, ако хоћете, морално. Творцу ових грађевина свакојачко највише је било стало до тога, да са што мање трошка и снаге створи нешто корисно. Од њега је далеко била и помисао о радости, коју ће нам његово дело донети.

Таква иста уметност с практичним циљем јесте и ратничка уметност. Има људи који говоре о „лепој“ стратегичкој операцији, уздижући, притом, стратега и његову ратничку уметност. Али свакоме ће бити јасно, да је та оцена претерана. Јер рат има свој одређени циљ: одбрану отаџбине и уништење непријатеља. Радост, у којој би, тога ради, какав безосећајни букач уживао, толико је ништавна, да о њој не вреди ни говорити. Веселост, која обузима читаоца новина и ратних извештаја о победама, његових сународника пре је све друго, само није естетичко уживање. Ратне игре или маневри већ су ближе уметности. Али и при овом послу, педагошки је циљ јачи од уметничкога. Само деџа игра „војника“ могла би се назвати уметношћу, или маштањем. Тиме је битност ове ствари довољно означена.

Као што је познато, беседништво је у Грка сматрано као уметност. Само што су они, више него ми, ту уметност ценили по облику, а не по садржини, правећи од ње школску реторику. То је, како се види, била уметност, али педагошка. По данашњем схватању беседничка вештина мора увек имати свој одређени циљ: морални или етички, политички или научни. Духовник у цркви беседи не ради тога, да своје парохијане забави, него да их морално поправи. Правобранилац, бранећи своје клијенте пред судијама, хоће да спасе оптужене, а никако му није стало до тога да судијама створи естетичко уживање. Политичар беседи да би својим слушаоцима саопштио своје политичко уверење. Свакојачко ови говори могу, у својој врсти, бити тако леши, да ће се слушаоци веома задовољити. Али, ово задовољство не долази од естетичности саме беседе. Ниједан озбиљнији говорник неће признати да је циљ његовој беседи био да некога развесели. Који би то беседник примио за хвалу, кад би му се честитало на *шаливој*, место на *убедљивој* беседи. С уметношћу не смеју се, дакле, мешати не само научни, него ни практични елементи.

Етика, према овоме, нема никакве везе са естетиком. Јер ниједној етичкој радњи није циљ да изазове само и чисто уживање. Потпуна би заблуда била веровати да етичко и естетичко чине исти појам. Баш напротив: нема две различније ствари. Етичко осећање циља на вољу, дакле тражи радњу; естетичко изазива само чисто уживање и дивљење. Ко ради етички, има на уму добро дело. Ко посматра естетичке производе, не јача вољу, него, просто, ужива и диви се. Природно је да се седам милосрдних дела могу тако чинити, да изазову и осећање лепоте. Али то је за добродетељ сасвим споредна ствар. Напротив. Ко чини добра дела да буде виђен, стоји етички веома ниско. Оно што је добро, не мора бити и лепо; оно што је лепо, не мора бити истинито. Али, и ако не мора, може све ово троје бити заједно. И сам језик, који осећа тачну разлику међу стварима, није ове различите појмове зато одвојио, да им неко, на силу Бога, даје исто значење.

Све нам ово показује да је уметности главно обележје радост, без икаква друга циља. Само што ову бесциљност треба правилно разумети. Овде би се могло говорити о свесном циљу у онога, који ствара, као и у онога, који ужива. Јест да уметност, свакојачко, има за човечанство један виши, биолошки циљ. Улога, коју у животу уопште има уметност, не може бити несвесна и бесциљна, и није само ради тога да човеку створи уживање. У овом смислу уметност је тако исто неопходна, као јело или пиће, или као многе друге ствари, које нас разгаљују. Све ове радње имају и свој практични циљ, који далеко надмаша потребу уживања; све се оне поглавито врше ради одржања индивидуе и целе врсте људскога рода. На овај виши циљ човек при уживању никако и не мисли. Најближи циљ, којег је човек у овим радњама свестан, јесте непосредно задовољство. Наравно, да је и ово уживање један циљ, и према томе се не би могло за уметност казати да је бесциљна. Само што њезин виши циљ није у непосредној вези с уживањем, те би се само по томе уметност могла назвати бесциљном.

Да уметност осим јакога изазивања жудње за уживањем, не сме имати никаквог другог циља: ни у онога, који ствара, ни у онога који ужива, видеће се из односа њезина према занатима. Да се ове две ствари битно разликују, казује и значење, које им се језиком обележава. Уметност и занат, уметнички занат итд. доказују, да се уметност и занат могу удружити, али се никад не могу изједначити, да буду једно исто. Ово треба нарочито имати на уму, јер се употреба ових речи и у другим језицима не разликује тако јасно. У XV. и у XVI. веку у Немаца уметници и занатлије чинили су исти сталеж; међу њима се, дакле, није ни опажала данашња разлика. Велики значај ручне извешбаности у сликарској вештини, по еснафској уредби, изједначио се био с извешбанашћу у занатском раду. Нирибершки писац,

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB

Најдорфер, убраја, у својим извештајима, међу столаре, стругаре, звоноливце итд. и уметнике, као што су били Дирер и Петар Фишер, не правећи никакве разлике између уметника и занатлија.

Као што је реч уметност, у прво доба, значила исто што и реч *моћ*, тако је у Грка ово значење пренесено на све духовне производе, који се могу чулно представити (од корена *tek-tekton* — сликар). И латинска реч *ars* (од корена *ar-* састављати) значи прерађивање и састављање ма каквога градива. На средњовековним универзитетима филозофски факултети, са својим научним поделама, звали су се *artes liberales*. Кад се овоме дода и сумњив постанак речи *Artzt* (од *artista*), види се стара постојност у разликовању науке, уметности и заната.

Према данашњем схватању те разлике занат је чисто ручна радња, а уметност је виши, духовни, производ. Уопште речено ово би било добро, али још није довољно јасно. Јер има уметности, као нпр. играње, у којима је духовна радња незнатна, као што има и заната, који траже много знања физичких чињеница и јаку интелигенцију.

За решење овога питања помоћи ће нам практични циљ. Сваки занатски производ има свој практични циљ. Кључем се отвара, а ножем се сече; хлебом се хранимо, а кожухом се одевамо. Наравно да нас све ове ствари могу још и обрадовати. Али наша радост долази од ваљаности ових ствари, које својој намени потпуно одговарају; та је радост практичне, или, ако хоћете, и интелектуалне природе. И сам занатлија израђујући ове ствари загрева се овом радошћу, и ако је она у његову послу увек споредна.

Имају две уметности, за које би се могло приговорити да спадају у вишу врсту, и ако су намењене практичним циљевима. То су архитектура и декоративна уметност. У кући се станује, из чаше се пије, у скрињи се чува одело. И при свем том ове се израђевине убрајају у уметничка дела. Чак се данас и то тврди да је уметничка вредност ових израђевина баш у њиховој практичној вредности, и да, посматрајући их, уживамо двојако.

Тврдо верујем да је ово заблуда. И да је за декоративну уметност ова заблуда и опасна, објаснићу изближе. Признају да свака кућа мора добити свој облик. Не сумњам да практични циљ оваке грађевине може изазвати у посматраоца и радост. Исто тако нећу одрицати да архитекта и декоративни сликар морају, у свима својим пословима, водити рачуна о градиву и о техници. Што ја не признајем, то је: да сви ови њихови обзири иду у прилог естетици. То не допушта ни логика. Велим да задовољство, које добивамо од практичне вредности једне ствари, не може никако бити естетичко, јер би на тај начин свака добро израђена машина била уметничко дело. Ја апсолутно не могу да разумем откуда је напрт једнога архитекта уметничко дело, а уметничка израда једнога бравара или једнога пожара

WWW.UNIBSRS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

да је нешто друго. Обоје су једно исто. Архитекта може дуже радити, потребује и велику претходну спрему. Али све то за уметност не значи ништа. Мени је сасвим непојамно зашто да је уживање у првом случају естетичко, а у другима да то није?

Што се тиче тврђења да се уметнички облик једнога знања или какве израђевине од дрвета добива непосредно од практичне вредности тих ствари, од природе самога градива и од техничке израде, мислим да је само просто неразликовање уметничкога облика од занатскога. Само занатски облик добива се из практичних погодаба, али никако и уметнички. Неколико примера то ће нам објаснити.

Дугуљаста облик и усправни зидови ћелија; симетриски седласти кров с троугластим забатима јесу занатског порекла, јер долазе, по практичној подели и по техници зидања. Све остало, без чега се може бити, — стубови и т. д. — спада у уметнички посао. Јер ови додаци нису потребни, или бар нису потребни такви, какви су. Што је најпотребније јесте само затворена и покривена ћелица, као храм неком божанству. Техника зидања захтева усправне зидове; нагнути кровови служе као заклан од кише. Стога на крову, с обе стране, морају бити и троугли забата. Тиме су сви потребни делови на грађевини избројани. Уметнички облик овде је на последњем месту. Може се допустити да је сразмерно везивање занатскога посла с уметничким једна погодба за архитектонску лепоту, али се никако не може одобрити да је уметнички облик производ практичне потребе.

Гвозденој решетки, скованој на шаре и на увојке, улога је да буде само јака ограда с потребном висином. Међутим ово савијање гвоздених штапова долази у уметнички посао. Али никако ова уметничка израда не долази због саме технике. Јер ако би се хтеда само добра ограда, онда би довољно било испрепечивати и утврдити праве гвоздене штапове. Оваква направа била би и јевтинија и јача, него она с непотребним кривинама. Не може се, дакле, тврдити да овде облик зависи од градива и од технике, него бива сасвим противно, обоје хоће да послужу облику. Облик долази из чисто естетичке потребе, чију ћемо битност доцније још боље разумети. Ова потреба може се прилагођивати разним погодбама и разном градиву, али ње уопште не мора бити, она није неодолјива. Наравно да ће сваки разуман уметнички мајстор спојити лено и корисно и због саме уштеде у градиву. Углавном речено уметнички облик којег било производа не зависи ни од циља којему је намењен, ни од градива, нити од технике, него све то заједно тражи услугу од естетике ради својих практичних циљева. Али ово узимање у помоћ естетике није ради ње; она овде ступа у погодбу с практичним циљевима.

После овога објашњења лако је схватити да оно, што је на грађевинама најнужније, не мора бити естетичко, нити мора зависити од

www.uns.edu.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.unin.rs
 УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
 правдива или од технике. Другим речима: архитектура и декоративна уметност могу се за толико прибројати у уметности, за колико стоје више и над практичним циљем, и над градивом, и над техником.

И где се год ова два посла хоће да издигну до уметности, нигде то не постижу само својом битношћу. Свака опека, сваки украс, свака резба на надстрешници, сваки извијугани кров, свака савијена ножица, сваки насликани суд, представљају увек сувишак преко праве потребе. Сви ови сувишци увек су уметничкога облика. А то стаје већег трошка и у времену и у градиву. Стога је сваки уметничко-занатски производ, макар колико он био прост, увек скупљи од чисто занатскога, намењенога правој потреби. Кад би било истинито што се тврди, да ови уметнички облици долазе по себи, од саме технике, онда би сви уметнички производи, јамачно, били много јевтинији.

Зато нећу одрицати, да одбацавање старинског утрпавања украса на модерним уметничко-занатским израђевинама показује осећање здравијега укуса. Али, ово одбацавање сувишка није последица естетичке потребе, него чисто практичне, ради смањивања цене стварима. Позитивна естетика у модерним уметничко-занатским израђевинама налази пунога израза у линијама, а не у орнаментима. Само што ова изразитост у линијама не долази као последица практичне, него естетичке потребе.

Архитектура и декоративна уметност могу се примити као уметност само тако, ако се њихова практична страна не узима у обзир. Оне су уметност оним, чега на њима не мора бити, било у линијама, било у орнаментима. Тиме се, пак, појам уметничке бесциљности само још више утврђује. Остаје, дакле, задовољство као једини свесни циљ и уметнику и посматраоцу. У истину, ова страна уметности — несобичност — од вајкада је у естетици оштро обележена. И у најстаријим естетикама, та се страна износи као чисто задовољство, без икакве друге жеље; као осећање задовољства без циља, у самом субјекту, без тежње за објектом; као мировање воље. Ове одредбе нису све подједнако тачне. Интересовање, које у нама буди уметнички производ, изазива нам и жељу, да тај производ буде наша својина, како бисмо у њему могли увек уживати. Ипак је претежно да отпада сваки други циљ, који нема везе с уживањем.

Још једно јако обележје уметности јесте добра воља, неморање, како у онога, који ствара, тако и у онога, који ужива. Свакојако претпоставља се у обојице да је та добра воља, ипак, нешто силно, неодољиво. Нема сумње да човек ужива у уметности по неком инстинкту, којег не може објаснити. Али је за уметност карактеристично баш то, што стварање и уживање постају из добре воље. Истина је да уметник може бити нагнан на стварање ради хлеба, али ако је прави уметник, неће никад подлећи спољашњем утицају. Правим умет-

ником може постати само онај, у којег је унутрашњи нагон јачи од спољашњег утицаја. Отуда уметник увек више ствара, него што може продати; бар више, него што му треба за живот. Многи уметници имају довољно времена за стварање, али немају увек прилике да им стварачки напори буду достојно награђени.

Исто тако и публика ужива добровољно. Ко не жели посматрати какву слику, окренуће од ње главу, или ће зажмурети. Ко не мари за извесним концертом, или за којом позоришном представом, не мора тамо ни отићи. Једино од чега се човек не би могао довољно одбрани, јесте дилетантска музика, али ту ће полиција учинити своје. Ова добровољност за уметност врло је важна особина, коју увек треба имати на уму. Та нас особина учи да уметност, ма које врсте, мора у нама изазвати задовољство. Јер је у природи свакога човека, да никад не ствара себи непријатност по својој вољи. Здрав човек трудиће се да себи смањи непријатност, а да увећа пријатност. И само пожртвовање и вољно одрицање имају извор у задовољству. Непријатност, која се при овом вољном одрицању јавља, биће напослетку надмашена пријатношћу. Све, дакле, радње, које човек добровољно извршује, постају из жеље за задовољством. Уживање у уметности у исто време је и добровољно и пуно пријатности. Отуда је неистинита свака естетичарска теорија, која тврди да естетичко осећање може бити и непријатно. Бива да се уживање у уметничким производима помути непријатним осећањем: какве језовите слике у трагедији, или које дисонанце у музици, али у таквим случајима на крају претегне скуп пријатних утисака.

Природно је да сама добровољност с којом се ужива у уметности није никакви узрок уживању, јер сама добра воља није кадра да би се битност уживања у уметности могла разумети. Многе људске радње врше се од добре воље без и мало естетичкога осећања, нити им је и шта заједничко с уживањем у уметности. Ако неко добровољно чини добро дело, или ради шта било: пише књиге, негује поврће, сече дрва, иде у рат да брани отаџбину, свакојачо да ће се све то радити с неком пријатношћу, која ће најзад надјачати све ситније непријатности, везане за ове послове. Али, овде не може бити ни говора о уживању, које се добива од уметничких производа. Кад би добровољност била по себи естетичка, онда би сви чиновници, сви научници и сви мајстори, који своје послове врше савесно и с радошћу, имали у исто време и естетичко уживање. Наравно да би такво тврђење било бесмислено. Оно, што је естетичко, не долази од добровољности, него је томе противно: добровољност долази као последица јаке привлачности уметничкога производа. Вредност уживања и добровољност међу собом су у погодним односима. По добровољности може се,

логички, закључити и вредност уживању; у самој ствари добровољност долази од вредности уживања. Али погодба, од које зависи вредност уживања, није овим још довољно објашњена.

Уживање у уметности, добровољно и неусиљено, увек ће бити једна од најзвишенијих страна човечанског живота. Свака, по својој практичности, нужна радљивост људска бива освештана тим добровољним извршењем. Највиши ступањ етичкога самоваспитања тражи да се све, што се чини, чини од добре воље. То је циљ, којему васпитање тежи. Целокупни васпитачки рад своди се на то, да васпитаник и добровољно врши све оно што би и иначе морао вршити. Према овакој личности, дисциплинованој самоваспитањем за добровољно вршење дужности, стоји, као супротна, личност, која тежи чулном уживању. Између оба уживања у средини је, као што вели Шилер, уживање у уметности. Естетичко посматрање не изазива уживање у истом смислу, у којем то чине чулне радње. Јер естетичко уживање треба васпитати; такво уживање прате и непријатни тренуци, које ће, напослетку, надјачати пријатни тренуци. Естетичко уживање не изазива ону узбуђеност, коју изазивају радње, вршене с етичким самоодрицањем. Оно, бар, не тражи, као правило, борбу против чулног уживања. Естетичко уживање стоји, дакле, у средини између чулнога и етичкога уживања, одржавајући, тако, хармониско јединство човечанскога бића.

Ово нису самовољна маштања, него истина, о којој се може уверити сваки, само ако хоће. Треба уцитати већи број уметника како стварају, и зашто стварају, па ће добити одговор, да они то чине да задовоље себе и друге. Сваки други циљ: било научни, етички, морални, религиозни, чулни или практични — од њих је далеко. Наравно да има уметника који се брину и о практичној страни својега посла, али је ова брига увек подређена. Може се поуздано тврдити: што је уметник безазленији, што је слободнији од научних теорија и од практичних циљева, све ће нас јаче задовољити.

Главно обележје уметности јесте: стварање задовољства себи и другима свом вољом, без икаква другог циља. Сви ови захтеви за уметника стоје у међусобној зависности. Уосталом свако уметничко стварање може бити на врло много начина. Уметност се може опажати оком (сликарство, скулптура, архитектура, декоративна уметност и игра); или и оком и ухом (позориште, опера). Уметнички производ може бити видна творевина човекове руке (сликарство, вајарство, архитектура); или творевина човекова духа, саопштена читањем и слушањем (поезија и музика); или изражена телесним покретима (глумачка игра и игра уз музику). После овога прегледа може се о уметности дати ова привремена одредба:

Уметност је или урођена, или вежбањем стечена способност у човека себи и другима створити уживање или творевином својих руку, или својега духа, или покретима својега тела, при чем се, осим уживања, никакав други циљ нема.

С. П.

ЈАВНЕ ЗАХВАЛНОСТИ

Општина дубљанска у току 1907. г. издала је школи дубљанској сав одређени јој прирез за 1907. г. у суми 1.280 динара.

Што је сав прирез школи издат има се захвалити председнику општине дубљанске г. *Николи Јовановићу*, благајнику општинском г. *Николи Ванковићу* и деловођи исте општине г. *Милану Стојановићу*.

Г-ђа *Марија Марковићка*, удова поред тога, што је раније уписала себе и покојног јој сина Перу за добротворе фонда сиротних ђака кладовских школа, положила је фонду још 100 динара за свога пок. супруга Јована Марковића, бив. трг. из Кладова и тиме га уврстила у ред добротвора истог фонда.

Г. *Живојин Мијучић*, певачк кладовске цркве положио је данас фонду сиротних ђака кладовских школа 100 динара и тиме је постао добротвор истог фонда.

Господин *Јанко Васиљевић*, капетан I кл. — ађутант пук. окр. команде у Врању, сећајући се свога места рођења — Боговине (срез бољевачки окр. тимочки) поклонно је одличним ученицима-цама 10 комада „Календара нар. новина за 1908. год.“

На дан Св. Саве ове године поклонно је основној школи у Рачи (10) десет динара г. *Јован Аберман* закупац хростове грађе у топличком округу.

Свештеник г. *Риста Лазаревић*, поклонно је сиротним ученицима ове школе 3-50 динара.

Г. *Вука Меденица* прод. оп. рачанске поклонно је (5) пет дин. ученицима ове школе, да им се узме писани материјал.

Г. г. *Јован Ј. Поповић* и *Ђорђе В. Крапуловић*, економи из Михаиловца, изволели су поклонити школској општини Малокаменичкој свој плац са зградом од тврдог материјала, која постоји на истом плацу, где је некада била сеоска механа, са изричном жељом, да ова зграда у будуће служи само за школу.

Зграда и плац постоје на најлепшем месту у средини села, у близини чијој се налази — са југо-источне стране чесма — пијаћа текућа вода а са северо-западне стране сеоска речца.

Овим поклоном г. г. *Јован Ј. Поповић* и *Ђорђе В. Крапуловић* економи, сачували су свој спомен за вечита времена, да их поколења ове школске општине са највећом и дубоком захвалношћу, као своје добротворе помињу; а истовремено дали лепог примера и другој браћи Србима, који су доброг материјалног стања да и они на олтар науке од свог иметка науци помогну и на ширење науке тог највећег људског блага поклоне.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Г. *Живко Живковић* хотелијер из Београда, подарио је сиромашним а добрим ученицима школе Годовичке 10 динара.

Г. *Бока Миловановић* пензионар из Београда са господином *Живком Живковићем* послали су школи Годовичкој велики број књига »Братство« да се раздаду ученицима школе Годовичке и народу.

Приликом прославе Св. Саве у основној школи у Вукошићу окр. подринског, Господин *Михајло Матић*, адвокат из Шапца, приложио је за сиромашне ученике 100 дин. и тиме положио темељ Фонду Сиромашних Ученика Школе Вукошићке.

О Божићним празницима поклонили су сиромашним ђацима основне школе у Вел. Орашју 6 гуњића и 23 пари ошанака г.г. *Живко Н. Јовановић*, трговац и народни посланик и његов брат *Јова Јовановић*, трговац — оба из Вел. Орашја.

Г. *Јоса Радовановић* и жена му *Милица*, поклонили су основној школи у Триброду свој плац у вредности преко 1.500 дин да се на њему сазида нова школска зграда; плац се налази у средини села Триброда на погодном месту.

Госп. *Михаило П. Васиљевић*, писар среза јадранског и г-ђа *Милева Васиљевићка* бив. учитељица у Боговини (ср. бољевачки окр. тимочки) за успомену на њиховог рано преминулог синчића *Момчила»Мила«* поред ранијих поклона, поклонили су сиромашним ученицима основне школе у Боговини 3 пара дело израђених ошанића и за књижицу школску 2 календара за 1908. год.

Приликом овогодишње прославе Св. Саве г. *Милан Јакић* свештеник поконио је ученицима-цама буквоске основне школе 50 ком. књига »Верујте у Бога«.

Г. *Филип Ла-Реновијер* изволео је и прошле године, о Божићу, послати управи пиротске гимназије 150 дин., да се поделе сиромашним а добрим ученицима.

Г. *Јордан Тошић*, терзија, уписао је свога пок, брата *Светозара Д. Тошића*, бив. медецинара и ученика ове гимназије, за члана утемељача *Фонда сиромашних ученика* пиротске гимназије положивши прилог у 50 динара.

1. Г. *Таса Стајић*, трг. из Врава пре Божића послао је школској управи 50 динара, да се набави топло одело и обућа сиромашним ученицима-цама врањских основних школа;

2. Г-ђа *Катарина уд. Јанче Јовановића* из Врава такође је предала управи 30 динара, да се набави одело и обућа сиротним ученицима-цама врањ. осн. школа.

3. Г. *Тома З. Михаиловић*, трг. из Врава поконио је материје, да се обуку 4 ученице врањске осн. школе;

4. Г-ђа *Љубица уд. Михаила Наумовића* из Београда, која сада живи у Врању поконила је 10 календара »Вардар« за 1908. год., да се раздаду сиромашним ученицима-цама врањских осн. школа.

11. марта 1908. год. преминуо је у селу Д. Врбави *Стеван Тешић*, земљорадник. Његов син, г. *Срећко Тешић*, председник Пореске Управе, да би очувао трајан спомен своме оцу, подарио је школи белопољској 100 динара у злату, чиме га је уписао за члана добротвора Фонда сиромашних ученика школе белопољске, поставив на тај начин темељ овог фонда, који досад није ни постојао.

Рачанској народној школи поклонио је г. *Влада Д. Илић* окружни начелник из Прокупља, десет примерака „Календара народних новина“ да се раздаду сиромашним ученицима ове школе.

Господин *Владимир Вишек*, окружни инжењер из Пожаревца, приликом прегледа школске зграде у селу Брзоходу, поклонио је 30 дин. сиромашним ученицима школе брзоходске.

Господин *Божидар Радивојевић*, порезник из Пирота, сећајући се свога места рођења извдео је претплатити школу брзоходску на лист „Тежак“, а тако и три одлична ученика исте школе на „Народне Новине“.

Господин *Душан Поповић*, мајор из Београда, да би очувао трајан спомен своје преминуле миле и добре мајке — *Лиске*, на дан годишње смрти — 16. марта ове год., уписао ју је за члана добротвора фонда сиротних ученика-ца школе арањеловачке, предавши фонду 100 сто динара.

1. „Бачком фонду“ у Власотинцу приложио је *Аранђел Ђокић*, као завештање своју кућу.
2. *Г. Милугин Здравковић* учитељ, уписао пок. сестру *Персиду* за оснивача са 50 динара.
3. *Г. Влајко Такић* трг. уписао је пок. сестру *Наталију* за члана оснивача са 50 динара.
4. *Г. Влад. Даскаловић* учитељ уписао је пок. сестру *Даринку* за члана оснивача са 50 динара.
5. Браћа односно синови пок. *Гаврила Марјановића* уписаше оца за добротвора са 100 динара.
6. *Петар Илић* индустријалац из Лесковца уписао се за добротвора са 100 дин.
7. *Онуфрије Поповић* намесник оснивач са 50 дин.

Г. Станмир Мирковић, трг. из Београда, извдео је послати школи каранској 30 комада књига „Први пут с оцем на јутрење“ и „Кумова клетва“ издање „Српске Књижевне Задруге“, да се исте књиге о овогодишњем писиту раздаду одличним и врло добрим ученицима.

Управе школске и овим путем изјављују именованима своју топлу захвалност.

—*—

„Просветни Гласник“ излази у месечним свескама од 6 и више табака, на великој осмини. — Стаје годишње: за Србију 12 дин., за друге земље 15 дин. у злату (франака). — Прегилата се шаље Управи Државне Штампарије Краљевине Србије у Београду. — Рукописи се шаљу уредништву (Министарство просвете и црквених послова у Београду). Они се, на захтев писца, враћају.

Одговорни уредник **ВЛАД. Т. СПАСОЈЕВИЋ**

ШТАМПА

Краљице Наталије ул. бр. 80.

ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.BG

„одобрава се г. *Михаилу Јевтићу*, председнику општине јагодинске, да на основу чл. 7. закона о средњим школама може у *Јагодини* отворити и о своме трошку издржавати *непотпуну четвороразредну средњу школу за женску децу*“.

УЧИТЕЉСКЕ ШКОЛЕ И СРЕДЊЕ ШКОЛЕ ПОСТАВЉЕЊА

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I од 31 јула 1908 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова, постављени су:

у **Учитељској Школи у Алексинцу**: за сунлента г. *Недељко Гиздавић*, сунленат Мушке Учитељске Школе у Јагодини;

у **Мушкој Учитељској Школи у Јагодини**: за професоре: г. *Јосиф Стојановић*, професор Јагодинске Гимназије и *Јован Б. Јовановић*, професор Женске Учитељске Школе у Београду;

у **Чачанској Гимназији**: за професора г. *Милош Анђелковић*, професор Мушке Учитељске Школе у Јагодини, — сви по службеној потреби.

УВАЖЕЊЕ ОСТАВКЕ

Указом Његовога Величанства Краља Србије Петра I, од 26 јула 1908 године, на предлог господина Министра просвете и црквених послова, решено је:

да се г. *Александру Стојићевићу*, професору Зајечарске Гимназије, уважи оставка, коју је поднео на државну службу.

СПИСАК

ПРАЗНИХ УЧИТЕЉСКИХ МЕСТА НА ДАН 18 ЈУЛА
1908 ГОД.

Београдски округ

Губеревац I раз. и II раз. 1. одељ. — Ђуринац. — Неменикуће II раз. — Сибница I и II раз. — Вранић II раз. — Дражевац III и IV раз. — Лесковац. — Степојевац III и IV раз. — Степојевац I II раз. — Јунковац III и IV раз.

Ваљевски округ

Бранковина III и IV раз. — Пођута III и IV раз. — Пођута II раз. — Пођута I раз. — Доња Топлица III и IV раз. — Рајковић. — Каменица III и IV раз. — Осечина I раз. 2. одељ. — Грабовац III и IV раз. — Дрен. — Баталаге. — Тулари. — Уб IV разред мушке школе.

Врањски округ

Врање IV раз. 2. одељ. и I раз. 3. одељ. жен. шк. — Преслап. — Рупље. — Бојник I и II раз. — Клајић. — Лапотинац. — Медвеђа I раз. — Сијарина. — Вел. Грабовница. — *Лесковац* II раз. 3. одељ. мушк. шк. — Сувојница III и IV раз. — Стубал. — Нерадовце.

Крагујевачки округ

Крагујевац II раз. муш. шк. у Гор. Крају. — Маскар. — Светлић. — Мечковац. — Бошњани II³ раз. 2. одељ., III и IV раз. — Јунковац III и IV раз. — Клока III и IV раз. — Љуљаци. — *Нагалинци* I и II раз. — Трнава (Доњи Крај). — Трнава (у Гор. Крају) II раз. — *Рача* I и II раз. жен. шк. — Вел. Шење. — Љубичевац. — Сараново II раз. 2. одељ. III и IV. раз.

Крајински округ

Вратна. — Јабуковац III раз. мушк. шк. — Јабуковац приправ. раз. муш. шк. — Вел. Врбица приправ. II, III и IV раз. муш. шк. — Велика Врбица жен. шк. — Грабовица II, III и IV раз. муш. шк. — Грабовица II, III и IV раз. жен. шк. — *Кладово* III и IV раз. муш. шк. — *Кладово* III и IV раз. жен. шк. — Кладушница II, III и IV раз. — Кладушница приправ. и I раз. — Костол. — Манастирица. — Подвршка приправ. раз. — Брусник I и IV раз. муш. шк. — Вел. Јасикова приправ. раз. — Мал. Јасикова муш. шк. — Мал. Јасикова жен. шк. — Сиколе II раз. — Брестовац. — Буковче приправ. и IV раз. муш. шк. — Буковче приправ. III и IV раз. жен. школе. — Прахово I и II раз. — *Доњи Милановац* III и IV раз. муш. школе. — Мироч. — Мосна. — Танда муш. шк. — Танда жен. шк. — Тополица приправни, III и IV раз. — Црнајка. — Црнајка приправ. раз. — Штубик I раз. 2. одељ., III и IV жен. школе. — Луке приправ., II, III и IV раз. жен. школе. — Поповица жен. шк. — Бољетин жен. шк. — Плавна приправ., II, III и IV раз. жен. школе. — Слатина жен. шк.

Крушевачки округ

Горњи Ступањ I и II раз. — Блажево III и IV раз. — Блажево I и II раз. — Крива Река. — Витошевац II раз. 2. одељ. и IV раз. — Витошевац I раз. — Дворани I раз. — Јасика III и IV раз. — Коњуси III и IV раз. — Коњуси I и II раз. — Брезовица. — Мађер.

Моравски округ

Бунар III и IV раз. — *Јагодина* II раз. муш. шк. — Рибари I и II раз. — Грабовица. — Исаково II, III и IV раз. — Исаково приправ. и I раз. — Белушић I и II раз. — Риљац II, III и IV раз. — Горња Мутница. — Плана. — Седлари. — Бачина III раз. — Бачина I раз. — Избеница. — Маскар. — Јовац III и IV раз.

Нишки округ

Островица I и II раз. — Ђелија. — Манојлица. — Црнојевица.

Пиротски округ

Горња Крњина. — Моклиште III и IV раз. — Моклиште I и II раз. — Завој. — Ржана. — Рудиње. — Топли Дол. — Суково I и II раз. — Студена. — Јаловик Извор I и II раз.

Подрински округ

Горња Буковица III и IV раз. — Горња Буковица I и II раз. — Гор. Трешњица III и IV раз. — Гор. Бадања. — Дворска. — Драгинац III раз. — Драгинац II раз. — Зајача. — Баново Поље III и IV раз. — Митровица. — Равње. — Каменица I и II раз. — Мала Врањска. — Цуљковић. — Бела Црква III раз. 2. одељ. и IV раз. — Бела Црква I раз. — Доња Трешњица. — Костајник. — Радаљ. — Крупањ жен. шк.

Пожаревачки округ

Војилово I и II раз. — Кривача. — Дубока I раз. муш. шк. — Дубока приправ. и II раз. муш. шк. — Мустанић приправ., III и IV раз. — Раденка. — Буровац. — Вошановац. — Забрђе I и II раз. — Златово. — Мало Лаоле. — Стамница II, III и IV раз. муш. шк. — Табановац. — Бошњак. — Врбница. — Кочетин. — Миријево приправ., II, III и IV раз. муш. шк. — Орљево. — Четереж. — Божевац II раз. муш. шк. — Салаковац II раз. 2. одељ., III и IV раз. — Бискупље I раз. 2. одељ., III и IV раз. — Бискупље I раз. 1. одељ. и II раз. — Гарово. — Тураково. — Кисијево III и IV раз. — Кисијево I и II раз. — Рам. — Вуковац. — Јасиково муш. шк. — Јасиково жен. шк. — Јошаница. — Лесково. — Осаница муш. шк. — Осаница жен. шк. — Рибари. — Суводол. — Смољинац II, III и IV раз. жен. — Дољашница жен. шк. — Влаоле жен. шк. — Крепољин жен. шк. — Лазница I и II раз. жен. шк.

Руднички округ

Гор. Милановац II раз. муш. шк. — Белановица II раз. — Дијић. — Јарменовци III и IV раз. — Јарменовци I раз. 2. одељ. — Моравци III и IV раз. — Моравци I и II раз. — Рађевци II раз. 1. одељ., III и IV раз. — Лошци I раз. — Бело Поље. — Прањани I раз.

Смедеревски округ

Азања II раз. 1. одељ., муш. шк. — Рабровац I и II раз. — Церовац III и IV раз. — Милошевац I раз. 2. одељ., муш. шк. — Ракинац III и IV раз. — Ракинац I и II раз. — Добри Дол III и IV раз. — Добри Дол I и II раз. — Ландоле. — Липе II раз. 1. одељ., III и IV раз. — Селевац II раз. 1. одељ.

Тимочки округ

Валакоње жен. шк. — Валакоње II, III и IV раз. муш. шк. — Врбовац III и IV раз. — Подгорац II и III раз. муш. шк. — Алдинац. — Жуковац. — Доња Каменица I раз. — Зоруновац. — Трговиште I раз. — Бучје (срез. зајечар.) муш. шк. — Доња Бела Река муш. шк. — Леновац II, III и IV раз. муш. шк. — Метовница приправ.

и I раз. — Оштрељ муш. шк. — Слатина приправ. и I раз. муш. шк. — Боровац. — Мариновац I и II раз. — Опљане. — Шарбанавац II, III и IV раз. ж. шк. — Брестовац II и III раз. жен. шк. — Вратарница II, III и IV раз. ж. шк. — Бачевица приправ. и I раз.

Топлички округ

Александрово. — Стара Божурња. — Грабовница II, III и IV раз. — Добри Дол. — Рача I раз. 2. одељ. и III раз. — Гор. Топоница III и IV раз. — Гор. Топоница I и II раз. — Драгуша II III и IV раз. — Драгуша I раз. — Концељ I и II раз. — Међуана.

Ужички округ

Бреково III и IV раз. — Бреково I и II раз. — Мочиоци. — Доброселица. — Љубиш. — Сирогојно. — Каленић. — Роге. — Бачевци I и II раз. — Равни. — Сеча Река III и IV раз. — Гостиње.

Чачански округ

Каона I раз. 1. одељ. и II раз. — Међуречје. — Брезова III и IV раз. — Миланца I раз. — Придворица I раз. 1. одељ. — Градац. — Заблаће I и II раз. — Жежевица II раз. 2. одељ. III и IV раз.

Молбе за ова места примаће се у Министарству Просвете и Црквених Послова до 10 августа ове године закључно.

Молбе ће се слати непосредно Министарству *изузетно у овом случају*, а не преко окружних школских одбора.

Напомена. Поред којих места нису означени разреди, школа је у томе месту четвороразредна, и у њу се може поставити само учитељ; а где није означено да је женска школа, та је школа или мушка или мешовита.

ПБр. 9539. Из канцеларије Министарства просвете и црквених послова 18 јула 1908 год. у Београду.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ПРЕГЛЕД

СРЕДЊИХ ШКОЛА, ЗА МУШКУ И ЖЕНСКУ ДЕЦУ, У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ

ЗА ШКОЛСКУ 1907—1908 ГОДИНУ

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У целој школској 1907—1908 години био је Министар Про-
свете и Црквених Послова:

Господин **АНДРА НИКОЛИЋ**

I

Државне и приватне средње школе, за мушку и женску децу, под надзором Министарства Просвете и Црквених Послова

I Средње школе за мушку децу

A) Потпуне гимназије

- 1) Прва Београдска Гимназија;
- 2) Друга Београдска Гимназија;
- 3) Трећа Београдска Гимназија;
- 4) Реалка у Београду;
- 5) Зајечарска Гимназија;
- 6) Крагујевачка Гимназија;
- 7) Нишка Гимназија;
- 8) Пожаревачка Гимназија;
- 9) Ужичка Гимназија.

B) Непотпуне гимназије

а) седморазредне

- 10) Ваљевска Гимназија;
- 11) Крушевачка Гимназија;
- 12) Шабачка Гимназија.

б) шесторазредне

- 13) Врањска Гимназија;
- 14) Гимназија проф. Зделара у Београду (приватна);
- 15) Јагодинска Гимназија;
- 16) Неготинска Гимназија;
- 17) Пиротска Гимназија;
- 18) Чачанска Гимназија.

в) четвороразредне

- 19) Алексиначка Гимназија (приватна);
- 20) Лесковачка Гимназија;
- 21) Смедеревска Гимназија;

II Средње школе за женску децу

Женске Гимназије

- 22) Женска Гимназија у Београду (7 разреда);
- 23) Женска Гимназија у Нишу (приватна, 5 разреда);
- 24) Гимназија Клеопатре Бајићке (приватна, 3 разреда);
- 25) Гимназија у Пожаревцу (приватна, 3 разреда);
- 26) Гимназија у Смедереву (приватна, 1 разред);
- 27) Гимназија у Зајечару (приватна, 2 разреда);

- 28) Гимназија у Лесковцу (приватна, 1 разред);
 29) Гимназија у Неготину (приватна, 1 разред);
 30) Гимназија у Ужицу (приватна, 1 разред);
 31) Гимназија у Пироту (приватна, 1 разред);

Више Женске Школе

А) Потпуне

- 32) Виша Женска Школа у Београду;
 33) Виша Женска Школа у Крагујевцу;

Б) Непотпуне

- 34) Виша Женска Школа у Шапцу (4 разреда);
 35) Виша Женска Школа у Ваљеву (приватна, 4 разреда);
 36) Виша Женска Школа у Крушевцу (приватна, 3 разреда);
 37) Виша Женска Школа у Чачку (приватна, 1 разред).

II

Буџет средњих школа за 1908 рачунску годину

Државних средњих школа има: 13 гимназија за мушку децу, 1 гимназија за женску децу, 1 реалка, 3 Више Женске Школе.

У свима овим школама били су предвиђени ови издаци:

Лични расходи

Плата указног особља

Гимназије

1) Девет директора: 5 прве класе по 7000, 3 друге класе по 6000 и 1 треће класе од 5000 динара . . .	58.000
221 професор и то;	
4 професора по	6.000 . . . . . 24.000
13 " "	5.400 . . . . . 70.000
35 " "	4.800 . . . . . 168.000
1 " "	4.500 . . . . . 4.500
50 " "	4.200 . . . . . 210.000
2 " "	4.000 . . . . . 8.000
46 " "	3.600 . . . . . 165.600
31 " "	3.000 . . . . . 93.000
39 " "	2.400 . . . . . 93.600
46 суплената по	1.500 . . . . . 69.000
1 виши учитељ I кл.	4.000 . . . . . 4.000
7 виших учитеља II кл.	3.500 . . . . . 24.500
4 виша учитеља III кл.	3.000 . . . . . 12.000
1 виши учитељ IV кл.	2.500 . . . . . 2.500
1 виши учитељ V кл.	2.100 . . . . . 2.100
На постављање суплената за проф.	1.000 . . . . . 1.000
На постављање нових суплената	3.000 . . . . . 3.000
На периодске повишице плата	18.000 . . . . . 18.300
На унапређење виших учитеља	1.000 . . . . . 1.000
Свега динара	1,032,300

¹ Како је за 1908 годину важио за седам месеца буџет из 1907 године, то је за овај извештај, који је штампан пре одобрења буџета за 1908 годину, узет буџет из 1907 године.

Пренос . . . 1,032 300

Више Женске Школе

14 професора:

5 професора по 5.400	27.000
3 професора по 4.800	14.400
2 професора по 4.200	8.400
2 професора по 3.600	7.200
1 професор од 3.000	3.000
1 професор од 2.400	2.400
1 сунлент од 1.500	1.500
1 виши учитељ IV кл. од 2.500	2.500
На периодске повишице 688·33	688·33

67·088·33

Свега на указно особље . . 1,099.388·33

Плата неуказног особља

Гимназије

43 учитеља и то:

13 учитеља прве класе по 2.500	32.500
3 учитеља друге класе по 2.100	6.300
8 учитеља треће класе по 1.800	14.400
10 учитеља четврте класе по 1.500	15.000
9 учитеља пете класе по 1.200	10.800
За нова постављења 3.000	3.000
За унапређење учитеља 1.000	1.000
15 хонорарних наставника и то: 1 од 1440, 1 од 976, 2 од 960, 2 од 800, 1 од 768, 3 од 640, 3 од 480, 1 од 400 и 1 од 240 динара	10.704

93.704

Више Женске Школе

4 учитеља по 2.500	10.000
1 класна учитељица од 2.750	2.750
4 класне учитељице од 2.250	9.000
5 класних учитељица од 2.000	10.000
30 класних учитељица од 1.750	52.250
19 класних учитељица од 1.500	28.508
9 учитељица од 1.200	10.800
За нова постављења 3.000	3.000
На периодске повишице 775·63	775·63
Шест хонорарних наставника и то: 2 по 800, 2 по 600, 1 од 300 и 1 од 200	3.300—

130.625·62

Свега на плату неуказног особља . 224.329·63

Плате указног и неуказног особља предвиђене

буџетом износе свега . . . . . 1,323.717·96

Плата послуге:

На плату послуге у гимназијама	41.880
На плату послуге у В. Ж. Школама	6.156

Свега на плату послуге . . 48.036—

Гимназије

Додаци

10 директора по 600 динара	6.000
Школским лекарима	10.850
Пословођама	6.720
	<hr/>
Свега	23.570

Више Женске Школе

3 управитеља по 600	1.800
3 школска лекара по 480	1.440
1 пословођа	240
	<hr/>
Свега	3.840

Свега на додатке у гимназијама и В. Ж. Школама 27.410—

Благодејање

Благодејање сиромашних ученика у гимназијама	25.470
Благодејање ученицама у В. Ж. Школама	6.000
	<hr/>
Свега на благодејање	31.470—

Екскурзије

На екскурзије ученика у гимназијама	2.000
На екскурзије ученица у В. Ж. Школама	400
	<hr/>
Свега на екскурзије	2.400—

Канцеларијски трошкови

Канцеларијски трошкови гимназија	37.720
Канцеларијски трошкови В. Ж. Школа	8.290
	<hr/>
Свега на канцел. трошкове	46.010—

Кућна кирија

На зграде за гимназије	4.800
На зграде за В. Ж. Школе	3.880
	<hr/>
Свега на кућну кирију	8.680—

Рекапитулација

1) Плата указ. особља	{ у гимназијама . . . . . 1.032.300— у В. Ж. Школама . . . . . 67.088·33 }	1.099.388·33
2) Плата неуказ. особ.	{ у гимназијама . . . . . 93.704— у В. Ж. Школама . . . . . 130.625·63 }	224.329·63
3) Плата послуге	{ у гимназијама . . . . . 41.880·00 у В. Ж. Школама . . . . . 6.156·00 }	48.036·00
4) Додаци	{ у гимназијама . . . . . 23.570— у В. Ж. Школама . . . . . 3.840— }	27.410·00
5) Благодејање	{ у гимназијама . . . . . 25.470— у В. Ж. Школама . . . . . 6.000— }	31.470·00
6) Екскурзије	{ у гимназијама . . . . . 2.000— у В. Ж. Школама . . . . . 400— }	2.400·00
7) Канцел. трошкови	{ у гимназијама . . . . . 37.720— у В. Ж. Школама . . . . . 8.290— }	46.010·00
8) Кућна кирија	{ за гимназ. зграде . . . . . 4.800— за зграде В. Ж. Школе . . . . . 3.880— }	8.680·00

Целокупан буџет у 1907 год. на средње школе · 1,487.723·96

III

Наставници мушких и женских средњих школа

- А) Наставници по броју година службе, по предметима које су предавали у прошлој школској години и по броју недељних часова

1) Прва Београдска Гимназија

Директор I класе: *Васа Димић*, 30 год., математику, 4 часа;

Професори: *Љубомир Миљковић*, 30 год., јестаственицу, немачки језик, 16 час.; *Димитрије Милојевић*, 26 год., латински језик, 17 час.; *Сира Калик*, 26 год., латински језик, 16 час.; *Јован Шалићал*, 24 год., немачки језик, јестаственицу, 15 час.; *Бура Б. Димић*, 23 год., немачки језик, 16 час.; *Гаврило Јовановић*, 19 год., српски језик, историју, 16 час.; *Душан Стојићевић*, 18 год., ради у Музеју Српске Земље; *Милан Дукић*, 17 год., физику, математику, 16 час.; *Светислав М. Максимовић*, 15 год., филозофску пропедвтику, немачки језик, српски језик, 17 час.; *Влад. Т. Спасојевић*, 15 год., ради у Мин. Просвете и Црквених Послова; *Михаило Ј. Ђорђевић*, 15 год., историју, 6 час.; књижничар гимназ. књижнице; *Илија Н. Букановић*, 15 год., математику, 15 час.; *Д-р Светолик П. Стевановић*, 14 год., минералогiju с геологијом, хемију, математику, 17 час.; асистент за минералогiju с петрографијом на Универзитету; *Д-р Михаило Р. Поповић*, 13 год., историју, 15 час.; *Риста Ј. Одавић*, 13 год., вршилац дужности драматурга у Народ. Позоришту; *Стеван Маринковић*, 10 год., математику, физику, 17 час.; *Владан Јовановић*, 9 год., српски језик, 15 час.; *Милан Грол*, 9 год., француски језик, 18 час.; *Миодраг Ристић*, 8 год., француски језик, руски језик, 16 час.; *Петар Јанковић*, 5 год., на боловању целе године;

Супленти: *Радоје Дединац*, 3 год., географију, 16 час.; *Д-р Владимир Радовановић*, 2 год., веронауку, руски језик, 20 часова;

Виши учитељи: *Стеван М. Трифуновић*, 34 год., цртање, краснорис, 15 час.; *Ђорђе Јовановић*, 3 год., ради у Уметничко-занатлијској школи;

Учитељи: *Владимир Малина*, 27 год., грчки језик, латински језик, руски језик, 17 час.; *Никола Зега*, 18 год., ради у Етнографском Музеју; *Петар Ј. Крстић*, 5 год., музику и певање, хорско певање и оркестар, 18 часова;

Привремени учитељ: *Милутин Крњић*, 3 год., гимнастику, 16 часова;

Школски лекар: *Д-р Благоје Николић*, санитарски потпуковник 3. год.;

Димитрије Карапанчић, професор, 10 год., српски језик, историју, 12 час.; професор смедеревске гимназије; на раду у овој школи од 8 фебруара 1908 године.

2) Друга Београдска Гимназија

Директор II класе: *Миливоје Симић*, 19 год.;

Професори: *Јован Миодраговић*, 30 год., математику, немачки језик, 14 час.; *Стеван Фотић*, 22 год., латински језик, 17 час.; *Д-р Сима Тројановић*, 22 год., није предавао, врши дужност управника Етнографског одељења у Народном Музеју; *Никола Врсаловић*, 21 год., математику, 15 час.; *Петар С. Павловић*, 20 год., није предавао, кустос Геолошког и Палеонтолошког Завода на Универзитету и врши дужност управника Музеја Српске Земље; *Д-р Милан Шевић*, 19 год., немачки језик, 16 час.; *Владислав Вулићевић*, 19 год., француски језик, 18 час.; *Алекса Станојевић*, 19 год., јестаственицу, математику, 15 час.; *Мирко Поповић*, 18 год., немачки језик, 15 час.; *Д-р Мита Лукић*, 18 год., историју, земљопис, 17 час.; *Павле С. Павловић*, 17 год., јестаственицу, српски језик, математику, 17 час.; *Миленко Вукићевић*, 16 год., историју, 16 час.; *Јаша Продановић*, 16 год., српски језик, 4 часа; *Д-р Миливоје Јовановић*, 15 год., немачки језик, филозофску пропедевтику, српски језик, 16 час.; *Љубомир Т. Миловановић*, 15 год., математику, 15 час.; *Максим Тришковић*, 14 год., физикку, 16 час.; *Никола Ранојевић*, 14 год., јестаственицу, математику, 16 час.; *Д-р Чедомир Марјановић*, 12 год., веронауку, руски језик, 18 час.; *Јеремија Живановић*, 11 год., српски језик, 15 час.; *Илија Далеввић*, 11 год., латински језик, српски језик, 18 час.; *Драгутин Костић*, 11 год., српски језик, 15 час.; *Радојко Деметровић*, 10 год., латински језик, немачки језик, 17 час.; *Живко Стефановић*, 8 год., српски језик, латински језик, 17 час.; *Риста Николић*, 7 год., земљопис, 18 час.; *Миладин Шеварлић*, 11 год., математику, 14 час.; *Павле Аршинов*, јестаственицу, професор Женске Учитељске Школе, на раду у овој школи са 4 часа недељно; *Д-р Душан Рајичић*, 8 год., немачки језик, професор Богословије Св. Саве, на раду и у овој гимназији са 7 часова недељно; *Димитрије Караџић*, српски језик, 4 час.; професор Смед. Гимназије, на раду и у овој гимназији;

Супленти: *Велимир Рајић*, 5 год., није предавао, на раду у Министарству Просвете и Црквених Послова; *Аксентије Обрадовић*, 5 год., веронауку, руски језик, 16 час.; *Милорад Полић*, 3 год., није предавао, на одсуству; *Милош Зечевић*, 2 год., земљопис, српски језик, историју, 16 час.; суплент III Београдске Гимназије, на раду у овој школи;

Виши учитељи: *Михаило Борисављевић*, 28 год., цртање, краснопис, 16 час., виши учитељ Смедеревске Гимназије, на раду у овој школи; *Јосиф Маринковић*, 21 год., певање, 14 час.; *Симеон Роксандић*, 10 год., цртање, 14 часова;

Учитељи: *Владислав Штирски*, 22 год., свирање, 20 час.; *Марко Мурат*, 14 год., цртање, 6 час., на раду и у Уметничко-Занатлијској Школи; *Младен Т. Спасојевић*, 4 год., стенографију, 4 часа; *Стеван Шијачки*, $\frac{1}{2}$ год., гимнастику, 20 часова;

Привремени учитељ: *Фрања Хофман*, $\frac{1}{6}$ год., није предавао, ради у Гимнастичкој Школи;

Школски лекар: *Д-р Момчило Изковић*.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

3) Трећа Београдска Гимназија

Директор I класе: *Ранко Петровић*, 22 године, српски језик, 4 часа;

Професори: *Момчило Иванић*, 29 година, на раду у Академији Наука; *Мита Живковић*, 27 година, латински језик, 14 часова; *Милан Вељковић*, 22 године, математику, 16 часова; *Михаило Х. Ристић*, 22 године, математику и физику, 16 часова; *Милун Т. Ибровић*, 21 годину, српски језик, историју, 16 часова; *Бошко Савић*, 21 годину, немачки језик, 16 часова; *Јован Марјански*, 20 година, немачки језик, 16 часова; *Др. Јован Максимовић*, 19 година, српски језик, руски језик и филозофску пропедевитку, 16 часова; *Сава Максић*, 18 година, немачки језик, латински језик, 16 часова; *Миливоје Башић*, 18 година, српски језик, 17 часова; *Боривоје Ј. Поповић*, 15 година, математику, 17 часова; *Радосав Васовић*, 14 година, земљопис, 16 часова; *Атанасије М. Поповић*, 14 година, веронауку, 18 часова; *Милан Вујановић*, 14 година, француски језик, 17 часова; *Др. Данило Љ. Катич*, 12 година, јестаственицу, немачки језик, 16 часова; *Милан А. Костић*, 12 година, историју, 17 часова; *Славко Милић*, 8 година, математику, физику, 16 часова; *Драгутин Марјановић*, 10 година, хемију, геологију, српски језик и географију, 16 часова, асистент на Универзитету; *Никола Ђ. Николић*, 7 година, француски језик, латински језик и историју, 16 часова;

Супленти: *Милош Зечевић*, суплент, 4 године, на раду у Другој Београдској Гимназији;

Виши учитељ: *Петар Убавкић*, 19 година, цртање, 12 часова;

Учитељи: *Тоша Андрејевић*, 24 године, теорију певања и музику, 12 часова; *Драгутин Инкиостри*, 1 годину, лепо писање и цртање, 9 часова; *Радивој Русовић*, 1 годину, гимнастику у свима разредима, 22 часа;

Школски лекар: *Др. Миленко Протић*, предаје практичне поуке из хигијене.

4) Реалка

Директор I класе: *Сава Антоновић*, 26 година, земљопис, српску историју и општу историју, 5 часова;

Професори: *Јосиф Ковачевић*, 25 година, нацртну геометрију, техничко цртање и математику, 15 часова; *Стеван Предић*, 23 године, немачки језик, 15 часова; *Чедомиљ Петровић*, 21 годину, хемију с технологијом, француски језик, 15 часова; *Никола Лазич*, 20 година, земљопис и српски језик, 13 часова; *Живојин Јуришић*, 20 година, јестаственицу, геометрију, 15 часова; *Милутин Драгутиновић*, 17 година, српски језик, 16 часова; *Јеленко Михаиловић*, 15 година, физику, земљопис, 15 часова; *Лука Зрнић*, 14 година, општу историју, српску историју и француски језик, 16 часова; *Др. Петар Л. Вукићевић*, 15 година, математику, геометрију, 15 часова; *Милорад Павловић*, 12 година, немачки језик, 15 часова; *Јован Дразић*, 9 година, физику, математику и аритметику, 15 часова; *Протосинђел Плагон*, 5 година, хришћанску науку, руски језик, 14 часова; *Тјешимир Старчевић*, француски језик, 16 часова;

Суплент: *Бошко Бошковић*, 4 године, на одсуству;

Виши учитељ: *Живко Југовић*, цртање, краснопис, 17 часова;

Учитељ: *Душан Јанковић*, нотна певање и свирање, 16 часова;

Школски лекар: *Др. Војислав Кујунџић*.

5) Зајечарска Гимназија

Директор II класе: *Петар Тиаа*, 22 године, математику, 5 часова;

Професори: *Борђе И. Нишић*, 26 година, јестаственицу, 14 часова; *Радосав Лазаревић*, 15 година, математику, 16 часова; *Владимир А. Тодоровић*, 15 година, српски језик, српску историју и земљопис, 18 часова; *Трандафил Јеленковић*, 14 година, латински језик, 17 часова; *Милан Гајић*, 14 година, француски језик, 18 часова; *Михаило Марковић*, 12 година, историју општу, српски језик и земљопис, 15 часова; *Маринко Станојеваћ*, 7 година, српски језик, руски језик од 28 априла до краја школске године, 15 часова; *Милан Недељковић*, 7 година, математику, физику, хемију, 16 часова; *Александар Стојићевећ*, 7 година, српски језик, латински језик, историју, српски и руски језик, 18 часова; *Др. Душан Пантелић*, 6 година, немачки језик, латински језик и историју општу, 17 часова; *Милан Грујић*, 12 година, историју општу и земљопис, 18 часова;

Супленти: *Милош Милошевић*, 1 годину, немачки језик, филозовску проп., 16 часова; *Светозар Михаиловић*, 2 године, математику и физику, 18 часова; *Јосиф Цветановић*, 2 године, науку хришћанску, руски језик, 18 часова;

Виши учитељ: *Александар Валента*, 10 година, певање, хорско певање и оркестар, 18 часова;

Учитељ: *Јарослав Вошта*, 2 године, цртање, писање и гимнастику, 18 часова;

Привремени учитељ: *Миливоје Станојевић*, 1 годину, немачки језик и српски језик, 20 часова;

Школски лекар: *Др Душан Петровић*.

6) Крагујевачка Гимназија

Директор II класе: *Милош Марковић*, 19 година, земљопис, 5 часова;

Професори: *Панта Милановић*, 23 године, хемију и математику, 16 часова; *Светозар Стојадиновић*, 29 година, историју и филозофију, 16 часова; *Милан Димитријевић*, 20 година, зоологију и ботанику, 4 часа, проф. Краг. В. Жен. Школе а ради и у овој школи; *Светислав Обрадовић*, 27 година, физику и математику, 17 часова; *Петар Илић*, 25 година, немачки језик, 16 часова, проф. Краг. В. Жен. Школе а ради и у овој школи; *Петар Андрић*, 19 година, земљопис и немачки језик, 16 часова; *Михаило Илић*, 18 година, математику, 18 часова; *Владимир Радојевић*, 15 година, историју и српски језик, 17 часова; *Гргур Вујић*, 15 година, земљопис, 5 часова, ради и у В. Ж. Школи; *Теодосије Бошковић*, 13 година, латински језик, 16 часова; *Богољуб Премовић*, 13 година, немачки језик и латински језик, 16 часова; *Матија Станојловић*, 13 година, српски језик, 16 часова; *Петар Стокић*, 13 година, српски језик, 16 часова; *Стеван Нешић*, 11 година, српски језик, 6 часова, библиотекар Крагујевачке Јавне Библиотеке; *Михаило Стојанчевић*, 11 година, српски језик и латински језик, 18 часова; *Живојин Видановић*, 10 година, немачки језик, 18 часова; *Живојин Томић*, 10 година, француски језик, 18 часова; *Јован Николић*, 9 година, српски језик; немачки језик, 16 часова; *Коста Срећеновић*, 8 година, матема-

стику, 18 часова; *Милан Карић*, 5 година, математику, 15 часова; *Милан К. Петковић*, 5 година, јестаственицу, земљопис, 16 часова;

Супленти: *Стеван Стевановић*, 12 година, руски језик, хришћанску науку, 18 часова; *Радован Казимировић*, $1\frac{1}{2}$ године, хришћанску науку, 12 часова;

Виши учитељ: *Светолик Марковић*, 20 година, јестаственицу, певање, 8 часова;

Учитељи: *Милан Вијатовић*, 5 година, певање, хорско певање, музику, 20 часова; *Живојин Маџаревић*, 4 године, гимнастику у свима, разредима и одељењима, 20 часова; *Јован Андрејевић*, $1\frac{1}{2}$ године, цртање, 18 часова;

Школски лекар: *Д-р Сиура Димитријевић*.

7) Нишка Гимназија

Директор II класе: *Михаило Бобић*, 24 год., историју, 4 часа;

Професори: *Сиура Станишић*, 29 год., земљопис, 14 час.; *Милутин Тагић*, 26 год., немачки, земљопис, 14 час.; *Риста Николић*, 28 год.; српски језик, 16 часова; *Павле Софрић*, 20 год., историју, 12 час., библиотекар Народне Библиотеке; *Димитрије Марчић*, 19 год., математику, 16 час.; *Милан Банић*, 19 год. земљопис, геологију, 16 час.; *Светислав Матић*, 17 год., јестаственицу, немачки језик, 16 часова; *Мирко Пејић*, 17 година, веронауку, 18 часова; *Александар Крстић*, 15 год., немачки језик, хемију, 15 час.; *Радослав Агатоновић*, 13 год., није давао, био у Нар. Скупштини.; *Тодор Коблишка*, 13 год., латински, историју, 17 час.; *Милан Аранђеловић*, 13 год., математику, 16 час.; *Божидар Миловановић*, 9 год., француски језик, 17 часова; *Милутин Борђевић*, 10 год., српски, историју, 17 часова; *Милан Милосављевић*, 8 год., математику, 17 часова; *Светозар Цветановић*, 6 год., физику, 16 часова; *Владимир Војиновић*, 8 год., јестаственицу, земљопис, 15 часова;

Супленти: *Миодраг Ибровић*, 1 год., српски, француски, 17 час.;

Виши учитељи: *Стеван Никшић*, 26 год., цртање, лепо писање, 11 часова; *Милутин Буглешић*, 7 год., немачки, филозофију, 16 часова;

Учитељи: *Димитрије Поповић*, 15 год., латински, 18 час.; *Миливоје Попорни*, 8 год., теорију музике, хорско певање, свирање, 16 часова; *Моша Шоамовић*, 1 год., цртање, 14 часова;

Хонорарни вероучитељ: *Јов. З. Поповић*, свештеник, 7 година, веронауку, руски, 10 часова;

Школски лекар: *Д-р Ј. Х. Богдановић*, 10 год., периодична предавања из хигијене.

8) Пожаревачка Гимназија

Директор III класе: *Милош Динић*, 18 год., хемију, јестаственицу, 5 часова;

Професори: *Никола Тодоровић*, 27 год., земљопис, 12 часова; *Михаило Јовановић*, 15 год., српски језик, немачки језик, филозофску, пропедев., 15 часова; *Владимир Радивојевић*, 15 год., српски језик, 16 часова; *Рудолф Бикловић*, 13 год., немачки језик, физику, 16 час.;

Д-р Борђе Петковић, 14 год., математику, 17 часова; *Божидар Борђевић*, 11 год., латински језик, историју, 16 часова; *Љубомир Јовановић*, 11 год., јестаственицу, земљопис, 16 часова; *Јордан Хаџи Видојковић*, 7 год., хришћанску науку, 16 часова; *Јован Канрга*, 11 год., немачки језик, 17 часова; *Милан Петровић*, 10 год., математику, физику, 15 час.; *Михаило Миладиновић*, 9 год., руски језик, историју, 16 час.; *Милан Димитријевић*, 13 год., српски језик, историју, 16 час.; *Тодор Боровњак*, 5 год., француски језик, 18 часова; *Никола Поповић*, 5 година, математику, 17 часова;

Учитељи: *Никола Марковић*, 23 год., краснопис, цртање, 13 час.; *Вацлав Ведрал*, 8 год., певање, свирање, 18 час.; *Драгиша Лазаревић*, 6 год., латински језик 16 часова;

Школски лекар: *Др. Миленко Ђорџић*.

9) Ужичка Гимназија

Директор II класе: *Светозар Атанацковић*, 29 година, физику, математику, 8 часова;

Професори: *Михаило Р. Живковић*, 20 год., српски језик, јестаственицу, географију, гимнастику, 20 часова; *Милош Трифуновић*, посланик, 13 год., рачун, земљопис, 7 час.; *Павле Вујић*, 13 год., математику, физику, гимнастику, 18 часова; *Милоје Ракић*, 12 год., историју, филозофску пропедевтику, гимнастику, 20 часова; *Љубомир Матић*, 11 год., српски језик, гимнастику, 19 час.; *Мирко А. Поповић*, 11 год., српски језик, историју, географију, гимнастику, 20 час.;

Виши учитељ: *Стеван Маџура*, 16 год., немачки језик, латински језик, гимнастику, 18 час.;

Супленти: *Милан Ђ. Милијашевић*, 3 год., на одсуству; *Љубомир Н. Рајић*, 1 год., веронауку, руски језик, 16 часова;

Учитељи: *Филип Козачевић*, 20 год., латински језик, гимнастику 19 часова; *Стеван Колар*, 18 год., немачки језик, нотна певање, гимнастику, 26 час; *Милан Р. Предић*, 1 год., француски језик, 18 час.; *Риста Петрушевић*, 4 год., цртање, краснопис, 18 часова;

Привремени учитељ: *Тома Петровић*, 2 год., математику, 17 часова;

Школски лекар: *Д-р Никола Гавриловић*.

10) Ваљевска Гимназија

Директор и професор: *Богдан Јанковић*, 18 год., јестаственицу, 4 часа ;

Професори: *Милан П. Зарић*, 27 год., јестаственицу, математику, немачки језик, 15 час; *Милић Сретеновић*, 16 год., хемију с минералогијом, геологију с минералогијом, математику, 14 час; *Панга Сарић*, 15 год., математику, 16 час.; *Живко М. Романовић*, 14 год., латински језик, 17 часова; *Сретен Вукашиновић*, 13 год., немачки језик, 16 час.; *Петар Велимировић*, 12 год., српски и латински језик, 16 час.; *Љубомир Пауновић*, 10 год., земљопис, историју, 18 час.; *Сава Рабреновић*, свештеник, 8 год., веронауку, руски језик, 16 час.; *Михаило Ђ. Миладиновић*, 5 год., историју, српски језик, 18 час.; *Глигорије Хаџи Ташковић*, 1/2 год., француски и српски језик, 18 часова;

Супленти: *Сима Пандуровић*, 1 год., немачки језик српски језик, земљопис, 14 час.; *Димитрије Премовић*, 1 год., физику, математику, географију, 13 часова;

Учитељ: *Лазар Круалић*, цртање, краснопис, 15 часова;

Школски лекар: *Д-р Селимир Борђевић*, физикус окр. ваљевског.

11) Крушевачка Гимназија

Директор и професор: *Димитрије Ј. Тричковић*, 21 год., географију, 8 часова;

Професори: *Радован П. Јовановић*, 22 год., српски језик, 16 час.; *Живојин Бурђевић*, 17 год., латински језик, 17 час.; *Милан М. Томић*, 15 год., српски језик, јестаственицу, 16 час.; *Драгутин Ч. Поповић*, 14 год., земљопис, математику, минералологију с геологијом, 16 часова; *Миливоје Добросављевић*, 12 год., математику, 15 час.; *Радивоје Илић*, 15 год., српски језик, историју, 17 час.; *Радомир М. Илић*, 7 год., географију, српску историју, 16 час.; *Лазар Кнежевић*, 7 год., француски и руски језик, 16 часова;

Супленти: *Митар Ђ. Тричковић*, 9 год., хришћанску науку, 18 час.; *Љубомир Матић*, 13 год., физику, математику, 14 час.; *Душан Х. Илић*, 4 год., математику, 12 час.; *Недељко Гиздавић*, суплент Јагодинске учитељске школе, 4 год., немачки језик, 16 час.; *Владимир Стаматовић*, 1 год., српски језик, историју, географију, хемију, 17 часова;

Виши учитељи: *Милан Е. Мужа*, 18 год., немачки језик, 18 час.; *Милутин Б. Марковић*, 13 год., краснопис, цртање, 20 часова;

Учитељи: *Вићентије Петрик*, 26 год., нотна и хорско певање и музику, 18 часова;

Привремени учитељ: *Димитрије Фргунић*, 1 год., српски и латински језик, 17 часова;

Школски лекар: *Д-р Димитрије Марић*.

12) Шабачка гимназија

Директор и професор: *Јован П. Јовановић*, 17 год., француски језик и јестаственицу, 7 часова;

Професори: *Никола Савић*, 25 год., српски језик, 16 час.; *Борђе Кока*, 25 год., немачки језик, математику, 16 час.; *Живко Петровић*, 24 год., српски језик, историју, 17 час.; *Андра Гавриловић*, 22 год., на одсуству до краја школске године; *Љубомир Павловић*, 19 год., математику, хемију, геологију, 18 час.; *Михаило Атанасијевић*, 17 год., математику, физику, 18 час.; *Сима Цветковић*, 14 год., латински језик, 17 час.; *Сретен Дожудић*, 15 год., јестаственицу, математику, немачки језик, 17 час.; *Никола Јанчић*, 12 год., француски језик, историју, 18 час.; *Тодор Радивојевић*, 11 год., географију, историју, 18 час.; *Милан Шиљак*, свештеник, 8 год., верснауку, руски језик, 16 часова;

Учитељи: *Коста Куртовић*, 18 год., немачки и латински језик, 17 час.; *Роберт Толингер*, 6 год., нотна певање, певање у хору и музику, 18 час.; *Радослав Зотовић*, 3 год., слободно цртање, лепо писање, 15 часова;

Школски лекар: *Д-р Драгутин Марковић*.

13) Врањска Гимназија

Директор и професор: *Сима Златичанин*, 22 год.;

Професори: *Коста Николић*, 21 год., немачки језик, 17 час.; *Ђура Илић*, 26 год., јестаственицу, хемију, немачки језик, 16 час.; *Јован Антић*, 18 год., земљопис, историју, 16 час.; *Светозар Павић*, 16 год., латински језик, српски језик, 18 час.; *Вучко Јоксимовић*, 12 год., математику, 18 час.; *Мита Миљковић*, 12 год., српски језик, 16 час.; *Јован Милековић*, 13 год., математику, физику, 16 час.; *Живојин Павловић*, 10 год., латински, француски језик, 18 час.; *Риста М. Цветковић*, 6 год., историју, српски и немачки језик, 18 часова;

Супленти: *Светислав Петровић*, 2 год., на одсуству; *Милан Бошковић*, 2 год., хришћанску науку у свима разредима, 14 часова;

Учитељи: *Јанча Илић*, 22 год., лепо писање и цртање, 15 час.; *Никола Баџовић*, 5 год., нотна певање и музику у свима разредима, 13 часова; *Михаило Стевановић*, 1 год., гимнастику у свима разредима, 6 часова;

Школски лекар: *Др. Ђура Кустурић*, 1 годину.

14) Приватна гимназија проф. Влад. Зделара у Београду

Директор: *Владимир Зделар*, математику, 4 часа;

Професори: *Јанко Лукић*, професор Велике Школе у пензији, латински језик, 18 час.; *Коста Ивковић*, директор у пензији, математику, 18 час.; *Хенрих Лилер*, редовни професор Војне Академије, немачки језик, 6 час.; *Чедомир Петровић*, професор Реалке, француски језик, 8 час.; *Јован Марјански*, професор III б. гимн., немачки језик, 7 час.; *Живојин Јуришић*, професор Реалке, јестаственицу, 4 часа; *Никола Лазућ*, професор Реалке, земљопис, 9 час.; *Боривоје Поповић*, професор III б. гимн., јестаственицу 7 час.; *Атанасије Поповић*, професор III б. гимн., гимнастику 12 час.; *Илија Далевих*, проф. II б. гимн., српски језик, 8 час.; *Драгиша Марјановић*, проф. III б. гимн., математику 8 час., до 18. фебр. а од 18. фебруара 4 часа; *Радојко Деметровић*, професор II б. гимн., немачки језик, 7 час.; *Никола Николић*, професор III б. гимн., француски језик, 5 час.; *Радоје Дединац*, супленат I б. гимн., земљопис, историју, 8 час.; *Милош Зецевић*, супленат II б. гимн., историју, 6 час.; *Др. Владимир Радовановић*, супленат I б. гимн., науку хришћанску, 6 час., до краја фебруара а од 1. марта 8 час.; *Милош Ивковић*, супленат, српски језик, 16 час.; *Добросав Ковачевић*, професор Реалке, до краја фебруара науку хришћанску, 6 час.; *Милан Здравковић*, свештеник, науку хришћанску 4 часа; *Вића Малетић*, учитељ у пенз., краснопис, 3 часа; *Владимир Штирски*, учитељ II б. гимн., нотна певање, 4 часа; *Станислав Бинички*, виши капелник, хорско певање и свирање, 6 час.; *Двагољуб Павловић*, учитељ Богословије Св. Саве, слободно цртање, 8 час.; *Катарина Биџани*, учитељица и надзорница за женску децу; *Др. Никола Вучетић*, школски лекар, хигијенске поуке, 1 час; *Михаило Симић*, свршени студ. Унив., учитељ и васпитач; *Младен Берић*, студ. Унив., учитељ и васпитач.

15) Јагодинска Гимназија

Директор и професор: *Сретен Николић*, 18 год., јестаственицу, хемију, 7 часова;

Професори: *Риста Стојановић*, 20 год., земљопис, и историју, 18 час.; *Јосиф Стојановић*, 18 год., веронауку и немачки језик, 18 час.; *Срећко Милетић*, 17 год., земљопис, историју и немачки језик, 17 час.; *Јован Њековић*, 12 год., српски и француски језик, 17 час.; *Лазар Тришковић*, 10 год., математику и физику, 17 час.; *Јован Чолић*, 10 год., српски и француски језик, 13 час.; *Михаило Лукић*, 6 год., математику, 17 часова;

Супленти: *Петар Нешић*, 1½ год., немачки језик, 11 час.; *Владислав Росић*, 1 год., на одсуству због болести;

Виши учитељ: *Војислав Стефановић*, наставник Учит. школе, краснопис и цртање, 15 часова;

Хонорарни учитељи: *Андра Вршић*, јестаственицу и латински језик, 15 час.; *Никола Гулгета*, српски и латински језик, 17 часова;

Школски лекар: *Др. Живојин Миленковић*.

16) Неготинска Гимназија

Директор и професор: *Борђе Стојковић*, 23 године;

Професори: *Бура Врбаван*, 25 год., српски језик, 16 час.; *Владислав Сантнер*, 22 год., немачки језик, 16 час.; *Јован Станојевић*, 16 год., математику и земљопис, 16 час.; *Михаило Грујић*, 9 год. математику, 16 час.; *Алекса Јовановић*, 6 год. јестаственицу, земљопис и хемију, 18 час.; *Коста Милутиновић*, 7 год. српску и општу историју, земљопис и латински језик, 18 часова;

Суплент: *Душан Р. Димкић*, 5 год., српски и француски језик, 18 часова;

Учитељи: *Радован Калиновић*, 13 год., цртање и лепо писање, 18 часова;

Привремени учитељ: *Милан Јевремовић*, 1 год., латински и немачки језик, 17 часова;

Хонорарни учитељи: *Никола Поповић*, ђакон, 1 год., науку хришћанску, 12 час.; *Индрих Вини*, војни капелник, музику и певање;

Школски лекар: *Др. Светислав Андрејевић*.

17) Пиротска Гимназија

Директор и професор: *Никола М. Ракић*, 18 год., математику, 8 часова;

Професори: *Милан Мајзнер*, 18 год., француски и српски језик, 18 час.; *Велимир Вукићевић*, 15 год., физику, 3 часа; *Владимир Радић*, 9 год., математику, 18 час.; *Коста Н. Костић*, 8 год., историју и географију, 18 часова;

Супленти: *Коста Марић*, 4 год., јестаственицу, хемију и географију, 14 час.; *Јован Поповић*, 6 год., науку хришћанску 12 часова;

Виши учитељи: *Карло Маћејка*, 10 год., краснопис и цртање, 19 час.; *Александар Кузмановић*, 14 год., немачки језик, 20 часова;

Учитељи: *Стеван Николајевић*, 4 год., латински језик, 18 час.; *Стеван Маленковић*, 2 год., српски језик, 18 часова;

Школски лекар: *Др. Димитрије О. Мишић*, окр. физикус, 1 год.

WWW.UNI
УНИ
ВЕР
ЗИ
ТЕТ
СКА
БИ
ВЛ
НО
ТЕ
КА

18) Чачанска Гимназија

Директор и професор: *Светозар Мојковић*, 21 год., математику и јестаственицу, 7 часова;

Професори: *Јован Јаворан*, 27 год., српски језик, 16 час.; *Драгутин Јанковић*, 29 год., српски и немачки језик, 16 час.; *Аким Анђелковић*, 20 год., математику, физику и јестаственицу, 16 час.; *Урош Кубуровић*, 19 год., француски језик и географију, 15 час.; *Јеротије Новитовић*, 11 год., на одсуству; *Душан Милојковић*, 9 год., латински језик, 18 час.; *Коста Јовановић*, 11 год., математику, хемију и географију, 17 часова;

Супленти: *Анта Петровић*, 3 год., српски језик и историју, 15 час.; *Душан Марјановић*, 1 год., математику, 16 часова;

Учитељ: *Борђе Стојчевић*, предаје певање и свирање;

Привремени учитељи: *Др. Владимир Егановић*, немачки језик, 16 час.; *Јован Коњарек*, цртање и лепо писање, 15 часова;

Хонорарни наставници: *Милан Гавриловић*, веронауку, 4 часа; *Радосав Симић*, веронауку, 10 часова;

Школски лекар: *Др. Алекса Богдановић*.

19) Алексиначка Приватна Гимназија

Директор и професор: *Лука Јевремовић*, управитељ алексиначке учитељске школе, латински језик и историју, 12 часова;

Професор: *Павле Љотић*, професор алексиначке учитељске школе, немачки језик, српски језик и земљопис, 18 часова;

Супленти: *Младен М. Милојковић*, суплент алексиначке учитељске школе, земљопис, ботанику и хемију, 10 часова; *Владимир Стојадиновић*, суплент алексиначке учитељске школе, српски језик, историју земљопис, 10 часова; *Јован Поцадић*, математику и физику, 26 часова;

Учитељи: *Драгутин Буцек*, учитељ алексиначке учитељске школе, слободно цртање и лепо писање, 15 часова; *Јован Ђ. Мирковић*, учитељ алексиначке учитељске школе, нотна певање, музику и немачки језик, 16 часова; *Душан Павловић*, учитељ алексиначке учитељске школе, српски језик, немачки језик и земљопис, 18 часова; *Аврам Миловановић*, прота, науку хришћанску, 10 часова; *Милица Миливојевићева*, женски рад, 8 часова.

20) Лесковачка Гимназија

Директор и професор: *Јеротије Топаловић*, 13 год., математику, 8 часова;

Професори: *Живојин Хаџић*, 17 год., физику и хемију, 6 час.; *Јован Борђевић*, 15 год., историју и немачки језик, 18 час.; *Војин Х. Поповић*, 6 год., немачки и латински језик, 16 час.; *Ђира Милић*, 6 год., географију и српски језик, 16 час.; *Стеван Живковић*, 6 год., математику и певање у свима разредима, 18 час.; *Аврам Поповић*, 13 год., српски језик, 16 часова;

Суплент: *Борђе Цветковић*, 2 год., јестаственицу и математику, 11 часова;

Учитељ: *Александар Пржић*, цртање и красноречје, 15 часова;
 Хонорарни вероучитељ: *Стеван Комненовић*, веронауку, 10 часова;
 Школски лекар: *Д-р Максим Селаковић*.

21) Смедеревска Гимназија

Директор и професор: *Војислав Н. Вуловић*, 21 год., српски језик, 8 часова;

Професори: *Ахило Калман*, 23 год., немачки језик и општу историју, 16 час.; *Коста Петровић*, 23 год., географију, српски језик и српску историју, 16 час.; *Васа Даниловић*, 17 год., латински и српски језик, српску историју, 16 час.; *Љубомир Стевановић*, 17 год., математику и физику, 16 час.; *Димитрије Караџић*, 10 год., на раду у првој и другој београдској гимназији.

Супленти: *Љубомир Видаковић*, 2 год., науку хришћанску, 8 час.; *Милорад Луковић*, 1 год., јестаственицу и хемију, 11 часова;

Виши учитељи: *Михаило Борисављевић*, 28 год., на раду у другој београдској гимназији; *Димитрије Андрејевић*, 26 год., цртање и красноречје, 11 часова;

Школски лекар: *Д-р Максим Ердељач*.

22) Виша Женска Школа и Женска Гимназија у Београду

Управитељ и заступник директора: *Сретен Пашић*, 28 год., српски језик, 3 часа;

Професори: *Драгутин Антић*, 22 год., физику, хемију и геологију, 17 час.; *Петар С. Протић*, 20 год., науку хришћанску, 18 час.; *Драгољуб Поповић*, 18 год., науку хришћанску, 18 час.; *Добросав Урошевић*, 16 год., ради на Универзитету.

Класне учитељице: *Станка Б. Глишићева*, 30 год., српски језик, 15 час.; *Драга Ђурићева*, 23 год., франц. језик, 16 час.; *Славка Васиљевићева*, 23 год., срп. језик, гимнастику и играње, 16 час.; *Милена Бојовићева*, 22 год., земљопис и историју, 16 час.; *Косара Цветковићева*, 22 год., цртање, 6 час.; *Христина Ристићева*, 21 год., немачки језик, 15 час.; *Награсија Глишчевићка*, 20 год., ради у Женској учитељској школи.; *Даринка Николићева*, 18 год., немачки језик, 12 час.; *Иконија Симићка*, 17 год., земљопис и математику, 16 час.; *Круна Ж. Аћимовићка*, испитани професор, 16 год., историју, историју са земљописом и руски језик, 15 час.; *Десосава Бошковићева*, 16 год., историју, немачки и латински језик, 15 час.; *Зорка Станковићева*, 15 год., српски језик и земљопис, 16 час.; *Катарина Павловићева*, 14 год., ради у Женској учитељској школи.; *Анђелија Аћимовићка*, 14 год., ради у Женској учитељској школи.; *Олга Гавриловићева*, 11 год., природне науке, 18 час.; *Јелена Лазаревићева*, 11 год., земљопис, историју и француски језик, 16 час.; *Полексија Јосимовићка*, 10 год., ради у Женској учитељској школи.; *Живка Петковићка*, 10 год., српски језик, математику, 15 час.; *Марија Ђурићева*, земљопис, историју и математику, 16 час.; *Зорка Секулићева*, 9 год., земљопис и природне науке, 16 час.; *Лујза Ст. Јакишићка*, 9 год., француски језик, 16 час.; *Милева Петровићева*, 9 год., историју, латински и српски језик, 16 час.; *Надежда Вељковићева*, 8 год., српски језик, 15 час.; *Малвина Гогичева*, 7 год., ради у Женској учитељској школи;

Надежда Гавриловићева, 6 год., на годишњем одсуству у Немачкој; *Надежда Милићка*, 6 год., математику, 17 час.; *Даница Срећковићка*, 5 год., природне науке, физику и математику, 15 час.; *Даринка Станковићка*, 4 год., математику, 15 час.; *Марија Магазиновићева*, 2 год., немачки језик, филозофску пропедевдику и педагогику, 18 часова;

Учитељице: *Милица Крајинићева*, 23 год., на годишњем одсуству због болести; *Јулка Јањићка*, 25 год., немачки језик, 15 час.; *Надежда Петровићева*, академски сликар, 24 год., цртање, 14 час.; *Зорка Несторовићка*, 23 год., женски рад, 16 час.; *Наталија Ристићева*, 6 год., гимнастику, 12 час.; *Наталија Борђевићева*, 6 год., писање и гимнастику, 13 час.; *Каролина Ротова*, 2 год., писање и цртање, 18 час.; *Јелена Ј. Докићева*, 1 год., певање, 14 час.; *Милка Лешјанинова*, 2 год., женски рад, 20 час.; *Милева Величковићева*, женски рад, 20 часова;

Хонорарни наставници: Д-р *Љубица Бурић-Гођевац*, 9 год., школски лекар; *Катарина Борђевићева*, 7 год., клавир; *Јелица Ломићева*, певање с хором, 10 час.; *Софија Предићева*, певање с хором, 10 час.; *Јелица Пашићева*, женски рад, 5 часова.

23) Нишка Приватна Женска Гимназија

Наставници из Нишке Гимназије: *Светислав К. Матић*, проф., јестаственицу, 6 час.; *Риста Николић*, проф., српски језик, 7 час.; *Александар Крстић*, проф., немачки језик, физику, минералогiju с хемијом 8 час.; *Тодор Коблишка*, проф., немачки и латински језик, 8 час.; *Милутин Ђурђевић*, проф., француски језик, 8 час.; *Светозар Цветановић*, проф., математику, 9 час.; *Милан Милосављевић*, проф., математику, 7 час.; *Димитрије Поповић*, учитељ језика нишке гимназије, француски језик, историју, 7 час.; *Стеван Никишић*, виши учитељ нишке гимназије, крснопис, слободно цртање, 6 час.; — *Лепосава Максимовићева*, наставница, српски језик, земљопис, 18 час.; *Видосава Стојковићева*, наставница, немачки језик, историју, 18 час.; *Миливоје Покорни*, учитељ музике, нотно певање у свима разредима, 10 час.; *Лука Марјановић*, свештеник, науку хришћанску у свима разредима, 10 часова; *Драга Стајевићка*, учитељица жен. рада, женски рад, 18 час.; *Др. Ђока Поповић*, школски лекар.

24) Приватна Женска Гимназија Клеопатре Бајићке у Београду

Директор и професор: *Стеван Давидовић*, проф. Војне Академије, математику, 6 часова;

Наставници: *Милорад Петровић*, проф. Богословије Св. Саве, географију, 6 часова, *Павле Арминов*, проф., Женске Учитељске Школе, природне науке, 6 часова; *Ђура Б. Динић*, проф., I београдске гимназије, немачки језик, 3 часа; *Михаило Ст. Ивковић*, проф., Богословије Тв. Саве, математика, 3 часа; *Мирко Поповић*, проф. II београдске гимназије, немачки језик, 3 часа; *Јован Марјановић*, проф. III београдске гимназије, немачки језик, 3 часа; *Драгољуб П. Поповић*, проф. Велике Школе, науку хришћанску, 4 часа, *Јерemiја Живановић*, проф., II београдске гимназије, српски језик, 3 часа; *Протосинђел Платон*, проф. реалке, науку хришћанску, 2 часа; *Драга Чуићева*, класна учит. В. Жен. Школе, француски језик, 6 часова; *Зорка Д. Станковићева*, класна учит. В. Жен. Школе, српски језик, 3 часа; *Полексија Јоксимовићева*, кл.

учит. Жен. Учит. Школе, историју, 4 часа; *Надежда Велковићева*, кл. учит. В. Жен. Школе, српски језик, 3 часа; *Милева Петровићева*, кл. учит. В. Жен. Школе, латински језик, 3 часа; *Бета Вукановићка*, акад. сликар, у атеље, 4 часа; *Мирослава Битички*, наст. музич. Школе, клавира, 6 часова; *Каролина Рогова*, наст. В. Жен. Школе, лепо писање, 2 часа; *Јован Ружички*, наст. срп. музичке школе, виолину, 3 часа; *Даринка Митровићева*, управ. Дома, *Лепосава Маринковићева*, васпитачица, *Олга Јовановићева*, васпитачица.

Школски лекар д-р *Свет. Николајевић*.

25) Пожаревачка Приватна Женска Гимназија

Наставници из Пожаревачке Гимназије: *Владимир Радивојевић*, професор, српски језик, 8 час.; *Милош Динић*, проф., француски, 4 час.; *Рудолф Бикловић*, професор, немачки језик, физику, 6 час.; *Др. Борђе Петковић*, професор, математику, 3 час.; *Божидар Борђевић*, професор, историју, 6 час.; *Јордан Х. Видојковић*, професор, науку хришћанску, 6 час.; *Јован Канрга*, професор, немачки и српски језик, 9 часова.

Учитељи и учитељице: *Никола Марковић*, професор, цртање и краснорис, 8 час.; *Вацлав Ведрал*, певање, 6 час.; *Катарина Јовичићева*, 1 год., јестаственицу, земљопис, математику, 16 час.; *Катарина Борђевићева*, 4 год., женски рад, 12 часова.

26) Смедеревска Приватна Женска Гимназија

Наставници из Смедеревске Гимназије: *Војислав Н. Вуловић*, управитељ, српски језик, 3 часа; *Агило Калман*, немачки језик, 6 час.; *Васа Даниловић*, проф., математику и немачки језик, 6 час.; *Љубомир Стевановић*, проф., математику, 6 час.; *Љубомир Видаковић*, суплент, науку хришћанску, 6 час.; *Милорад Луковић*, суплент, јестаственицу, физику 7 час.; *Димитрије Андрејевић*, в. учитељ, цртање, краснорис, 8 часова;

Јелена Серлићева, учитељица, 1 год. службе, српски језик, француски, 12 час.; *Стана Милићевићева*, учитељица, 1 г. службе, историју, и географију, 12 час.; *Милица Ристићева*, 9 1/2 год. службе, женски рад, 12 часова.

27) Зајечарска Приватна Женска Гимназија

Наставници из Зајечарске Гимназије: *Радосав Лазаревић*, проф., математику, 5 час.; *Борђе И Ничић*, професор, јестаственицу и немачки језик, 8 час.; *Михајло Марковић*, професор, српски језик, историју, 6 час.; *Милан Недељковић*, професор, математику, земљопис, 8 час.; *Др. Душан Пантелић*, професор, немачки језик, 4 часа; *Милан Грујић*, професор, српски језик, земљопис, 6 час.; *Светолик Михајловић*, суплент, слободно цртање, 4 часа; *Александар Валента*, виши учитељ, нотну певање и музику, 6 час.; *Јосиф Цветановић*, суплент, краснорис, 3 часа.

Димитрије Пејовић, свештеник, хришћанску науку 4 часа; *Јозефина Тунерова*, 2 године наставничке службе, женски рад, 8 часова.

28) Лесковачка Приватна Женска Гимназија

Наставници из Лесковачке Гимназије: *Јеротија Тошковић*, проф., математику и јестаственицу, 5 часова; *Јован Борђевић*, проф., немачки језик и историју, 5 часова; *Ђура Милић*, проф., земљопис, 2 часа; *Стеван Живковић*, теорију музике, 2 часа; *Аврам Поповић*, проф., српски језик, 4 часа; *Александар Протић*, учитељ, цртање и лепо писање, 3 часа; *Јован Коцић*, ђакон, науку хришћанску, 2 часа; *Ангелина Пантићка*, женски рад и гимнастику, 7 часова;

29) Неготинска Приватна Женска Гимназија

Наставници из Неготинске Гимназије: *Владислав Сантнер*, проф., немачки језик, три часа; *Ђура Врбавић*, проф., српски језик, 4 часа; *Јован Станојевић*, проф., јестаственицу и математику, 5 час.; *Коста Милутиновић*, проф., општу историју и земљопис, 4 час.; *Михаило Поповић*, свештеник, науку хришћанску 2 час.; *Радован Калиновић*, учитељ, цртање и лепо писање;

Ирина Сантнер, учитељица, предаје женски ручни рад.

30) Ужичка Приватна Женска Гимназија

Наставници из Ужичке Гимназије: *Светозар Атанацковић*, директор и професор; *Михаило Р. Живковић*, проф. јестаственицу, 2 часа; *Павле Вујић*, проф. математику, 5 час.; *Милоје Ракић*, проф., земљопис, 3 часа; *Мирко А. Поповић*, проф., српски језик, 4 часа; *Стеван Мацура*, виши учитељ, немачки језик, 4 часа; *Љубомир Рајић*, супленат, науку хришћанску, 2 часа; *Стеван Колар*, учитељ, нотна певање, 2 часа; *Риста Петрушевић*, учитељ, цртање и краснопис.

31) Пиротска Приватна Женска Гимназија

Наставници Пиротске Гимназије: *Милан Ј. Мајзнер*, проф., врши дужност директора, историју, 2 часа; *Владимир Радић*, проф., математику, 3 часа; *Коста Марић*, суплент, земљопис и јестаственицу, 4 часа; *Јован Поповић*, суплент, науку хришћанску, цртање и краснопис, 4 часа; *Стеван Николајевић*, учитељ, немачки језик, 3 часа; *Стеван Маленковић*, учитељ, српски језик, 4 часа;

Босиљка М. Мајзнера, женски рад, 4 часа; *Зорка Велимировићева*, вршила дужност васпитачице; *д-р Д. О. Мишић*, физикус, врши дужност школ. лекара.

32.) Виша Женска Школа у Крагујевцу

Управитељ и професор: *Светозар М. Обрадовић*, 21 год., математику, 6 часова;

Професори: *Петар М. Илић*, 21 год., на раду у Крагујевачкој Гимназији; *Милан Ј. Димитријевић*, 20 год., јестаственицу, 12 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Софроније Симић*, психологију, методику, 16 год., 14 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Гргур Вујић*, 15 год., физику 10 час., ради и у Жен. Учит. Школи.

Суплент: *Радисав Руџишић*, 5 год., науку хришћанску, 18 час., ради и у Жен. Учит. Школи.

Класне учитељице: *Миленија П. Борфевић*, 15 год., српски језик 16 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Јерина Ст. Нешић*, 10 год., немачки језик, 12 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Леасава Пејићева*, 12 год., општу историју, 15 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Мирослава Димитријевићева*, 9 год., математику, јестаственицу, 15 час.; *Даница Димитријевићева*, 8 год., српски језик, 15. час.; *Милка Б. Загорчића*, 7 год., немачки језик, 13 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Љубица Анастасијевићка*, 6 год., српску историју, 15 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Зорка М. Ковачевића*, 1 год., земљопис, 16 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Катарина Гавриловићева*, $\frac{1}{2}$ год., 16 час., ради у Жен. Учит. Школи.

Учитељице: *Драга Аранђеловићева*, 19 год., женски ручни рад, 12 час.; *Катарина Војиновићева*, 13 год., женски ручни рад, 16 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Милена Бедовићка*, 16 год., француски језик, 8 час.; *Љубица Филиповићева*, 3 год., цртање, писање, 20 час., ради и у Жен. Учит. Школи; *Светолик Марковић*, 1 год., певање, 16 часова.

33) Шабачка Виша Женска Школа

Директор шабачке гимназије *Јован П. Јовановић*, врши дужност управитеља;

Класне учитељице: *Емилија Кенигова*, 16 год., француски језик, 8 час.; *Наталија Обреновићева*, 9 год., математику, 15 час.; *Стана С. Нешићева*, 9 год., српски језик, гимнастику, 17 час.; *Леасава Р. Релићка*, 6 год., историју, гимнастику, 14 час.; *Александра Ђ. Милетића*, 5 год., немачки језик, земљопис, гимнастику, 16 час.; *Вера П. Николића*, 2 год., земљопис, српски језик, немачки језик, гимнастику, 16 час.; *Божица Јовановићева*, 9 мес., јестаственицу, физику, хемију, немачки језик, гимнастику, 17 часова;

Учитељице: *Марија Лукићева*, 4 год., цртање, лепо писање, 14 час.; *Драга Бојовићка*, 15 год., женски ручни рад, 20 часова;

Хонорарни наставници: *Милан С. Шилак*, свештеник, професор гимназије, науку хришћанску, 10 час.; *Роберт Толингер*, наставник музике у гимназији, певање и свирање, 10 часова;

Школски лекар: *Д-р Андра Јовановић*.

34) Ваљевска Приватна Виша Женска Школа

Наставници из Ваљевске Гимназије: *Петар Ј. Живковић*, управитељ математику, 3 час.; *Милан Зарић*, професор, јестаственицу, 4 часа; *Милић Сретеновић*, професор, основе хемије с минералогичјом, 2 часа; *Панга Сарић*, професор, математику, 6 час.; *Сретен Вукашиновић*, професор, немачки језик, 6 час.; *Петар Велимировић*, професор, српски језик, 10 час.; *Михаило Ђ. Миладиновић*, професор, српски језик, 4 часа; *Григорије Х. Ташиковић*, професор, француски језик, 8 час.; *Сима Пандуровић*, сундент, немачки језик, 6 час.; *Димитрије Премовић*, сундент, математику и физику, 6 часова;

Стеван М. Пајевић, вероучитељ, науку хришћанску, 8 час.; *Јивана Јевтовићева*, хонорарна наставница, историју, земљопис и краснопис, 18 час.; *Јован Урбан*, војни капелник, нотна певање, 8 час.;

Јулка Протићева, учитељица у пензији, гимнастику, 12 час.; *Персида Вићентијевићева*, учитељица женског рада, 16 часова;

Дужност школског лекара вршио је санитарски потпуковник *Д-р Владимир Поповић*.

35) Крушевачка Приватна Виша Женска Школа

Заступа управитеља: *Милан Мужа*, виши учитељ крушевачке гимназије;

Класне учитељице: *Даринка Ил. Берићева*, математику, физику и јестаственицу, 16 час.; *Анка Каралићева*, српски и француски језик, 15 часова; *Косара Далековићева*, немачки језик, земљопис и историју, 15 часова;

Учитељи: *Душан Весић*, ђакон, науку хришћанску, 6 часова; *Вићентије Петрик*, учит. Круш. Гимн., певање, 6 часова; *Милутин Б. Марковић*, учит. Крушевачке Гимназије, слободно цртање и лепо писање, 8 часова; *Драга Величковићева*, женски рад, 21 час.

36) Чачанска Приватна Виша Женска Школа

Управитељ: *Светозар Мојковић*, директор чачанске гимназије;

Наставници: *Аћим Анђелковић*, проф. чачан. гимназије, јестаственицу, 2 часа; *Коста Јовановић*, проф. чач. гимназије, цртање и лепо писање, 3 часа; *Зорка Недићева*, српски језик, историју, географију, математику, 11 часова; *Михаило Радовић*, свештеник, хришћанску науку, 2 часа; *Ленка Гавровићева*, женски рад, 4 часа.

Б) Професори средњих школа — народни посланици

Богдан Јанковић, директор и професор ваљевске гимназије, посланик за ваљевски округ;

Боривоје Ј. Поповић, професор III београдске гимназије, посланик за смедеревски округ;

Велимир Вукичевић, професор пиротске гимназије, посланик за пиротски округ;

Борђе Стојковић, директор и професор неготинске гимназије, посланик за крајински округ;

Живојин Хаџић, професор лесковачке гимназије, посланик за широтски округ;

Јаков Продановић, професор II београдске гимназије, посланик за крагујевачки округ;

Јован П. Јовановић, директор и професор шабачке гимназије, посланик за подрински округ;

Маринко Станојевић, професор зајечарске гимназије, посланик за тимочки округ;

Милош Трифуновић, професор ужичке гимназије, посланик за ужички округ;

Михаило Борђевић, професор I београдске гимназије, посланик за ваљевски округ;

Радосав Агатоновић, професор нишке гимназије, посланик за нишки округ;

Сима Златичанин, директор и професор врањске гимназије, посланик за врањски округ.

В) Професори средњих школа — чланови Академије Наука

Чланови дописници

Петар Живковић, директор у пензији, управитељ В. Ж. Школе у Ваљеву;

Петар С. Павловић, проф. II београдске гимназије;

Момчило Иванић, проф. III београдске гимназије;

Стеван С. Мокрањан, виши учитељ I београдске гимназије;

Јосиф Маринковић, виши учитељ, II београдске гимназије;

Почасни члан

Петар Убавкић, виши учитељ III београдске гимназије.

Г) Професори средњих школа — чланови Главнога Просветног Савета

редовни:

Васа Димић, директор I београд. гимназије; *Ранко Петровић*, директор III београд. гимназије; *Сава Антоновић*, директор реалке; *Миливоје Симић*, директор II београд. гимназије; *Д-р Миливоје Н. Јовановић*, професор II београд. гимназије;

ванредни:

Светозар Атанацковић, директор ујичке гимназије; *Михаило Бобић*, директор нишке гимназије; *Петар А. Типа*, директор зајечарске гимназије; *Милош Ст. Динић*, директор пожаревачке гимназије; *Ђорђе С. Стојковић*, директор неготинске гимназије; *Светозар Обрадовић*, управитељ Више Женске Школе у Крагујевцу; *Сима Златичанин*, директор врањске гимназије; *Богдан Ј. Јанковић*, директор ваљевске гимназије; *Никола М. Ракић*, директор пиротске гимназије; *Живојин Ј. Јуришић*, професор реалке; *Мирко Поповић*, проф. II београдске гимназије; *Светислав М. Максимовић*, професор I београд. гимназије; *Д-р Петар Л. Вукићевић*, професор реалке; *Михаило Ј. Ђорђевић*, професор I београдске гимназије; *Д-р Светолик П. Стевановић*, професор I београдске гимназије.

Д) Професори средњих школа — чланови комисије за полагање професорских испита

Стална испитна комисија за полагање професорских испита

За општи испит, за предмете под б) чл. 113 закона о средњим школама

Јован Миодраговић, професор II београдске гимназије; *Др. Миливоје Н. Јовановић*, професор II беогр. гимназије; *Светислав М. Максимовић*, професор I београдске гимназије.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

За предмете под 2) чл. 113 закона о средњим школама

Сретен Ј. Стојковић, директор реалке у пензији; Стеван Ловчевић, директор гимназије у пензији; Васа Димић, директор I београдске гимназије; Раико Петровић, директор III београдске гимназије; Сава Антоновић, директор реалке; Миливоје Симић, директор II београдске гимназије.

За испитиваче предмета поменутих у тачкама а) и в) чл. 113 закона о средњим школама узимаће се по потреби заменици из одељка В) под I, III и IV.

За стручни испит за српски језик

Члан: Момчило Иванић, професор III беогр. гимназије; *заменици:* Гаврило Јовановић, професор I беогр. гимназије; Милутин К. Драгутиновић, професор реалке;

За латински језик с грчким

Заменици: Фрања Елезовић, професор у пензији; Мита Живковић, професор III београдске гимназије.

За немачки језик

Члан: Ђура Б. Димић, професор I беогр. гимназије; *заменици:* Јован Марјански, професор III беогр. гимназије; Мирко Поповић, професор II беогр. гимназије.

За француски језик

Заменик: Владислав Вулићевић, професор II беогр. гимназије.

За руски језик

Заменик: Др. Јован Максимовић, професор III беогр. гимназије.

За географију

Члан: Сава Антоновић, директор реалке; *заменици:* Радосав Васовић, професор III беогр. гимназије; Петар Јанковић, професор I београдске гимназије.

За историју

Заменици: Др. Михаило Р. Поповић, професор I беогр. гимназије; Миленко Вукићевић, професор I беогр. гимназије; Михаило Ј. Борђевић, професор II беогр. гимназије; Лука Зрнић, професор реалке.

За јестествену

Члан: Миливоје Симић, директор II београдске гимназије; *заменици:* Петар С. Павловић, професор II беогр. гимназије; Живојин Ј. Јуришић, професор реалке; Душан Стојићевић, професор I беогр. гимназије; Др. Данило Љ. Катић, професор III беогр. гимназије.

За математику

Заменици: Др. Петар Л. Вукићевић, професор реалке; Илија Н. Букановић, професор I беогр. гимназије.

За физику

Заменици: Јеленко Михаиловић, професор реалке; Максим Трпковић, професор II беогр. гимназије.

За нацртну геометрију

Заменик: Јосиф Ковачевић, професор реалке.

За географију

Заменик: Др. Светолик П. Стевановић, проф. I беогр. гимназије.

За психологију, логику и историју филозофије

Заменици: Јаков М. Продановић, професор II београдске гимназије, Д-р Миливоје Н. Јовановић, проф. II беогр. гимназије, Светислав М. Максимовић, професор I беогр. гимназије.

За педагогику с методиком

Чланови: Јован Миодраговић, професор II беогр. гимназије, Светислав М. Максимовић проф. I беогр. гимназије.

Б) Професори средњих школа изасланици Господина Министра Просвете и Црквених Послова за преглед народних школа за 1907—8 школску годину

У Београду и београдском округу:

Миливоје Башић, професор III београдске гимназије; Јован Миодраговић, професор II београдске гимназије; Светислав Максимовић, професор I београдске гимназије; Драгутин Костић, професор II београдске гимназије; Милан Вујановић и Славко Милић, професори III београдске гимназије; Чедомиљ Петровић, професор реалке; Стеван Фотић, професор II београдске гимназије.

У ваљевском округу:

Михаило Атанасјевић, професор шабачке гимназије; Сретен Вукашиновић, професор ваљевске гимназије; Владимир Т. Спасојевић, професор I београдске гимназије.

У врањском округу:

Светозар Павић, професор врањске гимназије; Д-р Данило Катић, професор III београдске гимназије.

У крагујевачком округу:

Петар Илић, Стеван Нешић, Богољуб Премовић и Живојин Томић, професори крагујевачке гимназије; Д-р Светолик Стевановић, професор I београдске гимназије.

У крајинском округу:

Д-р Петар Л. Вукићевић, професор реалке; Мита Живковић и Бошко Савић, професори III београдске гимназије.

У крушевачком округу:

Милан Томић и Радивој Илић, професори крушевачке гимназије.

У моравском округу:

Јосиф Ковачевић, професор реалке; Јосиф Стојановић, професор јагодинске гимназије.

У нишком округу:

Милутин Ђорђевић и Милан Аранђеловић, професори нишке гимназије.

У пиротском округу:

Никола Врсаловић, професор II београдске гимназије.

У подринском округу:

Никола Савић и Тодор Радивојевић, професори шабачке гимназије.

У пожаревачком округу:

Јеремија Живановић, професор II београдске гимназије; Радосав Васовић, професор III београдске гимназије; Владимир Радивојевић, Љубомир Јовановић, Рудолф Бикловић, Јован Кангрга и Божидар Ђорђевић, професори пожаревачке гимназије.

У рудничком округу:

Гргур Вујић, професор крагујевачке гимназије.

У тимочком округу:

Ђорђе Ничић, професор зајечарске гимназије; Гаврило Јовановић, професор I београдске гимназије; Илија Лалевић, професор II београдске гимназије; Јован Станојевић, професор неготинске гимназије.

У ужичком округу:

Мирко Поповић, професор ужичке гимназије; Павле Вујић, професор ужичке гимназије.

У чачанском округу:

Владимир Радојевић, професор крагујевачке гимназије; Теодосије Бошковић, професор крагујевачке гимназије; Ђим Анђелковић, професор чачанске гимназије.

Е) Наставници средњих школа — чланови Професорског Друштва**Прва Београдска Гимназија**

Васа Димић, Дим. Милојевић, Јов. Шплихал, Ђура Димић, Гаја Јовановић, Светислав Максимовић, Илија Ђукановић, Д-р Мих. Поповић, Д-р Светолик Стевановић, Риста Одавић, Миод. Ристић, Влад. Малина, Пера Јанковић, Милан Дукић, Милан Грол, Стеван Маринковић, Љубомир Миљковић, Влада Радовановић, Радоје Дединац, Михаило Ј. Ђорђевић, Влад. Т. Спасојевић.

Друга Београдска Гимназија

Миливој Симић, Јован Миодраговић, Никола Врсаловић, Стев. Фотић, Влад. Вулићевић, Алекса Станојевић, Јаша Продановић, Миленко Вукићевић, Живко Стефановић, Д-р Мил. Јовановић, Драг. Костић, Д-р Милан Шевић, Велимир Рајић, Јосиф Маринковић, Мирко Поповић, Јеремија Живановић, Чедомиљ Марјановић, Павле Павловић, Љуб. Т. Миловановић, Мита Лукић, Илија Лалевић, Милош Зечевић,

Аксентије Обрадовић, Максим Трпковић, Никола Ранојевић, Милорад Голић, Стеван Шијачки, Симеон Роксандић.

Трећа Београдска Гимназија

Ранко Петровић, Милан Вељковић, Мих. Ристић, Бошко Савић, Мил. Костић, Мил. Вујановић, Мита Живковић, Бор. Ј. Поповић, Дим. Катић, Сава Максић, Рад. Васовић, Драг. Марјановић, Ат. Поповић, Миливоје Башић, Јован Марјански, Славко Милић.

Реалка

Сава Антоновић, Јосиф Ковачевић, Стеван Предић, Живојин Јуришић, Чед. Петровић, Никола Лазић, Мил. Драгутиновић, Јован Дравић, Живко Југовић, Тјешимир Старчевић, Јеленко Михајловић, Лука Зрнић, Д-р Петар Л. Вукићевић, Милорад Павловић.

Зајечарска Гимназија

Петар Типа, Рад. Лазаревић, Мил. Гајић, Влад. А. Тодоровић, Алекс. Валента, Мар. Станојевић, Д-р Душан Пантелић, Мил. Грујић, Мих. Марковић, Мил. Станојевић, Александар Стојићевић.

Крагујевачка Гимназија

Стеван Стевановић, Светозар Стојадиновић, Петар Андрић, Милош Марковић, Теод. Бошковић, Стеван Нешић, Богољ. Премовић, Гргур Вујић, Живојин Видановић, Влад. Радојевић, Д-р Спира Димитријевић, Матија Станојловић, Милан Петковић, Светислав Обрадовић, Радован Казимировић, Јован Николић, Коста Сретеновић, Панта Милановић, Петар М. Илић, Живојин Томић, Милан Барић, Михајло Стојанчевић, Петар Стокић, Михајло Илић.

Нишка Гимназија

Михајло Бобић, Риста Николић, Павле Софрић, Дим. Марчић, Милан Банић, Свет. Матић, Алекс. Крстић, Рад. Агатоновић, Год. Коблишка, Мил. Араџеловић, Бож. Миловановић, Свет. Цветановић, Дим. Поновић, Мил. Ђорђевић, Мил. Покорни, Мих. Милосављевић, Влад. Војиновић, Стеван Николић, Милутин Татић.

Пожаревачка Гимназија

Ник. Тодоровић, Мих. Јовановић, Руд. Бикловић, Бож. Ђорђевић, Љуб. Јовановић, Јов. Канрга, Мил. Петровић, Мил. Димитријевић, Вап. Ваддар, Ник. Поповић, Мил. Динић, Мих. Миладиновић, Д-р Ђорђе Петковић.

Ужичка Гимназија

Свет. Атанацковић, Мил. Трифуновић, Пав. Вујић, Милоје Ракић, Стеван Колар, Мил. Ђ. Милијашевић, Мих. Живковић, Љуб. Рајић, Мил. Предић.

Ваљевска Гимназија

Богд. Јанковић, Жив. Романовић, Лаз. Крпалић, Мил. Сретеновић, Петар Велимировић, Пан. Сарић, Михајло Ђ. Миладиновић, Срет. Вукашиновић, М. Зарић, Ђорђе Шаунковић, Сима Пандуровић, Дим. Премовић, Глигорије Х. Ташковић.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unibg.ac.rs

Брушевачка Гимназија

Дим. Ј. Тричковић, Жив. Борђевић, Мил. Томић, Лазар Кнежевић, Рад. М. Илић, Коста Пауновић.

Шабачка Гимназија

Ник. Савић, Бор. Кока, Љуб. Павловић, Сима Цветковић, Ник. Јанчић, Тодор Радивојевић, Сретен Дожудић.

Врањска Гимназија

Сима Златичанин, Вучко Јоксимовић, Јов. Миленковић, Мина Миљковић.

Неготинска Гимназија

Бока Стојковић, Влад. Сантнер, Бур. Врбавац, Мил. Грујичић, Коста Милутиновић.

Пиротска Гимназија

Ник. Ракић, К. Маћејка, Влад. Радић, Мил. Мајзнер.

Чачанска Гимназија

Свет. Мојковић, Аћим. Анђелковић, Урош Кубуровић, Јеротије Новитовић, Милан Бошковић.

Јагодинска Гимназија

Риста Стојановић, Срет. Николић, Јов. Ивковић, Лазар Триповић, Влад. Росић.

Смедеревска Гимназија

Ахило Калман, Вас. Даниловић, Љуб. Стевановић, Вој. Вуловић, Коста Петровић, Дим. Андрејевић, Љуб. Видаковић.

Лесковачка Гимназија

Јеротије Топаловић, Стеван Живковић, Јован Борђевић, Аврам Поповић, Борђе Цветковић, Живојин Халић.

Више Женске Школе

Сретен Пашић, Драг. Поповић, Јелена Лазаревић, Петар Протић, Даринка Николићева, Светозар Обрадовић, Радосав Ружичић, Софроније Симић, Мир. Димитријевићева, Дан. Димитријевићева, Мил. Ј. Димитријевић, Миленија Борђевић, Зорка Ковачевићка, Катар. Гавриловићева, Љуб. Филиповићева, Стана Нешићева, Лепосава Л. Рељићка, Александра Милетићка, Вера Николићка.

IV**Изасланици за средње школе**

Изасланици на испитима зрелости и за преглед средњих, државних и приватних, школа у школској 1907/8 години

На основи члана 9. закона о средњим школама господин Министар просвете и црквених послова одредио је, одлуком својом ПБр. 6310 од 3 маја 1908 године, за своје изасланике на овогодишњим

испитима зрелости и за преглед државних и приватних средњих школа, које стоје под врховним надзором Министра просвете и црквених послова, ову госпуду:

- 1) За *I београдску гимназију*: г. *Д-р Михаила Петровића*, редовног професора Универзитета;
- 2) За *II београдску гимназију*: г. *Д-р Стевана Марковића*, ванредног професора Универзитета;
- 3) За *III београдску гимназију*: г. *Милана Недељковића*, ванредног професора Универзитета;
- 4) За *београдску реалку*: г. *Јефту Стевановића*, редовног професора Универзитета;
- 5) За *приватну гимназију професора Зделара у Београду*: г. *Д-р Драгољуба М. Павловића*, редовног професора Универзитета;
- 6) За средње школе у *Зајечару* и *Неготину*: г. *Павла Поповића*, ванредног професора Универзитета;
- 7) За средње школе у *Крагујевцу* и *Јагодини*: г. *Саву Урошевића*, редовног професора Универзитета;
- 8) За средње школе у *Нишу*: г. *Сретена Ј. Стојковића*, директора реалке у пензији;
- 9) За средње школе у *Пожаревцу*, *Смедереву* и *Шапцу*: г. *Стевана Довчевића*, директора гимназије у пензији;
- 10) За средње школе у *Ужичу* и *Ваљеву*: г. *Ђоку Станојевића*, редовног професора Универзитета;
- 11) За средње школе у *Врању*, *Крушевцу* и *Чачку*: г. *Миливоја Ј. Поповића*, начелника Министарства просвете и црквених послова; и
- 12) За средње школе у *Пироту* и *Лесковцу*: г. *Петра Павловића*, професора и управника Музеја Српске Земље.

Упутство Министарским изасланицима за испит зрелости и за преглед средњих школа школске 1907/8 године.

Преглед средњих школа треба да обухвати целокупан рад и живот њихов у овој школској години, колико је год могућно то учинити за време, које је изасланицима одређено на овај посао.

Држећи се законских одредаба, правила и прописа, господа изасланици, при свом послу, имаће на уму поглавито ово;

А) У школи

I На испитима, вишем и нижем течајном испиту као и разредним испитима, треба обратити пажњу на то, да се испити врше тачно по правилима и прописима. Нарочиту пажњу заслужује виши течајни испит, испит зрелости, јер он има да покаже, колико је средња школа одговорила својој главној и најбољој задаћи: да спреми подобне и важне кандидате за више школе.

II Општем прегледу школе сврха је, да покаже, да ли се у школи радило онолико и онако, како то траже закон и наредбе школске власти; да ли су своју дужност уредно и предано вршили како ученици тако и наставници, с нарочитим обзиром на законске одредбе о дужностима директора, наставника, пословође, књижничара, школског лекара, разредних старешина, разредних већа и професорског савета. При том треба, прегледом рада уопште и присуством на часовима и испитивањима, нарочито оценити:

1) да ли су наставници прешли прописано наставно градиво, да ли се одобрених уџбеника; да ли раде методски и колики се резултат таквога рада њиховог види у ученичким одговорима; и да ли је успех ученички оцењиван правилно (чл. 35. закона);

2) да ли у школи влада добар поредак и какво је владање и понашање ученика;

3) да ли су уредно и тачно вођени разредни дневници и главне уписнице;

4) колико се и с каквим успехом у школи негују вештине: певање, свирање, цртање, лепо писање и гимнастика;

5) да ли школа има све што се тражи чл. 8. закона о средњим школама и у каквом је стању све то: и

6) каква је и у каквом стању школска зграда.

В) Ван школе

Поред чисто школскога посла, у самој школи, како је он напред обележен у главним цртама, господа изасланици ће се обавестити о школи и ван ње, саветујући се, по могућству и потреби, с надлежнима из места и округа о свему што има важити за школу и њен рад.

Нарочиту пажњу треба при том обратити на ово:

1) Шта су учинили и шта мисле чинити за средњу школу општина, школска област и округ у смислу члана 6. закона о средњим школама; и

2) Шта би школска управа требала да учини за ту школу.

Поред напред изложенога господа изасланици поклониће пажњу и свему осталом што буду запазили да је од вредности и интереса за нашу средњу школу, па ће све то изложити у своме извештају.

V

Наредбе и саопштења господина Министра просвете и црквених послова

У школској 1907/8 години

Расписом од 17 септембра 1907 г., ПБр. 14971, скреће се пажња на распис од 5 марта 1898 г., ПБр. 4485, од 25 септембра 1903 г., ПБр. 17689, и на распис од 15 фебруара 1905 г., ПБр. 3701, и тражи да се обраћа боља и већа пажња на гимнастичка вежбања ученичка; да Професорски Савет са школским лекаром нађу пута како би се постигао што већи успех у томе.

Расписом од 18 септембра 1907 г., ПБр. 14972, наређује се да се води више рачуна о писању ученичком, на што као да се не обраћа довољно пажње.

Расписом од 10 октобра 1907 г., ПБр. 16674, мења се распис од 16 новембра 1904 г., ПБр. 19956, о ђачким књижицама у томе: да се оне од сад не дају бесплатно, већ да их ученици сами купују по 20 пара дин., а за дупликат да се уз 20 пара наплаћује још и 1 динар, у корист државне касе.

Расписом од 7 октобра 1907 г., ПБр. 18285, препоручује се школским лекарима да се тачно придржавају прописаних им дужности, а осим тога да долазе у школу сваког дана у одређено време, и ту указују помоћ ученицима, кад им буде затребала.

Расписом од 1 јануара 1908 г., ПБр. 21 наређује се да и ова школа прославља од сада Св. Саву и да се Министарству подноси извештај о прослави, као и о ђачком фонду, ако га има.

Расписом од 28 фебруара 1908 г., ПБр. 3199, саопштено је да је Господин Министар одлучио да се чл. 9. Правила о нижем течајном испиту измени и да гласи:.....(све по старом)... Ако не би хтео поновити IV разред, може још само крајем нове школске године полагаати цео нижи течајни испит као *редован* ученик. Ко и по други пут не положи, *полагаће приватно*.

VI

Одобрени уџбеници и учила и препоручене књиге

Расписом Господина Министра просвете и црквених послова од 2 јула 1907 г., ПБр. 9214, одобрено је да се Песме Васе Живковића, у издању књижарнице Св. Цвијановића, могу набављати за књижнице средњих школа.

од 20 августа 1907 г., ПБр. 12565, одобрено је да се Експериментална Физика, од проф. Јеленка Михаиловића, може употребљавати у нижим разредима средњих школа као уџбеник приватног издања.

од 13 децембра 1907 г., ПБр. 20010, одобрено је да се Дело, месечни часопис, може набављати за књижнице средњих и народних школа.

од 14 децембра 1907 г., ПБр. 20009, одобрено је да се књига Основи физичке географије, од проф. Тодора Радивојевића, може употребљавати у V разреду средњих школа као уџбеник приватног издања.

од 31 децембра 1907 г., ПБр. 19980, одобрено је да се књига Под маглом, од Алексе Шантића, може набављати за књижнице школске и за поклањање ученицима.

од 30 децембра 1907 г., ПБр. 20847, одобрено је да се Дидактика Коменскога, у преводу Јов. Миодраговића, може набављати за школске књижнице.

од 24 јануара 1908 г., ПБр. 836, одобрено је да се књига: Шмајлови описи животињских врста, у преводу Мил. Томића, може употребљавати при предавању као помоћна читанка, за награђивање ученика и за школске књижнице.

од 27 фебруара 1908 г., ПБр. 2970, одобрено је да се књига: Лоптање ногом, од Анастаса Ст. Христула, може набављати за школске књижнице.

од 29 априла 1908 г., ПБр. 5333 одобрено је да се књига: Основи метарских мера, од Косте Ивковића, може употребљавати у гимназијама.

од 29 априла 1908 г., ПБр. 5767, одобрено је да се књига: Теоријска и практична педагогија, од Габријела Компејреа, у преводу Р. Огњановића, може препоручити као уџбеник у учитељским школама и за књижнице народних и средњих школа.

од 1 маја 1908 г., ПБр. 5886, одобрено је да се књига: На развалинама српског царства, од Мурада И. Мили, може набављати за књижнице народних и средњих школа.

од 1 маја 1908 г., ПБр. 5889, одобрено је да се књига: Војислав-лева споменица може препоручити ученицима средњих и виших школа за куповање као и набављање за школске књижнице.

од 5 маја 1908 г., ПБр. 6075, одобрено је да се наслон за цртање, заједно с цртанком, од Војислава Стевановића, може употребљавати у нашим средњим и стручним школама као учио приватног издања.

VII Наставници средњих

WWW.UNIBS.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБЛИОТЕКА

НАЗИВ ШКОЛЕ	БИЛО ЈЕ У											
	директора		професора									
	са годишњом											
	7000	6000	5000	6000	5400	4800	4200	4000	3600	3000	2400	1500
I Потпуне гимназије												
I Београдска Гимназија	1	—	—	1	4	1	7	1	2	4	1	2
II » »	—	1	—	1	1	6	8	—	5	4	—	3
III » »	1	—	—	2	1	5	4	—	6	3	—	1
Београдска Реалка	1	—	—	—	2	3	3	1	3	1	—	1
Зајечарска Гимназија	—	1	—	1	—	—	2	—	3	5	—	2
Крагујевачка Гимназија	—	1	—	—	1	3	3	—	8	4	—	2
Нишка Гимназија ¹	—	1	—	1	2	3	5	—	3	4	—	1
Пожаревачка Гимназија	—	—	1	—	1	—	2	—	6	5	—	—
Ужичка Гимназија ²	—	1	—	—	—	1	1	—	5	—	—	2
Свега	3	5	1	6	12	22	35	2	41	30	1	14
II Непотпуне гимн.												
A. Седморазредне												
Ваљевска Гимназија	—	—	—	1	—	—	3	—	3	2	—	2
Врањска Гимназија ³	—	—	—	—	—	1	4	—	3	1	—	2
Јагодинска Гимназија ⁶	—	—	—	—	—	1	3	—	2	2	—	2
Крушевачка Гимназија	—	—	—	—	1	1	3	—	2	3	—	3
Неготинска Гимназија ⁴	—	—	—	—	1	1	2	—	—	2	—	1
Пиротска Гимназија ⁵	—	—	—	—	—	—	3	—	3	—	—	2
Чачанска Гимназија ⁷	—	—	—	—	1	2	2	—	—	1	—	2
Шабачка Гимназија	—	—	—	—	3	1	2	—	4	1	—	1
Свега	—	—	—	1	6	7	22	—	14	16	2	14
B. Четвороразредне												
Лесковачка Гимназија ⁸	—	—	—	—	—	—	2	—	2	3	—	1
Смедеревска Гимназија	—	—	—	—	1	2	2	—	1	—	—	2
Свега	—	—	—	—	1	2	4	—	3	3	—	3
IV Више Ж. Школе												
Београдска В. Ж. Школа ⁹	—	—	—	—	1	2	1	—	1	—	—	—
Крагујевачка В. Ж. Школа ¹⁰	—	—	—	—	—	3	1	—	—	—	—	1
Шабачка В. Ж. Школа ¹¹	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Свега	—	—	—	—	1	5	2	—	1	—	—	1
Укупно	3	5	1	7	20	36	63	2	59	49	3	32

Примедба: Награде пословођама биле су у потпуним гимназијама по 480 динара годишње, у непотпуним по 240. Величина награде хонорарним наставницима који су предавали веронауку или вештине одређивана је према броју недељних часова са 8, односно 6 динара од сваког недељног часа.

Хонорар школским лекарима био је овакав: у I Београдској Гимназији — 780; II — 840; III — 720; Београдској Реалци — 540; Зајечарској Гимназији — 600; Крагујевачкој — 840; Нишкој — 840; Пожаревачкој — 600; Ужичкој — 480; Ваљевској, Врањској, Јагодинској, Чачанској, Шабачкој, Пиротској, Неготинској, Лесковачкој — 480; Крушевачкој — 540; Смедеревској — 300; Вишој Женској Школи у Београду — 480; Вишој Женској Школи у Крагујевцу — 480; Вишој Жен. Школи у Шапцу — 480

ШКОЛА ПО ПЛАТИ

СРЕДЊИМ ШКОЛАМА

виших учи- теља		учитеља								класних учитељица							с в е г а
п л а т о м о д д и н а р а																	
4000	3500	3000	2500	2500	2100	1800	1500	1200	2750	2500	2250	2000	1750	1500	1200	1000	
1	1	—	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	30
—	1	1	—	2	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	35
—	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	27
—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	1	—	—	—	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	1	1	—	—	2	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	26
—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
—	1	—	—	2	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	16
1	7	2	—	9	3	7	10	3	—	—	—	—	—	—	—	—	214
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	16
—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	—	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	11
—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	13
—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	14
—	1	1	1	3	4	1	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	101
—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9
—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10
—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	19
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	7	3	12	10	5	—	45
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	4	1	1	18
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	3	3	2	—	9
—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	8	4	21	17	8	1	72
1	10	3	1	13	7	8	16	5	1	2	8	4	21	17	8	1	406

Хонорарних наставника у појединим школама било је:

1) 2 хонорарна наставника по 800 дин. за веронауку; 2) 1 хоџор. настав. са 300 дин. за певање; 3) 1 хонор. настав. са 500 дин. за гимнастику; 4) 1 хонор. настав. са 960 дин. за веронауку, и 1 хонор. настав. са 720 дин. за певање; 5) 1 хонор. настав. за певање са 300 дин.; 6) 1 хонор. настав. за цртање са 300 дин.; 7) 1 хонор. настав. од 380 и један од 960 за веронауку; 8) 1 хонор. настав. веронауке од 800 дин.; 9) 2 хонор. настав. за свирање 1 од 600 и 1 од 720 дин.; 1 хонор. настав. од 400 дин. за женски рад; 10) 1 хонор. настав. од 240 дин., 1 хонор. настав. веронауке од 240, 1 хонор. настав. за игрицу 500.; 11) 1 хонор. настав. за веронауку од 480 дин.; 1 хонор. настав. за певање од 600 динара.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

VIII

Наставни план за гимназију

Наставни план по броју недељних часова за поједине предмете

ПРЕДМЕТИ	РАЗРЕДИ								Свега
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Хришћанска наука	2	2	2	2	2	2	—	—	12
Српски језик	4	4	4	4	4	4	3	3	30
Немачки језик	4	4	3	3	3	3	3	3	26
Латински језик	—	—	5	5	4	4	4	4	26
Француски или грчки језик	—	—	—	—	5	5	4	4	18
Руски језик	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Земљопис	3	2	2	2	1	1	—	—	11
Историја	—	2	2	2	3	3	3	3	18
Јестаственица	2	2	—	3	2	2	2	—	18
Физика	—	—	3	—	—	—	4	3	10
Математика	5	5	4	4	4	4	3	3	32
Филозофска пропедевтика . .	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Цртање	2	2	2	2	—	—	—	—	8
Краснопис	2	1	—	—	—	—	—	—	3
Певање	2	2	—	—	—	—	—	—	4
Гимнастика	2	2	2	2	2	2	2	2	16
Свега	28	28	29	29	30	30	30	30	234

1. Наука Хришћанска — I разред (2 часа) — Приповетке из историје Старога Завета. — Читање библијскога текста ради непосредног упознавања ученика с књигама Св. Писма Старога Завета и с местима, која говоре о Спаситељу. — Неколике молитве за учењена изузет и песме за певање, које одговарају тексту (10 Божјих Заповести, Благослови душе моја Господа, Блажен муж, Хвалите имја Господње и друге).

II разред (2 часа) — Приповетке из историје Новог Завета. — Читање одељака у Јеванђељу, у којима се описује живот и рад Исуса Христа (по хронолошком реду). Особиту пажњу обратити тумачењу прича Христових, а нарочито на Христову Беседу на гори. Неколике молитве за учење на изузет и песме за певање (Оче наш, Богородице Дјево, Символ вере; тропар Божићу Богојављењу, Преображењу, Ускрсу, Духовима, Спасову-дне и др.).

III разред (2 часа) — Обредословље. — Познавање литургије и свештених радња ради разумног вршења црквених дужности. Познавање богослужбених књига. — Песме: Свјати Боже, Херувимска песма, песме на освећењу св. Дарова и др.

IV разред (2 часа) — Катихизис. — Братка историјска знања о символу вере и његовим члановима (смисао свакога члана без филозофских детаља). Доказивање догмата по најодабранијим местима из Св. Писма. Песме: Једнородни сине, О тебје радујтесја, Придите људије и др.

V разред (2 часа) — Етика. — Суштина моралнога закона и начини по којима се овај закон врши. Обвезе према Богу, према себи и ближњему. — Песме блаженства и др. Учење на изузет изрека Христових.

VI разред (2 часа) — а) Историја хришћанске цркве. Главне епохе оште хришћанске историје (постање цркве, гоњења, слобода од времена Константина Великога, виђенији представници појединих епоха). — б) Главне

епохе из историје српске цркве (виђенији представници појединих епоха; српски свеци). — Песме: Тропари српским свецима.

2. Српски језик — I разред (4 часа) — а) Шtivo. Историјске приповетке и песме из доба Марка Краљевића и Косовске битке; народне приче и гатке; басне, уметничке приповетке и песме; описи из природе и други. — б) *Граматика*. Проста реченица, вене врете и саставни делови. Све врете речи, правилни облици глаголски и именски — све на синтактичкој основи. Правопис у вези с гласовним законима (гласови, слогови). Сва се граматичка правила изучавају на штиву. Латиница. — в) *Усмена вежбања*. Препричавање прознога штива (што верније) после многога читања. Учење на изуст песама народних и уметничких (нарочито из задатога круга). Вежбања у акцентовању и у изразитом читању; декламовање. — г) *Писмена вежбања*. Првог и другог тромесечја кратки диктати (10—15 минута) познатих басана и кратких прича ради вежбања у интерпункцији и правопису (задачи се поправљају одмах на часу са ученицима). Сваки трећи диктат латиницом. Последњег тромесечја сваки десет дана писмено препричавање басана и малих приповедака (што верније). Сви су задачи школски; један месечно латиницом.

II разред (4 часа) — а) Шtivo. Историјске приповетке и песме из доба Немањића (средиште: Стеван Немања, Свети Сава); остало као у I разреду. — б) *Граматика*. Оширије проучавање глаголских и именских облика уз потребна објашњења из науке о гласовима. Предлози. Проста и сложена реченица. Најглавније о постајању речи. Сва се граматичка правила изучавају на штиву. — в) *Усмено вежбање*. Препричавање, најпре верно, доције све слободније, без многога читања. Трећег тромесечја кратки описи школских предмета. Учење на изуст песама народних и уметничких (нарочито из задатога круга); понављање раније научених; декламовање. — г) *Писмена вежбања* као и усмена (препричавања, описи). Сваких 10 дана по један задатак. Од трећег тромесечја сваког месеца по 1 домаћи задатак. Један задатак месечно латиницом.

III разред (4 часа), — а) Шtivo. Историјске приповетке и песме из времена после Косовске битке (хајдучке и ускочке); остало као у I разреду. — б) *Граматика*. Систематски преглед науке о гласовима, о облицима и о постојању речи; практичка синтактичка вежбања (на штиву). — в) *Усмена вежбања*. Препричавање слободно. Описи познатих предмета ваншколских. Учење песама на изуст народних и уметничких (нарочито из задатога круга); понављање раније научених; декламовање. — г) *Писмена вежбања* као и усмена (слободна препричавања, описи ваншколских предмета). Сваких 10 дана писмени задатак, школски и домаћи наизменце; један задатак месечно латиницом, а последњег тромесечја по један јужним наречјем.

IV разред (4 часа) — а) Шtivo. Историјске приповетке и песме најновијег времена; остало као у I. разреду. — б) *Граматика*. Практична вежбања из науке о гласовима, о облицима и о постојању речи — на штиву. Систематски преглед свих делова српске граматике (без науке о постајању речи, ако је у ранијим разредима постигнут поуздан успех); синтактичка вежбања на штиву. — в) *Усмена вежбања*. Слободно препричавање; опис ваншколских предмета и појава; приказивања. Учење на изуст песама, народних и уметничких (нарочито из задатога круга); понављање раније научених; декламовање. — г) *Писмена вежбања* као у III. раз.; уз то: описи појава, писма, приказивања догађаја (што су их ученици сами доживели), краћу преводи с туђих језика.

Напомена — На крају свакога разреда извршити преглед свега дотадашњег историјског градива штивоом задобивеног. Уз писмена вежбања: најглавније из стилистике. У III и IV разреду истицати разноликост облика прознога и поетског штива, ради припреме за потоње изучавање теорије књижевности.

V разред (4 часа). — а) *Штиво* (поновити и средити раније читане и научене народне и уметничке песме и допунити их новим епским и лирским). Мажурањић (Смрт Смаил-Аге), Суботић (Стеван Дечански) Шапчанин (Невеста Љутице Богдана) и др. — б) *Књижевност*. Увод у књижевност. Рад Ђирила и Методија. Забавна књижевност (главнија дела). Апокрифна и боготмилска књижевност. Српска народна усмена књижевност. Врсте и карактеристика њихова. Спољашња и унутрашња страна народних умотворина (стилеке особине, фигуре, метар, етичка вредност). *Облици епске и лирске поезије* (ва штиву). Основи прозодије и метрике. — в) *Граматика* (у другој половини школ. године). Кратак преглед старословенске деклинације и конјугације као припрема за читање старо-словенског и старо-српског текста. — г) *Усмена вежбања*. Излагање садржине прочитаног штива у облику слободних предавања; *расправљање* појединих тема на основу штива. Учење песама на изуст (нарочито смрт Смаил-Аге): рецитовање. — д) *Писмена вежбања* као усмена. Вежбања у изналажењу и распоређивању грађе за писмене саставе (на часу); краћи писмени састави (по упуствима наставничковим), вежбања у превођењу са страних језика. Писмени задаци домаћи и школски по један на 15 дана.

VI разред (4 часа) — а) *Штиво*. Одломци из дела Св. Саве, Теодосија, Доментијана, Данила и др. (по читанци) уз потребна граматичка, литерарна и историјска обавештења о садржини и језику. — Држић (Дундо Мароје), Гундулић (Осман, Дубравка), Палмотић (једна драма), Бунић Вучићевић, Ђорђевић и др. Одабране лирске и епске песме далматинских и дубровачких песника. — Читање и анализа одабраних места са обзиром на језик, стил и облик. — б) *Књижевност*. Преглед старе и средње (далматинско-дубровачке) књижевности, задржавајући се нарочито на писцима, који се у школи читају. *Особине драмског песништва* (на штиву; Ђорићан, или Л. Костић. Пера Сегедица; Трифковић; Школски надзорник). Опширније о прозодији и метрици на штиву. — в) *Усмена вежбања* као у V разреду. Учење на изуст лепших одељака из штива (из Османа, из Пера Сегедица), — г) *Писмена вежбања* као у V разреду; уз то још превођење и са старо-српског језика.

VII разред (3 часа) — а) *Штиво*. Качић (Разговор угодни), Рељковић (Сатир), Рајић, Доситије (Живот и прикљученија), Мушички (Оде), Ј. Ст. Поповић (Песме, по могућству и која драма), Милутиновић, Вук, — б) *Књижевност*. Преглед књижевности Срба источне и западне цркве (Хрватска и Славонија) до 1847. године. Вук и његова реформа. Значај народних умотворина и њихов утицај на познију књижевност (Бранко и Прерадовић). — Преглед *прозног* литерарних облика уз штиво. — в) *Усмена вежбања* као у VI разреду. — г) *Писмена вежбања* као у V разреду; постепено прелажење на теже саставе.

VIII разред (3 часа). — а) *Штиво*. Бранко, Прерадовић, Његош (Горски Вијенац), Никанор Грујић (беседе), Јакшић, Змај (Булићи увеоци), Каћански, Триски, Љ. Пенадовић (цутониси), Л. К. Лазаревић, Ст. Љубиша, Шеноа (приповетке); Научна проза (историјска, природњачка, филозофска); Даничић, Панчић, Рачки, Мијатовић, Новаковић и др. — б) *Књижевност*.

Преглед најновије српско-хрватске књижевности, задржавајући се нарочито на раду и животу песника, који се у школи читају. — в) *Преглед теорије књижевности* с нарочитим обзиром на српску књижевност и на прочитана дела (имајући на уму и она што су их ученици на туђим језицима прочитали). — г) *Усмена вежбања* као у VI разреду. Учење на изуџт (нарочито из Герског Вијенца). — д) *Писмена вежбања*: вежбања у обради беседа; састави о прочитаним делима: књижевна карактеристика и поређења анализа рада појединих личности у знатнијим делима; расправе о намери и извођењу појединих песничких дела.

Напомена. — Главнија дела, обележена у штиву, треба прочитати у целини, нешто у школи нешто домаћом лектиром по упуству наставникову, о чему ће се наставник испитивањем ученика уверити. — Анализа појединих дела мора бити свестрана (стварна, литерарна и естетичка); на крају сваког разреда средити штиво по врстама литерарних облика.

3. Немачки језик — I разред (4 часа) — Познавање гласова и слова; правилно читање и писање по омањим диктатима. Главније о плану. Промена именица, придева и обичнијих заменица. Бројеви, прости и редни. Глаголски облици у неодређеном, показном и заповедном начину. Главније свезе, предлози и прилози. Практично распознавање просте и сложене реченице. — Све ово на штиву (басне и приче). Учење речи по стварним групама. Учење на изуџт мањих песница, прича, басана и т. д. — На крају сваких осам дана по један омањи задатак, ради вежбања у правопису.

II разред (4 часа) — Понављање и допуњавање граматичкога градива из I разреда. Савезни начин; трпно стање. Даље упознавање просте и сложене реченице и реда речи. Главније из науке о грађењу речи (етимологије). — Све ово на штиву (читанци или Bechstein: Märchenbuch и др.). Учење на изуџт песама и краћих прича, басана и т. д. Разговор на немачком језику у вези с прочитаним текстом (питања и одговори). — Сваких осам дана по један школски задатак (диктат, препричавање).

III разред (3 часа) — Систематско понављање целе науке о облицима и науке о простој реченици на штиву (читанка или Grimm: Märchen и др.). Учење речи по етимолошким групама. Учење на изуџт песама и краћих прича, басана и т. д. Разговор на немачком и препричавање пређенога штива. — Писмени задаци, школски и домаћи, као у II разреду (диктат, препричавање, варијације на штиву).

IV разред (3 часа) — Систематско понављање науке о простој реченици и систематско прелажење науке о сложеној реченици на штиву (читанка или Hebel: Schatzkästlein, Lessing: Fabeln и др.). Учење речи по етимолошким групама. Учење на изуџт песама и омањих штива. Усмено и писмено превођење са српскога на немачки језик (на часу). Разговор о штиву. Писмени задаци, школски и домаћи, као у III разреду. Препричавање, варијације на штиву, краћи описи.

V разред (3 часа) — Читање одломака разних врста прознога штива (Uhland, Bürger; приповетке из историје и митологије старих народа и Немца). Штиво се претреса са стране граматичке, стилстичке и стварне. Нарочито обратити пажњу на немачке фразе, синонине и идиотизме. Усмено и писмено превођење са српскога на немачки језик као у IV разреду. Разговор и препричавање (усмено и писмено) пређенога штива. На крају сваких петнаест дана школски или домаћи писмени задатак (препричавање, описи, краћи састави).

VI разред (3 часа) — Читање одломака разних врста прознога и поетскога штива (Herder: *Cid*; Th. A. Hoffmann: *Meister Martin der Küfer*). Штиво се претреса са стране граматичке, стилистичке и стварне. Нарочиту пажњу обратити на немачке фразе, синониме и идиотизме, као и на лепоту превода на српски. Усмено и писмено превођење са српскога, школски домаћи и писмени задаци, разговори и препричавања преведенога штива — као у V разреду. Приватна лектура (по упуству наставникову).

VII разред (3 часа) — Хердер, Лесинг, Шилер, Гете. Њихов живот и рад у вези са читањем њихових дела. Herder: *Stimmen der Völker in Liedern* (сасвим укратко); Гетеов превод Хасап-агинице (учи се на изуст); Lessing: одабрани прозни радови (*über die Fabel*, одломци из *Laokoon-a* и *Hamburgische Dramaturgie* по ком немачком школском издању): *Mina v. Barnhelm*; Schiller: *Die Glocke*, *Jungfrau v. Orleans*; Goethe: *Hermann und Dorothea*, *Aus meinem Leben* (*Wahrheit und Dichtung*). — Приватна лектура: Schiller: *Fiesko*, *Wallensteins Lager* и *Wallensteins Tod*; Goethe: *Götz*, *Egmont*. Анализа свестрана, граматичка само у толико, колико је потребно за разумевање текста. Учење на изуст из Шилера и Гетеа. Разговори на немачком језику о штиву. Сваког месеца најменше школски домаћи писмени задатак из пређеног градива (већином описи, састави, ређе превођење са српскога на немачки).

VIII разред (3 часа) — Опширније о Шилеру и Гете-у на основу њихових песама и Гетеова: *Aus meinem Leben*. Мисаона лирика Шилерова и Гетеова (најглавније на изуст), Schiller: *Tell*; Goethe: *Italienische Reise*, *Iphigenie auf Tauris*. По каквој прозној читанци немачкој: чланци историјске, филозофске и природно-научне садржине. Приватна лектура: Schiller: *Braut von Messina*; одломци из: *Aus meinem Leben*, који се нису у школи прешли, која новела из *Wilhelm Meisters Wanderjahre*. Анализа, разговор и писмени задаци — као у VII разреду.

4. Латински језик — III разред (5 часова) — Латинска букваца. Изговор. Трајање и наглашавање слогова. Правилни облици именске промене. (Именичка и придевска промена. Поређење придева. Грађење и поређење прилога. Прости и редни бројеви. Заменице личне, повратне, присвојне, показне, савезне, упитне и *adiectiva pronominalia*). Промена глагола *esse* и његових композита. Правилни облици глаголске промене (без депоментних глагола). Главна правила о употребљавању конјунктива. — Познавање облика иде упоредно с превођењем непрекиднога штива с латинскога на српски (скаске из времена заснивања Рима, басне). Писање и учење напамет речи и реченица (изрека и пословица). — Од другогa тромесечја по 3 школска задатка на месец.

IV разред (5 часова) — а) *Наука о облицима*: Понављање и попуњавање граматичког градива III разреда. Особине у именичкој и придевској промени. *Substantiva* и *adiectiva defectiva* и *abundantia*. Неправилности у поређењу придева (*defectiva gradibus*). *Adverbia*. Сва *pronomina* и *numeralia*. *Verba* (*aorist praesentia*) на *io*. *Verba deponentia* и *semideponentia*. *Coniugatio periphrastica act. et pass.* Преглед глагола по перфектној и пасивној партиципној или суштинској основи. *Verba anomalia* и *defectiva*. — б) *Синтакса*: Конструкција имена градова и малих острва. *Participium*. *Ablativus absolutus*. *Gerundium* и *gerundivum*. *Supinum*. *Infinitivus*. *Nom.* и *accus c. inf.* Реченице интерогативне, темпоралне, каузалне, кондиционалне, концесивне, финалне, консекутивне, релативне, конјунктивне и реченице са *quin*. — Познавање облика иде као и у III разреду упоредо с превођењем непрекиднога штива

с латинскога на српски (скаске из времена краљевства и заснивања републике и др.). — Свакога месеца по 3 писмена задатка: два школска, један домаћи.

V разред (4 часа) — а) *Синтакса*: Синтакса прете реченице. Наука о падежима по читанци с вежбањима у преводу с латинског на српски. — б) *Лектура*: Cornelius Nepos: Vitae excellentium imperatorum; L' Honmond: Urbis Romae viri illustres. Из књижевне историје: Живот и рад Корн. Непота. — Свакога месеца по 1 домаћи и по 2 школска писмена задатка.

VI разред (4 часа) — а) *Синтакса*: Наука о временима и начинима. Синтакса сложене реченице. Особине у употребљавању именица, придева и заменица. Практична вежбања као у V разреду — Прозодија и метрика. — б) *Лектура*: C. J. Caesar: Comm. de bello Gallico; P. Ovidii Nasonis: Metamorphoseon. — Уз читање иде и кратко тумачење дотичних реалија из старина и митологије. — Из књижевне историје: Живот и рад Јул. Цезара и П. Овидија. — Писмени задаци као у V раз.

VII разред (4 часа) — а) *Грамматика*: Понављање науке о падежима. Граматичко-стилистичка вежбања. — б) *Лектура*: Titi Livii: Ab urbe condita libri. Избор из P. Ovidii Nasonis: Metamorph., Tristia. Тумачење реалија као у VI раз. — Из књижевне историје: Живот и рад Ливијев. — Сваког месеца 1 домаћи и 1 школски задатка,

VIII разред (4 часа). Понављање синтаксе сложене реченице и науке о употребљавању времена и начина. Вежбања у стилистици — *Лектура* Sallustius: De bello Jugurthino. M. T. Cicero: Orationes in Catilinam; De officiis. P. Vergilius: Aeneis. — Из књижевне историје: Живот и рад Салустија, Цицерона, и Вергилија. — Број писмених задатака као у VII разреду.

5. а) **Грчки језик** — (изборно обавезан) **V разред** (5 часова) — Грчка букваца. Изговор. Нагласак. Правилни облици именске промене (именице, придеви с њиховим поређењем и прилозима од њих изведеним, заменице и бројеви). Правилни облици глаголке промене (Verba pura, non contracta и contracta на ω). Изучавање облика иде упоредо с вежбањем у преводу непрекиднога штива с грчкога на српски (мање Езопове басне). Учење на памет речи и писање превода с грчкога на српски. Свакога месеца два школска задатка.

VI разред (5 часова) — Понављање и попуњавање грам. градива из V разреда. Verba muta и liquida и verba на μ. Неправилни глаголи. Најпотребније из синтаксе. Практична вежбања на штиву. — *Лектура*: Xenophontis Anabasis. Сваког месеца два задатка, школски и домаћи, наизменце.

VII разред (4 часа) — а) *Синтакса*: Конгруенција. О употребљавању члана. Наука о падежима. Употребљавање времена и начина, уз вежбања. Особине јонскога дијалекта. — а) *Лектура*: Xenophontis Memorabilia уз литерарни увод о Ксенофону. Омирова Odyssea уз литерарни увод о Омру. — Свакога месеца два задатка, школски и домаћи наизменце.

VIII разред (4 часа) — Синтакса сложене реченице. Употребљавање вербалних помина. — *Лектура*: Омирова Odyssea и Pias. По могућству избор из Иродота или из Платона (Апологија, Критон). — Свакога месеца два задатка, школски и домаћи, наизменце.

5. б) **Француски језик** — (изборно обавезан) — **V разред** (5 часова) — Читање (практичним вежбањем и без многих правила и теорисања о гласовима и изговору). Облици: Члан. Именица. Заменице (личне, присвојне, позназне, улитне, савезне). Придеви (женски род, множина, поређење) Бројеви

(прости и редни). Глаголи помоћни. Глаголи правилни I—IV врсте; повратни, безлични. Времена и начини; Infinitif présent, Indicatif présent, Imparfait, Passé défini, Futur, Passé indéfini, Plus-que-parfait, Conditional présent, Impératif. Партиципи. Трпно стање. Адверби (постајање, поређење). Најчешћи облици неколиких правилних глагола, који се често јављају. Све облике прелазити на штиву (на француској читанци и лакшој лектури, на пр. Pergault: Contes. Andersen: Contes choisis и др.). — Учење речи на изуст (по стварним категоријама) и песама. — Усмена и писмена вежбања у превођењу с француског. Правописна вежбања. — Сваких осам дана по један омањи школски задатак за вежбање у правопису.

VI разред (5 часова) — Облици: Глаголски облици. Passé antérieur, Futur antérieur, Conditional passé, Impératif passé Subjonctif. Глаголи II конјугације неинхоативни. Неправилни глаголи. — Све облике, као у V разреду, прелазити на штиву (лакша историјска и приповедна проза Voltaire: Zadig; Lésage: Gil Blas и др. — све у нарочитом издању за школе). Облике доцније систематисати. — Учење на изуст речи (по етимолошким категоријама) и песама. Вежбања у изразитом читању. Школски и домаћи задаци сваке две недеље (диктати, препричавања, варијације на штиву).

VII разред (4 часа). Синтакса: Члан, именице, придеви, заменице (употреба и разлика). Бројеви. Употреба времена и начини. Subjonctif. Избор помоћних глагола. Партиципи. Инфинитив. Значење и употреба предлога. Адверби. Слагање. Ред речи.

Синтаксу прелазити само уз превођење српских текстова. Превођење са српског (из школ. српске читанке). — Учење речи на изуст (групе по значењу, етимолошке групе). Вежбања у налажењу француских речи по српском. Груписање сличних речи и синонимних. Фразеологија. Ортографија. Диктовање. — Лектира одабране, нарочито модерне француске прозе (историјске, путописне, лепе књижевности). При превођењу с француског нарочито пажњу обратити на лепоту превођења. При читању на дикцију. — Вежбања у говору (питања и одговори у вези с прочитаним текстом). — Сваких петнаест дана школски или домаћи задаци (препричавања, варијације на штиву, краћи састави, ређе превођење са српскога).

VIII разред (4 часа) — Синтакса свих делова говора као у VII разреду. Превођење са српског. Ортографија. Дикција. Лепота превода. Вежбања у говору. — Лектира као у VII разреду, нарочито које класично дело драмске књижевности: Молиер (Avare, Tartufe); Корнељ (Cid), Расин (Athalie). Лафонтен и др. — Приватна лектира. Писмени задаци као у VII разреду уз то лакши састави.

6. Руски језик — VII разред (2 часа) — Руски гласови који су по изговору и бележењу словима разликују од српских. Руски акценат и његов одношај према српском. Тврди и мекни самогласници. Јасни и мукли сугласници и њихов значај за руски језик. Данашњи мекни и тврди сугласници. Употреба споне „ест““. Најпотребније из руске конјугације и разлике између перфективних и имперфективних глагола. Најпотребније из облика и осталих променљивих речи (именица, придева, бројева, заменица). Гдекоје синтактичке особине рускога језика, у колико буду долазиле при читању.

VIII разред (2 часа) — Из конјугација и деклинација оно што се није изучило у VII разреду, а потребно је ради читања текста и дубљег познавања рускога језика. Непроменљиве речи (оно што је у појединих речи ка-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNI

рактеристично већином према српском). Главније особине руске синтаксе, у колико нису узучене у VII разреду, а потребне су за разумевање штива. Најглавније из правила о руском правопису.

Напомена — Све горње изучавати на самом штиву, читајући најпре лакше, а доднје теже комаде из Руске читанке. Истицати нарочито сличности и различности у граматичи и значењу речи руског и српског језика.

Учење на памет кратких песмица и анегдота. Разговор на руском језику.

7. Земљопис — *I разред* (3 часа). — Основни појмови из опште географије. — Дневно привидно кретање сунчево, оријентовање (у школи, у природи, на карти). Планови, карте, глоб. Обртање земље (ротација, у главном) ради разумевања подневачке и упоредничке мреже на картама и глобу. Вода и копно и њихови односи; облици хоризонталног гранања (разуђеност). Копно и називи вертикалног гранања. Вода, океанска и на копну; хидрографски називи. Оптицање земље (револуција). Атмосфера и клима. Појасеви. Човек по расама, вери и образованости. — Кратак преглед свих делова света по државама.

II разред (2 часа) — Орографски, хидрографски и политички опис Србије. Српских Земаља и Балканског Полуострва.

III разред (2 часа) — Орографски, хидрографски и политички опис остале Европе.

IV разред (1 час) — Понављање политичког земљописа Србије и Српских Земаља. Орографски, хидрографски и политички опис Азије, Африке, Америке и Аустралије.

V разред (1 час) — Понављање физичког земљописа Србије, Српских Земаља и Балканског Полуострва. Основи физичког земљописа.

VI разред (1 час) — Понављање физичког и политичког земљописа европских земаља. Основи математичког земљописа.

Напомена — У I разреду цртање планова, у II, III и IV разреду цртање карата (скице).

8. Историја — *II разред* (2 часа) — Приче о најглавнијим лицима и догађајима из историје *Грка и Римљана*, уз кратак преглед историје *Источних народа*.

III разред (2 часа) — *Историја српског народа* до краја петнаестог столећа, уз преглед најглавнијих догађаја из опште историје средњег века после пропасти српских држава (робовање, сеобе, покрети) и српска историја новог времена (до Берлинског конгреса) уз преглед најглавнијих догађаја из опште историје тих времена.

IV разред (2 часа) — Историја српског народа.

V разред (3 часа) — *Историја Источних народа, Грка и Римљана* до Царства, увек с нарочитим погледом на културу тих народа и географским прегледом њихових земаља.

VI разред (3 часа) — *Римско царство и Средњи век*, с нарочитим обзиром на историју Словена и истицањем оних историјских догађаја који додирују историју српског народа тога времена. Уз то преглед српске историје тога доба и географски преглед дотичних земаља.

VII разред (3 часа) — *Нови век и Најновије време* до Бечког конгреса (као у VI разреду).

VIII разред (3 часа) — а) *Општа историја*. Најновије време од Бечког до Берлинског конгреса. — б) *Српска историја*. Кратак преглед српске историје.

9. Јестаственица — I разред (2 часа). — Настава је очигледна. а) *Зоологија* (зимњи течај). — Човек; грађа његова тела; органи, органски прибори и рад њихов. — Кичмењаци (главнији, познатији и интереснији представници појединих редова свију класа. Опширније о домаћим животињама). — б) *Ботаника* (летњи течај). Посматрање и описивање неколико цветноша из различитих редова по њиховим главнијим обележјима. На овим биљкама показати биљне органе; радње биљних органа.

II разред (3 часа) — Очигледна настава. а) *Зоологија* (зимњи течај). Бескичмењаци; преглед животиња. — б) *Ботаника* (летњи течај). Наставити посматрање цветноша и допуњити описивањем неколиких бесцветница. Разредба и размештај биљака, ставиште, утицај климе на размештај; флора и флорне области.

IV разред (3 часа) — *Минералологија са основима хемије*. — Вода; анализа и синтеза. Водоник. Кисеоник. Ваздух; анализа. Азот. Горенење. Елементи, једињења. Основи опште хемије. Главнији елементи и њихова најглавнија једињења. Уопште о једињењима органске хемије и опис неколико најглавнијих. — Минерал и стена. Морфолошке, физичке и хемијске особине минерала. Класификација. Опис најглавнијих минерала свију класа (елементи, руде, силикати и слични минерали, халогени, фитогени минерали).

V разред (2 часа) — *Ботаника*. Анатомија и физиологија биљака (на микроскопу показати ћелијске, ткиво, судове, спорије). Живот биљака. Разредбе биљака (систематика).

VI разред (2 часа) — а) *Соматологија* (Анатомија и физиологија човека) — б) *Зоологија*. Систематски преглед свих кола и класа животињског света.

VII разред (2 часа) — *Минералологија с геологијом*. Основи минералне морфологије. Физичке и хемијске особине минерала. Главни представници минералног царства. — Основи физичке и динамичке геологије. Елементи петрографије. Кратак преглед историје земље с погледом на развиће најкарактеристичнијих биљних и животињских типова у појединим епохама.

10. Физика — III разред (3 часа) — *Основи физике* (на експериментима).

VII разред (4 часа) — *Физика*: Механика, таласање, акустика, гомплота са основима метеорологије.

VIII разред (3 часа) — *Физика*: Оптика, магнетизам, електрицитет; основи астрономије.

11. Математика — I разред — а) Аритметика (3 часа). Десетни систем бројева. Четири основне врсте рачунања с неименованим целим и десетним бројевима. Деливост бројева; растављање на чиниоце; заједничка мера и садржитељ. Метарске и друге важније мере за дужину, површину, запремину и тежину. О новцу. Мера круга и времена. Претварање мера. Рачунање са именованим и мешовитим бројевима.

б) *Геометрија* (2 часа). Очигледна настава на телима. Очигледно објашњавање површина, углова, ивица (правих), тачака, кривих линија, праволинијских слика и њихових особина. Вежбање у пртању тих ликова с модела и прегледа. Очигледно објашњавање разних тела. Упознавање ученика с прибором за пртање и његова употреба. Код куће пртаће ученици налистовима.

II разред — а) Аритметика (3 часа). Обични разломци; рачунање с њима. Претварање обичних разломака у десетне, и обрнуто. Скраћено множење и дељење. Размере и сразмере. Тројно правило, просто и сложено. Процентни и интересни рачуни. Есконт. Друштвени рачуни.

www.unilib.rs б) *Геометрија* (2 часа) — *Планиметрија* — Основни појмови. Права, дуж, њена величина и мерење. Круг и права у кругу. Углови и њихово мерење. Врсте углова. Троугли и њихове особине. Подударност троуглова. Симетрија праволинијских ликова и круга. Четвороугли, а нарочито паралелограми и трапези. Два круга и заједничке дирке. Правилни полигони. Решавање задатака на основу изучених правила. Цртање простијих геометријских орнамената.

III разред а) *Аритметика* (2 часа). Општа аритметика. Четири основне операције са општим, целим и разломљеним бројевима. Чиниоци; заједничка мера и садржитељ. Подизање на квадрат полинома и одређених бројева. Извлачење квадратног корена из одређених бројева.

б) *Геометрија* (2 часа) — Једнакост слика. Претварање и делење слика. Особине правоуглог троугла. Израчунавање обима и површине праволинијских слика, круга и његових делова. Размере и пропорције дужина. Сличност троуглова и полигона. Примена код правоуглог троугла. Решавање конструктивних и рачунских задатака.

IV разред — а) *Аритметика* (2 часа). — Упоређивања: размере, сразмере, једначине и неједначине. Све врсте сразмера. Решавање једначина првог степена с једном и двама непознатим. Примене на задатке из грађанског живота. Сложено правилно тројно. Интересни и друштвени рачуни. Рачуни мешавине и смесе (легуре).

б) *Геометрија* (2 часа) — *Стереометрија* — Тачка у простору. Права и раван. Положај праве и равни. Положај равни. Угао равнина. Пројекције. Ротаљ. Тела. Израчунавање површине и запремине тела. Пресеци конусни и њихове особине. Цртање конусних пресека и њихових тангената и нормала.

V разред — а) *Алгебра* (2 часа) — Основни појмови. Четири основне операције са алгебарским бројевима и изразима. Теорија о заједничкој мери и садржитељу. Бројни системи. Алгебарски разломци. Стененовање и кореновање (основни обрасци).

б) *Геометрија* (2 часа) — *Планиметрија* на научној основи. Права и угао. Положај правих. Основне особине троугла, четвороугла и полигона. Размере и пропорције дужина и зракова. Сличност слика. Најважнија правила о кругу и о два круга. Израчунавање површине код праволинијских слика. Решавање задатака на основу изучених правила.

VI разред — а) *Алгебра* (3 часа) — Стенени и корени с разломљеним и негативним изложитељем. Рачунање са ирационалним и имагинарним количинама. Подизање полинома и одређених бројева на квадрат и куб. Извлачење квадратног и кубног корена. Логаритмовање: једначине 1. степена с једном и више непознатих; неодређене једначине 1. степена; квадратне једначине с једном и две непознате.

б) *Геометрија* (2 часа) — Израчунавање код круга. Решавање задатака помоћу алгебарске и геометријске анализе. *Стереометрија* на научној основи. *Равна тригонометрија*. Гониметријске функције и обрасци и њихова примена на решавање правоуглог троугла. Решавање задатака.

VII разред — а) *Алгебра* (2 часа) — Примена једначина на решавање математичких проблема. Функције: максимум и минимум целих квадратних функција. Аритметички и геометријски редови. Примена геометријских редова на сложене — интересне рачуне. Основи науке о комбинацијама.

б) *Геометрија* (1 час) — *Равна тригонометрија* — Правила за косоугле троугле. Примена њихова на решавање косоуглих троуглова и задатака из практичне геометрије. *Основни аналитичке геометрије у равни*. Најважније о правој и кругу са обзиром на правоугли координатни систем.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS VIII разред — а) Алгебра (1 час) — Биномни образац; систематско понављање најглавнијих делова из алгебре.

б) Геометрија (2 часа) — Основи аналитичке геометрије у равни. Елипса, парабола и хипербола. Систематско понављање најглавнијих одломака из геометрије.

Напомена — У сваком разреду, из обе математичке гране по један школски задатак месечно, а домаћих задатака по потреби и више. У VIII разреду што више школских и домаћих сложенијих задатака.

12. Филозофска пропедевтика — VIII разред (3 часа) — Основи психологије; основи логики.

13. Слободно цртање — I разред (2 часа) — *Облици у равни* (дводимензионе слике) — Основи цртања: линије, углови, геометријске слике и најпростији, равни орнаменти — све по наставникову цртању и објашњавању на школској табли и по заједничкој прегледници (зидној таблици). Посебне прегледнице никако не употребљавати.

II разред (2 часа) — *Облици у простору* (тродимензионе слике) — Скицирање просторних предмета (геом. тела и простијих ствари), најуре у *геометријском* (пројективном) напрту (практично-слободоручно-правоугло пројектовање), а затим у *перспективном* (практично-слободоручно-централно пројектовање), и напослетку сваки задатак у поредо у оба начина по моделима и стварима. — Сви се задаци раде по наставникову усменом и графичком објашњавању и гледању самих предмета и модела од жице и дрвета. — Све у скицама и слободном руком.

III разред (2 часа). *Правила осветљења и вежбање у сенчењу* — Сенчење геометријских и перспективних напрта разних предмета. Практично очигледно објашњавање основних правила осветљења и сенчења, по моделима од дебеле хартије, дрвета и гипса. Перспективно цртање и сенчење дрвених модела, зграда, споменика и мостова; цртање унутрашњег изгледа учионице и предмета у њој. Цртање у пољу.

IV разред (2 часа) — *Састав и склад боја* — Цртање обојених модела и ствари и колорисаних литографских прегледница орнамената и зграда. Уз ово, практично објашњавање физичких и физиолошких особина боја (техника и хармонија — мешање и здруживање боја).

14. Краснопис — I разред (2 часа) — *Практични (прости) облици* — Управни и коси начин писања обичним перима; понављање и поправка писања, наученог у основној школи. — Изучавање појединих писмена српске азбуке по сличним групама (генетички). Саставни делови, облици и размере писмена и начин њиховог везивања у речима. Писање речи и реченица. Облици цифара арапских и њихове размере према писменима. — Писање поучних реченица и омањих историјских и патриотских састава, поступно све ситније уз потребне хигијенске поуке. — Писање латинице и готице.

II разред (1 час) — *Улећшани (калиграфски) облици* — Улећшани облици управног и косог начина писања обичним перима, истим редом као и код простих облика. — Писање тупим перима; *округло (ронд) писање*. — Основне црте и поједина писмена мале азбуке округлог писања. Начин везивања ових писмена у речима. Велика азбука; писање речи и реченица тањим перима и поступно све ситније. Вежбање с двоструким ронд перима. Практична примена округлог писања. — Изучавање округлог косог писања (батард) и његова примена. Писање латинске округле (ронд) азбуке, речи реченица.

Напомена — Сви се задаци раде према наставникову објашњавању и писању на школској табли и према великим зидним таблицама.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

15. Нотно певање — I разред (2 часа) — Познавање нота и осталих нотних знакова. Певање с табле: лествице (C-dur) и мелодије (C-dur) са интервалама; секунде, терце, лакше кварте и лакше квинте — све у целим нотама, половинама, четвртинама и односним одморкама.

II разред (2 часа) — Понављање грађе из I разреда. Певање лествица и мелодија (C, F, D, H, G, B-dur) са свима интервалама из дотичнога dur-а, као и лествице и мелодије (a, e, h, d, g-moll) с лакшим интервалама дотичнога moll-а — све у целим нотама, половинама, четвртинама, осминама и односним одморкама.

16 Гимнастика¹ — Гимнастика је у свима разредима по 2 часа недељно. Гимнастичка настава, према дечјем узрасту и издржљивости, обухвата три течаја:

а) **Нижи течај** — (I, II и III разред) — 1) **Слободна вежбања**: Постројавање једне врсте у обичан став Разбрајање. Кретање. Окретање. Образовање врста и редова. Прости и двојни редови из основног развијеног двоврсног строја. Одстојања. Образовање редова у холу (разни примери у сликама).

Основне радње трупом, рукама, ногама, корачање.

Везивање основних радња у примерима, простијим и сложенијим, који су састављени највише из две или три основне радње са куглицама и без њих.

Вежбање шипком; општа упуства. Основне радње. Везивање основних радња са основним радњама шипком.

Вежбање буздованима: општа упуства, основне радње. Везивање основних радња са основним радњама буздованима.

2) **Вежбања на сиравама**: Одржавање равнотеже. Вучење узета појединце или у одељенима. Гурање мотком. Пузање уз уже, мотку и лествицу. Скакање и прескакање.

3) **Витешке игре**: Разне народне игре: играње мете, робова, лоптање и друго. Омање и дуже грке ради вежбања плућа. Излети у поље.

б) **Средњи течај**: (IV и V разред) — 1) **Слободна вежбања**: Сложене радње ногу и руку, без и са куглицама, шипком и буздованима, састављене највише из пет основних радња. Гимнастичка шетња уз радње шипком. Извијање шипке из става кад су руке окренуте к лицу. Гимнастичка шетња уз радње буздованима.

2) **Вежбања на сиравама**: Скакање на даске и помоћу мотке у висину и у дужину. Основна вежбања на јарцу, коњу, разбоју вратицу. Пузање.

3) **Витешке игре**: Разне народне игре и од туђих: крокет, крикет, тенис и др. Излети и дужа пешачења.

в) **Виши течај** (VI, VII и VIII разред) — 1) **Слободна вежбања**: Сложеније радње без справа (куглице, шипке, буздовани) и са њима. Вежбање и гађање пушком.

2) **Вежбања на сиравама**: Скакање и прескакање јарца и кова — попречке и уздуж. Радње на разбоју и на вратицу до савршених основних покрета и сложених радња.

3) **Витешке игре**: Разне народне витешке игре: бацање камена, котура, мотке, маља, хрвање, лоптање, а од туђих: лоптање ногом (футбал) и др. Излети и дужа пешачења. Извођење ратне службе и друго.

Распоред једног часа: 1) Слободна вежбања 15 минута, 2) Рад на сиравама 15 минута и 3) Игре 20 минута.

¹ Овај је програм уведен расписом Министарства просвете и црквених послова од 19 децембра 1907 године ПБр. 20700.

Напомена — Велики број ученика ваља поделити. Док једни раде слободна вежбања и вежбања на сиравама, докле други изводе разне игре и обратно.

17. Стенографија — Прва година — Теоријски курс. — Кратка историја стенографије. — *Коресподентна стенографија* — *I Део: Наука о склапању речи*. — Азбука — Спајање писмена — Вокализација: самогласник *e*, самогласник *a*, самогласник *o*, самогласник *u*, самогласник *y*. — Примери за вежбање у вокализацији.

Спајање сложених сугласника: 1) приближавање, 2) улетање, 3) стапање (сажимање) — Примери за вежбања.

Непосредно спајање место посредног. — Изостављање писмена: 1) изостављање самогласника, 2) изостављање сугласника *j*, *v* и *x*. — Писање туђих речи и особених имена — Примери за вежбање за цео одељак.

II део: Наука о краћењу речи — Краћење именица и придева: 1) две именице, одн. придев и именица у истом падежу, 2) предлог са именицом, 3) означавање множине, 4) краћење придева у суперлативу.

Самознаци за личне и придевне заменице. — Самознаци за помоћне глаголе. — Краћење самосталних глагола. — Краћење бројева. — Скраћенице обичног писања. — Предлози. — Непосредно спајање заменица с предлозима. — Прилози и свеze. — Партикуларни изрази. — Предметци сложених речи. — Наставци изведених речи. — Предметци и наставци страних речи. — Примери за вежбање за цео одељак.

Дебатна стенографија — *III део: Наука о краћењу реченица*. — Ошита правила. — 1) Почетно краћење: а) с првим слогом од основе, б) самим предлогом, в) с предлогом и првим слогом од основе, г) са два предлога, д) дизањем првога слога са *и* изнад основице.

2) Крајње краћење: а) чистим вокалом, б) краћење двосложних српских и страних речи са особеним завршетцима, в) краћење тросложних и вишесложних српских и страних речи (именица) са особеним завршетком.

3) Средишње краћење: а) краћење једносложних именица затвореног слога са средишњим самогласником, б) краћење двосложних именица са самогласним *a* у оба слога, в) краћење тросложних именица са самогласним *a* у сва три слога.

4) Мешовито краћење: А) Мешовито краћење комбиновано из почетног и средишњег краћења. Б) Мешовито краћење комбиновано из почетног и крајњег краћења.

А) Мешовито почетно-средишње краћење: а) краћење двосложних и вишесложних именица са затвореним крајњим слогом, б) краћење тросложних и четворосложних именица са самогласним *a* у 2. и 3. одн. 3. и 4. слогу.

Б) Мешовито почетно-крајње краћење двосложних и вишесложних српских и страних речи са разним особеним завршцима. — 20 врста краћења.

5) Примена интерпункције у Стенографији.

6) Логично краћење — краћење по смислу — 9 правила. —

7) Мала збирка скупштинских и других скраћеница. Два три чланка, примери за вежбање.

Друга година — *Практички курс* — Велика збирка самознака и скраћеница српске стенографије ради понављања и допуњавања онога што се научило у I курсу.

Пракса — диктати чланака из књига и новина, затим читање — превођење стенографских бележака.

Наставни план за реалку

Наставни план по броју недељних часова за поједине предмете

ПРЕДМЕТИ	РАЗРЕДИ								Свега
	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Хришћанска наука	2	2	2	2	1	1	—	—	10
Српски језик	4	4	3	3	3	3	3	3	26
Немачки језик	4	4	3	3	3	3	3	3	26
Француски језик	—	—	5	5	4	4	4	4	26
Земљопис	3	2	2	2	2	1	—	—	12
Историја	—	2	2	2	2	2	2	3	15
Јестаственица	2	2	—	—	3	3	3	—	13
Физика	—	—	3	—	—	—	4	5	12
Хемија са технологијом	—	—	—	3	3	4	—	—	10
Математика	5	5	5	5	5	5	5	4	39
Напратна геометрија	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Слободно цртање	2	2	2	2	2	2	2	4	18
Краснопис	2	1	—	—	—	—	—	—	3
Певање	2	2	—	—	—	—	—	—	4
Гимнастика	2	2	2	2	2	2	2	2	15
Свега	28	28	29	29	30	30	30	30	234

1. Хришћанска Наука — *I–II разред* — као у гимназији.

2. Српски језик — *I–IV разред* — као у гимназији.

V разред (3 часа) — Место старословенског језика, који се неће учити, појачава се литерарна настава читањем класичких писаца у преводу (нарочито Одисеја, Илијада, у преводу Маретићеву), уз потребна тумачења наставникова.

VI разред (3 часа) — Стара српска књижевност прелази се укратко. Српско-словенски писци читају се у преводу ради сазнања садржине. Класична секција као у *V* разреду.

VII (3), *VIII разред* (3 часа) као у гимназији — Уз то још као лектира: једна класична драма (Софоклова) и који историјски и филозофски спис из класичне књижевности у српском преводу — све с потребним објашњењима наставниковим.

3. Немачки језик — *I–IV разред* као у гимназији — обрађајући јачу пажњу на граматичку грађу коју ваља проширити и средити.

У *V* и *VI разреду* још прочитати на часу са ученицима одломке класичних дела у добрим немачким преводима.

У *VII* и *VIII разреду* у немачком преводу прочитати и које цело класично дело. Уз то и приватна лектира у овом правцу.

4. Француски језик — *III разред* (5 часова) — *Правила за читање*. *Облици*: Члан, именица, придев, заменица, бројеви (редни и прости). Глаголи: помоћни, правилни *I–IV* врсте, повратни, безлични, неправилни (најглавније о њима). Времена и начини: *Indicatif Présent, Imparfait, Passé défini, Passé indéfini, Plus-que-parfait, Futur; Conditionnel Présent, Impératif; Infinitif; пар-*

тицини; трино стање. Адверби. — *Лектура*: француска читанка елементарна. Учење речи и песама на изуст. — Конверзација. Школски задаци. Сваке недеље по један задатак (диктат).

IV разред (5 часова) — *Облици* — Глаголски облици: Passé antérieur, Futur antérieur, Conditionnel Passé, Impératif Passé; Subjonctif. — Глаголи II конјугације неинхоативни. — Неpravилни глаголи (систематички). — *Лектура*: Perrault: Contes и др. по ком школском издању. — Учење речи на изуст по стварним групама; учење песама на изуст. — Конверзација. Школски и домаћи задаци. Сваке две недеље по један задатак (диктат, препривање).

V разред (5 час.) — Утврђивање облика (на штиву). *Лектура*: Voltaire Zadig; Bernardin de Saint-Pierre: Paul et Virginie; романи Жила Верна и др. — Учење речи и песама на изуст. — Конверзација о прочитаном и иначе. Школски и домаћи задаци. Сваке две недеље по један задатак (препривање, варијације на штиву, краћи описи).

VI разред (4 часа) — *Синтакса* — Члан. именица, придеви, заменица (употреба и разлика). Бројеви. Употреба времена и начина. Subjonctif. Избор помоћних глагола. Партиципи. Инфинитив. Значење и употреба предлога. Адверби. Слагање. Ред речи. — *Лектура*: приповедна (Жил Верн и др.), историјска (овде и романи Еркман-Шатријана). — *Преводње са српског*. Преводити саставе из српске читанке (школске): — *Учење речи*: Речи по стварним етимолошким групама. Вежбања у налажењу француских речи по српским. Груписање сличних и синонимних речи, фразеологија. — Ортографија, диктандо, слободне конверзације, дикција, лепота превода. — Конверзација разноврсна. Школски и домаћи задаци: сваке две недеље по један диктат, препривање, варијације, описи, ређе преводње са српског.

VII разред (4 часа) — *Синтакса* — Попуњавање и развијање програма из VI разреда. — *Лектура* (романи Еркмана-Шатријана, Хектора Малоа, Жоржа Санда, Виктора Ига и др.). Уз то почети читање класика (Корнељ, Расин, Молиер). — *Преводње са српског* (путописи Љ. Ненадовића, комедије К. Трифковића). — Дикција, лепота превода, ортографија, композиција. — Конверзација разноврсна. Писмени задаци као у VI разреду, уз то још лакши састави.

VIII разред (4 часа) — *Лектура*: Упознавање с класицима XVII—XIX века. Читање В. Ига, Мермеа, Ламартина. Читање стихова. — *Преводње са српског* (путописи Љ. Ненадовића, комедије К. Трифковића, приповетке Ђ. Јакшића, Ј. Јовановића Змаја). — Дикција, лепота превода, ортографија, композиција. — Конверзација разноврсна. — Литерарна анализа класичких дела. Кратак преглед историје француске књижевности, нарочито последња три века. Писмени задаци као у VII разреду.

5. Земљопис I—VI разреда — као у гимназији.

6. Историја — II разред (2 часа) — Приче о најглавнијим лицима и догађајима из историје Грка и Римљана, уз кратак преглед историје Источних народа.

III разред (2 часа), IV разред (2 часа) — Историја српског народа — као у гимназији; V (2 часа), VI (2 часа), VII (2 часа) и VIII разред (3 часа). Општа и српска историја као у гимназији.

7. Јестаственица — I—VII разреда као у гимназији.

8. Физика с механиком — III разред, VII разред, и VIII разред као у гимназији.

9. Хемија с хемијском технологијом — IV разред (3 часа) — Хемија с минералологијом — Основи опште хемије, главни елементи и кратак

преглед најглавнијих једињења неорганске хемије. Једињења органске хемије (неколико најглавнијих). — Минерал и стена. Морфолошке, физичке и хемијске особине минерала. Класификација. Опис најглавнијих минерала свију класа.

V разред (3 часа) — *Неорганска хемија* — Металоиди и метали; њихова главна једињења — (Практични радови у лабораторији).

VI разред (2 часа) — *Органска хемија* — Анализа органских једињења. Природа угљеникових атома. Изомерије. Главнија једињења из група металових и бензолових деривата. Врење. Промет у биљци и животињама. Крв. Дисање. Храна човечја. Варење. — *Хемијска технологија* — Технологија воде и горива. Металургија. Прерада животињских и биљних сировина. Главније фабрикациије.

10. Математика — *I—IV а) Аритметика*, б) *Геометрија и геометријско цртање* (по три часа од II—IV разреда) као у гимназији. Нарочиту пажњу и нарочите часове употребити на геометријско цртање.

V разред — а) *Алгебра* (2 часа) — као у гимназији, б) *Геометрија* (3) часа) — Планиметрија (на научној основи).

VI разред — а) *Алгебра* (3 часа) као у гимназији, и још: Појам о детерминантама; једначине неодређене другог степена, квадратне једначине с три непознате; више једначине које се свде на квадратне, и експоненцијалне једначине. Алгебарске функције; maximum и minimum.

б) *Геометрија* (2 часа) — Стереометрија (на научној основи). Гониметрија и примена њена на решавање правоуглог троугла.

VIII разред — а) *Алгебра* (2 часа) — Аритметички и геометријски редови. Примена геометријских редова на сложени интересни рачун. Једначине трећег степена. Наука о комбинацијама. Биномни образац за целе позитивне експоненте.

б) *Геометрија* (3 часа) — Тригонометрија равна и сферна и њихова примена на задатке из стереометрије, геодезије и астрономије. Основи аналитичке геометрије у равни. Тачка и права у правоуглом и косоуглом координатном систему.

VIII разред а) — *Алгебра* (2 часа) — Биномни образац за произвољне експоненте. Моаврово правило. Најглавнији редови алгебарске анализе. Основи рачуна вероватноће. Рачунање с непотпуним целим и децималним бројевима.

б) *Геометрија* (2 часа) — Аналитичка геометрија у равни. Конусни пресеци у правоуглом и косоуглом координатном систему. Напомена о поларном координатном систему. Опште испитивање линија другог степена. Линије другог степена као разни пресеци конуса. — Понављање главнијих делова из целе математике.

Напомене: О задацима вреди оно што је речено за гимназију.

11. Нацртна геометрија — *VII разред* (2 часа) — Ортогонално пројектовање тачке, праве, полигона и круга. Пројектовање пирамиде, призме, конуса и облице, у најпростијим положајима. Пресецање поменутих тела равнином.

VIII разред (3 часа) — Најглавније о тангенцијалним равнинама. О сенчењу. Задаци о продору тела. Решавање проширених роњева. Основи перспективе; геометријска перспектива и најглавнији елементарни задаци из слободне перспективе, у колико су потребни за перспективно представљање најпростијих тела и комбинација.

12. Слободно цртање — *I—IV разред* као у гимназији.

V разред (2 часа) — *Студија облика човјче главе и тела* — Цртање човечје главе по шематичном гипсаном моделу; изучавање размера појединих

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilj.rs

делова и перспективних измена у разним положајима, уз практично проучавање пластичне анатомије лица и главе. — Црта се по античким и модерним бистама, маскама и рељефима, и по живом моделу.

VI разред (2 часа) — *Студија пластичних орнамената* — Цртање и познавање пластичних орнамената свију главнијих стилова. Перспективни и геометријски цртеж њихов, сенчење и бојадисање. Цртање дорског, јонског, коринтског и византијског капитета, по гипсаним моделима, и по типографисаним прегледницама.

VII разред (2 часа) — *Вежбање у самосталном састављању* (компоновању) *најјиростијих равних* (цртаних графичких) *орнамената*. — Једнобојни и вишебојни орнаменти, типа геометријског и биљног (Угледањем на биљне свеже и пресоване примерке: листова, цветова и граница, и на литографисане примерке на прегледницама, као и на наше народне мотиве).

VIII разред (4 часа) — *Студија и ирецитовање* литографисаних прегледница које представљају разне начине типографског снимања, најјиростије машинске делове и грађевинске и орнаментске стилове, с нарочитим обзиром на византијску и нашу народну орнаментуку. Перспективно цртање с прозора (у пољу), писаљком и воденим бојама.

13. Краснопис — *I и II разред* као у гимназији.

14. Певање — *I и II разред* као у гимназији.

15. Гимнастика — *I—VIII разред* као у гимназији.

16. Стенографија — као у гимназији.

Наставни план за више женске школе

Број	ПРЕДМЕТИ	РАЗРЕДИ						Укупно часова	
		I	II	III	IV	V	VI		
1	I Обавезне науке	Наука Хришћанска	2	2	2	2	2	2	12
2		Српски језик	4	4	3	3	4	4	22
3		Немачки језик	3	4	3	3	6	6	24
4		Руски језик	—	—	—	—	4	4	8
5		Земљопис	2	2	2	2	—	—	8
6		Историја	2	2	2	3	—	—	9
7		Јестаственица	2	2	—	2	—	—	6
8		Физика	—	—	3	—	—	—	3
9		Математика	3	3	3	3	—	—	12
10		Игђјена	—	—	—	—	2	2	4
11	II Необавезне науке	Француски језик	—	—	4	4	6	6	20
12		Педагогија	—	—	—	—	4	2	8
13		Кућанство	—	—	—	—	2	4	4
14	III Вештине	Краснопис	1	1	—	—	—	—	2
15		Слободно цртање	2	2	2	2	2	1	12
16		Певање	2	2	2	2	2	2	12
17		Женски рад	4	4	4	4	4	4	24
18		Гимнастика	3	3	3	3	3	3	18

1. Наука хришћанска — *I разред* (2 часа) — Приповетке из Старога Завета. Читање библијског текста ради непосредног упознавања ученица с књигама Св. Писма Старога Завета.

Неколике молитве за учење на изуст и песме за појање које одговарају наставној грађи овога разреда.

II разред (2 часа) — Приповетке из Новог Завета. Читање одељака из Јеванђеља, у којима се описује живот и рад Исуса Христа. Особиту пажњу обратити тумачењу Христових прича.

Неколике молитве за учење на изуст и песме за појање које одговарају наставној грађи овога разреда.

III разред (2 часа) — Обредословље. Познавање литургије и свештених радња. Познавање богослужбених књига.

Појање неколиких одабраних црквених песама.

IV разред (2 часа) — Катихизис. Основи учења источне православне цркве.

Појање неколиких одабраних црквених песама.

V разред (2 часа) — Хришћанска етика. Морални закон и начини по којима се он врши. Обавезе према Богу, према себи и према ближњима.

Учење на изуст изрека Христових и појање неколиких одабраних црквених песама.

VI разред (2 часа) — Историја хришћанске и српске цркве.

Појање тропара српским свецима.

2. Српски језик — I разред (4 часа) — *ГраMATика* — Проста реченица, њене врсте и њени делови; врсте речи, облици глаголки и именски — све на синтактичкој основи. Правопис у вези с гласовним законима; гласови и слова. Латиница.

Штиво — Читанка за I разред средњих школа. Обратити нарочиту пажњу на избор прознога и поетског штива, које одговара женском образовању.

Усмена вежбања — Вежбања у изразитом (логичном и естетичном) читању поетскога и историјскога градива. Препричавање, што верније, прозних састава прочитаних или саслушаних. Учење на изуст песама народних и уметничких (из читанке или иначе), које одговарају женском образовању.

Писмена вежбања — Диктати, препричавање басана и малих приповедака што чешће на самим часовима ради вежбања у правопису, ју интерпункцији, и као припрема за израду писмених задатака (вежбања се поправљају одмах на часу са ученицама). Задаци су (од другог тромесечја) школски и домаћи, сваких 15 дана по један (сваки трећи латиницом).

II разред (4 часа) — *ГраMATика* — Опширније проучавање глаголских и именских облика уз потребна објашњења из науке о гласовима; непроменљиве врсте речи. Проста и сложена реченица.

Најглавније о постајању и о значењу речи.

Штиво — Читанка за II разред средњих школа, с нарочитим избором састава, подесних за женско образовање.

Усмена вежбања — Вежбања у изразитом читању поетскога и историјскога градива. Препричавање прознога штива, најпре верно, доцније све слободније; краћи описи најпознатијих предмета. Учење на изуст песама народних и уметничких (из читанке или иначе).

Писмена вежбања — Диктати, препричавања (слободнија) и краћи описи што чешће на часовима ради вежбања у правопису и у интерпункцији и као припрема за писмене задатке. Задаци су (препричавања, описи) школски и домаћи, сваких 15 дана по један, ћирилицом и латиницом.

III разред (3 часа) — *ГраMATика* — Систематски преглед науке о гласовима, о облицима, о постајању и значењу речи; практична синтактична вежбања на штиву. Најпотребније о квантитету и о акценту.

Штиво. — Читанка за III раз, с нарочitim izborom грађе за женску децу.

Умена вежбања — Вежбања у изразитом читању поетскога и историјског градива. Препричавања (слободна); описи предмета и карактеристике. Учење на изуџет песама народних и уметничких (с нарочitim izborom за женску децу).

Писмена вежбања — Слободна препричавања, описи, карактеристике, — све у вези са штивом, најпре као краћа вежбања на часу, а доцније као задаци школски и домаћи, ћирилицом и латиницом, сваких 15 дана по један (по који и јужним наречјем).

IV разред (3 часа) — Практична вежбања из науке о реченици, о гласовима, о облицима, о постајању и значењу речи — све на штиву. Систематски преглед свих делова српске граматике.

Штиво — Читанка за IV разред с нарочitim izborom грађе за женску децу.

Умена вежбања — Као у III разреду.

Писмена вежбања — Описи предмета и појава; приказивање догађаја; писма; вежбања у преводу с туђег језика. Задаци су домаћи и школски као у III разреду.

Напомена — Уз писмена вежбања (нарочито у III и IV разреду), давати наглавице поуке из стилистике. У штиву истицати разноликост облика прознога и поетскога, као практично изучавање литерарних облика с нарочitim обзиром на метрику.

V разред (4 часа) — Штиво је средиште читаве наставе. Помоћне књиге за штиво: *Примери из књижевности* од Живка Поповића; *Дубровачка Антологија* од Решетара; *Песнички Зборник* од Ј. Максимовића; поједина дела из новије књижевности у ком бољем издању (Српске Књижевне Задруге; школска издања и др.).

Књижевност — Кратка карактеристика књижевне радње на старом словенском и српско-словенском језику. Најглавнија дела западних књижевности (дубровачке, далматинске, славонске). Народна књижевност и њени облици. Најзнаменитија дела новије српске књижевности до коначне победе народног језика у књижевности — све у вези са штивом.

Умена вежбања — Излагање садржине прочитаног штива у облику слободног предавања; описи, слободнији, и по угледу на описе из штива; тумачења карактера, појединих радња и мисли у песничких дела. — Понављање на памет научених песама, народних и уметничких, из ранијих разреда, и учење нових, као и најлепших места из већих спева.

Писмена вежбања. Излагање садржине, описи, приказивања, састави — најпре као вежбања на часовима по ушутву, а после као задаци, домаћи и школски, по један на 15 дана (ћирилицом и латиницом).

Умена и писмена вежбања задају се из школске и домаће лектире.

VI разред (4 часа) — Штиво као у V разреду (само из круга најновије књижевности.)

Књижевност — Народни језик у књижевности (Вук Ст. Караџић), Утицај народне књижевности на уметничку (Бранко; Прерадовић). — Најзнаменитија дела најновије српске и хрватске књижевности.

Умена и писмена вежбања као у V разреду.

Дела читати по могућству у целини, нарочито дела из најновије књижевности.

Главну пажњу обратити на разумевање дела и на опажање и осећање песничких лепота, а избегавати критиковање писаца.

Уза штиво увек поред стварног тумачења најпотребније из историје књижевности и литерарних облика.

Домаћа лектира по упуству наставниковоу.

Напомена — Као штиво из читанака и посебних дела треба узимати и обрађивати нарочито оне саставе — у појезији и прози — где је приказана Српкиња као кћи, сестра, девојка, жена, мати, и у којима је изнесен њен утицај у породици, и у друштву.

Примера ради наводи се овде нешто такве грађе, коју треба новим избором допунити и проширити.

а) Од народних песама: *Српска девојка*, *Браћа и сестра*, *Јетрвица*, *Адамско колено*, *Урош и Мрњачевићи*, *цар Лазар и царица Милица*, *Косовка девојка*, *Смрт мајке Југовића*, *Диоба Јакшића*, *Смрт војводе Пријезде*, *Роштво Јанковић-Стојана*, *Женидба Милић-барјактара*.

б) Од уметничких песама: *Сунчаница* (из Гундулићева Османа), *Владимир и Косара* (из Качићева Разговора угоднога), *Врдничка кула* од Јована Суботића, *Сестра Ватрићева* (из Његошева Горског Вијенца), *Песме Милице Стојадиновићеве Српкиње*, *Мајци* и *Својој сестри јединици* од Прерадовића, *На Лшару* од Ђуре Јакшића, *Ђулићи*, *Ђулићи увеоци*, *Вила* од Змаја, *Оморика* и *На Тичару* од Војислава.

в) Од прозних састава: *Опроштај од Семартона* и друге епизоде из „Живота и прикљученија“ Доситејева, *Видосава Бранковића* од Змаја, *Горде или Како Црногорка љуби* од Љубише, *Први лонац* и *Зле очи* од Љ. П. Пенадовића, *Први пут с оцем на јутрење* и *Ветар* од Л. К. Лазаревића, *Завођанка* од Матавуља, *Адамско колено* и *Сеја* од Ј. Веселиновића, *Моја мати* од Људевита Вулићевића.

г) Од драма: *Покондирена тиква* од Ј. С. Поповића, *Младост Доситеја Обрадовића* од Трифковића, *Пера Сегединца* од Л. Костића, *Еквинош* од Иве Војновића, *Кнез од Семберије* од Нушића.

3. Немачки језик — I разред (3 часа). — Вежбање у изговору, читању и писању (без многих правила) свакога часа. Учење на памет речи из штива, из школског и домаћег живота (по стварним групама), и мањих песмица; препривавање прича, басана; памћење изрека и пословица.

Промена чланова, именица, придева и обичнијих заменица, глаголски облици у неодређеном, показном и заповедном начину — све на штиву (басне и причине); проста реченица; питања и одговори у вези са штивом, дијалог из школског и домаћег живота — на немачком језику.

Писмена вежбања — Преписивање, диктат, писање по сећању и одговарање на постављена питања, најпре што чешће као вежбање на самим часовима и као припрема за задатке. Задаци су (од другог тромесечја) домаћи и школски, сваких 15 дана по један.

II разред (3 часа) — Наставити вежбања у читању и разговор на немачком у вези са штивом; учење на памет речи, изрека, пословица, песмица и препривавање прича

Савезни начин и трино стање код глагола; проста и сложена реченица; ред речи у реченици; главније из науке о грађењу и значењу речи — све уза штиво и на штиву.

Писмена вежбања — Диктат, варијације, препривавања као краћа вежбања на часовима (што чешће) и као задаци домаћи и школски по један сваких 15 дана.

III разред (3 часа) — Читање и разговор на немачком (дијалог, причање и препривавање штива). Учење на памет речи, изрека, пословица, песмица итд. као у II разреду.

Систематисање научених облика и наука о реченици.

Писмена вежбања као у II разреду.

IV разред (3 часа) — Продужити читање и разговор на немачком језику (причање и препричавање штива, дијалог из домаћег и школског живота). Учење на памет речи, изрека, песама, прича итд. као у III разреду.

Понављање облика и науке о реченици. Рад с речником.

Писмена вежбања — Препричавања, кратко излагање садржине, краћи описи — све као вежбања на часовима, и као задаци домаћи и школски, сваких 15 дана по један.

V разред (6 часова) — *Штиво* је средиште свеколике наставе. Читају се састави разних врста прознога и поетског штива из немачке литературе XVIII и XIX века (из које немачке читанке на пр. Karl Hessel: *Mustersprosa und Mustergedichte* I—IV књ., или из каквога школског издања немачких класика).

Граматички и стилистички претрес штива са обзиром на фразеологију, синониме и идиотизме, у колико је потребно ради разумевања садржине; стварни и естетички претрес што потпунији; најпотребније из метрике.

Писмена вежбања — Препричавања, описи, карактеристике, краћи састави — као вежбања на часовима (што чешиће), и као задаци домаћи и школски, на 15 дана по један.

VI разред (6 часова) — *Штиво* је средиште наставе. Читају се најзначајнији производи немачке литературе XVIII и XIX века (из какве немачке читанке или из каквога школског издања немачких класика).

Претрес штива као у V разреду.

Писмена вежбања као у V разреду.

Приватна лектира у V и IV разреду по упуству наставникову.

Настава је у V и VI разреду на немачком језику.

Напомена — При избору штива треба увек обраћати нарочиту пажњу на избор грађе, која одговара женском образовању; треба узимати и обрађивати саставе, у којима су изнесени леги карактери женскиња као кћери, сестара, жена, матера, родољубка итд.

4. Руски језик — *V и VI разред* (по 4 часа) — Вежбање у правилном изговору (гласови, акценат) читањем и учењем на памет речи и краћих састава у прози и у поезији. Разговор на руском у вези са штивом и о предметима свакидашњег — домаћег и школског — живота.

Штиво је (руска читанка или какво школско издање руских класика) средиште целе наставе.

Граматичка се настава своди на истицање сличности и различности између српскога и рускога језика. Најпотребнија граматичка правила изводе се индуктивним путем из самога штива, и тек се доцније сређују и утврђују каквом кратком граматицом руског језика.

Писмена вежбања — Најпре краћа и што чешића вежбања на часовима, а доцније писмени задаци (препричавања, описи, краћи састави) домаћи и школски, по један сваких 15 дана, ради вежбања у правопису.

Настава је на руском језику.

5. Земљопис — *I разред* (2 часа) — Основни појмови из општег земљописа. Привидно кретање сунчево: оријентовање у школи, у природи и на карти. Карте и глоб. Обртање земље ради разумевања подневачке и ујордне мреже.

Вода и копно и њихови односи. Копно и облици хоризонталног и вертикалног гранања. Вода океанска и на копну.

Оптицање земље; атмосфера и клима; појасеви.

Човек по расама, вери и образованости. Кратак преглед свих делова света по државама.

Облици конна и воде изучавају се у природи, и на сликама, а без уџбеника.

II разред (2 часа) — Орографски, хидрографски и политички опис Србије, српских земаља и Балканског Полуострва.

Цртање карата (скице) тих земаља на школској табли и на ученичким свескама.

III разред (2 часа) — Орографски, хидрографски и политички опис Европе и европских држава.

Цртање карата (скице) тих земаља на школској табли и на ученичким свескама.

IV разред (2 часа) — Орографски, хидрографски и политички опис Азије, Африке, Америке и Аустралије.

Цртање карата (скице) тих земаља на школској табли и на ученичким свескама.

6. Историја — *I разред* (2 часа) — Приче о најглавнијим лицима и догађајима из историје старих народа (нарочито Грка и Римљана).

II разред (2 часа) — Главни momenti из историје средњег века с прегледом најважнијих догађаја из историје српског народа тога доба.

III разред (2 часа) — Главни momenti из историје новог и најновијег времена с прегледом најважнијих догађаја из историје српског народа тих времена.

IV разред (3 часа) — Историја српског народа.

7. Јестаственица — *I разред* (2 часа) — *Зоологија* (зимњи течај). Човек, грађа његова тела, органи, органски прибори и рад њихов. Кичмењаци; посматрање и описивање главних, познатијих интереснијих представника појединих редова свију класа (по примерцима у кабинету и по сликама). Начин живота, користи и штете. Опширније о домаћим животињама.

Ботаника (летњи течај) — Посматрање и описивање неколиких цветноша из различитих редова по њиховим главнијим обележјима; биљни органи (на биљкама показати) и радње биљних органа.

II разред (2 часа) — *Зоологија* (зимњи течај) — Бескичмењаци (нарочито инсекти, по примерцима и сликама); начин живота, користи и штете. Преглед животињског света и географски распоред животиња.

Ботаника (летњи течај) — Наставити посматрање цветноша и допунити описивањем неколиких бесцветница. Нешто о биљним болестима. Разредба и размештај биљака. Флора и флорне области.

IV разред (2 часа) — *Основи хемије с минерологијом* — Вода (водоник, кисеоник), ваздух (азот), горење, елементи, једињења; основи опште хемије, главнији елементи, и њихова најглавнија једињења. Уопште о једињењима органске хемије и опис неколико најглавнијих.

Минерал и стена; морфолошке, физичке и хемијске особине минерала. Опис најглавнијих минерала свију класа. Класификација минерала.

8. Физика — *III разред* (3 часа) — Најпростије појаве из механике чврстих, течних и гасовитих тела; најглавније појаве из науке о топлоти, светлости, звуку, магнетизму и електрицитету — све на експериментима.

9. Математика — *I разред* (3 часа) — *Аритметика* — Четири основне врсте рачуна с целим и десетним бројевима; деливост бројева и чиниоци, заједничка мера и садржитељ. Метарске мере.

Геометрија — Настава је очигледна (на телима) Површина, углови, ивице (праве), тачке; криве линије, криволинијске слике и њихове особине. Основни појмови из планиметрије: права (дуж, њена величина, мерење); углови (мерење, врсте); паралелне праве; круг и права у кругу. Симетрала дужи и симетрала угла. Врсте троуглова и њихове особине. — Вежбања у цртању ликова с модела и прегледа.

II разред (3 часа) — *Аритметика* — Обични разломци и рачунање с њима. Претварање обичних разломака у десетне и обратно. Размере и сразмере. Просто правило тројно. Процентни рачун.

Геометрија — Подударност троуглова; симетрија праволинијских ликова и круга; четвороугли (нарочито паралелограми и трапези); два круга и заједничке дирке; правилни полигони. — Решавање задатака на основу изучених правила; цртање простијих геометријских орнамената.

III разред (3 часа) — *Аритметика* — Четири основне радње рачунања са оштим целим и разломљеним бројевима; чиниоци, заједничка мера и садржалац; подизање на квадрат полинома и одређених бројва; извлачење квадратног корена из одређених бројева.

Геометрија — Једнакост, претварање и дељење слика; особине правоуглог троугла. Питагорино правило; израчунавање обима и површине праволинијских слика, круга и његових делова; размере и сразмере дужина, сличност троуглова и полигона; примена код правоуглог троугла. — Решавање конструktivних и рачунских задатака.

IV разред (3 часа) — *Аритметика* — Подизање на куб и извлачење кубног корена из одређених бројева; једначине и неједначине; једначине првог степена с једном и с две непознате, сложено правило тројно; интересни и друштвени рачун; рачуни смесе и мешавине.

Геометрија (Стереометрија) — Тачка у простору права и равна; положај праве и равни; нагибни угао праве и равни; положај равни; угао равнина; пројекције; рогаљ; тела; израчунавање површине и запремине тела; купини пресеци и њихове особине. — Цртање купиних пресека, њихових дирака и нормала.

Вежбања и задаци — Вежбања у решавању задатака, простијих у глави, сложенијих писмено, свакога часа са свима ученицама. Писмени задаци, школски и домаћи најменце, на 15 дана по један, у I разреду почевши од другог тромесечја.

10. Игијена — *V разред* (2 часа) — Човечје тело; органи и њихове радње. Нега човечјег тела уопште, нега појединих прибора. Животне потребе човечје: ваздух, вода, храна, одело, стан. Рад и одмор.

VI разред (2 часа) — Кужне болести; несрећни случајеви (ране, ко-столом, уганутост, изгоретине, тровање итд.) Неговање мале деце, децје болести. Неговање болесника. Домаћи лекови.

11. Француски језик — *III разред* (4 часа) — Вежбање у изговору (гласови, акценат), читању и писању (практичним путем и без многих правила) сваког часа. Учење на памет речи у вези са штивом и речи из домаћег и школског живота. Учење на памет мањих песница, изрека, пословица; препричавање прича, басана из штива. Разговор о штиву и о предметима и радњама у школи и у кући (дијалог).

Штиво је какав француски буквар и елементарна читанка.

Главни облици правилних глагола и помоћних: avoir и être; именице, чланови, придеви, прилози, бројеви, заменице, предлози и свезе — све на штиву и уз штиво.

Писмена вежбања — Преписивање, диктат, препричавање — најпре на часовима и што чешће као вежбање и припрема за задатке. Задаци су (од другог тромесеја) домаћи и школски, по један на 15 дана.

IV разред (4 часа) — Наставити и проширити вежбање у читању и разговору о штиву. Продужити учење на памет речи, изрека, пословица, песмица, басана.

Наставити учење облика глаголских из III разреда и проширити их неправилним глаголима; проучити просту реченицу, — све на штиву и у разговору на француском.

Писмена вежбања — Диктовање, варијације, препричавања као краћа вежбања, на часовима (што чешће) и као задаци домаћи и школски, на 15 дана по један.

V разред (6 часова) — Наставити читање, разговор и учење на памет речи, песмица, басана, изрека, одабраних стихова француских класика и др. Препричавање штива и разговор о штиву.

Штиво је (каква француска читанка или лакши прозни састави: M^{ne} Fleuriot, M^{ne} Witt, Bernardin de Saint - Pierre, Malot, Lavis: Petite histoire française итд.) средиште целе наставе.

Поновити и утврдити учење облика и проучити сложену реченицу (главна синтактичка правила) — све уза штиво и на штиву.

Писмена вежбања — Препричавања, описи, краћи састави — све као вежбања на часовима (што чешће) и као задаци домаћи и школски, по један на 15 дана.

VI разред (6 часова) — Продужити и проширити читање, разговор и учење на памет речи, изрека, стихова итд као у V разреду.

Штиво — Класична дела француских писаца XVII—XIX столећа (по каквој француској читанци или по каквом школском издању француских класика).

На штиву поновити и утврдити најглавнија правила свих делова граматике.

Писмена вежбања као у V разреду.

Граматички и стилистички претрес штива са обзиром на фразеологију, синониме и идиотизме, у колико је потребно ради разумевања садржине; стварни и естетични претрес што потпунији; најпотребније из метрике.

Приватна лектира у V и VI разреду по упуству наставниковоу.

Настава је у V и VI разреду на француском језику.

Напомена — При избору штива треба обратити нарочиту пажњу на избор грађе, која одговара женском образовању; треба узимати и обрађивати саставе, у којима су изнесени леги карактери жепскиња као кћери, сестара, жена, матера, родољубака итд.

12. Педагогија — *V разред* (4 часа) — Општи појмови о васпитању; потреба и могућност васпитања; васпитни задаци; васпитна средства. Дух и тело; њихови међусобни односи.

Физичко, умно, морално-религијско, естетичко и техничко васпитање. Васпитање у родитељској кући. Забавишта. Основна настава.

VI разред (4 часа) — Теоријска и практична педагогија. Учитељ; ученик; школа. Школска и кућа.

Општа методика — Главна наставна начела.

Посебна методика — Методика предмета, који се уче у основној школи. Практичан рад у школи.

13. Кућанство — *V разред* (2 часа) — Жена као домаћица, особине добре домаћице; њен део у управљању кућом; кућни ред и економија; домаћи буџет и домаће рачуноводство.

Стан: избор, распоред, игијенски услови. Покућанство: избор, одржавање. Рубље: прање, глачање, цеђ, салун (прављење). Постеља, Одело: избор, укус, чување, чишћење; познавање тканина, набавака.

VI разред (2 часа) — Храна: избор, храњивост; фалсификати хране и пића. Кухиња и посуђе: одржавање, прање, чистоћа; главна правила у кувању; спремање зимнице. Осветљење и гориво. Домаћа економија (живина, домаће животиње). Врт.

Послуга (млађи) и поступање с њом. Лепи и ружни народни обичаји.

Напомена — Где буде могућности поуке из кућанства (нарочито из кувања) изводиће се практично.

14. Класнопис — *I разред* (1 час) — Обично косо писање. Понављање и поправљање писања наученог у основној школи. Писање појединих малих и великих писмена српске азбуке по сличним групама; саставни делови, облици и мере писмена и начин њиховог везивања у речима. Писање речи и реченица. Латиница и готица. Цифре арапске и римске.

II разред (1 час) — Наставити програм из *I* разреда и допунити писањем улепшаних облика косог писања обичним перима. Ронд писање.

15. Слободно цртање — *I и II разред* (2 часа) — *Цртање облика у равни* — Цртање правих и кривих линија; цртање геометријских слика и орнамената. Вежбање ученица да саме састављају геометријске слике и орнаменте. Скицирање и цртање предмета из најближе околине у једној равни (шаре по српским тканинама, шаре по стварима, које деца имају, равни орнаменти, лишће и др.) по гледању и по сећању.

III и IV разред (по 2 часа) — *Цртање облика у простору* — Појам о перспективи. Скицирање предмета у перспективном нацрту. Вежбања с модела од жице, гипса и дрвета. Осветљење и сенчење тела. Извођење сенке на разне течничке начине, с модела и с природе. Скицирање и цртање школских и домаћих ствари по гледању и по сећању.

V и VI разред (по 2 часа) — Састав и склад боја. Сликање природног цвећа, разних колористичних предмета. Сликање већих и тежих ствари с природе; снимање предела, зграда итд. Цвеће као украс на свили, дрвету итд.

Напомена — Посебне прегледнице не смеју се употребљавати. Сва вежбања, која се раде на хартији, мора ученица на школској табли да изведе.

16. Певање — *I разред* (2 часа) — Познавање нота и нотних знакова. Певање с табле: лествице *C — dur* и мелодије *C — dur* са интервалама; секунде, терције, лакше кварте и лакше квинте — све у целим нотама, половинама, четвртинама и односним одморкама. — Уз ово песме у један и два гласа.

II разред (2 часа) — Понављање грађе из *I* разреда. Певање лествица и мелодија *C, G, D, F, B, — dur* са свима интервалама из дотичног *dur*-а, као и лествице и мелодије, *a, e, h, d, g moll*-а с лакшим интервалама дотичнога *moll*-а, све у целим нотама, половинама, четвртинама, осминама и односним одморкама.

Уз ово песму у један и два гласа.

III—VI разреда (по 2 часа) — Хорско певање у два и више гласова.

Напомена — Према потреби наставна грађа намењена *I* и *II* разреду, може се продужити и у *III* разреду.

17. Женски рад — I разред (4 часа) — Брпљење и плетење чарапа.

Кукчан рад. Шарени вез. Деџја кеџеља.

II разред (4 часа) — Мрежање. Почетни швови. Женска кошуља, рекла, сукња (све руком).

III разред (4 часа) — Сукња. Јастучница. Женско рубље. Бели вез.

IV разред (4 часа) — Женска кошуља, разне женске рекле, — све с тежим белим везом и шупљикама. Мушка кошуља.

Цртање свих предмета на табли.

V разред (4 часа) — Вештачки вез (лукузни радови: мрежање, вез са златом, чинке иглом рађене и др.). Шивење на машини (почетни радови).

VI разред (4 часа) — Шивење на машини. Цртање основног струка. Кројење и шивење женске хаљине.

Цртање свих предмета на табли.

18. Гимнастика — I—IV разред (најмање по 3 часа) — Гимнастичка се настава, према деџјем узрасту и издржљивости, може поделити на *течаје* (нижи, средњи и виши), код којих ће се, почев од простијих и лакших покрета и вежбања, поступно ићи слојенијим и тежим.

Гимнастика је шведска без штапова, са штаповима (дрвеним и лакшим гвозденим) и са ђулетима. Слободна вежбања комбинована из простих покрета (коло, кругови, звезде и друге фигуре у ходовима). Хоџање с певањем.

Народне игре уз песму и свирку; деџје и гимнастичке игре. Игре с лоптом.

У вишем течају (V—VI разреду) поред народних игара и лепше туђинске.

Сва вежбања што је могућно чешће и више на пољу.

Напомене:

1) Настава ће трајати свакога дана од 8—12 сати пре подне, и то тако да прва два часа почињу тачно у 8 и 9 сати, и трају до 8³/₄ и 9³/₄; последња два часа да почињу као и до сад, у 10¹/₄ и 11¹/₄, и да трају до 11 и 12 сати пре подне. Према овоме, између другог и трећег часа биће увек одмор од пола сата, за које ће се време деци допустити да се чим заложу.

2) Ако би последњи час пре подне био час гимнастике, онда између III и IV часа не мора бити одмора од ¹/₄ сата, јер ће физичко кретање ученица на часу гимнастике бити одмор и разонођење за дотадашње часове седења и умнога рада.

3) Субота по подне да је увек, а среда по подне по могућству, слободна од школског рада.

4) Часови обавезних наука (I група предмета у наставном плану) морају доћи увек само пре подне. И како број тих часова не прелази 18, то ће они, у главном, заузети време од 8—11 сати.

5) Од вештина: краснопис, певање и гимнастика држаће се увек по један час, и то, по могућству, да буду увек последњи часови пре подне (ово нарочито за ученице прва два разреда).

6) Женски рад и слободно цртање држаће се по два часа узастопце са одмором од ¹/₄ сата између часова. Часови да буду махом после подне.

7) Настава женског рада и цртања у старијим разредима, од трећег разреда, да не мора бити по разредима него по групама т.ј. ученице се могу, према успеху у овим предметима, распоредити у нарочите групе састављене из ученица разних разреда.

8) Тако се исто по групама могу давати ванредни часови краснописа ученицама старијих разреда (III—VI), које ружно пишу.

I Наука Хришћанска — I—IV разреда као и у Вишој Женској

www.unibg.com

V разред (2 часа) — Хришћанска етика. Морални закон и начини по којима се врши. Обавезе према Богу, према себи и према ближњем.

Читање и тумачење посланица апостола Павла Коринћанима (прва, нарочито гл. 13.), Римљанима и Галатима.

Учење на изузет важнијих места из посланица и изрека Христових. Појава неколиких одабраних црквених песама.

VI разред (2 часа) — Историја Хришћанске цркве. Главне епохе опште Хришћанске историје (послање цркве, гођења, слобода од времена Константина Великог, виђенији представници појединих епоха, нарочито Св. Августин, са уношењем и биографских момената).

Историја српске цркве. Главне епохе, виђенији представници, српски светитељи и светитељке, са уношењем и биографских момената.

Понављање основа вере, раније научених изрека и песама. — Тропари српским свецима.

2. Српски језик — I—IV разреда као и у Вишој Женској Школи.

V разред (3 часа) — Поновити и средити најважније раније читане и научене песме народне и уметничке, допунити их новим епским и лирским. Мажуранић, смрт Смаил-аге, Суботић: Епске песме, Шаичанин: Невеста Љутице Богдана и др. епске и лирске песме народне и новијих песника српских и хрватских. — а) *Књижевност* — Увод у књижевност. Кратка карактеристика књижевне радње на старо-словенском и српско-словенском језику. — Српска народна усмена књижевност. Врсте и карактеристика њихова. Спољашња и унутрашња страна народних умотворина (стилске особине, фигуре, метрика, етичка вредност). Основа просодје и метрике. — б) *Граматика* — Историјско-граматичке поуке на најважнијим текстовима српско-словенским, које сам наставник на часу чита и тумачи. — Усмена и писмена вежбања у граматичкој анализи. — в) *Усмена вежбања* — Излагање садржине прочитаног штива, у облику слободних предавања; вежбања у изнаглажењу и распоређивању градива као припрема за писмене саставе и расправљање појединих тема на основу штива. — г) *Писмена вежбања* — Писмени састави и вежбања у превођењу са страних језика. Четири писмена задатка на тромесечје, школска и домаћа, ћирилицом и латиницом.

VI разред (3 часа) — Држић — Скуп, Новела од Станца; Гундулић — Осман, (у одломцима), Сузе сина разметнога, Дубравка; Песме Буњића — Вучићевића, Ђорђевића и других далматинских и дубровачких песника, — Костића, — Пера Сегединац; Трифковића, — Младост Доситија Обрадовића и Школски надзорник; једна трагедија Шекспирова, једна комедија Молијерова. — а) *Књижевност* — Преглед далматинско-дубровачке књижевности, задржавајући се нарочито на писцима, који се у школи читају. — Особине драмскога песништва (на штиву). — б) *Граматика* — Историјско-граматичке поуке на старијим текстовима. Тумачења необичнијих и тежих синтактичких појава. — в) *Усмена и писмена вежбања* у граматичкој анализи. — г) *Усмена и писмена вежбања*, као и у V разреду с поступним прелажењем на теже ствари.

VII разред (3 часа) — *Шtivo*. Качић (Разговори угодни), Рељковић (Сатир), Доситије (живот и прикљученија), Мушицки (оде), Витковић (Спомен Милине); Ј. Ст. Поповић (песме и која драма), Милутиновић (лирске песме, — одломци из Србијанке), Вук (увод у писменицу, која критика). Читање и анализа са обзиром на језик, стил и облик. — а) *Књижевност* — Преглед

књижевности Срба источне и западне цркве од Качића до 1847. Вук и његова реформа. Вукови претходници. Значење народних умотворина и њихов утицај на познију књижевност (Бранко и Прерадовић). — Преглед прозних и лигерарних облика уз штиво. — б) *Усмена и писмена вежбања*, као у VI разреду.

VIII разред (3 часа) — *Штиво*. Бранко; Прерадовић, Његош (Горски Вијенац), Мисао, Луча Микрокозма — (бар посвета); Никанор Грујић (беседе); Јакшић (песме лирске, која приповетка); Змај (Ђулићи и Ђудићи уводи); Каћански; Љ. П. Ненадовић (путописи, приповетке); Милица Стојадиновић — Срикиња (песме); Л. К. Лазаревић (*све* приповетке); Ст. Љубиша (све приповетке); Шеноа (који роман или приповетка). Који научни есеј, српски или стран у добром преводу. — а) *Књижевност* — Преглед најновије српске и хрватске књижевности, задржавајући се нарочито на раду и животу оних писаца, који се у школи читају. — Кратак преглед теорије књижевности као сређивање стеченог књижевног знања из српске и стране књижевности, у колико су из школске и домаће лектире познате. — Опширније о беседништву. — б) *Усмена вежбања* — Вежбања у састављању разних врста беседа на основи скица састављених по упуству наставниковоу, на часу. Остало као у VI разреду. — в) *Писмена вежбања* — Вежбања у обради беседа (на основи ранијих усмених вежбања); састави о прочитаним делима; књижевна карактеристика и изналажење мотива њихову раду, расправе о идеји и извођењу појединих песничких дела.

Напомена — Главна дела обележена у штиву треба прочитати у целини, нешто у школи, нешто домаћом лектиром, по упуству наставниковоу, о чему ће се наставник испитивањем ученица уверити. Обратити пажњу на ова дела, и одељке читавих дела, у којима је Срикиња приказана као: кћи, сестра, девојка, жена, мати и где је изнесен њен утицај у породици и друштву. Примери се за то находе у наставном плану за Више Женске Школе, који треба и даље проширивати и доунавати.

Анализа дела треба да је свестрана и главну пажњу обратити на разумевање дела и на опажање и осећање лепота песничких, а избегавати, што је више могућно, критиковања писаца.

Најважнија места из песничких дела и читава мања дела уче се на изуст у свима разредима.

3. Немачки језик — *I—IV разред* као и у Вишој Женској Школи.

V разред (3 часа) — *Штиво*. Uhland-ове, Bürger-ове, Schiller-ове баладе и романе и приповетке из историје и митологије старих народа и Немаца. — а) *Грамматика* — Понуњавање облика и синтаксе рејим појавама, које се на штиву нађу. Понављање ранијег градива, нарочито приликом писменог вежбања и исправљања писмених задатака. Најпотребније из метрике.

VI разред (4 часа) — *Штиво*. E. Th. v. Hofmann, Meister Martin der Küfer; Schiller, Jungfrau von Orleans, die Glocke, која краћа Лесингова расправа. Шилерове и Гетеове лирске песме. Остало као и у V разреду.

VII разред (3 часа) — *Штиво*. Lessing, Minna v. Barnhelm, Goethe, Хасанагиница (учи се и на изуст), Hermann und Dorothea, Dichtung und Wahrheit; Lessing, одломци из Laokoon und Hamburgische Dramaturgie (по ком издању школском); Schiller, Maria Stuart. Као најпотребније из књижевности до другог цветања. Остало као и у V разреду. — а) *Књижевност* — Хердер (с нарочитим обзиром на значење Stimmen der Völker in Liedern), Лесинг, Шилер, Гете. Њихов живот и рад с нарочитим обзиром на дела што се у школи читају.

VIII разред (3 часа) — Штиво. Гетеова и Шилерова мисаона лирика, Goethe; Dichtung und Wahrheit, Iphigenie auf Tauris; Schiller, која филозофска расправа, Braut von Messina. — а) *Књижевност* — Опширније о Гете-у и Шилеру на основу њихових писама и Гете-ова Dichtung und Wahrheit. Остало као у V разреду.

Напомена — Одређено штиво служи за школску и домаћу лектуру, и може се према потреби проширити читањем и других класичних дела.

Штиво се претреса са стране граматичке (само у колико је потребно за разумевање текста), стилистичке и стварне. — Разговор на немачком језику у вези с прочитаним текстом и препричавање пређеног штива.

Учење на изузет и декламовање песама. Обрађати пажњу на немачке фразе и синониме. Писмена вежбања у вези са штивом и усменим вежбањем (диктати, препричавања, описи, прикази, краћи састави, преводиње са српског на немачки, и то као ретроверсије већ преведенога текста). Свакога тромесечја по три писмена задатка домаћа или школска, у сваком разреду.

4. Латински језик — V разред (5 часова) — Правилни и неправилни облици глаголски и именски без задржавања на изузетцима и ређим облицима. Најважнија синтактичка правила. Учење на изузет речи и реченица (изрека и пословица) с нарочитим обзиром на квантитет. Одабрани примери из латинских вежбанака за III и IV разред гимназијски и (најдаље до III тромесечја) Lhomond., Urbis Romae viri illustres или Cornelius Nepo. Од II тромесечја сваког месеца један писмени задатак (домаћи или школски).

VI разред (5 час.) — Sallustius, Catilina, Cicero (краћи говори и писма), Ovidius, Metamorphoseon lib. (нарочито Deucalion et Pyrrha и Philemon et Baucis). — *Граматика* — Наука о падежима и најпотребније из науке о временима, начинима (инфинитивима) и глаголским придевима. Најважније врсте реченица. Најпотребније из просодије, старина, књижевне историје и историје уметности, као тумачење уз штиво. Свакога месеца по један писмени задатак (домаћи или школски).

VII разред (4 часа) — Читанка. Livius (с почетка у школи, за тим као домаћа читанка). Ovidius, Metamorphoseon Tristia (нарочито писма жени), Vergilius, Aeneis. — *Граматика*. — Стилистичка вежбања с понављањем и допуњавањем науке о облицима и науке о реченици. Реалија и задаци као и у VI разреду.

VIII разред (4 часа) — Читанка. Cicero in Catilinam, De Officiis; Tacitus, Agricola (друга половина као домаћа читанка), Horatius (неколико ода, епизода, сатира и писама). — *Граматика* — Понављање и стилистичка вежбања. Тумачење тежих синтактичких појава.

Реалија (с нарочитим обзиром на римско беседништво и Хорацијево метрику) и задаци као у VI разр.

5. Земљопис — I—IV разреда као и у Вишој Женској Школи.

6. Историја са земљописом — V разред (3 часа) — Историја источних народа, Грка и Римљана до царства, с нарочитим погледом на историју њихових земаља.

VI разред (3 часа) — Римско царство и средњи век с нарочитим обзиром на историју Словена и истицање оних историјских догађаја, који додирују историју српскога народа. Географски преглед дотичних земаља са обзиром на некадашње и садашње најважније трговачке и саобраћајне путеве.

VII разред (3 часа) — Римско царство и средњи век с нарочитим обзиром на историју Словена и истицање оних историјских догађаја, који до-

дирју историју српског народа. Географски преглед дотичних земаља са обзиром на некадашње и садашње најважније трговачке и саобраћајне путове.

VII разред (3 часа). — Нови век и најновије време до Бечкога конгреса с нарочитим обзиром на историју Словена и истицањем оних догађаја који додирују историју српскога народа. Географски преглед дотичних земаља.

VIII разред (3 часа) — Најновије време од Бечкога до Берлинскога конгреса. Кратки преглед српске историје. Кратак, свестран географски преглед Балканског Полуострва.

7. **Историја** — *I—VI разреда* као и у Вишој Женској Школи.

8. **Јестаственица** — *I и II разред* као и у Вишој Женској Школи.

V разред (2 часа) — Ботаника, Анатомија и физиологија биљака (на микроскопу показати ћелије, судове, спорије). Живот биљака. Разредба биљака (систематика).

VI разред — а) Соматологија (Анатомија, физиологија човека). — б) Зоологија. Систематски преглед свих кола и класа животињског света.

VII разред (2 часа) — Минералогија с Геологијом. Основи минералне морфологије; физичке и хемијске особине минерала. Главни представници минералног царства.

— Основи физичке и динамичке геологије. Елементи петрографије. Кратак преглед историје земљине, с погледом на развиће најкарактеристичнијих биљних и животињских типова у појединим епохама.

9. **Игијена** — *VIII разреда* (2 часа) — Човечје тело, органи и њихове радње. Нега човечјег тела уопште; нега појединих прибора. Животне потребе човечје: ваздух, вода, храна, одело, стан. Рад и одмор. — Кужне болести; несрећни случајеви (рана, костолом, уганутост, изгоретине, тровање и т. д.) Неговање мале деце; дечје болести, неговање болесника. Домаћи лекови.

10. **Физика** — *II разред* као и у Вишој Женској Школи.

VII разред (3 часа) — Експериментално излагање механике; таласање, топлота, акустика.

VIII разред (3 часа) — Оптика, магнетизам, електрицитет.

Понављање и проширивање на свим областима (по могућству и математичко излагање механике).

11. **Хемија с минералогијом** — *IV разред* као и у Вишој Женској Школи.

12. **Математика** — *I—IV разред* као и у Вишој Женској Школи.

V разред (4 часа) — **Алгебра** — Основни појмови. Четири основне операције са алгебарским бројевима и изразима. Теорија о заједничкој мери и садржитељу. Бројни системи. Алгебарски разломци. Размере и сразмере. Сразмерност количина и примена. — **Геометрија** — Планиметрија; права и угао, троуглови, четвороуглови и полигони. Најважнија правила о кругу и о два круга.

VI разред (4 часа) — **Алгебра** — Једначине првога степена с једном и више непознатих. Степеновање и кореновање. Ирационалне и имагинарне количине. Квадратне једначине с једном и две непознате. Квадратне целе функције, максимум и минимум ових функција. — **Геометрија** — Понављање из стереометрије. Стереометрија на научној основи.

VIII разред (4 часа) — **Алгебра** — Логаритмовање. Аритметички и геометријски редови. Примена геометријских редова на сложене интересне рачуне. Основи науке о комбинацијама. — **Геометрија** — Равна тригонометрија.

метрија. Правила за правоугле и косоугле троуглове. Примена њихова на решавање троуглова и задатака из практичне геометрије.

VIII разред (3 часа) — *Алгебра* — Виномни образац. Систематско понављање најглавнијих делова алгебре и аритметике с применом једначина на решавање математичких проблема. — *Геометрија* — Основи аналитичне геометрије; једначина праве и круга. Систематско понављање свих делова геометрије у вези са разним применама.

Напомена — Вежбања у решавању задатака из свих делова математике у школи и код куће.

Писмени задаци школски по четири за свако тромесечје, уједно и из алгебре и из геометрије.

13. Француски језик — *III и IV разред* као и у Вишој Женској Школи.

V разред (4 часа) — *Шtivo* — Читање лакше историјске и приповедне прозе, Лафонтенових басана и лакших стихова модерних песника по каквој хрестоматији. — *Граматика* — Попуњавање науке о облицима и синтаксе рејим појавама, које се на штиву нађу. Понављање ранијега градива нарочито приликом писменог вежбања и исправљања писмених задатака.

Нарочиту пажњу обраћати на правопис, стога чеће кратки диктати, који се на часу одмах и поправљају. Најпотребније из метрике.

VI разред (4 часа) — *Шtivo* — Bernardin de Saint-Pierre, Paul et Virginie, приповест некога модернога писца (нпр. Daudet: Lettres de mon Moulin), одабране песме модерних песника. Остало као у V разреду.

VII разред (3 часа) — *Шtivo*. Која драма од Corneille-a и Racine-a (нпр. Cid и Athalie), Le sage Gil Blas; Voltaire: Zadig или које друго прозно дело француске књижевности. — *Књижевност* — Као увод најпотребније из књижевности до класичнога доба. Класично доба нарочито са обзиром на писце и дела што се у школи читају. Остало као у V разреду.

VIII разред (3 часа) — *Шtivo* — Која велика комедија од Moliere-a (нпр. Avare), или роман или приповетка од модерних писаца (Hugo, George Sand, Erkemann Chatriaux или др.) песме модерних песника (Lamartine, Alfred de Vigny, Alfred de Musset и др.). — Расправа кога модерног есејисте о енциклопедистима или о Волтеру и Русо-у. — *Књижевност* — Даље упознавање класичнога доба и најзнаменитијих књижевника XVIII и XIX века с нарочитим обзиром на писце и дела што се у школи читају или о којима се у школи говори.

Остало као у V разреду.

Напомена — Као и за немачки језик с применом на француски језик и књижевност.

14. Грчки језик — *VII разред* (6 часова) — Правилни облици. Verba liquida. Verba на mi и аномала. Синтактичка правила у вези са штивом. Одабрани примери из грчке вежбанке (нарочито Езопове басне) и, најдаље од III тромесечја, Xenophon, Memorabilia. Од II тромесечја свакога месеца по један писмени задатак, домаћи или школски.

VIII разред (6 часова) — *Шtivo* — Омерово Одисеја (прво VI и XXIV певање) Платон, Диологија и Критон. По могућству Софоклово Антигона, или бар најважнија места и сентенције.

Делови поменутих списа, који се не читају у оригиналу, морају ученицима бити потанко познати из превода Маретићева и других. — *Гра-*

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNI.BE

матика. — Синтакса; најпотребније из науке о временима и начинима, познавање и допуњавање науке о облицима. Писмени задаци. Свакога месеца по један школски задатак.

15. Руски језик — VII разред (2 ч.) — Штиво — Толстој, приповетке за народ. Криловљеве басне; Тургеев; песме у прози по каквој хрестоматији. — *Граматика* — Отпочиње се одмах са штивом и на штиву се објашњавају најглавније разлике у граматици и у значењу речи рускога и српскога језика.

Усмена вежбања у правилном читању, препривањању кратких приповедака и казивању на изуст кратких песмица и приповедака (или појединих делова).

Писмена вежбања. Диктати, препривањања; варијације, ретроверсије. Од II тромесечја по три писмена задатка, домаћа или школска, тромесечно.

VIII разред (2 часа) — Штиво — Тургеев: Из ловчевих записника, Фауст или која друга новела; Толстој: Срећа у браку, који одломак из Достоевскога нпр. (из браће Карамазова! О јуноши брату старца Зосиме и др.); одабране песме Пушкина и Љермонтова.

Остало као у VII разреду. Писмени задаци, домаћи или школски, првога и другога тромесечја по три задатка.

16. Педагогија — VII разред (4 часа) — Општи појмови о васпитању, потреба и могућност васпитања; васпитна средства. Дух и тело; њихови међусобни односи. Физичко, умно, морално-религијско, естетичко и техничко васпитање. Васпитање у родитељској кући. Забавишта. Основна настава.

VIII разред (4 часа) — Теоријска и практична педагогија. Учитель; ученик; школа. Школа и кућа. Општа методика. Главна наставна начела. Посебна методика. Методика предмета, који се уче у основној школи. Практични рад у школи (по могућству).

17. Филозофска пропедевтика — VII разред (2 часа) — Телесне и душевне појаве. Осећаји и представе, с нарочитим обзиром на педагогијску психологију и душевни живот дететов. Обратити пажњу на развој фантазије и разума. У вези с постањем појмова, судова и закључака, најпотребније из логике.

VIII разред (2 часа) — Чувства и воља, с нарочитим обзиром на педагогијску психологију и душевни живот дететов.

У вези са етичким чувствима најпотребније из етике. — Целокупан преглед психологијских појава.

Психологија и педагогија, циљ и средства васпитања.

18. Слободно цртање — I—IV разреда као и у Вишој Женској Школи.

V разред (2 часа) — Студија облика, човечје главе, по шематичком гипсаном моделу; изучавање размера појединих делова и перспективних измена у разним положајима уз практично проучавање пластичне анатомије лица и главе. Црта се по гипсаним античким и модерним бистама, маскама, и рељефима, и по живом моделу.

VI разред (2 часа) — Студија пластичних орнамената. Цртање и познавање пластичких елемената свих главнијих стилова. Перспективни и геометријски цртеж њихов, сенчење и бојадисање. Цртање дорскога, јонскога, коринтскога, византијскога капитела по исписаним моделима и по литографским прегледницама.

19. Краснопис — *I—II разреда* као и у Вишој Женској Школи.

20. Женски рад — *I—IV разреда* као и у Вишој Женској Школи.
V разред (2 часа) — Шивење на машини. Понављање шивења рубља.

Цртање на табли.

VI разред (2 часа) — Вежбање у самосталном састављању (компоновању) најпростијих равних, (цртаних, графичких) орнамената.

Једнобојни и вишебојни орнаменти типа геометријскога и биљног (угледање на биљке, свеже и пресоване примерке листова, цветова и гранчица и на литографисане орнаменте на предједницама, као и на наше народне мотиве). — Цртање и бојадисање простих природних и уметничких облика, разних алата, справа, плодова, исуђених животиња и т. д. и њихово састављање у мале групе (у облику тако зване мртве природе).

VIII разред (2 часа) — Састављање и цртање (са литографских предједница, које представљају разне начине топографскога сликања, најпростије машинске делове и разне грађевинске и орнаментске стилове с парочитим обзиром на византијску и нашу народну орнаментику) — Перспективно цртање с природе у пољу, писалком и воденим бојама.

21. Певање — *I—III разреда* као и у Вишој Женској Школи.

III—VIII разреда (по 2 часа) — Хорско певање удва и више гласова.

Напомена — Према потреби наставна грађа намењена I и II разреду, може се продужити и у III разреду.

22. Гимнастика. — Према програму за Више Женске Школе.

IX

Уџбеници употребљени у гимназијама, вишим женским школама и реалкама

Наука хришћанска — *Свештена историја*, стари и нови завет, од Козиреве, превод Б. Јовановића; *Црквено обредословље*, од Фирмилијана; *Хришћански катихизис*, од Ј. Илића; *Етика*, од П. Протића; *Историја српске цркве* и *Историја хришћанске цркве* од Павла Швабића; *Православна хришћанска Моралика* од С. Теодоровића; *Историја хришћанске цркве* по Смирнову и Побједоносцеву; *Историја хришћанске цркве*, од Свет. Никетића.

Српски језик — *Српска граматика* од Љ. Стојановића; *Лекције из српског језика* од Љ. Стојановића; *Српска читанка* од Ср. Пашића и М. Шевића; *Српска читанка I и II књига* од Ст. Новаковића; *Изучавање литературе* од М. Драгутиновића; *Старословенска граматика* од Љ. Стојановића; *Примери из српске књижевности* од Живка Поповића; *Лекције из књижевности српске* од Жив. Симића; *Примери књижевности и језика ст. и срп. словенскога* од Ст. Новаковића; *Граматика* од Ст. Новаковића; *Српска читанка* од М. Шевића; *Теорија књижевности и језика* од П. Ђорђевића; *Антологија дубровачке лирике* од Решетера; *Српска синтакса* од Јанка Лукића; *Синтакса* од П. Будманија.

Немачки језик — *Немачка вежбања и граматика* од Вл. Малине; *Немачка граматика I, II и III део* од Ст. Предића; *Немачки глаголи* од Ст. Предића; *Немачка граматика* од М. Живковића; *Немачка читанка* од Роберта и Питтера; *Deutschland und die Deutschen, Deutsches Lesebuch*

Гс Fleiter; *Auswahl charakteristischer Dichtungen und Prosastücke*, од А. Lüben; *Deutsches Schreib-Lese-Fibel*, Hofmann; *Fibel von Schreder*; *Kinder und Hausmärchen*, Brüder Grimm; Hebel, *Schatzkästlein*; *Die Welt im Spiegel der Nationallitteratur*, I II Т. H. Weber; *Der Cid*, Joh. G. von Herder; *Minna v. Barnhelm*, G. D. Lessing; *Herman und Dorothea*; J. W. von Goethe; *Jungfrau von Orleans*, Fr. von Schiller; *Wichelm Tell*, Fr. von Schiller; *Aus meinem Leben*; Dichtung und Wahrheit, J. W. von Goethe; *Meister Martin*, Hoffmann; *Neffe als Onkel*; *Wallensteins Lager*, *Wallensteins Tod*, Schiller; *Die Braut von Messina*, *Die Italienische Reise*, *Iphigenie auf Tauris*, Goethe; *Märchen*, Grimm; *Erzählungen*, Hoffmann; *Lese und Sprachbuch für die Oberklassen der ungeteilten Schulen*, *Litteratur*, von Heisse-Lyon.

Француски језик — *Читанка и граматика* од П. Поцовића; *Sinbad le Marin* с коментаром и речником од Тј. Старчевића; *Француска граматика* од Јулија Адамовића; *Француска граматика по Тусену и Дангештајну*; *Méthode Machuel Tableaux de leçon de chose et de language* (за практична вежбања); *Le Sage*: Gil. Blas; *Larive et Fleury*, I, II, III année de grammair; *Morceaux choisis des classiques français*, Prose et vers, par D. Sauvageot; *Lettres de mon moulin* A. Daudet; — *Histoire d' Ali-Baba*, Galland; *Paul et Virginie* B. de st. Pierre; *Premières lectures enfantines*, E. Rocherolès'a; *Don Quichote*, Florian; *Zaire*, Voltaire; *Le siège de Paris*, Sarcay; *Grazielle*, Lamartine; *Histoires extraordinaires*, Edgar Poé; *Une tache d'encre*, René Bazin; *Napoléon le petit*, V. Hugo, *Nouvelles génévieses* Töpffer; *Zadig* Voltaire; *Contes de Perault*.

Грчки језик — *Грчка граматика* од д-ра Јована Туромана; *Примери за грчке облике* од д-ра Јов. Туромана.

Латински језик — *Латинска граматика* од д-ра Јована Туромана; *Латински граматика* од Мите Живковића; *Lhomond: Viri illustres urbis Romae*; P. Ovidii Nasonis *Metamorphoseon*; *Comentarii Caesaris de bello Gallico*; T. Livius: *Ab urbe condita*; *Vergilius: Aeneis*; *Salustius: Bellum Jugurtinum*; Cicero: *Orationes in Catilinam*; Caesar: *De bello gallico*; *Cornelius Nepo*.

Руски језик — *Руска граматика* од Ј. Илића; *Читанка* од Н. Глушевићке.

Географија — *Географија* од Р. Васовића; *Земљопис* од В. Карића; *Математички земљопис* од П. Андрића; *Земља* од С. Антоновића и Т. Радивојевића; *Земљопис* од С. Антоновића и Н. Лазића; *Земља* од В. Лаблаша и К. Адмеида у преводу Т. Радивојевића; *Математичка географија* од М. Гајстбека у преводу К. Ковачевића.

Историја — *Општа историја, и Општа историја I и II књ.* од Ст. Ловчевића; *Општа историја* од Иловајског; *Општа историја* од М. Зечевића, *Општа историја* од Л. Зрнића Нови и средњи век; *Историја Српског народа I* од М. Вукићевића; *Општа историја* по Шпису и Берлету од Јов. Ђорђевића; *Историја српског народа* од Љ. Ковачевића и Љ. Јовановића.

Јестаственица — *Зоологија* од Љ. Миљковића; *Зоологија* од Љ. Давидовића; *Ботаника* од Ж. Јуришића; *Хемија* од С. Лозанића; *Минералологија* од Антића и Ракића; *Минералологија и Геологија* од А. Станојевића; *Хемија* од М. Петровића; *Хемијска технологија* од Р. Мило-

шевића. *Основи из Јестаственице за ниже разреде средњих школа*, *Гидео Зоологија* од Николе Ганојевића.

Физика — *Физика* од *Васмута* превод Вл. Зделара; *Физика* од *Лохмана* и *Хермеса* превод Тодоровића и Зделара; *Основи физике* од М. Петровића; *Физика* од Ганоа у преводу С. Видаковића; *Физика* од д-ра А. Хандла у преводу Ђ. Милијашевића и Ђ. Рокнића.

Математика — *Математика* (аритметика и геометрија) од Фр. Хочеваара превод Вл. Зделара; превод Ђ. Рокнића; *Аритметика и геометрија* од Фр. Мочника — превод К. Стојановића; *Алгебра* и *Геометрија* од Фр. Мочника у преводу В. Димића и Ст. Давидовића; *Логаритамске таблице* од Р. Пејића.

Филозофска пропедевтика — *Логика* од Шевића; *Психологија* од Матића.

X

Писмени задаци у средњим школама у V, VI, VII и VIII разреду

Прва Београдска Гимназија

- а) Српски језик: *V разред*: 1) Ко ме се дижу споменици, и зашто?; 2) Крепао котао (слободна прерада); 3) Робом икад гробом никад;
Боље гробом него робом (Паралела); 4) Кошуља срећног човека (По познатој причи); 5) Поздрав пролећу! (у прози или стиху); 6) Вас је ова земља породила,
Кршевита, али вама златна. (Ив. Мажуранић); 7) Тешко свуда своме без својега (Срп. нар. песма); 8) Из датога места у спеву „Смрт Смаил-аге“ обележити познате фигуре и тропе; 9) Препричати прву песму „Аговање“ из спева „Смрт Смаил-аге“; 10) Препричати другу песму „Ноћник“ из спева „Смрт Смаил-аге“ и нагласити најјача места; 11) Извући главну мисао из спева „Невеста Љутице Богдана“, и исказати своје мишљење о томе, како је разрађена; 12) Која ми се народна песма највише допада и зашто?; 13) Благо нама, дође месец мај!

VI разред: 1) Нема руже без трна; 2) Косовски бој по нар. песмама; 3) Писмо Немањино, у коме браћи казује важност подизања црква и манастира (Слободан састав); 4) Писмо с пута по српским или туђим земљама;

- 5) Робови су твоји сусједи.
Тешке силе свијем госноде;
Тве владање само сједи
На пријестољу од слободе („Осман“ Ив. Гундулића); 6) Орловић Павле и Косовка девојка (Слободна прича); 7) Људском срцу увјек нешто треба,
Задовољно никад посве није... (П. Прерадовић);

8) Један одељак из старословенског текста превести на српски; 9) Један одељак из текста превести из старословенске у стару српску рецензију; 10) Немања оставља своју државу и иде у манастир (према Немањиној биографији од Св. Саве); 11) Краљ Драгутин предаје престо своме брату Милутину (по Данилу); 12) Лирски и епски песник (паралела); Дубровачки трубадури. Карактеристика те врсте песничтва у Дубровнику.

Сем тога, ученици су радили и повећи број реферата о делима која су као домаћу лектуру читали по препоруци наставниковој.

VII разред:

- 1) Не може се царство задобити,
На душеку све дуван пушећи (Ф. Вишњић);
- 2) Креташи на путу у звета места (Прича за слику);
- 3) Ао, свете, мио и премно,
Красно ли те вишњи удесио,
Само, само, да још мрети није,
Ал' већ нека, кад инако није (Бранко);
- 4) Да ли је за поетску обраду погоднија жалост или радост?
- 5) Љуби, роде, језик преко свега,
У њем живи, умири за њега!
По њему си све, што јеси:
Своје тијело, дио свијета (Ш. Прерадовић);
- 6) Једно срце, друго судба жели (Б. Јакшић); 7) Војвода Драшко Поповић (Карактеристика по Гор. Вијенцу); 8) Пред спомеником Андрије Качића Миошића (у облику беседе); 9) Шта ми се највише свиђа код Доситија?; 10) Биографија Доситијева према „Животу и прикљученијама“ (у главним потезима); 11) „Језик има своју цену од ползе коју узрокује, а који може више ползовати него општи целога народа језик?“ (Доситије); 12) Јединство народно (како га је Доситије схватао); 13) „Може постати народ каквим сам оће, кад над њиме шчедар и праведан скиптар влада и поверења к сопственим силама оклоп на груди носи“ (Мушицки); 14) С каквим се правом човек назива господар света?

Сем тога ученици су радили и повећи број домаћих задатака, као реферате о прочитаним делима код куће.

VIII разред: 1) Књижевни портре Вуков или Мушицког; 2) Класичар и романтик (дијалог); 3) Моћ речи; 4) Будите, дакле, мудри као змије и безазлени као голубови (Св. Писмо); 5) За или против историје као науке;

- 6) Ал' што левах, неће пропанути:
Након мене хоће останути,
Док се поје, док се винце пије,
Док се коло око свирца вије
Докле срце за срцем уздише, —
Е, па дотле, а куда ћу више (Бранко);
- 7) Јесте ли ми род, сирочићи мали?
Ил' су и вас можда јади отровали,
Или вас је слабе прогонио свет, —
Па дођосте само, да кад људе знамо,

Да се и ми мало боље упознамо,

У двојеву тужном певајући сет?... (Б. Јакшић, Слободна реч уз ове стихове).

б) **Француски језик:** *V разред:* 1) Реченице с француског на српски; 2) Dialogue de deux amis en promenade; 3) Florian: једна басна; 4) Тачка вежбања 30 и 31 из Читанке П. Поповића; 5) Вежбање стр. 68. из Читанке П. Поповића; 6) La jeune Sibérienne, стр. 13—14 превод на српски.

VI разред: 1) Paul et Virginie, стр. 126., превод на српски; 2) Paul et Virginie, слободан избор места, превод на српски; 3) René, превод на српски; 4) P. Merimée: Colomba (3 текста); 5) A. Theuriet: Les victuailles (одломак); 6) Florian: Le loup berger.

VII разред: 1) A. Daudet: Tartarin de Tarascon (одломак); 2) Chamfort: Pensées; 3) Renan: Poil de carotte (Album); 4) Renan: Discours aux étudiants; 5) Les diverses fonctions économiques (Précis d' Economie Politique, par L. Beaulieu; p. 105); 7) La répartition des richesses (из истог дела стр. 106.); 8) Port-Tarascon, par A. Daudet (одломак, превод на српски).

VIII разред: 1) Les femmes savantes (acte I, scène 4. Clitandre); 2) Les femmes savantes (acte II, scène 7. Chrysale à Belise); 3) Les Rois en exil (Joies populaires); 4) Les Rois en exil (Chez le medecin); 5) Renan: Discours aux étudiants; 6) Zola: Discours aux étudiants.

в) **Немачки језик:** *V разред:* 1) Odysseus und Polyphem (са српског); 2) Horatius Cocles (са српског); 3) „Arion“ von Schlegel (Inhaltsangabe); 4) Das Erdbeben von Lissabon (са српског); 5) Unverhofft kommt oft (са српског); 6) „Das Lied vom braven Mann“, von Bürger (Inhaltsangabe); 7) Arminius und Varus (са српског); 8) „Der Postilon“ von Lenau (Inhaltsangabe); 9) „Der Handschuh“ von Schiller (Inhaltsangabe); 10) Ein Totengericht (диктандо и превод); 11) Armin und Germanikus (диктандо и превод); 12) Der Elephant (диктандо и превод); 13) Das Gold (диктандо и превод); 14) Der Löwe (диктандо и превод); 15) Der Bär (диктандо и превод); 16) Das Quecksilber (диктандо и превод);

VI разред: 1) Das Wasser — чланак од Masius-a, превод на српски; 2) Der Hausstand ist die Grundlage des Staates од Luther-a, превод на српски; 3) Schillers Bedeutung, од H. Weber-a, превод на српски; 4) Да се наброје, по памћењу, композите од глагола: stehen, stellen, gehen и bieten, и каже српско значење на примеру; 5) Прочитану и протумачену баладу „Der blinde König“, von Uhland, казати немачки у прози; 6) На немачком испричану басну „Der Star“ препричати немачки; 7) Неколико реченица са српског на немачки — примена синтактичних правила; 8) Кажу ми с ким си, па ћу ти казати ко си — превод на немачки; 9) Диктандо, превод на српски; 10) Шест реченица, примена на activ и passiv; 11) Преводи на српски: der Frühling, Der Sommer, der Herbst и der Winter, из читанке Hugo Weber-a; 12) Schillers Bedeutung, превод на српски, из Deutsche Sprache und Dichtung von H. Weber; 13) Глад је најбољи кувар — превод на немачки; 14) Београд: — краћи, слободан опис на немачком; 15) Да се кажу по сећању композита: а) од глагола: setzen, stellen, stehen и bieten; б) немачке фигуре уз изразе: das Auge, die Nase, der Finger, die Hand, der Hals, das Leben; 16) Како се преводи српски предлог за у десет издиктованих примера.

VII разред: 1) Die zweite Blüthezeit in der deutschen Litteratur, превод на српски; 2) Баладу Schiller-ову die Bürgschaft казати немачки у прози; 3) Десет примера српског инструментала превести на немачки; 4) Ђурађ Смедеревац (Срп. Читанка), превод на немачки; 5) Изнети на немачком језику den Grundgedanken und die in der Ballade — des Sängersfluch — dargestellten Contraste (Uhland); 6) Реченице с применом директна и индиректна говора; 7) Наћи коју еквивалентну пословицу у српском и немачком језику, било по сећању или својим забелешкама; 8) Изложити укратко (на немачком — слободно) садржину I чина из Лесингове „Minna von Barnhelm“; 9) Изложити укратко (на немачком — слободно) садржину II чина из Лесингове „Minna von Barnhelm“; 10) Изложити укратко (на немачком — слободно) садржину III чина из Лесингове „Minna von Barnhelm“; 11) Goethes Urtheil über Minna von Barnhelm (превод); 12) Изложити укратко садржину 1 појаве I чина из Шилеровог Wilhelm Tell-a; 13) Изложити укратко садржину 2 појаве I чина из Шилеровог Wilhelm Tell-a; 14) Die Geschichte des alten Wolfs 1. von Lessing (диктандо и превод); 15) Изложити укратко (на немачком — слободно) садржину 3 појаве I чина Шилеровог Wilhelm Tell-a.

VIII разред: 1) Ueber das Lehrgedicht (Goethe), превод на српски; 2) „Господину Лорду Н. Н.“ (Писмо из Италије од Љуб. Ненадовића), превод на немачки; 3) Roman und Drama (из Wilhelm Meisters Lehrjahre од Goethe-a), превод на српски; 4) Mundart und die Schriftsprache, по диктату, превод на српски; 5) Српску народну причу „Занат је златан“, испричати на немачком; 6) Смрт мајке Југовића, — садржај и карактеристика на немачком; 7) Краљевић Марко и вила, — казати немачки; 8) Curriculum vitae, немачки.

Друга Београдска Гимназија

а) Српски језик: V разред: 1) Марко Краљевић, према народним песмама; 2) Дат је прозни текст, у коме има стилских погрешака; одредити их и исправити; 3) У извесном броју стихова одредити тропе и фигуре; 4) Препричавање народних песама; 5) У тексту старо-словенском има граматичких погрешака — избележити их и исправити; 6) Све-стран претрес извесног броја стихова.

За домаће радове, поред препричавања, даване су слободне теме (већином краћи описи).

VI разред: 1) Св. Симеун и Св. Сава договарају се о зидању Хиландара (дијалог); 2) Први пут у школи (успомена); 3) Значај XV века у књижевности српској; 4) „Прва бразда“ од Милована Глишића (препричати најлепше место); 5) „Редак Звер“ од Милована Ђ. Глишића (препричати најлепше место); 6) Карактеристика приморске књижевности; 7) Гимназист (његове дужности и права).

VII разред: 1) Матија Рељковић; 2) Врлина је снага; 3) Себ прегорјев највише се може (С. М. Сарајлија, Србијанка); 4) Доситије Обрадовић као човек; 5) Моја најмилија приповетка; 6) Свако је своје среће ковач (критичко разлагање); 7) Успомена на пок. друга, Анту Чолак-Антића. —

VIII разред: 1) Најлепша прича Л. К. Лазаревића (по схватању самих ученика); 2) У чему је вредност Бранкове поезије?; 3) Слободна

тема: 4) „Свјет је овај тиран тиранину, а камо ли души благородној“, П. П. Његош; 5) Уметничка епска поезија у новијој српској књижевности; 6) Слава или срећа? 7) „Ко на брдо ак' и мало стоји, више види но онај под брдом“, Његош; 8) Зашто се проучава књижевност једног народа?; 9) Које ми се драмско дело највише свиди и зашто?; 10) Који задаци чекају нашу данашњу омладину?

У већини случајева био је слободан избор између две теме.

Радови код куће*: 1) Забавна књижевност у *Делу* за год. 1906.; 2) Забавна књижевност у *Новој Искри* за год. 1906.; 3) Забавна књижевност у *Сри. Књиж. Гласнику* за год. 1906.; 4) Путописи Љ. Ненадовића и М. Јовановића. —

б) **Немачки језик**: *V разред*: Препричавање одломака из Веберове читанке као Alexander in Afrika и песама „Der Blinde König“ и Harras, „Der kühne Springer“. —

VI разред: 1) Nürnberg I; 2) Nürnberg II; 3) Meister Martin; 4) Die Kapelle; 5) Der Apfelbaum.

VII разред: 1) Erlkönig; 2) Die Treue eines Königs; 3) Mignon; 4) Der Knabe und das Röslein; 5) Der Sänger.

VIII разред: 1) Изводи из лектире у краћим саставима и слободно превођење новог текста по диктату.

в) **Француски језик**: *V разред*: 1) Диктовано је из римије пређе-нога; превођене су нарочито удешене реченице са српског. Једанпут недељно.

VI разред: 1) Диктати из лакших француских прича. Једанпут недељно.

VII разред: 1) Диктовано је и превођене су реченице са српског у вези с пређашњим синтактичним правилима. Једанпут недељно; 2) *Домаћи састави* на француском: Бој на Љубићу; Ко ограничава своје жеље, увек је довољно богат; Уједињење даје снагу.

VIII разред: 1) Прво су давати диктати, а доцније су превођени тежи текстови с француског на српски. Једанпут недељно; 2) *Домаћи састави* на француском: Да се преприча приповетка Лазе Лазаревића „Први пут с оцем на јутрењу“; „Ваш пријатељ тврди, да кад се зна да чита и пише, нема се више ништа у школи научити. Треба доказати да је у заблуди и објаснити му корист других знања која се у школи уче“; „Уједињење даје снагу“. —

Трећа Београдска Гимназија

а) **Српски језик**: *V разред*: 1) Један одломак из Житија Гер. Зелића исписати по особинама чистота прозног стила; 2) Да се из задате народне песме (за сваку групу ђака посебице) поваде изучене фигуре и тропи; 3) Да се напише нека кажа, бајка, гатка или прича о животињама и каже шта има у њој од тога епског облика, а шта од других; 4) Лепи карактери у песми Урош и Мрњачевићи; 5) Како је представљен Бановић Страхиња у песми истог имена; 6) Да се испише садржина песме „Чета“ и истакну лепа места и описи; 7) Анализа епа Смрт Смаил-аге Ченгића (домаћи).

* Радили појединци, па у школи њихов рад читан и претресан.

VI разред: 1) Породични живот у српским народним песмама; 2) Српска мајка у срп. народним песмама; 3) Рефлексије о првом говору Вука Мићуновића; 4) Превод једнога одломка из житија старих српских биографа (за сваку групу ћака други биограф); 5) Пера Сегидинац, главни јунак трагедије истог имена; 6) Целокупна анализа исте трагедије.

VII разред: 1) Качић и Релковић, њихов значај и паралела; 2) Похвала српскоме хајдуку и ускоку; 3) „Шта Леонид хоће и Сцевола, кад Обилић стане на поприште?“ Гор. Вијенац; 4) Којим се врлинама можемо поучити из народних песама? 5) Користи од пешачења; 6) Какав треба да је књижевни језик? и поглед на историју књижевнога језика од Св. Саве до Доситеја; 7) Слободоумне и напредне идеје Доситејеве из дела Живот и прикљученија; 8) Доситејеве мисли о књижевом језику и народном просвећивању; 9) Доситеј као писац о вери и борац противу црквених и верских заблуда, доцније у цркву унесених (домаћи); 10) Доситеј као морални филозоф (домаћи). — Неке од ових тема рађене су по избору.

VIII разред: 1) а) Бранко као песник природе; б) Бранко као родољубиви песник; в) Општа карактеристика Бранкових песама. По избору; 2) а) Живот, обичаји и погледи црногорски на свет и друштво у Горском Вијенцу; б) Рефлексије у Горском Вијенцу; погавито у говорима владике Данила и игумана Стефана; в) Уопште о Горском Вијенцу. По избору; 3) „Корен је науке горак, али су плодови слатки“; 4) Изображење народу правственну — Моћ дае јачу груба исполина, Води во согласје умъ и сердце. — Дарове Муза присвои Роду, Л. Мушички; 5) Одушевљење као извор великих дела; 6) Поглед на народни живот пре досељења, за време старе српске државе, робовања и данас; 7) а) Национална идеја до XIX века и данас. — Први и други устанак испоређени с борбама осталих народа за ослобођење и уједињење; б) Задатак модернога романа и приповетке. Поглед на развој српске приповедачке књижевности и њене главније представнике; в) „Воскресење не бива без смрти“, Гор. Вијенац; 8) а) Епске песме Бранкове; б) Анализав Бачкога растанка или пута; в) Има ли у Бранка рефлексја и какве су. По избору; 9) а) Карактеристика владике Данила и игумана Стефана; б) Осећајна лирика у Горском Вијенцу и описи. По избору; 10) Невоља и човек; 11) „Велики људи творци су великих дела“; 12) „Надъ самимъ собомъ најтежа побѣда! — Недаи да расту заедно съ силама — Ты тамни врази твои. Волю — најпре подъ ярамъ подвергни ума“, Л. Мушички; 13) Срби према Византији, Турцима, Западу, особито према овом последњем, у данашњем времену;

Сем тога сваки је ученик радио по један, а неки и по два реферата о појединим књижевницима.

б) Немачки Језик: *V разред:* 1) *Hebel:* „Jst der Mensch ein wunderliches Geschöpf“ (превод); 2) *Fr. Linnig:* „Der Nibelungenhort“ (превод); 3) „Das Licht der treuen Schwester“ (диктат и превод); 4) *Ст. Ловчевић,* „Значај феничанског народа“, (превод са српског); 5) „Julius Caesar“ (диктат и превод); 6) *Fried. Eulert:* „Königin Luise von Preussen“ (превод); 7) *Haupt:* „Leonidas und seine Heldenschar“ (диктат и превод); 8) *Ст. Ловчевић* „Филип II“ (превод са српског).

VI разред: 1) „Der Araber und sein Pferd“ (кратко препричавање); 2) „Karl der Grosse“ (превод); 3) *Weber:* „Die Posaune des Gerichts“

(превод); 4) „Er hat das Bein gebrochen“. (кратак извод); 5) *Boerner*: „Möfiere und Lafontaine“ 6) *Boerner*: „Sparsamkeit und Geiz; 7) *Ст. Ловчевић* „Победа хришћанства“ у Шпанији; 8) Превод из Сиде.

VII разред: 1) *Fried. Körner*: „Freiherr von Stein“ (превод); 2) *G. Forster*: „Matrosenleben“ (диктат и превод); 3) *Goethe*: „Egmont“ III Aufzug, (превод); 4) *Goethe*: „Egmont“ V Aufzug, Strasse (садржај); 5) *Goethe*: „Dichtung und Wahrheit“. III Buch (превод); 6) *Goethe*: „Briefe aus der Schweiz“ (диктат и превод); 7) *Goethe*: „Dichtung und Wahrheit“ XI Buch; 8) „Minna von Barnhelm“ — „Tellheim“ (Charakteristik).

VIII разред: 1) Wilhelm Meisters Wanderjahre „Wilhelm an Natlien“ (превод); 2) *Goethe*: „Italienische Reise“ II, (диктат и превод); 3) *Schiller*: „Wilhelm Tell“ III Aufzug, 2 Scene (садржај); 4) *Schiller*: „Wilhelm Tell“, III Aufzug, 3 Scene (садржај); 5) *Goethe*: „Italienische Reise“ I (превод); 6) *Schiller*: „Geschichte des 30-jährigen Krieges“ (диктат и превод); 7) *Goethe*: „Zweiter Aufenthalt in Rom“ (превод); 8) „Goethe an Schiller“ (диктат и превод); 9) Wilhelm Meisters Wanderjahre „Die pilgerdne Thörin (превод); 10) *Goethe*: „Italienische Reise“ II (диктат и превод); 11) *Schiller*: „Wilhelm Tell“, III Aufzug 3 Scene (садржај); 12) *Goethe*: „Italienische Reise“ I (превод); 13) *Schiller*: „Geschichte des 30-jährigen Krieges“ (диктат и превод); 14) *Goethe*: „Zweiter Aufenthalt in Rom“ (превод); 15) „Schiller an Goethe“ (диктат и превод).

в) Француски језик: нема саопштених података.

Београдска Реалка

а) Српски језик: *V разред*: 1) У селу (опис места, усмене); 2) Утисци од песме Јована Илића: „О премила...“; 3) Српско коло из „Бачког растанка“; 4) Младост (размишљање према упућу); 5) Вежбање у обради писама; 6) Осећање Бранка Радичевића у „Бачком растанку“; 7) Прикази народне гатке „Аждаја и царев син“; 8) Поглед на приповедање српскога народа. Предање о лесковачком војводи Илији Стрељи; 9) Гусларева намера у песми „Пронаст царства српскога“;

VI разред: 1) Улога архимандрита Христијана у трагедији „Пера Сегединац“; 2) „Тврдица“ од Молијера; 3) Приказивање одабраних српских уметничких приповедака (по наставничком избору); 4) Вежбање у обради писама; 5) Личности у приповетки „На бунару“; 6) Приказ једнога места из архијепскога Данила; 7) Змајеве посланице Каћанском; 8) Приказ песме Динка Рађине „Разговор у тузочловнику“.

VII разред: 1) Размишљање о стиховима Јована Поповића: „Тако се природа обрће вечно, само једнако: све на земљи што је мени подлеже скорј“; 2) Значај Качића песмарице; 3) Појава, намера и значај „Живота“ Доситија Обрадовића; 4) Вежбање у обради писама; 5) Приказ „Гласа арфе шишатовачке“; 6) Избор позива (размишљање); 7) Лични утисци од прочитане песме Петра Прерадовића „Сухо дрво“.

VIII разред: 1) Објаснити Његошеву реч: „Човјек, изгнат за врата чудествах, он сам собом чудо сачињава“; 2) О „Горском Вијенцу“; 3) Рат и мир (размишљање); 4) Прикази епских спева Јована Суботића; 5) „Пјесма Дубровнику“ Петра Прерадовића; 6) Које културном народу највише симпатишеш? 7) Рударство у Србији; 8) Источна Србија (географско-културни опис).

а) Немачки језик: *V разред*: 1) Превођење диктоване немачке анегдоте на српски (двапут); 2) Да се на немачком језику исприча садржај прочитане немачке басне „Der Fuchs und der Rabe“; 3) Да се на немачком језику изложи кратак садржај Биргерове песме „Das Lied vom braven Mann“.

VI разред: 1) Превођење диктоване немачке анегдоте на српски; 2) Превођење диктоване српске анегдоте на немачки (двапут); 3) Препричавање прочитане немачке приче на немачком језику. Препричавање прочитане срп. анегдоте на нем. језику; 4) Да се на немач. језику исприча кратак садржај Гетеове песме „Der Sänger“; 5) Да се на немачком језику одговори на питање: „Wie ward Wilhelm mit Mignon bekannt?“ (Градиво за то да се употреби из прочитане књижице „Mignon“, од Гете-а.

VII разред: 1) Немачки диктат из Историје немачке књижевности (Sturm und Drangperiode) да се преведе на српски; 2) Препричавање једне прочитане, подуже немачке анегдоте, на немачком језику; 3) Препричавање, на нем. језику, једне прочитане српске анегдоте; 4) Да се на немачком језику исприча укратко садржај I чина из Лесингове комедије „Minna von Barnhelm“; 5) Да се на немачком језику изложи садржај II чина из поменутога Лесингова дела; 6) Да се, у смислу наставникових предавања из Историје немачке књижевности, изради, на немачком језику тема „Herders litterarische Tätigkeit“; 7) Слободна израда теме „Wie ich die Osterferien zugebracht habe“.

VIII разред: 1) Превођење српскога диктата на немачки (двапут); 2) Препричавање, на нем. језику, једне прочитане, подуже немачке анегдоте; 3) Изложити, на нем. језику, кратки садржај из I чина Шилерове драме „Wilhelm Tell“; 4) Испричати, немачким језиком, садржај II чина из исте драме; 5) Да се изради тема: „Hedwig und Gertrud in „Wilhelm Tell“. Vergleichende Charakteristik“; 6) Да се, по слободном избору ученика, изради, на нем. језику, једна од ових тема: „Die Naturkräfte im Dienste der Technik“, „Patriotismus und Egoismus“ и „Wissen macht frei“.

а) Француски језик: *V разред*: 1) La Cigale et la Fourmi; 2) La Chêne et le Roseau; 3) Le Laboureur et ses Enfants; 4) Le Loup et la Cigogne; 5) Le Lion abattu par l' Homme; 6) Le Lion s'en allant en guerre; 7) Conseil tenu par les Rats; 8) Le Viellard et les trois jeunes Hommes; 9) Le Gland et la Citrouille; 10) Le Coq et la Perle; 11) Le Renard et les Raisins.

VI разред: 1) Le Lièvre et la Tortue, La Fontaine; 2) Le Paysan du Danube, La Fontaine; 3) Le Gland et la Citrouille, La Fontaine; 4) Justice et Charité, Henri Chantavoine; 5) Une Légende, François Coppée; 6) Ma Conscience, Jean Aicard; 7) La place du Pauvre, E. Manuel; 8) Les Poissons et le Cormoran, La Fontaine; 9) Le Loup et les Bergers, La Fontaine; 10) Le Savetier et le Financier, La Fontaine.

VII разред: 1) Le Rosier од E. Manuel; 2) Après la Bataille, од V. Hugo; 3) La Mort du Soleil, од Leconte de Lisle; 4) Sonnet, од A. de Musset; 5) L'Espoir en Dieu, од A. de Musset; 6) Le Vieux Caporal, од Béranger; 7) Couplets sur la Journée de Waterloo, од Béranger; 8) Les Animaux Malades de la Peste, од La Fontaine; 9) Le Roi d' Yvetot од Béranger; 10) La Part du Pauvre, од A. Chenier; 11) La Prière d' Esther, од J. Racine.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBEGR

VIII разред: 1) La Conscience, од V. Hugo; 2) Les Hirondellès од Béranger; 3) La France de 1871 од Autray; 4) Pour les Pauvres, од V. Hugo; 5) La Sainte-Alliance des Peuples, од Béranger; 6) Le Roi d'Yvetot, од Béranger; 7) Ambition d' un Père, од V. de Laprade; 8) Mes Boeufs, од P. Dupont.

г) **Руски језик:** *VII разред:* 1) Два товарица; 2) Осенњ; 3) Зимњя ноћ въ де ревнѣ, Никитинъ; 4) Воронь (песма); 5) Повѣситъ его; 6) Врагъ и другъ; 7) Нищій, Тургеневъ; 8) Награда; 9) Ворона и лисица, басна Криловлева; 10) Воробей, Тургеневъ; 11) Ангелъ, Лермонтова; 12) Собака и тѣнь.

VIII разред: 1) Ячменное зерно; 2) Сраженіе при Бородино; 3) Воздушный корабль; 4) Вельможа, басна Криловлева; 5) Смерть; 6) Родная земля; 7) Мартышка и очки; 8) Лжець, басна Криловлева.

Зајечарска Гимназија

а) **Српски језик:** *V разред:* 1) Изнети садржину које народне (лирске или епске) песме, и одредити јој круг; 2) Разрадити изреку: „Ко се држи правце, тај не музе кривице“; 3) Упоредити четири годишња времена сразним временима човекова живота; 4) Разрадити фигуративну изреку: „Краљеви имају дугачке руке“; 5) Објаснити и разрадити алегоричну народну пословицу: „Ко истину гуди, гудалом га по прстима туку“; 6) Добра је књига најбољи друг; 7) Школа и црква; 8) Угљен и цепка. Басна. Извести поуку; 9) Моје ђаковање; 10) Наћи и разрадити једну народну изреку; 11) Живи као да ћеш сутра умрети, а ради као да ћеш 100 година живети.¹

VI разред: 1) На једном парчету одређеног текста извршити анализу именичких форми; 2) Испричати једну успомену из свога живота; 3) *Fortunae suae quisque faber est* (обрадити); 4) Написати чланак о смислу стихова: „Благо оном ко довијек живи, имао се рашта и родити“; 5) Потреба гимнастичког вежбања (Размишљање поводом оснивања „Сокола“ у Зајечару); 6) Опис ђурђевског уранка.

VII разред: 1) Изнети садржину „Дубравке“ или „Сузе сина разметнога“ од И. Гундулића. Показати лепша и карактеристичнија места у њима; 2) Дружење и ђачке дружине; 3) Капља камен дуби (Зрно по зрно — погача, Камен по камен — палача, Ногу пред ногу — дођох на гору); 4) О читању: Зашто читаш? — Кад и како читаш? — Опажаш ли корист од читања? — Које си писце и књиге раније радо читао; које данас најрадије читаш, и зашто?; 5) Потреба упоредног развијања физичке и духовне снаге (*Mens sana in corpore sano*); 6) Поверљивост и лаковерност.

VIII разред: 1) Раду су потребна три служитеља: воља, пажња и уметност; 2) Испричати једну успомену из свога живота (Или, Радом се одгоне три велика зла: досада, порок, нужда. — Волтер); 3) Поткрепити примерима из српске историје смисао стихова: Ко вјечито хоће да живује, Мученик је овога свијета (2 часа рађен); 4) О читању: Зашто читаш? — Кад и како читаш? — Опажаш ли корист

¹ 1 и 11 задатак дао је учен. Маринко Станојевић, проф., а остале Мил. Станојевић, приврем. учит. језика.

од читања? — Које си писце и књиге раније радо читао; које данас најрадије читаш, и зашто?; 5) Школска омладина: њен позив, њене дужности. — Повући разлику између обазривости и неповерења.

б) Француски језик: V разред: 1) Азбука (тачно обележити све гласове); 2) Oraison dominical (преписати); 3) Le chien et le loup (преписати); 4) Писмо другу (према чланцима); 5) Un grand garçon (преписати); 6) Писмо другу (према пређеном); 7) Le coq (преписати); 8) La patrie (према чланку); 9) Socrate (према чланку); 10) La ville (према чланку); 11) Les parents (према чланку); и 12) Писмо другу (према пређеном).

VI разред: 1) Les voleurs et l'âne (преписати); 2) Les épis de blé (преписати); 3) Le cabinet de l'histoire naturelle (dictée); 4) La gazelle (dictée); 5) Leçon ingénieuse (dictée); 6) Les trois amis (dictée); 7) Le géant (dictée); 8) Le fils repentant (dictée); 9) Le domestique (dictée); 10) Le voyage (dictée); 11) Le rossignol (dictée); 12) L'enfant (dictée); 13) Le rat de la ville et le rat des champs (dictée).

VII разред: 1) Réponse d'un enfant (препричавање); 2) Le lièvre et la tortue (препричавање); 3) Le chien et le morceau de viande (препричавање); 4) Döuseure de la vie rustique (препричавање); 5) Bédouine et le kalife (препричавање); 6) Из писама Љ. П. Н. (превод); 7) Le boeuf et le petit garçon (превод); 8) Le voyage à Londres (превод); 9) Le maître et son domestique (препричавање); 10) Aristote (превод); 11) Notre siècle (слободан састав према чланку); 12) La civilisation (диктат и превод); 13) Honnêteté rare (диктат и превод).

VIII разред: 1) Писмо (слободан избор); 2) Писмо (према лектури); 3) La moisson dans le Midi (опис); 4) Un songe (стихове изнети у прози); 5) Из писама Љ. П. Н. (превод); 6) La dernière classe (превод); 7) Le dévouement d'une servante (превод); 8) La campagne en été (опис сцене); 9) La garçon (препричавање); 10) Le ventre affamé n'a point d'oreilles (објаснити ову изреку); 11) F. Coppée (превод); 12) La conscience (превод).

в) Немачки језик: V разред: 1) Der Kreuzfahrerstaat (по Neubauer-у), диктат и превод; 2) Odysseus auf der Phäakeninsel (nach dem Lesestück „Odysseus“ von F. Kerner); 3) Wie Gudrun entführt wurde (nach dem Lesestück „Die treue Gudrun“); 4) Битка код Велбужда (одломак), са срп. на немачки; 5) Ein Brief aus Venedig (nach dem Lesestück „In Venedig“); 6) Die Phantasie (Hauff), диктат и превод; 7) Inhaltsangabe des Gedichtes „Der Trompeter“.

VI разред: 1) Die Erneuerung des deutschen Kaiserreichs (превод); 2) Inhaltsangabe der Ballade „Des Sängers Fluch“; 3) Brockenreise (Heine), диктат и превод; 4) Елегија над Римом (по Бајрону из „Листића“ Св. Николајевића), са срп. на немачки; 5) Der Cid in der Geschichte und in der Litteratur (nach dem vorhergehenden Vortrage); 6) Die Geschichte des Cid (диктат и превод); 7) Inhaltsangabe des Gedichtes „Babel“.

VII разред: 1) Lessing, Mina von Barnhelm, I. 3.; 2) Lessing, Mina von Barnhelm, садржина првог чина; 3) Goethe, Hermann und Dorothea: Schicksal und Anteil; 4) Schiller, Wallensteins Tod, V 5; 5) Schiller, Jungfrau von Orleans, Prolog, I. Auftritt; 6) Lessing, Laokoon, VI; 7)

Goethe, Dichtung und Wahrheit. I књ. Erdbeben von Lissabon; 8) Општа историја Зрнића: „Ново уређење у Немачкој“, са српског на немачки.

VIII разред: 1) Goethe, Egmont im Gefängniss (V Act.); 2) Goethe, Italienische Reise, 3. Nov. 1786.; 3) Goethe, Italienische Reise, 13. Dez. 1786.; 4) Goethe, W. Tell, III 3.; 5) Goethe, Iphigenie auf Tauris, V₆.; 6) Goethe, Dichtung und Wahrheit, 7. књ. Bedeutung Friedrichs d. Gr. für die Litteratur; 7) Archiv für slavische Philologie, Serbische Schulen; 8) Један чланак са српског на немачки из Зрнићеве Опште историје.

Крагујевачка Гимназија

а) Српски језик: V разред: 1) Чему нас учи наша прошлост?; 2) Краљевић Марко по народним умотворинама; 3) Добро чини, добру се надај! (према датом упуству); 4) Садржина прочитане приповетке (слободан избор); 5) Сложен рад куће не обара (према датом упуству); 6) Смисао и значај народне изреке: Дрво се савија док је младо; 7) Један дан на сјајном зраку.

VI разред: 1) Корист од читања добрих књига; 2) Која ми се књига највише допада? Кратак садржај њезин и зашто ми се највише допада?; 3) Омладина, њене дужности, њени идеали, њен значај у животу једнога народа; 4) Позориште и његов значај по друштво; 5) Утицај друштва на човека; 6) Смисао и значај изреке: Питаће те старост, где ти је била младост.

VII разред: 1) Има ли Србин разлога дичити се својим именом?; 2) „Много препона имаћеш даљном’ ти на путу—храбрис’! Борбом се твори мужљ!“ Мушицки, Глас Арфе Шишатовачке; 3) Важност појаве Вука Ст. Караџића и његова вредност за српску књижевност; 4) Напишите реферат о скоро прочитаној књизи (по слободном избору); 5) Слободан избор теме; 6) О комедијама Ј. Ст. Поповића; 7) О важности проналаска штампне.

VIII разред: 1) Велики људи припадају свима народима и свима временима; 2) Разрадити „Брат је мио, које вере био“, према политичким приликама у којима се налази српско племе; 3) Ваше мисли о томе: Каква књижевна дела треба читати?; 4) Опасности у животу народа често су повод народне величине (примери из наше и туђе историје); 5) Зашто је корисно упознати свој народ и његов целокупни живот?; 6) Слободан избор теме; 7) Dum spiro, spero.

б) Немачки језик: V разред: 1) Schubert, Vater, was hast du uns mitgebracht? до: In Hamburg angekommen.. Превод на српски; 2) Herder, Alles zum Guten, Nacherzählung; 3) Contes populaires, Museus, Die Bücher der Chronika der drei Schwestern, 2. B. S. 171: Drei Tage irrte er . . . auffliegen würde; диктат и превод; 4) Ibidem, S. 184; In der Zwischenzeit . . . davon flog; диктат и превод; 5) Masius, Das Erdbeben in Lissabon: Wer wagte... diesen Teil der Stadt; 6) Herkules' Abenteuer. Inhaltsangabe.

VI разред: 1) Herder, Polykarpus. Препричати у прози; 2) Schubert, Die Bergmannsleiche zu Falun; прев; 3) A. Lewald, Die Kunstfertigkeit der Briten; превод; 4) Belisars Verdienste um den Kaiser Justinian und sein Vaterland; писмени састав; 5) Schiller, Geschichte des 30-jähr. Krieges. 2. B. S. 144 (Ausgabe Meyer): Nach dem unglücklichen Versuche... anzubieten; диктат и превод; 6) Mucius Scaevola und Horatius Cocles; препричавање.

VII разред: 1) Schiller, Geschichte des 30-jähr. Krieges, S. 33. (Ausgabe Meyer): Teuer genug hatte sich... gefesselt; диктат и превод; 2) G. Freytag, Die deutschen Städte im Mittelalter; превод; 3) Schiller, Akademische Antrittsrede: Selbst dass wir uns... zu besteigen; диктат и превод; 4) Schiller, Gesch. des 30-jähr. Kr. 4. B. Das schwache Band... zu empfangen; диктат и превод; 5) Schiller, Philosophische Schriften (Ausg. Freytag), S. 25. Es bedarf wohl... anschliesst; диктат и превод; 6) Schiller, Gesch. des 30-jähr. Krieges, I Theil, 2. B. S. 110 — 1: Wäre es... segnen oder beweinen; диктат и превод.

VIII разред: 1) Schiller, Geschichte des 30-jähr. Krieges, I Th. 1. B. S. 36: Indem Rudolf . . . zu geben; превод; 2) Ibidem, S. 21—2: Aber auch... verworfen ward: диктат и превод; 3) Ibidem, S. 62; Nach einem... öffentlichen Schritt; 4) Herder, Ideen I, Sitten — und Staatsweisheit der Griechen: Das einzige Delphische Orakel... Religion machte; 5) Schiller, Geschichte des 30-jähr. Kr. I Teil. 2. B. S. 155.: Der Einfall des Königs... Nahrung gab.

в) Француски језик: *VII разред:* 1) Ernest Legouvé, La bonté du cœur de Lamartine, p. 86; 2) Erckmanne Chatrian, Blessé, p. 112; 3) Georges Sand, la Petite endormie, p. 43; 4) Сваки је ученик добио други текст из часописа Les Annales Politiques et Littéraires; 5) Mme de Sévigné, Une aventure comique, p. 28; 6) Lammenaic, Aidez les uns les autres p. 73; Сваки је ученик добио други текст за превод с француског на српски.

VIII разред: 1) Fr. Sarcey, Siège de Paris, p. 44; 2) Fr. Sarcey, La vie intime à Paris, p. 153; 3) Fr. Sarcey, Siège de Paris, p. 175; 4) Jean Finot, Le Bonheur des sciences; 5) Сваки је ученик добио други текст за превод с француског на српски; 6) Fr. Sarcey, Siège de Paris, p. 86; 7) Fr. Sarcey, Siège de Paris p. 200.

Пожаревачка Гимназија

а) Српски језик: *V разред:* 1) Изнети садржину које народне приповетке; 2) Изнети садржину које народне песме; 3) Описати бој на пољу Косову; 4) Ученици су сами бирали задатке; 5) У датим стиховима наћи фигуре и тропе; 6) Писмо родитељима; 7) Изнети који народни обичај.

VI разред: 1) Изнети садржину које народне песме; 2) Изнети садржину које народне приповетке; 3) Описати излет, учињен 15 новембра 1907 год.; 4) Изнети живот и рад Ђирила и Методија; 5) Дати текст превести са слов. језика на српски; 6) Описати свој живот; 7) Изнети општи поглед на биографије у нашој старој књижевности.

VII разред: 1) Јесен; 2) Изнети разлику између Качићевих и народних песама; 3) Ученици су сами бирали задатке; 4) Изнети утиске са прославе св. Саве у гимназији

VIII разред: 1) Изнети у кратко живот Вуков и његов рад на језику и правопису; 2) Изнети карактеристику појединих личности у „Кир Јањи“; 3) Изнети садржину ког прочитаног дела и казати своје мишљење; 4) Ученици су сами бирали задатке; 5) Разрадити изреку: „Здравље је највеће богатство“; 6) Изнети у кратко садржину и смер Бранкове песме „Пут“; 7) Изнети у кратко садржину „Буњевке“, новеле Богобоја Атанацковића.

б) Немачки језик: *V разред*: 1) Schiller: Herzog von Alba bei einem Frühstück auf dem Schlosse zu Rudolfstadt (одломак); превод на српски; 2) Goethe: Italienische Reise (одломак); превод на српски; 3) Wagner: das Moos диктат и превод на српски.

VI разред: 1) Schiller: Der dreissigjährige Krieg; 2) Vockeradt: Nicht der ist auf der Welt verwaist (одломак); превод на српски; 3) Schiller: Der dreissigjährige Krieg (одломак); диктат и превод; 4) Karl Müllenhoff: Das Licht der treuen Schwester — слободно препричавање.

VII разред: 1) Der treue Bediente; nach dem Vorbilde eines solchen in „Minna von Barnhelm“ (Слободан састав); 2) Welche Lehren enthält die Goethesche Ballade: „Der Zauberlehrling“ (Слободан састав); 3) Der Major von Tellheim und der Chevalier Riccaut de la Marlinière (Слободан састав).

VIII разред: 1) Melchthal im Hause Walther Fürsts (Слободан састав); 2) Der Eiertanz (из Goethe, Wilhelm Meisters Lehrjahre); диктат с преводом; 3) Rudenz und Melchthal (Слободан састав); 4) Tell und Stauffacher und ihre Frauen (Слободан састав).

Француски језик: *VII разред*: 1) Диктовање познатих а тежих места из ручне књиге; 2) Thierry: Meurtre des enfants de Chlodomier (превод); 3) M-me de Sevigné: Mort de Turenne (превод); 4) Merimé: La fausse alerte (превод); 5) Chateaubrian! — Mèhémet — Bey et le Mèdiant (превод).

VIII разред: 1) Диктовање познатих и непознатих текстова, преобраћање стихова у прозу; превод с француског; 2) La Fontaine — Les Deux Mnelets; 3) La Bruyère — Arrias; 4) B. de Saint — Pierre — Le parfum et l' eclat des fleurs; 5) Voltaire — La vouë étoilée; 6) Florian — Le perroquet; 7) Beaumarchais — Apologie par lui même; 8) A. de Musset — La Chomière.

Ужичка Гимназија

а) Српски језик: *V разред*: 1) Како је постало презиме Обилић по народном предању; 2) О Краљевићу Марку по народном предању; 3) Откле је узео народ предмете за своје јуначке песме старијега времена према предавању; 4) О погибији Смаил-аге Ченгијића; 5) О посту; 6) О заслужним људма из округа Ужичкога; 7) Кома је потребно знање старословенскога језика, према предавању.

VI разред: 1) Описати Ужице; 2) О Косовском Боју 1389 по народном предању; 3) Зашто се Србин радо сећа Косова; 4) О одношајима Србије према Турској, пре и после Косовскога Боја 1389 године; 5) О убитачним последицама Косовскога Боја 1389 по Србију на просветном пољу, према предавању; 6) О значају Цвети у Српској Историји; 7) Трус у Дубровнику 6 априла 1667 године, према предавању.

VII разред: 1) Описати данашње верско стање српскога народа; 2) О Устанцима нашим за народно ослобођење у 16, 17, 18 и 19 веку; 3) Шта се тражи од историографа при писању историје; 5) О сличности и различности између Обрадовића и Релковића, према предавању; 4) О Бурђу Бранковићу као о трагичној личности, и у књижевности и у политици; 5) Каква је разлика између Забрежа 1813 и Љубића 1815 године.

VIII разред: 1) О Пећској Патријаршији од 16 априла 1346 до 11 септембра 1766 године; 2) Сваком свој карактер гради срећу; 3) О чињеницама које ометају нашу народну идеју и како се оне отклањају; 4) Зашто Горски Вијенац није драма, према предавању о Горском Вијенцу; 5) Откле је то било, да у целом Српству, после пет векова, прва варница српске државне мисли укрене баш на земљишту данашње Краљевине Србије; 6) О Ужичанима.

б) Француски језик: VI разред: Sindbad le Marin (превод); 2) La Fontaine (две басне прев.); 3) Bern. de Saint Pierre, Paule et Virginie; 4) Ibidem; 5) Неколико непр. глагола у разним облицима; 6) Препричати у кратко „Paule et Virginie“.

VII разред: 1) Наставник диктирао неколико периода, да се преведу; 2) La Bruyère, превод; 3) Daudet, Lettres de mon Moulin, превод; 4) Daudet, Le Porte-Drapeau (дикт. и превод); 5) La Fontaine, басну на памет исписати и препричати у прози; 6) Препричати у кратко La chèvre de M. Seguin (Daudet).

VIII разред: 1) Daudet, Letres d. m. Moulin; 2) Lamartine, L' Automne (превод); 3) Molière, Misanthrope (V, III); 4) Racine, Athalie; 5) M-me de Sévigné, из писама; 6) Превод (Masillon).

в) Немачки језик: V разред: 1) Die Belohnung (превод); 2) Der redliche Finder (диктандо); 3) Стари лав (превод); 4) Das Lied vom braven Mann (диктандо с преводом); 5) Гавран и лисица (превод); 6) Der Löwe (препричавање); 7) Mein lieber Bruder (диктандо с преводом); 8) Једну српску причу написати и превести (слоб. избор); 9) Morgenstunde hat Gold im Munde (слоб. превод).

VI разред: 1) Das Winterlied (написати у прози); 2) Drei Freunde (препричавање); 3) Месец, једна слика из живота (превод); 4) Cid (превод задатих стихова); 5) Die von Schnee verschüttete Hütte (дикт. с преводом); 6) Abendlied (објашњење); 7) Писмо своје пријатељу (слоб. рад); 8) Das Leben unter dem Bilde einer Blume (превод); 9) Здравље је највеће богатство (дикт. с преводом).

VII разред: 1) Превод Гетеове песме „Gefunden“ (диктандо); 2) Неколике реченице са српског; 3) Schiller, Ueber den Gebrauch des Chors in der Tragoedie (диктандо); 4) Tomaschek, Dramatische Dichtung (диктандо); 5) Stahr, Aus gesammelten Werken (диктандо); 6) J. J. Rousseau, Emil (диктандо); 7) Препричати једну причу; 8) Препричати Гетеову баладу „Der Erlkönig“.

VIII разред: 1) Превод и препричавање Гетеове песме „Einsamkeit“; 2) Извештај пријатељу о успеху (слоб. рад); 3) Један одломак из Гетеовог „Aus meinem Leben“ (дикт.); 4) J. Grimm, Wesen der Tierfabel (дикт.); 5) L. Uhland, Volksdichtung (дикт.); 6) G. Lessing, Laokoon (дикт.); 7) W. v Humbolt, Kosmos (дикт.).

Ваљевска Гимназија

а) Српски језик: V разред: 1) Лепота ваљевске околине; 2) Изложити садржину и обележити главне моменте у Мажуранићеву слеву „Смрт Смаил-аге Ченгића“; 3) Моје тежње;

- 4) „Плачан доказ да не само стражња
 „Трубља мртве на суд будит' море,
 „Кад троструци бичи исто творе“.

Мажуранић.

5) Приказ једног дела уметничког лирске или епске поезије; 6) Изнаћи и објаснити фигуре у Дучићевој песми: „Небеса беху мутна и раздрта...“; 7) Метрика и просодија Јакшићевој песме: „Осећам“; 8) Психолошка подела фигура; 9) Опис пута; 10) Српска национална историја и мотиви наше народне поезије; 11) Задатак и правци критике.

12) „Ко на брду ак' и мало стоји
„Више види но онај под брдом.“ Његош.

13) Класицизам и романтизам у поезији; 14) Историјски и романтички еп (паралела); 15) Моја најлепша успомена;

16) „Чашу меда још нико не попи
Да је чашом жучи не загрчи,
„Чаша жучи иште чашу меда.
„Смијешане најслађе се пију“ :

17) Природа и уметност.

VI разред: 1) „Крепак је живот к'о сан, дела су вечита тек; 2) Разрадити изреку: „Добре књиге добри пријатељи;“ 3) Разрадити и примерима из српске историје потврдити значење изреке: „Dulce et decorum est pro patria mori;“ 4) Писмо млађем другу о драмској поезији и о позоришту; 5) Љубав према отаџбини и народу; 6) Утисци од читања трагедије: „Пера Сегединац“; 7) Развити мисао:

„У добру је лако добар бити;
„На муци се познају јунаци.“

8) Улога цркве у старој Српској књижевности; 9) Ко лети хладује зими гладује (Хрија); 10) Поглед на стару српску књижевност; 11) Разрадити стихове:

„Коло среће у околи,
„Вртећи се не престаје,
„Тко би гори, ето ј' доли
„А тко доли, гор' устаје“ Гундулић.

12) Добра дела никад не пропадају; 13) Драма у Далматинско-дубровачкој књижевности.

VII разред: 1) Екскурсије и њихова вредност за опште васпитавање ученика гимназијских; 2) Литерарно образовање Србин у првој половини XVIII-ог века и дела српских књижевника у његовој библиотеци;

3) „Из грмена великог Лаву изаћ' трудно није.
„Међ' народма великима генију се гнездо вије“

Његош.

4) О старим српским штампаријама; 5) Досетије Обрадовић и његов рад; 6) Друга половина XVIII века, кратак преглед праваца књижевности у Срба; 7) Притиснуто јаче све на више скаче. Домаћи; 8) Кратак преглед српске књижевности до појаве Вука Ст. Караџића; 9) Приказ трагедије: „Милош Обилић“ од Ј. Ст. Поповића; 10) Приказ комедије: „Кир-Јања“ од Ј. Ст. Поповића; 11) Кратак преглед доба од 1814 до 1847 године и борба за народни језик.

б) Немачки језик: *V разред:* 1) Odyseus — превод; 2) Dornröschen — превод; 3) Die Schilbürger — превод; 4) Препричати чланак; „Was

ein weiser Spruch vermag“; 5) Der vereitelte Selbstmord — диктандо; 7) Die ewige Bürde; 7) Препричати чланак: Das Bild des Grossvaters; 8) Wanderlied, Sprüchwörter — превод; 9) Три пријатеља човекова — превод; 10) Писмо другу.

VI разред: 1) Das Ei des Kolumbus — превод; 2) Препричати чланак „Die Wege der Vorsehung“; 3) Prophetenstimmen — превод; 4) Die Bedeutung der Vögel — превод; 5) Kerner an seinen Vater — превод; 6) Der vereitelte Selbstmord — диктандо; 7) Диктат из „Die Glocke“ од Шилера; 8) Rath Vaters an seinen Sohn — превод; 9) Крушка — превод; 10) Праведни судија — превод.

VII разред: 1) Die Worte des Glaubens, од Шилера, превод; 2) Препричати чланак „Die Wege der Vorsehung“; 3) Die Ströme und ihre Bedeutung für die Kultur; 4) Legende von Hufeisen — превод; 5) Trost in Tränen — диктандо; 6) Препричати чланак Befehl, Gesetz, Recht; 7) Преварени — превод; 8) Александар Велики у Африци — превод; 9) Marsland — диктандо; 10) Моћ навике — по прочитаном чланку.

в) **Француски језик:** *V разред:* 1) Notre corps; 2) Notre école; 3) Belgrade; 4) Le Printemps; 5) V. Voltaire (anecdote); 6) Quatre maximes de La Rochefoucauld; 7) Le Renard et le Corbeau (La Fontaine).

VI разред: 1) La Fontaine: Le Chêne et le Roseau; 2) B. de St Pierre: La mélancolie; 3) A. de Vigny: La maison du berger (одломак); 4) Chateaubriand: René (одломак); 5) A. Chénier: Jambes; 6) Les vacances.

VII разред: 1) Sully Prudhomme: Un songe; 2) V. Gugo: Mon père, c'est héros...; 3) Rene: Qu' est ce qu' une nation? (одломак); 4) A. de Musset: Tristesse; 5) A. de Vigny: La maison du berger (одломак); 6) A. Chénier: Jambes; 7) Paul — Loyis Courier: La soeur.

Крушевачка Гимназија

а) **Српски језик:** *V разред:* 1) Писмо другу; 2) Први снег (утисци и размишљања); 3) Народне песме (чему нас уче).

1) О Ђирилу и Методију и њиховом раду; 2) Карактер дубровачке књижевности, и шта је помогао да се образованост у Дубровнику јави; 3) Слободни састав (по слободном избору); 4) Препричати садржину VIII певања из Гундулићевог „Османа“

- 5) Смрт не гледа ничије лице,
 Једнако се од ње тлаче
 Сиромашке кућерице
 И краљевске теј палаче.
 Она упоред меће и ваља
 Стара и млада, роба и краља“, (Самостална обрада);
 Гундулић. „Сузе сина разметнога“.

VII разред: 1) Мој позив (Ја желим бити; и то из ових разлога); 2) Које се то особине XVIII века, од прилике, огледају у нашем Доситеју; 3) Литерарна карактеристика доба 1814—1847 г. и његови књижевници: Лукијан Мушички и Мил. Видаковић; 4) Ј. Ст. Поповић као песник и драмски писац (књижевна и естетична оцена); 5) Слободна тема (било: описа из природе, путописа, описа обичаја, приповедака, рефлексација и песама); 6) Пазаран дан у Крушевцу (утисци и опажања); 7) Користи од Вукове реформе (по књижевност, просвету и народни живот).

Немачки језик: *V, VI и VII разред:* 1) Lessing „Der alte Löwe“ (превод са српског); 2) Крилов „Златник“ (превод с немачког); 3) Jütting: „Alexander in Afrika“ (препричавање); 4) Houwart: „Armin und Germanicus“ (превод са српског); 5) Одломак из „Schwanritter-a“ (превод са српског); 6) Schiller: „Der Handschuh“ (садржај); 7) Herder: „In Venedig“ (препричавање); 8) Jütting: „Mucius Scävola“ (Inhaltsangabe); 9) Schiller: „Die Bürgschaft“ (Inhalt); 10) „Biographie Uhlands“; 11) „Biographie Schillers“.

в) Француски језик: *V разред:* 1) Les bonnes et les mauvaises qualités. Обрнути чланак у 1 л. ј. жен. р., у 1—2 лице множ. жен. рода; 2) Исписати девет бројева из 20. задатака (читанка II. Поповића); 3) Измењати у Imparfait-у глаголе из 31. зад. (читанка II. Поповића); 4) Радили све домаће задатке из читанке II. Поповића.

VI разред: 1) Histoire de Sindbad le Marin, II voyage, p. 20 од: Je passai la journée до краја параграфа — превести лепо српски; 2) Sindbad le Marin — IV voyage — први параграф — превести што лепше српски; 3) Sindbad le Marin — V voyage — прва два параграфа писати по диктанду; 4) Писмо родитељима.

VII разред: 1) Два миша — са српског на француски — (српска читанка од Шевића); 2) Les derniers reaux — rouges — par Gros — p. 16., параграф други — диктанс; 3) Неколико реченица са срп. на француски, ради примене Subjonctif-a; 4) Писма из Италије — Љ. П. Ненадовића — писмо II параграф први — превести на француски.

Сваки је ученик VI и VII разреда имао засебну лектуру. Сем тога су та два разреда основала француску читаоницу, у којој су читали листове: Lecture pour tous. — Je sais tout. — Journal de voyage. — Journal de la Jeunesse. Читаоница је радила празником и четвртком по подне, под надзором наставниковим.

Шабачка Гимназија

а) Српски језик: *V разред:* 1) Изнети укратко садржину „Невесте Љутице Богдана“; 2) Опис каквог путовања; 3) На развалинама шабачког града; 4) Разрадити народну изреку: „На муци се познају јунаци“; 5) Пред спомеником Стевана Синђелића; 6) Писмо о роману; 7) По читању народне песме: „Смрт мајке Југовића“; 8) Превод с немачког језика.

VI разред: 1) На Мишару; 2) Разрадити народну пословицу: „Гвожђе ваља ковати док је вруће“; 3) Значај познавања наших народних песама; 4) У манастиру Студеници; 5) По читању старих биографија; 6) На острву Хвару; 7) Приказати Гундулићеву Дубравку; 8) Превод с немачког језика.

VII разред: 1) У месту Качићева рођења; 2) Разрадити стихове: „Мишад гризе, али по тлих гмиже, сам сур оро под небо се диже“; 3) Наш је циљ — напред; 4) На гробу Вуковом, беседа; 5) Да ли је корисно путовати и познавати свој народ; 6) На Рашкој; 7) По свршеној матури; 8) Превод с француског језика.

б) Немачки језик: *V разред:* 1) Zwei Zweigespräche (Übersetzung); 2) Niobe (Nacherzählung); 3) Marcus Piso (Nacherzählung); 4) Der König und der Bauer (Übersetzung); 5) Das Licht der treuen Schwester (Nacher-

zählung); 6) Arion (Nacherzählung); 7) Harras, der kühne Springer. (Nacherzählung); 8) Der Todeswürfel (Nacherzählung).

VI разред: 1) Krösus und Solon (Nacherzählung); 2) König Friedrich II (Nacherzählung); 3) Die Gründung Roms (Nacherzählung); 4) Meine Ferienreise (Aufsatz); 5) Er hat Bein gebrochen (Nacherzählung); 6) Tamerlan (Nacherzählung); 7) Roland Schildträger (Nacherzählung); 8) Kolumbus (Nacherzählung).

VII разред: 1) Das Wasser im Dienste des Menschen (Aufsatz); 2) Damon und Phintias (Nacherzählung); 3) Über das Wohltun (Aufsatz); 4) Morgenstunde hat Gold im Munde (Aufsatz); 5) Inhalt Lessings Minna von Barnhelm; 6) Gutta cavat lapidem, non vi, sed saepe cadendo (Aufsatz); 7) Mein Geburtsort (Beschreibung); 8) Die Bestimmung der Glocke (Nach Schillers Lied von der Glocke).

в) Француски језик: *V разред:* Превођене су са француског на српски: 1) краће реченице; 2) дужи састави и 3) краће лакше причеце.

VI разред: 1) „Жил Блаз код војводе од Лерма“; 2) „Велизар“ од Marmontel-а; 3) „Страшна прича“ од Paul Louis Courier-а; 4) „Мртво Море“; 5) „Опис Москве“; 6) „Варош Тир“ од Фенелона, и сваког петка рађен је диктат ради вежбања у правопису.

VII разред: 1) „Чудно неспоразумљење“; 2) „Rêveries de l'exilé“; 3) „Заборављање последњег дана“ од Massilon-а; 4) „Отварање скупштине у Версају“; 5) „Незадовољник“; 6) „Каготи“ од Salvandy-а; и сваког петка рађен је диктат ради вежбања у правопису.

Врањска Гимназија

а) Српски језик: *V разред:* 1) Ђирило и Методије, њихов рад и значај; 2) Лена проза у старој српској књижевности; 3) Тропи и фигуре у нар. песми Југовића Мајка; 4) Опис кога народног обичаја или празника; 5) Опис у облику писма. Слободан избор.

VI разред: 1) Значај Св. Саве и Ст. Немање за српску просвету и државу; 2) Књижевност и књижевне прилике српске у XIV веку; 3) Драма у дубровачкој књижевности; 4) Школа, ђаци, школовани људи и њихов позив у српском народу; 5) Описи. Састави по слободном избору.

б) Француски језик: *V разред:* 1) Разни преводи из француске читанке; Ali Baba и Aladdin-а.

VI разред: Разни преводи и анализа појединих пасуса из Sindbad-a le Marin и Gil Blas из Santilan-e.

в) Немачки језик: *V разред:* 1) „Der wunderbare Pudding“; 2) „Wittington“ og Joachim-a Heinrich-a Campe-a; 3) „Der Weltstreit“; 4) „Der Menschenfresser“ од Cristoph von Schmid; 5) „Der Morgentraum“.

VI разред: 1) Schmid: Der Geldbeutel, Der kluge Landmann und sein Pferd; 2) Krummacher: Das Augebinde; 3) Hebel: Der listige Quäker; 4) Hummel: Eine Schwalbengeschichte; 5) Verschiedenes: Das Böcklein und der Wolf.

Гимназија професора Зделара

а) Српски језик: *V разред:* 1) Богата јесен (опис); 2) На почетку школске године; 3) Описати једно своје путовање; 4) У дому својих родитеља (рефлексија); 5) Краљевић Марко и брат му Андријаш;

6) Бог ником дужан не остаје; 7) Старац и злато (нарација); 8) О Киру; 9) Хроми и слепи (нарација); 10) Тројански рат; 11) Писмо пријатељу поводом смрти његове мајке; 12) Расправити поуку басне „Младо дрво“; 13) Расправити поуку басне „Орао и пчела“; 14) Смрт Смаил Аге Ченгића (по Мажуранићевом епу); 15) Питаће те старост, где је била младост.

VI разред: 1) Боље је добар глас, него златан пџс; 2) Моје родно место (опис); 3) По слободном избору; 4) Зима; 5) На муци се познају јунаци; 6) Просјаци (размишљање); 7) Отаџбина (размишљање); 8) Добри људи (нарација); 9) Како бива немилосрднима (превод са старо-српског); 10) Жетва (нарација); 11) Није важан успех но напор; 12) Расправити поуку басне „Муха и пчела“; 13) Дело човека хвали; 14) Ко се дима не надими, тај се ватре не нагрија.

Немачки језик: *V разред:* 1) „Das Pferd“, диктат и превод; 2) Der Morgen, диктат и превод; 3) Der Winter in Petersburg, препричавање; 4) Die Freunde, препричавање; 6) Heinrich auf dem Meere, препричавање.

VI разред: 1) Die ritterliche Burg, диктат и превод; 2) Диктат и превод на српски удешен према другом одељку из Meister Martin-a; 3) Des Sängers Fluch von Uhland, препричавање; 4) Превод са српског на немачки; 5) Die deutschen Städte im Mittelalter, превод на српски; 6) Неколико реченица са српскога, ради примене неких синтактичких правила; 7) Превод српских реченица на немачки; 8) Из Meister Martin-a, диктат и превод; 9) Geschichte Rede од J. v. Hammer-a диктат и превод; 10) а) Das Erkennen; б) Ein Geizhals, да се преприча; 11) Meier Helmbrecht од G. Freytag-a, у кратко садржај, према датој диспозицији.

Француски језик: *V разред:* Писање реченица по диктату и превођење истих и мањих текстова.

VI разред: као у V разреду.

Јагодинска Гимназија

а) Српски језик: *V разред:* 1) Поетске фигуре у народној песми: Урош и Мрњачевићи; 2) Приказати фигуре и украсе поетске у песми: Женидба Краља Вукашина, а притом још показати стварне особине ове песме; 3) Приказати садржај певања: Аговање; 4) У песми Урош и Мрњачевићи приказати карактерне особине Краља Вукашина и Јевросиме; 5) У приповетци: Први пут с оцем на јутрење, показати места, која се одликују лепотама; 6) Приказати карактерне особине личности, које су изазвале сукоб у трагедији: Смрт Краља Дечанског; 7) Приказати карактерне особине главних личности у комедији: Тартиф.

VI разред: 1) Језик и стил Св. Саве у биографији Стевана Немање; 2) Разрадити стихове и применити на садржај Османа:

„Коло среће у околи
Вртећи се не престаје:
Тко би гори, ето ј' доли,
А ко доли, гор' устаје“.

3) Написати беседу, коју би изговорио на збору за пострададе у Старој Србији и Маџедонији; 4) Треба ли пропутовати отаџбину и има ли

користи од тога?; 5) Зло и добро у свету. Како ће се човек ослободити зла у које је пао? Лакоћа, како се упада у зло и тешкоћа, да се избави из зла. Примере навести према стиху из: Сузе сина разметнога; 6) Приказати карактер Југ Богдана и његових синова у народној песми: Бановић Страхиња, и како се то може сложити с главном замишљу и изразом те најлепше народне песме; 7) Приказати реалне особине у приповетци: Добра дела не пропадају.

б) Немачки језик: *V разред*: 1) Hugo Weber, Griechische Weisheit und Tugend (превод с немачког); 2) Sokrates als Philosoph (Charakteristik); 3) Спарта. Државне власти (превод са српског); 4) Солон и његов устав (превод са српског); 5) Четири реченице, по две разгранате и сложене. Примена синтактичких правила; 6) Grube, Herden und Hirten in Ungarn (превод с немачког); 7) Морфолошка синтактичка анализа штива Herden und Hirten in Ungarn.

VI разред: 1) Tieffenbach, Heimweh (Inhaltsangabe); 2) Der Winter (Beschreibung); 3) Византија у половини XI века (превод са српског); 4) Caius Julius Caesar (Eine Biographie); 5) Четири реченице, по две разгранате и сложене. Примена синтактичких правила; 6) Herder, Die Krone des Alters (превод с немачког); 7) Hugo Weber, Die wichtigsten Völker Europas. Синтактичка анализа.

в) Француски језик: *V разред*: 1) Диктован чланак: La famille из читанке и превод тога чланка; 2) Превод чланка из читанке: Les bons conseils; 3) Превод чланка: Les fleurs; 4) Превод чланка: La patrie; 5) Опис учioniце (слободан начин обраде); 6) Превод чланка из: Sindbad le Marin.

VI разред: 1) Le chanson de Marie - des - Anges, par Jeane Richpin, диктандо и превод; 2) Дипломата, par Eugène Scribe, acte II, scène XIV, превод; 3) Моја хаљина, Béranger, превод; 4) Gil Blas de Santillane, chapitre VII, превод; 5) Гавран и лисица, La Fontaine, превод с француског; 6) 136 стр. Gil Blas de Santillane: „Ces discours . . . .“, диктандо и превод.

Неготинска Гимназија

а) Српски језик: *V разред*: 1) Фигуре у песми „Праху народолупца“ од П. П. Његоша; 2) Метричке особине у датој песми Ј. Ст. Поповића; 3) Један знаменит догађај у нашем крају (опис); 4) Одредити нар. умотворину „Баш-челик“ по свима њеним особинама; 5) Карактеристика главне личности у нар. песми „Милош у Латинима“; 6) Опажања у нар. песми „Омер и Мерима“; 7) Гатачки елементи у датој нар. песми; 8) Опажања у приказаним шаливим нар. песмама на гусларевом селу; 9) Анализа датог ст. слов. текста; 10) Летње вече у пољу (опис); 11) Промена датих глагола ст. слов. језика.

VI разред: 1) Бакон Стефан и два аићела (срп. нар. песма — чување старине у свима њеним састојцима); 2) Карактеристика личности у нар. песми Урош и Мрњачевићи; 3) На згаришту српске гимназије у Скопљу (развишљања); 4) Књижевне прилике у нас до Св. Саве; 5) Општај Немањин са сином Савом (по биографији); 6) Утисци из лектире; 7) Народна и уметничка лирика (упоређење); 8) Утисци са гусларског села; 9) Народна традиција у делу патријарха

Пајсија; 10) Слободна обрада библијске приче (по упуству наст.); 11) Лирика код Гундулића.

б) **Француски језик**: *V разред*: 1) Разнолике варијације реченичног склопа (у више задатака); 2) Charlemagne (варијација штива — превод по диктату); 3) Le louplet, le jeune mouton (превод); 4) Ulysse et Achille (превођење); 5) Histoire d'Alibée, Persan (превод по диктату); 6) César (превод по диктату).

VI разред: 1) Једна сцена из Gil Blas-a (превод по диктату); 2) Une aventure de Télémaque (превод по диктату); 3) Долазак Жил Блазов у Пењафлор (опис на француском); 4) Voyage en Italie (превод по диктату); 5) Le Nil et Gangue (превод по диктату); 6) Le vieillard et l'âne (превођење); 7) Le savetier et le financier (превод по диктату); 8) Printemps (превод по диктату).

в) **Немачки језик**: *V разред*: 1) 5 реченица са српског на немачки; 2) Odysseus — превод с немачког; 3) Милосрдно дете — превод са српског; 4) Armin — превод с немачког; 5) 6 реченица са српског на немачки; 6) Гавран и славуј — превод са српског; 7) Die Russen — превод с немачког; 8) Was ein weiser Spruch vermag — превод с немачког.

VI разред: 1) Der Gotthardtunnel — превод с немачког; 2) Једно ђачко писмо; 3) Другарска љубав — превод; 4) 4 реченице са српског на немачки; 5) Славуј — превод са српског; 6) Дете, које поштује своје родитеље — превод; 7) Шта сам јуче радио — слободан рад; 8) Зечеви и жабе — превод са српског; 9) Коза и овца — превод са српског.

Пиротска Гимназија

а) **Српски језик**: *V разред*: 1) Освећење и свечано отварање нове гимназијске зграде; 2) Композиција спева „Смрт Смаил-аге Ченгића“; 3) Тема по избору; 4) Божић и божићни обичаји; 5) Путопис; 6) Годишња времена и човечји живот (паралела); 7) Беседа војницима; 8) У радише свега бихе, у штедише јоште више; 9) Пролеће (опис); 10) Пирот (опис места и околине).

VI разред: 1) Почетак школске године; 2) Пред зиму; 3) У коју врсту појезије спада Јакшићево дело „Српско чобанче“; 4) Естетске особине Војислављево Песме „Пећина на Руднику“; 5) Кир Јања (карактеристична лица); 6) Узроци развитку дубровачке књижевности; 7) Тема по избору (у стиху); 8) Тврд је орах воћка чудновата, не сломи га, а зубе поломи; 9) Какве користи имамо од учења историје; 10) Ускрс.

б) **Немачки језик**: *V разред*: 1) Превели на српски чланчић: Die Gesellschaft mit Löwen; 2) Препричали писмено чланчић: Der Löwe und der Hase; 3) Превели на немачки Криловљеву басну: „Миш и пацов“; 4) Од истога на нем. басну: „Огледало и мајмун“; 5) Превели на немачки срп. анегдоту: „Кад видиш шта је, што питаш“; 6) Превели на немачки Езопову басну: „Магарац и коњ“; 7) Превели на немачки писмо: више пријатеља једном пријатељу; 8) Превели на немачки чланчић: „Право добротинство“; 9) На немачки превели чланчић: „Услужност“.

www.uns.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

VI разред: 1) Писмено препричали чланак: Der Fürst als Lehrer; 2) Превели на немачки ове Криловљеве басне: „Овце и Вуци“; 3) „Магарац“ 4) „Комарац и чобанин“; 5) Доситијево: „Вучица и њени младунци“; 6) „Две жабе“; 7) Анегдоту: „Старац и смрт“; 8) Један фрагмент Мухамедове биографије; 9) Описали Пирот.

в) Француски језик: V разред: 1) Диктат, неколико реченица о школи на француском. — Превод; 2) Парафраза песме — L' arrivée du printemps, par V. de Larade — Диктат, превод, питања и одговори на франц. језику; 3) Mon village, диктат превод; 4) Le jardin de mon oncle, диктат, превод; разговор на француском; 5) Диктат, четири питања — да се на њих француски одговори; 6) Парафраза басне Le saule et la ronce, par Le Bailly с питањима и одговорима; 7) Препричавање песме „Les épitaphes“ par Ratisbonne; 8) Препричавање приче „La Feuille“ par Arnault; 9) Питања и одговори према диктованој сложеној реченици; 10) Као 9; 11) Као 9. парафраза алегирије „L' espérance“ par Chateaubriand.

VI разред: 1) „Les lettres, mon fils... un bon livre est un bon ami“; Paul et Virginie, B. de St. Pierre. Диктат, превод; 2) L' espérance, par Chateaubriand, диктат, превод; 3) La langue, Vie d' Esope, La Fontaine. Диктат, превод; 4) „L' enfant avec son gros pain... fortune de la mère“, Les quatre cri-cris, par P. J. Stahl. — Диктат, превод; 5) Des lectures, Voltaire, диктат, превод; 6) „Mon fils, ne desespérez pas... du roi des Indes“, Voltaire, Zadig, диктат, превод; 7) Maison d' habitation, salle à manger; 8) La veille de Noël; 9) La ferme; 10) La cuisine (7—10 састав по слици); 11) La Renoncule, Béranger. Конверзација.†

Чачанска Гимназија

а) Српски језик: V разред: 1) О чему се говори у нар. умотворинама: песамама, причама, пословицама, питалицама, загонеткама и изрекама?; 2) Опис чачанске цркве (с нарочитом пажњом на калиграфију); 3) Описати најглавније обичаје при сеоској и варошкој славни; 4) Како се ваља монашати у учioniци, пошто наставник уће на предавање; 5) Испевати у десетерицу какву било песму, у којој се хвали пролеће; 6) Зашто се радујемо ускршњем распусту? — 7) Изложити све спољне и унутарње лепоте наше народне појезије.

VI разред: 1) Изложити о Доситеју: а) Је ли и уколико је имала утицаја на његов рад његова судбина у првим годинама живота, до доласка у Опово; б) Којим путем стече он науку и образованост уопште; в) Је ли његов живот имао утицаја на омладину тога доба; 2) О Вуку Ст. Караџићу: изложити укратко његову биографију; главни његов рад на српској књижи; 3) Описати живот Симе Милутиновића као приватног човека, а овлаш дотаћи се његових дела (означити значај његов у српској књижевности); 4) Да изложи сваки по своме мишљењу: шта је задатак ученицима од уласка наставника па до свршетка часа а, кад се предаје; б, кад се пропитује и в, кад се ради школски задатак); 5) Главна разлика у карактеру песама између Љубе Ненадовића и Ђуре Јакшића; 6) Зашто се радујемо ускршњем, а зашто великом распусту?; — 7) Изложити шаљиве разговоре: Код Љубе Ненадовића, Ђуре Јакшића, Његоша, Змаја, и С. Милутиновића.

в) Немачки језик: *V разред*: 1) Das Erdbeben von Lissabon — са српскога на немачки; 2) Миша Анастасијевић — превод са српског на немачки; 3) Теодосије Римски цар анегдота — са српског на немачки; 4) Arminius und Varus — превод с немачког на српски; 5) Der Winter in Petersburg — с немачког на српски.

VI разред: 1) Herkul, са српског на немачки; 2) Миша Анастасијевић — са српског на немачки; 3) Једна анегдота — са српског на немачки; 4) Die kluge Else — са немачког на српски; 5) Belisar — са немачког на српски; 6) Alexander in Afrika — превод са немачког на српски — диктандо.

Женска Гимназија у Београду

а) Српски језик: *V разред*: 1) Један моменат из ђачког живота; 2) Поређење епских Суботићевих песама: Сабља момче цвет девојче и Врдничка кула; 3) Преглед првога дела песме: Невеста Љутице Богдана, од Шапчанина; 4) Поређење врста именских облика данашњих са старословенским.

Домаћи задаци: слободан избор тема, махом из онога што се на часовима читало.

VI разред: 1) Преглед Дубравке; 2) Садржина Османа; 3) Утисак од једног гледаног позоришног комада.

Домаћи задаци: преглед прочитаних ствари и дате лектире.

VII разред: 1) Утисци са излета кроз Бердал до Кладова; 2) Бранков утицај на доба у коме је живео; 3) Утисци од ма којег гледаног позоришног комада; 4) Мој позив у животу.

(И школски и домаћи задаци у самосталној обради).

б) Немачки језик: *V разред*: 1) Превести басну, Der Löwe und der Hase, са српскога на немачки; 2) Körperliche Schönheit in Poesie und bildender Kunst, по Лесингу; 3) Das dürre Blatt, од Н. Ленау: (диктандо и превод); 4) Der unartige Knabe, од Андерсена (превод); 5) Die Grenadiere, од Хајнеа (карактеристика песме); 6) Der Gott Odin (по Л. Ранкеу и Фр. Кауфману).

Сваке недеље по један домаћи задатак: граматичка анализа прочитаног чланка.

Десет песама изучених на изузет (Гете, Хајне, Ленау, Сајдл, Ангелика, Херман, Ада Христен, Лилијенкрон).

VI разред: 1) Превод из приче „Gudrun“; 2) Песму „Der Ring des Polycrates“ по сећању препричати у прози; 3) Einfache Adverbialsätze in Satzgefüge zu verwandeln; Die Bestimmung der Art und Weise in einen Adverbialsatz der Art und Weise.

Домаћи задаци: граматика и синтактичка вежбања, препричавање.

VII разред: 1) Превод из Minna von Barnhelm од Лесинга, I чин, 1 појава; 2) Превод из Wilhelm Tell, од Шилера, разговор Телов са Гертрудом; 3) Слободно препричавање Tells Rettung из Вилхелма Тела од Шилера; 4) Слободно препричавање Гетеове песме Legende vom Hufeisen.

Домаћи задаци: граматика и синтактичка вежбања разна препричавања.

- в) Француски језик: *V разред*: 1) Диктат с преводом *Le roitelet*; 2) Из Ларусове граматике: мењање неправилних глагола II врсте; 3) Диктат с преводом: *La curiosité des Parisiens*, од Монтескија; 4) Препричавање: *Charlemagne et les écoliers*; 5) Диктат с преводом: *L'âne*.

Домаћи задаци: разна граматичка вежбања; разна препричавања, учење на изуст неколико песама и басана (Лафонтен, Жан Екар, Казимир Делавињ); један мали комад: *Mesdemoiseles Touchatous*.

VI разред: 1) У прози: *La laitière et le pot au lait*; 2) Издиктирани чланак: *L'automne* превести; 3) Препричати својим речима чланак: *L'Autriche*, прочитан на часу; 4) Слободан састав: описати божић и нову годину; 5) Диктат: *Les deux Almanachs* превести; 6) Диктат: *Les oiseaux des champs* превести; 7) Јелен и виноград, превести на француски.

За домаће задатке: граматичка вежбања и разна препричавања.

VII разред: 1) Превод: *fragment de l'esprit des lois Charles XII*, од Монтескија; 2) Композиција: *Les trouveurs — les chansons de gestes*. Препричавање: *La chanson de Roland*; 3) Превод: *fragment du génie du christianisme*, — *pelerinages* — од Шатобријака; 4) Диктат: *Le Panthéon de Rome* од *M-me de Staël*.

Домаћи задаци: граматичка и синтактична вежбања. Превод: *Une lettre* од Волтера. Препричавање Лафонтенове басне: *Les animaux malades et la peste*. Слободно причање: *De la vie de Jean Bart*, после читања у разреду.

XI

Фондови и задужбине по средњим школама

Прва Београдска Гимназија

Наставнички Савет Прве Београдске Гимназије бавио се питањем о оснивању *Фонда за потпомагање сиромашних ученика* прве београдске гимназије, па је тога ради прописао правила, и на основу тих правила Фонд је отпочео свој рад. — Овај фонд има готовину од 757·55 динара.

Трећа Београдска Гимназија

Панчићева Задужбина — На дан 11 Маја 1908 године било је стање ове Задужбине 4650·41 динара. У току целе школске године приновљено је свега 86·08 динара. Капитал за трошење износио је 964·23 динара, од чега је дато 100 динара као помоћ сиромашним ученицима. Од осталог неутрошеног новца 500 динара који је придан сталном капиталу, 50 динара дато је за подизање Скопљанске Гимназије и 100 динара употребљено је да се награде ученици који су се одликовали у лепим вештинама. Управу ове задужбине сачињавају: директор г. Ранко Петровић, и г. г. Јован Марјански, Атанасије Поповић, Славко Милић и Драгућин Марјановић професори, наставници III београдске гимназије. Управу бира Професорски Савет на годину дана.

Зајечарска Гимназија

Добротворни Фонд Зајечарске Гимназије — За школску 1907/8 годину било је примања на рачун непотрошног капитала 313·20, што с пређашњим капиталом износи 2732·76 дин. Примања потрошног капитала износила су 685·36 дин, од чега је утрошено 235·32 динара за набавку уџбеника сиромашним ученицима и 9·90 на трошкове око помена добротворима и утемељачима.

Крагујевачка Гимназија

1) *Бачки Фонд* — Овај фонд основали су наставници Крагујевачке Гимназије 21 фебруара 1879 године, са задатком: а) да потпомаже или, према могућности, да потпуно издржава сиромашне ученике ове гимназије, који имају воље и подобности за учење; б) да награђује ученике ове гимназије, који се одликују у вештинама: цртању, певању и свирању.

Капитал овога фонда на дан 1 јануара 1907 године износио је 22.802·12 динара, и то:

У току 1907 године примљено је свега 3253·23 динара, а утрошено је 1960·97 динара (на помагање сиромашних ученика 1587·42 дин., за музикалије и музичке инструменте 113·90 дин., и др.). На дан 1 Јануара 1908 године капитал овога фонда износио је 25.094·38 динара. Према 1907 години фонд се повећао са 1292·26 динара.

Напомена: † *Михаило Крстић*, бив. краг. трговац, завештао је овој гимназији 60.000 динара у злату, да се под његовим именом образује фонд за потпомагање сиромашних ученика ове гимназије. Овај фонд налази се код Управе Фондова и на дан 1 јануара 1908 год. износио је у злату 52.498·85 динара.

Овај ће фонд имати засебна правила и ступиће у живот, кад буде достигао суму од 60.000 динара.

† *Тома Ристивојевић*, бивши служитељ краг. гимназије, завештао је Бачком фонду половину свега, што преостане од његове готовине, пошто му се подигне пристојан споменик. Ово завештање до данас није остварено.

† *Јовица Парезановић*, бив. тежак из Брзана, завештао је Бачком фонду 60 динара. Ова сума још није предата фонду.

† *Милан Раденковић*, бив. трговац краг., завештао је Фонду 100 динара. Ова сума још није предата фонду.

† *Стеван Николић-Шагоровић*, бив. абација краг., завештао је Фонду 50 динара, која сума није још предата фонду.

2) *Фонд пок. Милоша Зечевића бив. проф. В. Школе у Београду* — Фонд пок. Милоша Зечевића износи (40.000) четрдесет хиљада динара готовине, која се налази на прилоду код Управе Фондова у Београду. Две петине ($\frac{2}{5}$) камате на капитал овога фонда употребљава се на благодејање ученицима ове гимназије, а три петине ($\frac{3}{5}$) на благодејање ученицима Универзитета у Београду.

У 1907 години примање по овом фонду износило је 1321·10 динара, од чега је утрошено 760·00 динара као стипендија благодејанцима. У 1908 год. пренесено је као готовина 521 динар.

Благодејанци овога фонда били су: Милан Луковић, уч. VII р., Владимир Драгојловић, уч. III р., Ненад Николић, уч. VI р. и Драгутин Драгојловић, учен. II раз.

3) *Фонд шок. Милована Гушића*, пешад. капетана, за помагање сиромашних ученика Крагујевачке Гимназије. Овај фонд износи 17409·73 динара готовине, која се налази на приплоду код Управе Фондава. Половина новаца припада Гимназији, а половина В. Женској Школи у Крагујевцу. У прошлој години имало је да се утроши 463·35 динара, а утрошено је на одело ученика 450 динара.

Нишка Гимназија

Добротворни фонд Нишке Гимназије — Овај фонд постоји четрнаест година и приходом својим помаже у току школске године сиромашне ученике. Ове године снабдевена су оделом и обућом 73 сиромашна ученика. — Ове године Фонд је добио 3 добротвора и 3 утемељача. Први су са 100 динара улога, а други са 60. Капитал износи 13.101 динара.

Пожаревачка Гимназија

Фонд за потпомагање сиромашних ученика — Овај су фонд основали наставници ове гимназије 15 новембра 1894 године, са задатком да даје помоћ сиромашним ученицима у прибору за писање и цртање, у уџбеницима, оделу и новцу, и то све на основу решења Професорског савета.

Чланови су фонда: завештачи, добротвори, утемељачи и почасни чланови. Фонду даје за живота или оставља посмртним завештајем: завештач 500 динара у новцу или у непокретном имању; добротвор 150, и утемељач 50 динара. Сви ови чланови могу дати своје улоге фонду и у току једне године.

Почасне чланове бира Професорски савет за услуге, које на ма који начин тренутно или стално чине Фонду.

Утрошено је на име помоћи сиромашним ученицима у уџбеницима 75, у оделу 965 и у лековима 111·42 динара. — Свега је издато (са трошковима за парастос и забаву) 1.325·97 динара.

Фонд износи на дан 1 Јануара 1908 године 11.075·26 динара.

Ужичка Гимназија

Бачки фонд Ужичке Гимназије — основан је 1883 године. Основали су га наставници ондашње Реалке. Од тог доба овај је фонд потпомагао многе сиромашне и добре ученике. Та помоћ износи 11.496 динара, и давата је у новцу, оделу и књигама. Почетком 1905 школске године промењена су стара фондовска правила, и, по одобрењу Министра Просвете, замењена новим, савременијим, која ће боље послужити циљу и напредовању фонда.

У току 1907 године утрошено је 827·85 динара. Готовина пренесена у 1908 годину износи 7331·58 динара.

Ваљевска Гимназија

Књижевни фонд пок. Радована Лазића трговца из Ваљева — Овај је фонд на крају 1907 године имао на прилоду 15.363·70 дин.

Старалац и извршилац тестаментa је Професорски савет Ваљевске Гимназије.

Из фонда се награђују књижевни радови корисни за народ, које оцењује проф. савет. Награда је до 300 дин., која се даје по оштампаном примерку рада. До сада су награђена из овога фонда ова два рада: „Живот и рад“ пок. Радована Лазића од проф. Милана П. Зарића, и „Почеци словенске историје“ од Ж. М. Романовића, професора.

Фонд за потпомагање сиромашних ученика Ваљевске Гимназије — Готовина овог фонда на крају 1907 године износила је 12.048·80 динара. Из половине чистог прихода са св. савске забаве, из чланских улога као потрош. капитала давала се помоћ сиромашним ученицима.

У 1907 години издато је на име помоћи 747 дин.

Крушевачка Гимназија

Фонд за потпомагање сиромашних ученика — Неколико племенитих људи, којима су лежали на срцу интереси омладине и просвете, заузеше се и основаше 1881 год. први „Бачки Фонд у Крушевцу“, са задатком: да се сиромашним ученицима гимназије и народних школа у Крушевцу материјално помогне у њиховом школовању. За 27 година свога кориснога рада фонд је постигао сјајан резултат. Више генерација даровитих а сиромашних ученика добили су школско образовање и изведени су на пут, благодарећи једино потпори овога фонда. Колико је ова установа била корисна и како је предусретнута од стране грађанства види се по томе, што се за ово време број добротвора и оснивача без мало удесеторостручио и што се капитал фонда знатно умножио.

Фонд има у готовом код Управе Фондова 12.000 динара; код новчаних завода 7.500 динара и у акцијама 2.100 динара. За ову школску годину утрошено је на одело мушке и женске деце 2.254 динара и на школарину за ученике гимназије 260 дин.

Шабачка Гимназија

Добротворни фонд шабачке гимназије — Основни капитал за 1907 год. био је 20.395·60 динара. У току 1907 год. ова је сума увећана сумом од 760 дин.

Главница фондовска на дан 1 Јануара 1908 год. износила је 21.143·60 динара.

Приход фонда за 1907 годину изнео је 1127·75 динара.

На помоћ сиромашним ученицима дато је 603·20 дин., сиромашним ученицима за екскурзију 200 дин.

Неготинска Гимназија

Бачки фонд установљен 1894 год. за потпомагање сиромашних ученика и већих бачких екскурзија. Основни капитал предвиђен је правилима у 6.000 динара.

На дан 1 Јануара 1908 год. била је готовина фондовска 5658·90 дин. *Новаци* је на чувању и под интересом код Управе Фондава, а мања сума код Крајинске Банке.

Фонд има до сада 29 чланова добротвора са улогом од по 100 динара.

Пиротска Гимназија

Фонд за потпомагање сиромашних ученика — Готовина овог фонда износи 1453·31 динар. Приход овог фонда употребиће се на помагање сиромашних ученика.

Чачанска Гимназија

Фонд за помагање сиромашних ученика — Приход овога фонда у 1907 години био је: 2102·80 динара, расход 1249·40 динара.

Капитал износи 22.048·30 динара.

Врањска Гимназија

Фонд за потпомагање сиромашних ђака — Главница 4.000 динара. Циљ му је да приходом помаже сиромашне ђаке књигама, оделом и осталим потребама.

Јагодинска Гимназија

Фонд за потпомагање сиромашних ученика и ученица јагодинских школа — Главница износи 8.544·73 динара.

Ово је заједнички фонд свих јагодинских школа.

Лесковачка Гимназија

У сврси да се добри и сиромашни ученици могу снабдевати разним школским и другим потребама, наставнички Савет Лесковачке Гимназије основао је 30 Јуна 1890 године „*Фонд сиротних ученика лесковачке ниже гимназије*“. Фондом управља Наставнички Савет.

Главница је овог фонда 3798·06 динара. Ове школске године фонд није оденуо ни једног ђака, пошто је већу суму новаца утрошио на набавку уџбеника, којима је оскудевала ђачка књижица.

Крагујевачка Виша Женска Школа

Фонд пок. Милована Гушића за потпомагање сиромашних ученица В. Ж. Школе и ученика крагујевачке гимназије. — Овај фонд има 17.409·73 динара готовине, која се налази на прилоду код Управе Фондава. Према правилима за руковање задужином пок. Милована Гушића, бив. пешад. капетана у Крагујевцу, половину годишњег интереса добија Краг. гимназија, а другу половину В. Женска Школа. Од овог интереса образован је при овој школи засебан фонд под именом: „*Фонд Милована Гушића, за потпомагање сиротних ученица крагујевачке В. Женске и Женске Учитељске Школе*“, који има и своја нарочита правила. Из овога фонда потпомажу се сиротне ученице врло доброг учења и примерног владања. Ученице добијају ову помоћ или

као сталну месечну помоћ или као повремену. — Ученице, које добијају сталну месечну помоћ, дужне су доцније вратити овај новац фонду без интереса.

Рачунска година почиње 1 маја.

У рачунској 1907—8 години примљено је: 903·50 дин., а издато сиромашним ученицама на име помоћи 335 динара.

Фонд за потпомагање сиромашних ученица В. Женске и Женске Учитељске Школе — Овај фонд су основали наставници-це В. Женске Школе 22 децембра 1896 године. Главница његова до 1 јуна ове године износи: 4774·90 и налази се на приплоду код Управе Фондава. Главница се увећава прилозима: добротвора по 150 дин., утемељача по 100 дин., и помагача по 50 динара.

Овај фонд дрпи своје приходе још и из прихода од приређених забава и концерата. Ове је школ. године добивено прихода и унето у фонд 795·20 динара, што с готовином од 448·05 из прошле године чини 1243·25 дин. Од ове суме утрошено је свега 271·50.

Шабачка Виша Женска Школа

Добротворни фонд Више Женске Школе — Основни капитал за 1908 год. је с каматом 1099·25 дин., која се сума налази на књижици у Шабачкој Штедеоници.

XII

Бачке Дружине

Прва Београдска Гимназија

Бачка дружина Нада — У овој дружини управу сачињавају сами ђаци. У овој школској години дружина је имала петнаест редовних састанка, два ванредна и један свечани. На редовним састанцима прочитано је и примљено: 26 оригиналних радова (стихова и прозе) и 8 превода (стихова и прозе). Свечани састанак био је о Св. Сави. Дружина има 1069 књига (не рачунајући часописе) и то српских 959 и 117 страних. Дружина је имала 152 члана.

Друга Београдска Гимназија

Бачка Задруга — Бачка задруга установљена је 14 јануара 1896 године. Према новим правилима, која је израдио Професорски Савет ове гимназије 22 Јануара 1903 године, задатак је Бачке Задруге: а) да помаже школским потребама, а по могућству и оделом, сиромашне ученике II Београдске Гимназије, којима би било немогуће школовати се и издржавати без такве помоћи; б) да помаже извођење ученика ове гимназије у екскурзије (ван Београда и његове најближе околине), које се приређују сваке године, а у којима учествују или поједини разреди или више разреда заједно.

Чланови Бачке Задруге могу бити редовни и добротвори. Редован члан Бачке Задруге је оно лице, које даје пола динара месечно или пет динара годишње. Добротвор Бачке Задруге постаје онај, који уложи једном за свагда 25 динара.

Бачком Задругом рукује Професорски Савет II Београдске Гимназије преко Управног Одбора. Он се стара о увећању прихода и о њиховој употреби.

На дан 31 Маја 1908 године новчани капитал ове Задруге био је овакав: Стални капитал: 2574. 25 дин. У току године приложено је 195. 30 динара; утрошено је 256. 60 динара за куповину одећа, обуће за 20 сиром. ђака.

Дружина „Вук Караџић“ — У почетку ове годне међана су дружинска правила, те је рад у дружини почео тек у месецу јануару. У управи су ученици старијих разреда.

У овој години одржана су четири ванредна и пет редовних састанака. На ванредним су састанцима претресана нова правила, а на редовним су читали радове и приказе ови ученици:

Драгомир Шишковић, Живко Јовановић, Живојин Симоновић, ученици VIII разр., Сава Поповић, ученик VII раз., Борислав Продановић, Душан Николић и Михаило Златановић ученици V разреда.

Осем ових радова било је готово увек и певања, свирања и декламовања.

Покушано је извођење идеје о заједничким састанцима Мислило се да сви ученици виших разреда београдских средњих школа могу заједнички радити, и остварујући ово, успело се донекле. Приређена су два таква састанка. На њима је певано, декламовано и естетички прочитана по која боља ствар из лепе књижевности.

Књижница дружинска има преко 1000 књига. Неколико је књига поклоном повезано, а поклоном је приновљено око 20 књига. Благајница дружинска располаже са 35 динара.

Трећа Београдска Гимназија

Бачка Дружина „Јавор“ — Смер дружине је да потпомаже интелектуалан, научан, књижевни и уметнички развитак својих чланова. Ту своју сврху дружина постиже на два начина: својим литерарно-књижевним и уметничким састанцима и својом књижницом.

На дружинским састанцима су ранијих година читани само књижевни производи дружинских чланова. Но, мало по мало, поједини чланови почели су увиђати да је тај посао — у већини случајева — узалудан губитак времена, те су све више од дружинске управе захтевали, да се на састанцима читају радови са несумњиво добром садржином, дакле, радови признатих писаца. Тако су се, почевши од ове године, на дружинским скуповима почели све више читати цели састави признатих српских и страних писаца (ови послећи у добром преводу), или поједини лепши одломци из њих. При читању састава појединих чланова дружине пазило се на то, да рад има колико толико литерарне вредности, како по садржини, тако и по облику.

Поред чисто књижевних састанака, уведени су и састанци са књижевно-уметничким програмом. Таки састанци су бивали свагда лепо посећивани и, поред ученика, скоро увек су и наставници присуствовали на њима.

Уверени у корисност словенске, а нарочито јужно-словенске заједнице, дружински су чланови хтели да приређују нарочите словенске и јужно-словенске састанке. Ове године им је пошло за руком приредити свега један такав — и то хрватски — састанак.

Поред тога, међу члановима се појавила мисао, да сви ученици од свога новца остављају понешто на страну, да би се из тога основала једна зајдничка каса, из које би се сиромашни ученици потпомагали. Како у овом заводу већ постоји једна установа за потпомагање сиромашних ученика (*Панчићева Задужбина*), дружински надзорник скрепуно је пажњу дружинске управе на то, да би се та ђачка уштеда могла давати на располагање Задужбини, која је и у току ове године сваком приликом потребите ученике материјално помагала, више пута и по молби другова потпомаганих ученика.

Затим је Управа установила и то, да неки од г. г. наставника одрже које предавање (по могућству са експериментима) на дружинским састанцима. У том смеру Управа је замолила г. д-р Јована Максимовића, те је једном, на књижевно-уметничком састанку, импровизовао једно предавање о руском писцу Гогољу, а другом приликом умолила је управа професора г. Драгишу Марјановића, те је на једном састанку држао предавање о кисеонику и водонику. Предавање је било праћено експериментима. Интересовање чланова за оба предавања било је врло живо. Ова дружина имала је у плану и извођење *састанака у пољу* (околина Београдска о празничним данима).

На састанцима је прочитано 29 оригиналних радова, у стиховима и 4 оригинална рада у прози; од превода био је свега 1 рад у стиховима и 12 у прози. На овај начин дружина је за своју архиву добила свега 46 радова. Радове су критиковали ђаци најстаријих разреда.

Приликом преноса костију *Буре Јакшића* на Ново Гробље, дружина је приредила један ваљан састанак, на коме се читали састави наших литерарних историка о Б. Јакшићу, затим уметнички читали и декламовали поједини одабрани производи песникови.

Исти такав састанак приређен је и у почасти преминулом књижевнику *М. Б. Глишићу*. Овога пута је, поред чланова, свечаности много допринео и ђачки оркестар „Српство“, који је на опште задовољство многобројне публике вештачки одсвирао увертуру за Боалдијеву оперу „Багдадски калиф“.

Напоследку је дружина „Јавор“ приредила у друштву са осталима Београдским ђачким дружинама у сали Савске Основне Школе концерт са играњем. Приход са овога концерта намењен је поновном оснивању ђачке књижнице у Скопљанској гимназији.

„Јавор“ је у току ове школске године имао 21 саставак рачунајући ту и редовне, и обичне, и концертне, и словенске.

Почетком године у књижници је било свега 783 дела. У току године приновљено је 183 дела. Прочитано је свега 895 дела (VIII разред 70, VII—115, VI—142, V—551 и IV—17).

Од српских писаца највише је читан Матавуља (32 пута), од страних писаца Л. Толстој (37 пута).

Готовина износи 4.868 динара.

Београдска Реалка

Ђачка Задруга Београдске Реалке — има исти циљ који и Ђачка Задруга Друге београдске гимназије. — Стални капитал ове задруге је 1211·40 динара. Из прихода ове Задруге дата је потпора једном ђаку у 25 динара, а остатак прихода од 408·80 динара унет је у

стални капитал. Задругом рукује Професорски Савет преко изабраног Управног Одбора, у коме су професори.

Дружина ђака Београдске Реалке — Дружина је основана ове школске године и држала је десет редовних састанака. На састанцима су прочитани ови радови: *Оригинални*: 18 песама, 4 приповетке, 4 расправе, 2 позоришна дела; *преводи*: 6 приповедака.

Постоји и ђачка књижница која броји 685 књига. У току године читано је 987 разних дела (стране књиге 91 пуг.). У току године набављено је 114 дела. Највише су читали ученици VI разреда. Благајница располаже са 16,10 динара.

Зајечарска Гимназија

Бачка Дружина *Напредак*: Дружини је председник професор, а осталу Управу сачињавају ђаци најстаријег разреда. Чланови су ове године имали на расположењу не само своју књижницу, већ и читаоницу, која је била стално посећивана. О Св. Сави дружина је држала свечани састанак, на коме су читани радови, конкурсом изабрани. 4 Маја дружина је држала и један концерт са играњем уз припомоћ гимназијског оркестра.

Дружина је имала преко године 11 редовних и 6 ванредних састанака. На овим састанцима прочитано је *оригиналних* песама 15; *преицаних*: 4; *преведених у прози*: 1; *оригиналних радова*, 5; *преведених*: 1. Књижница је подељена на научну и забавну. Научна има 109 листова и 555 књига, а забавна 655 дела.

Дружина располаже капиталом од 491,10 динара.

Крагујевачка Гимназија

Бачка дружина „Подмладак“ — Дружина је и ове године наставила рад у правцу ранијих година.

Директор је 6 Септембра сазвао све ученике виших разреда, прочитао им дружинска правила, и у исто време заказао први ванредни састанак за 9 Септембар. 9 Септембра, пошто је извршен упис чланова, директор је отворио састанак и приступило се избору дружинске управе.

Ове године је држано петнаест редовних и два ванредна састанка. Рад се кретао у овом обиму:

Оригиналних радова било је: песама 15, *прозних састава*: 3; *Преведених*: само прозних: 8.

Дебатовано је о просвети, о алкохолу и о костуру. Читано је: Зар баш тако мора бити од Толстаја и Живот и трудеж од Пере Готоровића.

У дружини је држао предавање Д-р. Спира Димитријевић, школски лекар: о полним заблудама код младежи и о венеричним болестима.

Члански улог био је 0,20 дин. месечно. Прихода је било 160,95 а расхода 151,50 динара. Готовина износи 1907,00 динара. Дружина се дописивала са осталим гимназијским дружинама.

Бачком књижницом користили су се ђаци и узели на читање 861 дело. Највише је читана *Отаџбина др. Вл. Борђевића* (25 пута).

Бачка удружења „Узданица и Шумадија“ — Иницијативом школске управе, уз помоћ г. д-р Милоша Ђ. Поповића, лекара и г. Борђа Стајића, наставника из Београда, часника Београдског Друштва Трс-

WWW.UNIBE.BG

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

звености, основане су 20 Јануара 1908 г. у овдашњој гимназији, уз претходно обавештење и сагласност ђачких родитеља, два нова кола Савеза Трезвене Мladeжи. Ученици нижих разреда образовали су коло бр. 3. „Узданицу“, а ученици виших разреда коло бр. 4 „Шумадију“. Циљ ових удружења је: да се народна омладина спасе од злих последица пијења алохолних пића, да се одрекне свих рђавих навика, као пушења, псовања, коцкања, које кваре душу и штете здрављу и на претку њеном: да развија дружељубље и да се стара о физичком васпитању омладине.

Број чланова „Узданице“ износио је, у почетку, 55 оснивача и 80 нових чланова, свега 135 чланова. „Шумадија“ је имала 20 оснивача, и 17 редовних чланова, свега 37 чланова. У току године Узданица је држала шест, а Шумадија пет састанака, на којима су држана предавања о сузбијању употребе алохолних пића, читани списи анти-алохолног покрета, нарочито издање Београд. Друштва Трезвености, водио разговор о изложеним мислима. Између осталог, г. П. Илић, професор, читао је и објашњавао немачки чланак професора д-р М. Косовица О штетном утицају алохолних пића на децу: другом приликом читао је и објашњавао, из листа La Revue, одговоре чувених француских књижевника и уметника на питање д-р Револа: Да ли пију алохолна пића и да ли их сматрају као потребне подстицаје за књижевни и уметнички рад? На овим састанцима читане су и песме анти-алохолног садржаја, као: Михаила Живанчевића, ученика II р. „Савети“, Радована Бошковића, уч II р. „Узданица“, И. Митровића „Станите мало!“ (из „Новог Нараштаја“). Састанци су држани суботом по подне; њима је присуствовао од стране наставника, г. П. М. Илић, професор. Према решењу дружинске, члански улог је износио пет пара месечно; за тај новац набављене су књиге за друштвену књижицу, која садржи 30 списа и књижица на српскоме, немачком и француском језику. Чланови ових удружења носе, по могућству, друштвену значку, са словима С. Т. М. на беломе пољу. За сиромашне чланове набављене су значке из друштвене благајнице. Претекли новац друштвени у 9-92 динара дат је у оvd. Потрошачку Задругу на чување и приплод. Друштвени састанци завршени су за ову шк. годину, због школских послова, крајем априла. Ова удружења, која су стајала под надзором школске управе, одржавала су везу са сличним друштвима „Вером“ и „Надом“ у Београду.

Нишка Гимназија

Бачка Дружина „Његош“ — У овој школској години дружина је имала 11 редовних и шест ванредних састанака. Дружинска су правила знатно измењена, и тиме се ишло на унапређење дружине.

По новим правилима установљен је надзорни одбор и опредељен му круг рада. Измене су обухватиле и број чланова, а исто тако и ко може бити дружински члан. По тим изменама сад не мора сваки ученик виших разреда да буде члан него ко *хоће*.

Место годишњег улога од 4 дин., одређен је месечни од 0-30 дин. Редовних је чланова било 80, а ванредних 1. Помагача ниједног, а додотвора 2.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Радова је било: оригиналних 55, од којих је примљено 25, а 30 одбивено; превода 3 и народних умотворина 3, од којих су сви 6 одбивени.

Реферата књ. одбора било је 24.

Ове године књ. одбор у споразуму са управним расписао је сте-чај за Св. Савски темат. Предмет за обраду био је: „Друштво и његово уређење“. Награда је било четири и то: I награда 20 динара, II 10, III и IV похвалница. Темати су примани закључно до 1 Јануара 1908, а било их је пет. Награђена су два: „Друштво и његово уређење“ рад Мих. Петровића уч. VIII р. и „Средња школа и васпитање у њој“ рад Нице Петровића, уч. VIII р.

Ове године навршено је двадесет година од постанка дружине и тога ради је на дан 6 Априла учињена прослава. — Пре подне је у гимназијској згради био свечан дружински састанак, а после подне посело у „Европи“. Приход са посела намењен је штампању *Споменнице*.

Приход је био 139,10 динара, а расход 62,25.

Пожаревачка Гимназија

Ученичка дружина „Развитак“ — Управу дружинску састављали су ове године: ђаци виших разреда Пожаревачке Гимназије. Сем управе дружина је имала свој контролни и књижевни одбор.

Чланови дружински били су редовни и ванредни; први су били ученици виших разреда. Састанака дружинских било је 12, од ових било је 9 редовних, а 3 ванредна. На састанцима су претресани радови дружинских чланова, који су обрађивали оригинале, преводе и критике. Пошто стање дружинско није било редовно преко целе године, радови њених чланова бројно су мањи од радова из прошлих година. Дружина је у току године приредила и један концерт, чији је приход употребљен за дружинску књижницу.

Дружинска благајница располаже са сто петнаест динара и десет пара (115-10).

Ужичка Гимназија

Бачка Дружина „Напредак“. — У току ове године дружина је имала 50 редовних и 28 нередовних чланова.

Приход за ову годину био је 65,40 дин.

У дружинској благајници налази се 82-75 дин.

Дружина је држала 1 ванредни и 9 редовних састанака, на којима су под надзором одређеног наставника, читани радови дружинских чланова.

У овој години из дружинске благајнице приновљена су за дружинску књижницу два дела, а поклоном 47 дела, те сад има у књижници свега 680 дела.

На читање је узето у току године 1391 дело.

Од радова било је оригиналних 3, превода 7.

Сви су радови критички пропраћени, а затим је Књижевни Одбор о њима дао свој коначни суд.

Ваљевска Гимназија

Бачка Дружина „Чика Љуба“ — Дружина „Чика Љуба“, која је по сталним статутима основана у прошлој школској години, имала је

ове године две ванредне седнице и четири редовна састанка, на којима су читани и критиковани радови чланова дружине.

Радова је било 8, од којих су оригинални: 5 песама, и 2 прозна састава; у преводу 1 прозни састав. Циљ је ове дружине интелектуално образовање ученика. Чланови су редовни (V, VI и VII разред) и помажући (I II III IV).

Књижница има 444 дела у 530 свезака.

Крушевачка Гимназија

Бачка дружина „Напредак“ — Године 1884 основана је у Крушевачкој гимназији бачка дружина „Напредак“, ради умно-моралног усавршавања и материјалног потпомагања њених чланова.

Дружина је састављена из редовних и помажућих чланова: први плаћају 0-30 дин. месечно уплате, а други 0-20 дин. Редовни су чланови ученици V, VI и VII раз., а помажући ученици I—IV раз. Чланова редовних било је 65, а помажућих 35. Рад је почео 14 Септембра и трајао до 1 Маја. У овој години држано је 20 састанака, 12 редовних и 8 ванредних.

На састанцима су читани и оцењивани радови оригинални (у стиху и прози), и преводи, а и расправљане су поједине теме усмено или писмено.

Друштвена књижница има свега 1800 књига и часописа на српском и страним језицима. Прочитано је свега 800 на српском језику и 60 на страним. Од српских писаца највише је читан Бура Јакшић, а од страних Толстој.

Управа дружинска састоји се из три одбора: управног, књижевног и контролног. У свима овим одборима су баци.

Шабачка Гимназија

Бачка дружина „Поука“. У току ове школске године дружина је имала редовних чланова ученика VII, VI, и V раз. 38, а помагача (ученика IV, III, II и I, раз.) 91, свега 129.

Целокупна дружинска готовина заједно са овогодишњим приходом у суми од 265-40 дин., утрошена је на уређење дружинске књижнице и корицење дружинских књига.

У току ове школске године чланови су прочитали до 600 дела из српске и страних литература. Та дела су разне садржине и махом забавне, а мање научне.

Дружина је у току ове године држала шест редовних састанака у присуству својег председника. На овим састанцима читани су ученички радови оригинали, преводи и оцене на све радове.

Према правилима управа дружинска у почетку школ. год. расписала је за награђивање тему „Наша надања у омладину“. Тему су радила три члана. Од та три темата награђен је другом наградом темат Милана Атанасјевића, учен. VI раз., трећом наградом темат Станислава Тадића, учен. VII разреда. Трећи је темат, као рђаво награђен, одбијен.

Поред овога дружинска је управа прописала нова правила за дружинску књижницу и читаоницу. Та правила одобрио је и директор гимназије.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

www.unijg.rs

Врањска Гимназија

Бачка дружина „*Защита*“. — Управу сачињавају ђаци под председништвом г. Светозара Павића, професора. — У 1907/8 школској години дружина је имала 10 састанака (9 редовних и 1 ванредни). Сама управа имала је три седнице. На друштвеним састанцима прочитана су 33 рада, од којих су одбачена 2. Оригиналa: *Песма* је било 7; приповедака 7; *превода* је било 7; оцена је било 10. Било је неколико декламација, а сем тога читане су и песме у прози од И. Тургењева, А. Пушкина и И. Козмова,

Чланова је било редовних 45, ванредних 73.

Утрошено је на потребе (листовете, књиге и др.) 77 динара. Готовина износи 199·95 динара.

Књижница броји 1320 књига. Приновљено је 22 књиге.

Јагодинска Гимназија

Бачка дружина „*Омладинац*“. — Њеним радом у овој школској години руководио је г. Јован Ивковић, професор, који је у седници Професорског Савета од 24 Августа изабран за председника дружине.

У току године било је 9 редовних и 1 ванредни дружински састанак. На њима су читани и оцењивани радови појединих ученика, и измењена дружинска правила, која је одобрио Професорски Савет у својој седници од 15 Фебруара.

Стање дружинске благајнице је: приход 246·60, а расход 145·10 д.

У књижници има 453 комада књига. Ове је године приновљено 159 комада разних књига у вредности 193·60 дин. Књижницом се служило 125 ученика.

Неготинска Гимназија

При овој гимназији постоји од 1903 год. дружина „*Јакшић*“ као ђачка установа, којој је задатак да међу ученицима гаји дружељубље и да код њих развија способности за самосталан рад на српској књижевности. То се постиже држањем дружинских састанака, на којима ученици приказују и оцењују своје почетничке радове, оригиналне и преведене из стране литературе. Овим састанцима увек присуствује наставник срп. језика и књижевности, одржавајући ред и дајући потребна упутства.

Као ђачка установа постоји у гимназији и библиотека дружине „*Јакшић*“, која је обогаћена свима бољим делима из наше и стране књижевности, а прима и све наше боље уређене књижевне листове.

Књижница има 542 броја заведена у инвентару.

Чачанска Гимназија

Постоји дружина „*Рајих*“, која ове године није обновљена, те није ни било ђачких састанака, нити каквога рада у њој.

Бачка књижница има 758 дела.

Шабачка Виша Женска Школа

Ученичка дружина „*Искра*“. — У овој школској години дружина је имала прихода од улога редовних и помажућих чланова 34·80 дин.

Расход у куповини разних књига био је 19·00 дин. Од прошле године остало је 25·30 дин. Према томе има 41·10 динара — 21 Маја т. г. управа дружине Искре приредила је концерат у корист своје књижнице и на истом имала чиста прихода 220 динара. Решено је да се сав новац употреби на куповицу нових књига и повезивање старих у књижници, као што и гласи у правилима дружинским. У каси дружинској налази се сада 261·10 динара.

Чланови су у овој школској години прочитали 236 књига из књижнице дружинске, садржине забавне и поучне. У току године одржана су 3 ванредна и 13 редовних састанака под председништвом г-ђе Стане С. Нешићеве, класне учитељице.

Рад на дружинским састанцима био је исти као и раније две године: читани су оригинали, већином у прози, преводено је с немачког и француског језика, и читане су одабране ствари наших признатих књижевника, било је и декламовања и препричавања. — Писмени радови су давани на оцену, а после тога су прелазили у дружинску архиву.

XIII

Ђачке екскурзије

Прва Београдска Гимназија

Почетком школске године 25 ученика виших разреда са шест наставника извели су тродневну екскурзију лађом до Кладова и натраг.

Осим ове веће екскурзије, било је у течају ове школске године и неколико омањих. Тако је:

7 септембра по подне ишао у екскурзију *V* и *VI* разред, 1. одељење, са својим наставницима г. Петром Јанковићем, професором, и г. Милутином Крњајићем, учитељем, до Топчидера.

25 априла ишао је *VI* разред, 2. одељење, са својим разредним старешином професором г. Миланом Гролом у екскурзију до Ресника и Авале.

29 априла и 6 маја ишао је у екскурзију *VII* разред, 1. одељење, са својим наставником г. Миланом Дукићем, професором, до Кнежевца и Кијева.

31 априла ишао је у екскурзију *V* разред, 2. одељење, са својим наставником г. Милутином Крњајићем, учитељем гимнастике, до Топчидера и натраг; ишло се у маршу, а после одмора ученици су радили шведску гимнастику, па се онда опет у маршу вратили.

2 и 3 маја ишао је у екскурзију до Топчидера и натраг г. Милутин Крњајић, учитељ гимнастике, с групом од 30 ученика из разних разреда.

Друга Београдска Гимназија

а) По околини Београда

I разред 1. одељење — 23 априла цео дан, Ђурђевски уранак, преко Малог и Великог Мокрог Дуга, Кумодража, Торлака и Раковице у Кијево. Ученике је водио разредни старешина г. Јован Миодраговић, професор.

I разред 2. одељење — 8 априла, после подне, географска екскурзија на Топчидерско Брдо. Ученике је водио г. Милош Зечевић, суплент. — 22 априла, после подне, ботаничка екскурзија у Топчидер. Ученике је водио г. Павле Павловић, професор.

I разред 3. одељење — 13 марта, по подне, географска екскурзија у Топчидер. — 22 марта, после подне, географска и научна екскурзија преко Бањице и Јајинаца у Топчидер. — 8 априла, по подне, географска екскурзија на Топчидерско Брдо. — 23 априла, цео дан, Бурђевски уранак, на Авалу. Од Београда на Авалу и са Авале до Ресника пешице. Од Ресника возом у Београд. — Ученике је у свима овим екскурзијама водио г. Милош Зечевић, суплент.

II разред 1. одељење — 16 марта, после подне, забавна екскурзија у Топчидер. Ученике је водио г. Радојко Деметровић, професор. — 8 априла, ботаничка екскурзија у Топчидер. Ученике је водио г. Павле Павловић, професор. — 1 маја, цео дан, поучна и забавна екскурзија на Авалу. Повратак пешице до Кијева и одатле возом до Београда. Ученике је водио разредни старешина г. Др. Чед. Марјановић, професор.

II разред 2. одељење — 7 априла, после подне, ботаничка екскурзија у Топчидер. Ученике је водио г. Павле Павловић, професор.

II разред 3. одељење — 9 априла, после подне, ботаничка екскурзија у Топчидер. Ученике је водио г. Павле Павловић, професор. — 23 априла, цео дан, Бурђевски уранак на Авалу. Од Београда возом до Ресника, одатле пешице на Авалу. Повратак на исти начин. Ученике је водио разредни старешина г. Живко Стевановић, професор.

II разред 4. одељење — 7 априла, по подне, ботаничка екскурзија у Топчидер и околину. Ученике је водио г. Никола Ранојевић, професор.

III разред 1. одељење — 23 марта, после подне, географска екскурзија у Раковицу и околину. Ученике је водио г. Риста Николић, професор.

III разред 2. одељење — 23 марта, после подне, гимнастички излет до Умке. Ученике је водио г. Стеван Шијачки, учитељ.

III разред 3. одељење — 19 фебруара, по подне, поучна и забавна екскурзија до Топчидера. — 23 априла, пре подне, Бурђевски уранак, у Кошутњак. У овим екскурзијама ученике је водио разредни старешина г. Радојко Деметровић, професор.

IV разред 1. одељење — 15 марта, после подне, географска екскурзија на Торлак. Ученике је водио г. Риста Николић, професор. — 23 априла, пре подне, Бурђевски уранак, у Топчидер. Ученике је водио г. Драгутин Костић, професор. — 1 маја, цео дан, поучна и забавна екскурзија на Авалу. Од Београда возом до Ресника, одатле пешице на Авалу и са Авале до Кијева, а одатле натраг возом. Ученике је водио г. Др. Милан Шевић, професор.

IV разред 2. одељење — 22 фебруара, после подне, географска екскурзија на Торлак. — 2 маја, после подне, географска екскурзија у Миријево. У овим екскурзијама ученике је водио г. Риста Николић, професор.

IV разред 3. одељење — 13 јануара, цео дан, излет на Авалу. Од Ресника преко Пиносаве пешице на Авалу. Повратак на исти начин. Ученике је водио разредни старешина, г. Мирко Поповић, професор. Циљ екскурзије: Природа у зиму. — 25 фебруара, после подне, на Мали Калимегдан ради шетње и игре, са разредним старешином. — 22 марта, по подне, географска екскурзија на Ашиково брдо. Ученике је водио г. Риста Николић, професор.

V разред — 30 октобра, цео дан, ботаничка екскурзија на Авалу. Од Београда возом до Ресника, одатле преко Пиносаве пешице на Авалу. Повратак на исти начин. — 21 фебруара, после подне, ботаничка екскурзија у Топчидер и околину. — 3 априла, после подне, ботаничка екскурзија у Топчидер и околину. — 27 априла, цео дан, ботаничка екскурзија у Ресник и Кијеву. — 10 маја, после подне, ботаничка екскурзија у Топчидер и околину. — У свима овим екскурзијама ученике је водио г. Никола Ранојевић, професор.

VI разред — 8 марта, после подне, географска екскурзија на Торлак. Ученике је водио г. Риста Николић, професор. — 17 марта, 7 априла и 5 маја, по подне, забавна екскурзија у Топчидер са г. Владиславом Вулићевићем, професором.

VII разред — 7 маја, после подне, геолошка екскурзија у Топчидер и Ресник до Црвеног Брега. Ученике је водио г. Алекса Станојевић, професор.

Екскурзија *V разреда* на дан 21 маја 1908 год. у Аранђеловац са наставником г. Јер. Живановићем.

Првобитни план ове екскурзије био је, да се оде у Карловце и да се разгледа њихова околина (Стражидово, Крушедол и т. д.). Учињене су већ биле и све приправе (одобрење из министарства просвете, пасош и т. д.) и ученицима наређено, да 21 у 7 часова буду на железничкој станици. Али је, у очи самога поласка, разредни старешина телеграфски извештен да се ова екскурзија не може одржати, и тога ради ишло се у Аранђеловац

Трећа Београдска Гимназија

Г. Др. Данило Катић, професор, излазио је са ученицима *V разреда* 28 априла и 5 маја у околину Топчидера; са ученицима *II разреда* 25 априла и 2 маја такође у околину Топчидера.

Г. Г. Драг. Д. Марјановић, и Рад. Васовић, професори: са ученицима *I³ разреда* 10 децембра 1907 године излазили су на Топчидерско Брдо и објашњавали су ученицима физичку географију.

Са истим разредом био је г. Марјановић 31 марта ове године до села Кумодража; 13 марта ове године водио је ученике *II разреда* у Таш-Мајдан, а 26 априла у Топчидер и 5 маја на Чубуру.

29 априла извео је г. Марјановић ученике *VII разреда* ове школе у геолошку екскурзију. Она је трајала цело после подне тога дана и објашњено им је како је постао терен на коме лежи Београд. Обишли су мајдане у Топчидеру, и ту им је објашњена стратиграфија уз помоћ нађених фосила.

WWW.UNI-N.S

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Београдска Реалка

а) По околини Београда

VI разред: Имао је неколико технолошких екскурзија с наставником Хемије и Хемијске Технологије г. Чедомиљем Петровићем.

Екскурзијама за Хемијску Технологију био је задатак: да утврде и јаснијима учине предавања која су по томе предмету држана на школским часовима. Тога ради походио је наставник са ученицима већину инсталација које хемијски прерађују сировине, а којих је велика већина у Београду, и то овим редом:

2 марта у *Фабрику шећера*. — *Г. Едуард Гогела*, друштвени хемичар, исцрино је објаснио ученицима фабрикацију шећера.

11 марта у фабрику *туткала, коштаног угља* (сподијума) и *вештачког ђубрета*. Обавештавања је давао *г. Мунк*.

8 априла у *керамичку фабрику „Друштва за подизање домаће индустрије“*. Обавештавања су давали *г. Ф. Неквасил* и *г. Јеврем Миљковић*.

26 априла у фабрику *железица*, где је обавештења давао управник фабрике *г. Мајсторовић*, хемичар.

29 априла у фабрику *кожа г. Барловца* на Чукарици, где су ученици лепо примљени и где су добили исцрипа објашњења о раду. Задовољни поуком коју су стекли приликом разматрања у овим фабрикама, задивљени необичном чистотом и радом која у њима влада — ученици су били очарани љубазношћу господе која су им давала потребна објашњавања, на чему им и управа школска захваљује.

Г. Тјешмир Старчевић, професор, водио је ученике у Народни Музеј, где им је *г. Милоје Васић* у дужем предавању изнео задаћу и улогу једног музеја, а нарочито Српског Народног Музеја, а затим је у хронолошком реду, тумачећи уједно и изложене предмете, прешао цело развиће човечје културе, ограничавајући се на српске земље. Господин се нарочито дуже задржао на палеолитском добу, показујући остатке од посуђа преисторијског човека, и поступно стварање орнаментике.

Ученици су изишли из Музеја после 2 часа разгледања, очарани оним што су видели и предусретљивошћу *г. Васића*.

V разред: 25 фебруара 1908 г. после подне. — Кроз Калимегдан, горњу и доњу тврђаву београдску до Јалије а отуда кроз општински расадник натраг. — Показато разно дрвеће и шибље у притајаном животу, — посматрани пупољци и разни плодови. Разликоване разне врсте четинара; проматрани окреци, лишаји, разне маховине и др.

13 марта 1908 године после подне. — Кроз Топчидер на Дедиње до Пандурске чесме а отуда натраг. — Показато разно дрвеће и шибље како листа и цвета; разликовано дрвеће по кори. Анализане и разликоване пролетње биљке (јагорчевина, никсица, пресличица или вретенак, кукурек и др.).

7 априла 1908 године после подне. — Преко Врачара и кроз топчидерске винограде на Дедиње, а одатле до Пандурске чесме па кроз Топчидер натраг. — Показате и анализане поједине биљке, које су нађене у цвету и у плоду. У овим екскурзијама био је професор, *г. Живојин Јуришић*.

II разред: 11 марта 1908 године после подне. — Кроз Калимегдан, горњу и доњу тврђаву београдску, преко малог Калимегдана натраг. —

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Доказато разнo дрвeће и шибљe а особито четинари, разликовано рано и савремено иветање и плодови од разних цветоноша; проматрани окречи, лишаји, маховине, папрати (слезиница).

8 априла 1908 године после подне. — Преко Врачара на уз Мокролушки поток до изнад Душановца, а отуда преко Чубурског потока кроз Савинац патраг — Показате и анализане биљке нађене у цвету: трн, преслицница, мишјакиња, врба, вrabсеме, сломенак, дичак, красуљак и др.

13 маја по подне. — Преко Старог Гробља и Тркалишта у Славујев поток а отуда патраг. Показате и анализане разне цветоноше. У овим екскурзијама био је професор, г. Живојин Јуришић.

30 маја правили су излет у Кошутњак сви наставници и ученици реалке, где су провели цео дан у витешким играма, игри и песми. Скуп је био код фабрике дувана у 6 часова пре подне, одакле су пешице, преко Топчидерског брда, стигли на одређено место.

Осим тога су и поједине разредне старешине чинили омање излете у околину Београда, а нарочито г. г. Јеленко Михаиловић и Милутин Драгутиновић, професори.

б) По Србији

Геолошко-техничка екскурзија од Ниша до Св. Петке — 24 октобра 1907 године. Ученици *VIII* разреда с професорима г. г. Јосифом Ковачевићем и Јеленком Михаиловићем приредили су екскурзију до Св. Петке. На овој екскурзији нарочиту је пажњу према ђацима показао г. В. Вадер, енжењер.

Зајечарска Гимназија

Борђе И. Ничић, професор, био је с ученицима *V* разреда 3 септембра, по подне у околини Зајечара, и том приликом објаснио ученицима на живим биљкама карактерне особине извесних племена биљака.

Михаило Марковић, професор, био је с ученицима *VI* разреда 3 септембра по подне до развалина града Костоца, а 5 по подне у околини Звездана ради тражења старина.

Борђе И. Ничић, професор, био је 11 септембра по подне с ученицима *I* разреда на Белом Брегу ради упознавања ученика с биљкама.

Милан Грујић, суплент, био је с ученицима *I* разреда 12 септембра по подне у околини Зајечара, ради показивања ученицима геогрaфских објеката.

Михаило Марковић, професор, био је 13 септембра с ученицима *VI* разреда у околини Звездана, и том приликом разгледали су ученици стару цркву, тунел и развалине Гамзиграда.

Александар Стојићевић, професор, ишао је с ученицима *III* разреда 1 октобра по подне до Костоца, а Милан Недељковић, професор, с ученицима *IV* разреда до „Хајдучке чесме“ ради пешачења и играња.

Милан Гајић, професор, био је с ученицима *V* разреда 8 октобра по подне у околини Зајечара ради пешачења.

Марта 26, од 3—4 часа по подне, били су ученици *IV* разреда с предметним наставником Хемије у „Акционарској пивари“ ради упознавања ученика с врењем пива.

Милан Грујић, професор, учинио је излет с ученицима *II* разреда 16 априла Зајечар — Вршка Чука — бугарска граница — Зајечар.

Априла 23 изишли су сви разреди са својим разредним старешинама у околину Зајечара.

Маја 7 екскурзирани су у разним правцима сви разреди са својим разредним старешинама у околини Зајечара.

Екскурзирани су од 19 до 25 маја Др. Душан Пантелић, професор, и Милош Р. Милошевић, сулент, с ученицима *VII* разреда у циљу историско-географском: 19 маја пут Зајечар — Радујевац (железницом) и Дунавом до Кладова; 20 маја Дунавом од Кладова до Д. Милановца и даље до Мајдан-Пека; 21 маја од Мајдан-Пека преко Благојева Камена до Нереснице; 22 маја од Нереснице преко Кучева. Потајнице, Кучајне до ман. Витовнице; 23 маја од Витовнице кроз Горњачку клисуру и ман. Горњак до Жагубице; 24 маја од Жагубице преко Црног Врха до Брестовачке бање; 25 маја од Брестовачке бање, Злот, Сумраковац, Гамзиград, Зајечар.

Милан Грујић, професор, и Светолик Михајловић, сулент, екскурзирани су од 20—24 маја с ученицима *V* разреда у циљу историјско-географском; 20 маја Зајечар — Књажевац; 21 маја Књажевац — Соко Бања; 22 маја Соко Бања — Врмца; 23 маја Врмца — пењање на Ртањ и силазак у Мирово — Бољевац; 24 маја Бољевац — Зајечар.

Крагујевачка Гимназија

13 децембра 1907 године *I* разред 2. одељење имао је географску екскурзију до Сабаначке клисуре. Екскурзију је извршио директор (пола дана).

21 фебруара 1908 године оба одељења *IV* разреда походила су с наставником хемије г. Пантом Милаповићем, професором, војно-техничке заводе и посматрали ливење (пола дана).

15 марта сва три одељења *II* разреда правила су излет до општинске шуме. Учествовали су: г. г. Петар Илић, Матија Станојловић и Милан Карић, професори, разредне старешине (пола дана).

17 марта оба одељења *IV* разреда ишао је до Мајинића и Петровца. Учествовали: г. г. Мих. Илић и Петар Стокић, професори, и Живан Маџаревић, учитељ гимнастике (пола дана).

18 марта *I* разред 1. одељење изашао је до Илијине воде са разредним старешином г. Јов. Николићем, професором (пола дана).

24 марта *IV* разред 2. одељење изашао је до Грошнице. Ученике је водио г. Живан Маџаревић, учитељ гимнастике (пола дана).

31 марта *V* разред ишао је у Грошницу. Ученике је водио г. Живан Маџаревић, учитељ, гимнастике (пола дана).

4 априла *V*, *VI*, *VII* и *VIII* разред ишли су у Грошницу. Ученике су водили г. г. Свет. Стојадиновић, Теод. Бошковић и Жив. Томић, професори, разредне старешине, наставник ботанике Мил. Ј. Димитријевић, професор, Жив. Видановић, професор и Живан Маџаревић, учитељ, гимнастике (пола дана).

4 априла ишли су у екскурзију 1. и 2. одељење *I* разреда у правцу: Дивостинска шума — Становљанско поље. Ученици су се том приликом вежбали у премеравању аром и хектаром. Екскурзију су вршили: г. г. Мих. Илић и Јов. Николић, професори и разредне старешине, и Рад. Казимировић, сулент (поладана).

23 априла сви ученици са наставницима правили су Ђурђеовски уранак код Дивостинске цркве. Ученички оркестар и ученички хор занимали су излетнике целога дана.

10 маја сви ученици са наставницима правили су на цео дан излет у Дивостин и Драчу.

Нишка Гимназија

15 и 16 септембра г. г. Тодор Коблишка, Владимир Војиновић, професори, приредили су са ученицима *VI разреда* излет до Крушевца.

9 октобра био је излет возом до Свете Петке заједно са *VII и VIII разредом*. Са ђацима било је 10 наставника.

26 априла извршио је г. Мирко Пејић, разредни старешина *V разреда*, екскурзију са ученицима свога разреда до Нишке Бање. Уз пут је ученицима показивано и објашњавано све што је важније било, као: на засађен друм као заслугу Митад-наше, те и о другим делима овога заслужнога наше; на радове наших печалбара у једној цигљани; и напослетку у самој Бањи о триангулационом премеравању наших официра, где је пешадијски капетан г. П. Маџаревић држао ученицима право предавање о *оријентисању и триангмерењу*. Ученици су се целога дана лепо проводили, купали се у бањи и изводили гимнастичке игре пред г. г. официрима и другим гостима, које су на опште задовољство испале. Најзад је један ученик својим ручним апаратом извршио сликање и ученика и гостију, па су се сви и г. Пејић и ученици пешке, како су и дошли, кренули натраг и стигли у Ниш у 6 и по часова по подне.

1 маја извршио је г. Мирко Пејић, професор, са ученицима *V разреда* возом излет до Свете Петке где су ученици прегледали радове на електричном предузећу, а нарочито готову — монтирану централу, где је надзорни инжињер објаснио ученицима састав и снагу појединих мотора.

7 маја — ученици *II₁* и *II₂* разреда са г. Владимиром Војиновићем, професором наставником јестаственице, били су у ботаничкој екскурзији. Из Ниша су се поцели на Горицу, па су одатле сашли у слив Јужне Мораве и лесковачким друмом вратили су се у Ниш.

9 маја извршили су г. г. Милутин Татић, Тодор Коблишка и Владимир Војиновић професори са ученицима *I₁* и *III₂* разреда екскурзију до Лесковца. У Лесковцу су прегледали варош и знатније установе, као лепу гимназијску зграду, фабрику штофа и гајтана, фабрику кудеље; оба разреда дочекао је директор лесковачке гимназије г. Јеротије Топаловић са наставницима веома љубазно.

11 маја водио је г. Дим. Марчић, професор и разредни старешина *IV разреда* ученике у св. Петку. Тамо су ученици разгледали Манастир, брану на Нишави, канал и централу за електрично осветљење у Нишу.

11 и 12 маја г. Владимир Војиновић, наставник географије, а у друштву г. г. наставника Милутина Кутлешића и Миодрага Ибровца, приредио је са ученицима *VI разреда* излет до Ристовца.

29 маја ученици *II₁*, *II₂*, *III₃* разреда правили су излет са професорима г. Влад. Војиновићем и г. Милутином Ђорђевићем, у Алексинац. Кад су ученици стигли у Алексинац прво су се поцели на Рујевицу.

где су видели споменик подигнут руским добровољцима и разгледали најичеве из рата српско-турског. Одатле су видели историјски Шуматовац и Адровац и показане су им планине, које се виде. Остатак времена до ручка ученици су употребили на разгледање вароши. После подне ученици су ишли у оближњи мајдан каменог угља. Истог дана у вече вратили су се у Ниш.

Пожаревачка Гимназија

23 априла сви ученици ове гимназије са директором и наставницима учинили су излет у Љубичево и тамо провели пола дана.

Сви ученици ове гимназије са директором и наставницима учинили су једнодневни излет до манастира Рукумије 3 маја.

9 маја ишао је г. Љуб. Јовановић, професор, са ученицима *V* разреда у екскурзију *географско ботаничку*. Правац екскурзије био је овај: Пожаревац—Трњане—Набрђе—Братинац—Пожаревац.

У овој екскурзији ученици су имали прилике да се упознаду са богатим бројем ливадских и акватичних биљака, као и са разним хидрографским и низијским објектима из географије.

Екскурзија је трајала цео дан.

Ужичка Гимназија

а) По Ужичкој околини:

Г. Михајло Р. Живковић, професор, наставник зоологије, ботанике, минералогije и геологије, извршио је ове екскурзије:

29 марта ишао је са ученицима *VII* разреда у геолошку екскурзију низ железнички пут преко Беглука до Крчагова и прешавши преко Бетиње вратио се на Грот и општински парк. У Беглуку су проматрали конгломерат, пешчар, глинац и лапорац формације тријаса.

5 априла ишао је са ученицима *VII* разреда на Мало и Велико Забучје. Разгледали су састав и нацртали профил Забучја.

26 априла ишао је са ученицима *VII* разреда на Пору. Разгледали су састав Поре.

4 септембра ишао је са ученицима *V* разреда у парк. Разгледали су лишће и правили збирку лишћа.

4 маја ишао је на Ливадак са ученицима *V* разреда. Анализали су биљке по Линеовој системи.

25 априла ишао је са ученицима *V* разреда на Доварје и Крчагово. Анализали су биљке.

5 маја ишао је са ученицима *V* разреда у судски парк. Разгледали су четињаре: бор, јелу, оморику, смрчу и тују.

11 септембра ишао је у општински парк са ученицима *VI* разреда Прибирали су инсекте и пужеве.

31 марта ишао је са ученицима *VI* разреда у општински парк и рибањак. Разгледали жаба јая, водену скорпију, водену стеницу, воденог паука, пијавицу, лимнеус и инфузорије.

5 маја ишао је са ученицима *VI* разреда у судски парк. Разгледали инсекте.

25 априла ишао је са ученицима *IV* разреда на Крушчицу и Сарића Осоје. Разгледали кварц и аргилошист.

2 маја ишао је са ученицима *IV разреда* на Доварје. Разгледали кварц, калцит и аргилошист.

7 маја ишао је са ученицима *IV разреда* на Ново Гробље. Надгробни споменици су од мрког и црвеног кречњака са Забучја, од студеничког белог мрамора и 1 од гранита.

6 марта ишао је са ученицима *II разреда* у општински парк. Описивали пролетње биљке.

28 априла ишао је са ученицима *II разреда* у судски парк. Разгледали четинаре: бор, јелу, оморику, смрчу, тују.

28 маја ишао је са ученицима *II разреда* на Забучје. Описивали и пресовали биљке.

30 априла ишао је са ученицима *I разреда* у парк. Описивали пролетње биљке.

30 маја ишао је са ученицима *I разреда* у судски парк. Разгледали и описивали четинаре: бор, јелу, смрчу, оморику и тују.

28 маја ишао је са ученицима *I разреда* на Забучје. Описивали и пресовали биљке.

Мирко А. Поповић, професор, 24 марта, са *II разредом* ишао је на Вашариште—Парк—Ада—Крчагово—Доварје, 5 км. Гимнастичко вежбање: маршевање, образовање раз. колона према земљишту.

7 априла са *II разредом* Пора—Кошница—Теразије—Стражара—Град, 7 км. Маршевање и кретање према разноликости терена.

24 априла, са *II разредом*: Сарића Осоје—Хајдучки Гробови—Мендино Брдо—Штропац—Доварје, 10 км. Вежбање у дужем маршевању.

28 априла са *II разредом*: Вашариште—Парк—Мало Забучје—Међај, 8 км. Гимнастичка вежбања на разноликом терену и гимнастичке игре.

4 маја: Ужице — Царина — Чакарево Брдо — Демир Калија — Чаковина — Баков Камен — Кадињача — Граб — Волујац — Ужице 32 км. Били су ученици *II разреда* и ученици *I разреда* са својим старешином г. Ст. Коларом. Вежбање у дугом маршевању и пешачењу, кретање по разноликом терену. Ученици су упознати с ближом и даљом околином, показати су им и протумачени разни географски термини и објекти и са истакнутих тачака објашњен им је хоризонт.

Риста Петрушевић, учитељ цртања и краснописа, правно је са ђацима *I, III и IV разреда* екскурзије до Града ужичког, Косанчића Ђурије, Старога и Новог Гробља и Врела, где су се ученици вежбали у цртању по природи: развалина, мостова, надгроб. споменика, зграда и т. д.

б) Кроз Рујно

Геолошка екскурзија

Месеца септембра прокутовали су ученици *VII и VIII разреда* са наставником геологије, г. Михаилом Живковићем, кроз Рујно, у геолошком погледу најзанимљивију област ужичкога округа, која се по ослобођењу зваше Рујанска Кнежина, а сада је подељена на срезове златиборски, ужички и аријски. Прокутовали су села Севојно, Потпећ, Дрежник, Скржути, Равни, Сирогојно, Рожанство, Алин Поток, Чајетину, Мачкат и Љубање. Пели се на Градину и Златибор, и разгледали Потпећску и Стопића Пећину.

в) Кроз Јелову Гору

24 и 25 септембра путовали су ученици *V* и *VI* разреда са наставницима г. г. Мирком А. Поповићем, Милојем Ракићем кроз Јелову Гору и њену околину. Путовали су преко Јелове Горе, Дрмановине, Сјече Ријеке, Косјерића, Црнокосе, Трнавe, Метањке и Дубоког.

На овом дводневном путу ученици су детаљније упознати са Орографијом и Хидрографијом овога краја и округа; поновили Географију Србије и скренута им је пажња на најглавније особине о насељима ужичког округа.

г) У Студеницу

На свршетку ове школске године приређена је већа екскурзија од 21—31 маја у правцу: Ариље — Ивањица — Студеница — Краљево — Чачак — Ужице. Учествовали су 5 наставника (г. г. Милоје Ракић, Ст. Колар, М. Ђ. Милијашевић, Љ. Рајић и Р. Петрушевић) и 38 ученика из *V*, *VI* и *VII* разреда. Вођа екскурзије био је г. Милоје Ракић, професор.

Ваљевска Гимназија

а) Ваљево—Јовање—Пођута—Ребељ и натраг

Ова екскурзија била је 9 и 10 маја. Извели су је наставници г. г. Милић Сретеновић и Мих. Ђ. Миладиновић, професори и Димитрије Премовић, суплент, са ученицима *VII* разреда ради проматрања рудника, који се налази у Ребељу. Овај рудник удаљен је од Ваљева 23—24 километра.

б) Велика екскурзија на Приморје

Правац: Обреновац—Београд—Земун—Загреб—Ријека—Опатија—Пола, натраг истим путем. На овој екскурзији учествовало је 18 ученика виших разреда и наставници г. г. Милић Сретеновић, Живко Романовић и Сава Рабреновић, професори Ваљевске Гимназије.

Крушевачка Гимназија

Милан М. Томић, професор, водио је 27 априла *II* разред оба одељења у ботаничку екскурзију до Пепељевачког кисељака. Проучаване су биљке на које се у путу наишло.

8 маја водио *I* и *II* разред оба одељења у зоолошко-ботаничку екскурзију до Добре Воде. Проучаване су биљке и животиње које су уз пут нађене.

9 маја ишао је са ученицима *V* разреда на ботанизирање у „Кључ“. Испитиване су главније барске биљке.

Драгутин Ч. Поповић, професор, ишао је 29 маја са ученицима *VII* разреда у минералшко-геолошку екскурзију: Јасика — Кукљин — Беда Вода

Радомир М. Илић, професор, излазио је са ученицима *нижих* и *виших* разреда у околину, Посматран је хоризонтат и планине које се на хоризонту виде; утврђиване су стране света помоћу компаса и т. д.

На Бурђев дан 23 априла ишли су ученици *свих* разреда са својим наставницима у Јасику на Бурђевски уранак. Тамо су провели време

до 11 часова пре подне: у цркви на служби божијој, у разгледању Мораве и околине, и у одмору. У подне су се вратили у Крушевац. На служби у цркви јасичкој певао је хор гимназијски.

Шабачка Гимназија

8 марта по подне разредни старешина *V разреда*, г. Михаило Атанасијевић, професор, водио је ученике овог разреда до „Китога“ ради излета и вежбања у гимнастичким играма. Овом приликом ученици су разгледали и железнички друм, који се сад гради.

8 априла по подне разредне старешине *VI* и *VII разреда*, г. г. Сима Цветковић и Никола Јанчић, професори, извели су ученике својих разреда у екскурзију до села Мајура и Привреде.

22 априла по подне разредне старешине *VI* и *VII разреда*, г. г. Сима Цветковић и Никола Јанчић, професори, извели су своје ученике до села Табановића, да би ученици видели тип мацванског села и кућу сеоску.

30 априла по подне ученици *IV разреда*, са разредним старешином г. Љубомиром Павловићем, професором, изашли су у Куртовачу ради излета и вежбања у гимнастичким играма.

10 маја директор и сви наставници ове гимназије са ученицима свих разреда ишли су у једнодневну екскурзију у село Добрић. Ученици су провели цео овај дан у игри и пријатној забави а у одличном ваздуху у лепоме забрану код цркве добрићске.

Врањска Гимназија

Сви разреди ишли су 7 септембра 1907 год. пре подне до Сибнице, са њима су били сви наставници, који су имали часове, сем г. Косте Николића, професора.

Сви разреди ишли су 11 септембра 1907 год. пре подне до Мечковца, са њима су били сви наставници, који су имали часове, сем г. Косте Николића, професора.

Сви разреди ишли су 1 окт. 1907 год. пре подне до Тошке, са њима су били сви наставници, који су имали часове, сем г. Косте Николића, професора.

Сви разреди ишли су 11 окт. 1907 год. ка Инатовцу, са њима су били сви наставници, који су имали часове, сем г. Косте Николића, професора.

Сви разреди ишли су 18 октобра 1907 год. до Ристовца са њима су били наставници г.г. Бура Илић, Јован Антић, Светозар Павић, Вучко Јоксимовић, Живојин Павловић, Риста Цветковић и Ник. Баџовић.

Сви разреди ишли су 31 октобра 1907 год. до Врањске Бање са њима су били наставници г.г. Светозар Павић, Мина Миљковић, Јован Миленковић, Риста Цветковић и Никола Баџовић.

Сви разреди ишли су 20 дец. 1907 год. пре подне до Марковог Калета, са њима су били сви наставници који су имали часове, сем г. Косте Николића професора.

Сви разреди ишли су 9 јануара 1908 пре подне до Собине, са њима су били сви наставници који су имали часове, сем г. Косте Николића, професора.

Сви разреди ишли су 21 фебруара 1908 год. пре подне до Марковог Калета, са њима су били сви наставници који су имали часове, сем г. Косте Николића, професора.

V и VI разред, ишли су 25 фебруара 1908 год. до Врањске Бање, са њима су били сви наставници г. г. Светозар Павић, Риста Цветковић и Милан Бошковић, професори.

Сви разреди ишли су 14 марта 1908 год. до Железничке станице, са њима су били сви наставници, који су имали часове.

VI разред ишао је 17 марта 1908 год. до Врањске Бање, са њим је био наставник г. Светозар Павић, професор.

Сви разреди ишли су 3 априла 1908 год. пре подне до Собине, са њима су били сви наставници, који су имали часове.

Сви разреди ишли су 24 априла 1908 год. пре подне до Собине, са њима су били сви наставници, који су имали часове.

Сви разреди ишли су 3 маја 1908 год. пре подне до Св. Николе, са њима су били сви наставници, који су имали часове.

Зделарова Гимназија

Екскурзија географско-историјска до Смедерева 14 септембра — У овом излету учествовало је 95 ученика и ученица са директором и 7 наставника. Пошло се у 7 часова изјутра лађом Срп. Пар. Друштва. У Смедерево стигло се у 10 часова. Уз пут показивана су ученицима разна места са једне и с друге дунавске стране, а у Смедереву обишли су ученици цркву, млекарник г. Драшковића, где су им показана сва одељења и разни сиреви. После кратке шетње по вароши ишло се на разгледање града, где се и ручало. У 2 сах. по подне вратили су се ученици у Београд.

Екскурзија географска са I, II и III разредом 10 септембра у околини Београда. Са ђацима ишли су директор и г. Дединац. Уз пут, на неколико места, објашњавао је наставник на терену оно, што су ученици у школи учили.

Ботаничка екскурзија са ученицима V разреда 15 марта после подне кроз Калимегдан, горњу и доњу тврђаву београдску, и кроз општински расадник, где је показата стаклара и у њој гајење биљака које расту у топлим пределима. У овој екскурзији ученицима су показиване разне биљке: окреци, лишаји, маховине са спорогонима; папрати (слезиница): разне врсте четинара, њихове шишарице, цветови и т. д.; посматране су и разне цветоноше; — показати су и разликовани разни плодови и семенке.

Екскурзија географска са ученицима свију разреда 21 маја на Космај. У овој екскурзији учествовало је 77 ученика-ца и три наставника са директором. Пошло се у 7 часова изјутра возом до Туринца, а од тог места пешке преко Сопота у Неменикуће. Уз пут је наставник географије објашњавао ученицима околину и разне облике теренске. У Неменикућама су ученици ручали и одмарали се. Неке партије пеле су се на Космај, а друге су проводиле време у песми и игри. У 4 сах.

служио је тамошњи свештеник г. Милојевић вечерње, а певао је гимн. мешовити хор. — У 5 $\frac{1}{2}$ часова вратили су се ученици у Бурице, а одатле возом у Београд, где се стигло у 9 $\frac{1}{2}$ часова.

Забавна географска екскурзија са целом школом у Гроцку 25 маја — Учествовало 80 ученика и 2 наставника са директором. Са даље је посматрана српска и аустријска дунавска обала. Код српске блага узвишења, местимице лепо очуване терасе и готово ушорена села (Вишњица, Ритопек), код аустријске пространа равница без икаква узвишења са ушореним селима (Иваново, Маријенфелд). У Гроцкој је гледана на Чудуку, где је мала истога имена, једна тераса висине од прилике 30—40 м. Ишло се даље кроз долину Гроцице реке, која протиче кроз Гроцку и која је овога пута имала врло мало воде. Посматрана је и чисто сељачка и полуварошка поља грочанског становништва. Кад су ученици приснели у Гроцку пошли су одмах у цркву. Тамошњи свештеник на писмену молбу директорову није почињао службу док ђаци нису стигли до цркве. На служби је певао мешовити хор гимназијски, лепо и складно. Штета што у цркви сем ђака није било никога. После подне било је у порти ученичко весеље, и ту је било прилично света. У 6 $\frac{3}{4}$ ч. вратили смо се у Београд где смо стигли око 9 $\frac{1}{2}$ часова у вече.

Географска екскурзија Београд—Аранђеловац 1 јуна. На екскурзију је пошло 60 ученика и ученица с директором и 6 наставника. — Воз је пошао у 7 часова и 10 м. и путовао је до Младеновца крајем, који је ученицима од раније екскурзије добро познат. У Младеновцу показата је Бања „Српски Селтерс“ поред које води пруга Младеновац—Аранђеловац. Уз пут до Аранђеловца ученици су разгледали дивну околину, показивана су им околна брда и места, која се с пруге лепо виде. Ученици су видели између осталог лепо романтично село Бања, посматрали су дуже историјско место Тополу и над њом вис Оплепац. Показан им је Венчац и Букуља и т. д. Пошто смо се у бањском парку и у вароши прошетали и одморили, напили лепе киселе воде, вратисмо се у 5 часова по подне натраг у Београд.

Излет у Кошутњак са целом школом и свима наставницима 14 јуна на цео дан. Пошто је у 8 часова свршено благодарење у Св. Савској цркви, ученици и ученице вратиле су се у школу, где су добили сведочанства и извештаје. Из школе отишли су ученици, ученице и наставници у Кошутњак, где су провели у пријатној забави до у вече.

Јагодинска Гимназија

Сви ученици и наставници приредили су 11 септембра екскурзију до манастира Јошанице. Ту су провели цео дан, разгледајући манастир и околину, певајући и играјући, па су се доцкан увече вратили у Јагодину.

12 октобра ученици *I разреда* оба одељења и *V разред* ишли су са г. г. Срећком Милетићем и Н. Гуглетом до Бурђева Брда и Трнаве, где су радили гимнастику и играли се разних дечјих игара.

Ученици *V разреда* са наставницима г. г. Ј. Ивковићем, Срећком Милетићем, Р. Стојановићем и Н. Гуглетом ишли су 1. фебруара у државни лозни расадник.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNI

Ученици *V* и *VI* разреда са г. г. Срећком Милетићем и Ј. Стојановићем ишли су 22 фебруара до Трнавe, где су радили гимнастику.

Ученици *I* и *II* разреда са г. г. Врвићем, Н. Гуглетом и В. Стевановићем ишли су 23 и 26 фебруара на Ђурђево Брдо, где су се играли разних игара и радили шведску гимнастику.

Ученици свих разреда са свима наставницима ишли су 28 априла до Буковачке чесме. Том приликом су ученици *II* и *V* разреда с наставником ботанике анализали разне биљке.

Ученици свих разреда са свима наставницима ишли су 30 априла до Арачлијског Потока и Трнавe. Наставник географије им је том приликом показивао разне облике географске, а наставник ботанике поједине биљке и упућивао ученике у анализању и прикупљању биљака.

Неготинска Гимназија

23 и 28 августа 1907 год. учинили су наставници са ученицима *IV* и *VI* разреда излет преко Мокрања у Рајац и оданде до Дунава. Циљ је упознавање околине и фабрике брикетнице белгијског друштва.

2 фебруара учинио је г. Коста Милутиновић, професор са ученицима излет до Милошева према распису од 17 септембра 1907 год. Такве исте излете учинио је г. Милутиновић са ученицима још 11 фебруара до Букова и 1 маја до Прахова.

Г. Алекса Јовановић, професор извршио је јестаственичке екскурзије у околини Неготина и то: 27 априла са ученицима *V* разреда, 1 маја са ученицима *II* и *V* разреда и 29 маја са ученицима *I* и *II* разреда у околини Неготина.

Војна вежбања држата су са ученицима свију разреда једанпут или двапут недељно при лепом времену. Та вежбања изводили су са ученицима г. г. Јован Станојевић и Коста Милутиновић, професори.

Од 3 априла до 25 маја ишли су ученици у гимнастичко друштво „Соко“ и то: *II*, *V* и *VI* разред понедеоником и петком, а *I*, *III* и *IV* разред уторником и суботом.

Ове часове држали су са ученицима г. Тодор Франтловић, пешадијски поручник драговољно, без хонорара и г. Михаило Грујичић, професор.

Пиротска Гимназија

30 ученика са директором г. Николом Ракићем и учитељем музике г. Карлом Мађејком, извршили су пут по Источној Србији. Екскурзија је трајала од 18 јуна до 1 јула 1907 год.

4 априла 1908 год. извршена је екскурзија: Пирот — Барје — Чивлик — Ѓвџилан — Жуково — Пирот. Циљ: проучавање ботанике. Извршили су је ученици *V* и *VI* разреда са г. Костом Марићем и Јов. Поповићем, суплентима.

30 априла 1908 год. извршена је екскурзија: Пирот — Гроб Момчило Обилић — Белташ — Средорек — Чивлик — Пирот. Извршили су је ученици *III* разреда са г. Б. Н. Костићем, професором.

16 маја 1908 год. извршена је екскурзија: Пирот — Чивлик — Костур-Влато — Пирот. Извршили су је ученици *IV* разреда са г. Б. Н. Костићем, професором.

22 маја 1908 год. извршена је екскурзија: Пирот — Сопот — Темска — Сопот — Пирот. Циљ: проучавање историје, ботанике и зоологије. Извршили су је ученици *V* и *VI* разреда са г. г. Миланом Мајзером, проф. и Костом Марићем, суплентом.

Чачанска Гимназија

Ученици *I* разреда оба одељења ишли су са наставником географије г. К. Јовановићем 18 септембра 1907 год. у „Алвадиницу“ ради посматрања хоризонта и страна света.

17 марта 1907 год. ишли су ученици *I*₁ разреда са г. К. Јовановићем до Атеничког врела и то: Јеличким косама, где су села Кулиновци и Атеница, а одатле низ атеничку реку до пута Чачак—Краљево и њим натраг за Чачак. Показивани су главнији орографски и хидрографски објекти.

8 априла 1908 год. ишли су ученици *II* разреда на „Јелицу“ са г. г. К. Јовановићем и Д. Јанковићем, проф., путем Чачак—Ивањица, па затим на Караулу, а одатле јездинском косом између јездинске и придворичке реке. Са једног врха на планинском гребену посматране су планине на хоризонту као: Рудник са Островицом, Вујан, Жежевац, Котленик, Чемерно, Мучањ. Овчар, Каблар, ужичке и ваљевске планине, као и равна драгачевска корутина и пространа моравска долина, кроз коју вијуга Морава.

29 априла 1908 год. ишли су ученици *I*₂ разреда са г. К. Јовановићем до Трнавског врела путем Чачак—Краљево до трнавске механе, а одатле преко села, поред трнавске школе, до Врела. Повратак је био низ трнавску реку до школе, а за тим преко села Атенице натраг у Чачак. На овој екскурзији су показивани ученицима главнији орографски и хидрографски објекти.

2 маја 1908 год. била је географско-минералогска екскурзија, у којој су суделовала 2 наставника: г. г. К. Јовановић и Душан Марјановић и ученици *V* и *VII* разреда (њих 36). Пут је водио на Трнавско Врело, а за тим клисурастом долином Небошког потока, који се издужама губи у кречњачку, и пошто подземно тече појави се у врелу код трнавске цркве, одакле почиње трнавска река, која је толико јака, да на њој на кратком одстојању међу десетак воденица.

21 априла 1908 год. ученици *I*₁ разреда ишли су са наставником јестаственице у „Лазовића парк“, где им је држано предавање из ботанике (о листу и цвету и његовим деловима),

28 априла 1908 год. приређена је таква иста екскурзија са ученицима *I*₂ разреда и у истом правцу и циљу.

Лесковачка Гимназија

26 фебруара 1908 године по подне г. Аврам Поповић, професор, извео је ученике *I*₁ разреда до Стрелишта на 1 час, којом су приликом учињена пропитивања из српског језика.

18 марта 1908 године, по подне, г. Ђира Милић, професор, учинио је географску екскурзију са ученицима *I* разреда оба одељења до села Синковца.

23 априла приређен је Ђурђевски Уранак, када су рано изјутра сви ученици изведени до цркве Св. Илије.

29 априла по подне, г. г. Војин Х. Поповић, професор и Ђорђе Цветковић, суплент, извели су *III* и *IV* разред у циљу научне екскурзије до села Турековца.

21 маја цела гимназија приредила је излет до Врањске Бање на обданицу. Минералозна проматрања у месту и околини чињена су са ученицима, којима је тога дана била већа могућност и за ботаничка проматрања.

Следеревска Гимназија

2 октобра 1907 године извршена је једна мала екскурзија до села Удовија. У овој екскурзији учествовали су сви ученици и наставници ове школе.

1 маја 1908 године учињен је излет до „Кириловца“. И на овом излету учествовали су сви наставници и ученици ове школе.

Виша Женска Школа у Крагујевцу

Г. Гргур Вујић проф. водио је 8 априла по подне ученице *IV* разреда В. Ж. Школе у радионице Војно-Техничког Завода, где су виделе топљење гвожђа, ливење разних предмета, за тим фабрикацију гаса за осветљење.

Г-ђа Иконија Симићка, разр. учит., водила је 18 септ. ученице сва 4 разреда В. Ж. Школе на Мечковачко брдо у географ. екскурзију.

Г-ђа Зорка Ковачевић, разр. учитељ., водила је 10 дец. ученице *I*₁, *I*₂ и *II* разреда В. Ж. Школе на Становљанско брдо у географску екскурзију.

Г-ца Мирослава Димитријевићева, разр. учитељица, водила је ученице В. Женске Школе у јестаств. екскурзију:

3 априла, *II* разред у правцу Илијна Бода — Мечковац;

1 маја, *I*₁, *I*₂ и *II* разред у правцу ка Петровцу;

5 маја *II* разред у правцу ка Дивостину.

Сем ових научних екскурзија извођене су ученице ван града и из чисто здравствених обзира: 17 новембра *I* и *II* разред В. Ж. Школе; 22 фебруара *II* разред В. Ж. Ш.; 26 фебруара *I* и *III* разред В. Ж. Школе; 13 марта *III* и *IV* разред В. Ж. Школе; 15 марта *I*₁, *I*₂ и *II* разред В. Ж. Школе; 3 маја цела В. Ж. Школа на цео дан; 8 маја *III* и *IV* разред В. Ж. Школе.

Шабачка Виша Женска Школа

*I*₁ разред 30 августа, шетња до Ратарске Школе; разгледање целе школе и имања. 20 септ. шетња до Саве и града — посматрања. 11 окт. до Привреде, пут села Мајура. 16 нов. излет до града. 22. фебр. излет до Забрана иза Привреде. 7. марта шетња до Саве пут Стругаре; 14 марта шетња пут Причиновића; 4 апр. до Забрана, иза Привреде.

*I*₂ разред 30 августа до Привреде; 20 септ. до Саве; 1 окт. у привредни Забран; 16 нов. шетња до града; 22 фебр. шетња пут Мајуру; 7 марта шетња покрај Саве; 17 марта пут Причиновића; 4 апр. до Забрана; 12 и 21 априла покрај Саве; 28 апр. пут Стругари.

www.unibg.edu

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

II разред 30 августа шетња до Привреде; 20 септ. поред Саве града; 30 окт. до Стругаре; 22 апр. до Малог Забрана.

III разред 6 окт. ишао у Куртовачу; 8 фебруара до Стругаре на Сави; 23 априла до Мале Врањске; 3 маја на Цер и у манастир Петковицу.

IV разред 4 септембра у градско поље; 29 септ. излет на Бењино брдо; 10 окт. дуж Саве; 15 окт. до села Мајура; 23 апр. у Доњу Врањску, где се провео цео дан у забави и шетњи; 3 и 4 маја учињена је екскурзија на Цер и у манастир Петковицу; 7 маја ишле су у Пољопривредну Школу, коју су разгледале; 10 маја сви су разреди ишли са наставницама и управитељем у екскурзију у село Добрић где се остало цео дан.

Ове екскурзије чињене су у циљу научних проматрања и гимнастичког вежбања, ради физичког јачања и васпитања ученица.

IV разред је, 2 и 4 маја о. год., са својом класном учитељицом, г-ђом Станом С. Нешићевом, учинио екскурзију на Цер и натраг.

Екскурзисти, међу којима је било и 8 ученица из *III* и *2* из *II* разреда и од наставница још и г-ђица Божица Јовановићева и Марија Лукићева — свега 32 на броју, кренуле су се на пут, 3 маја, у 5^{1/2} часова у јутру.

Следеревска Женска Гимназија

2 октобра 1907 године извршена је једна мала екскурзија до села Удовија. У овој екскурзији учествовале су *све ученице* и наставници ове школе.

1 маја 1908 године учињен је излет до „Тириловца“. И на овом излету учествовали су сви наставници и *ученице* ове школе.

Зајечарска Женска Гимназија

Излет *свих ученица* са тројицом наставника 7 септембра, то исто 16 новембра, 11 јануара, 18 и 22 фебруара, 23 фебруара, 20 маја до манастира Св. Петра.

XIV

Подаци о вишем течајном испиту

А) Податци о кандидатима, који су полагали виши течајни испит

а) Број пријављених кандидата

у I Београд. Гимназији пријавило се кандидата	34
у II Београд. „ „ „ „	31
у III „ „ „ „ „	56
у Београдској Реалци	20
у Зајечарској Гимназији	18
у Крагујевачкој „ „ „ „	28
у Нишкој „ „ „ „	55
у Пожаревачкој „ „ „ „	20
у Ужичкој „ „ „ „	13

Свега 275

б) Пријављени кандидати по годинама рођења

	Рођ. у год.	1880	1	2	3	4	5	6	7	8	9	1890	свега
у I Београдској Гимн.	—	—	—	—	—	1	—	2	4	5	20	2	34
у II Београдској "	—	—	—	—	—	—	—	—	1	6	14	10	31
у III "	—	—	—	—	—	—	1	5	4	20	19	7	56
у Београдској Реалци	—	—	—	—	—	—	—	2	1	7	4	6	20
у Зајечарској Гимназији	—	—	—	—	—	—	—	3	1	7	5	2	18
у Крагујевачкој "	—	—	—	—	—	—	2	—	7	7	7	5	28
у Нишкој "	—	1	—	—	—	—	—	6	6	10	23	9	55
у Пожаревачкој "	—	1	—	—	—	1	—	1	4	7	4	2	20
у Ужичкој "	—	—	—	—	—	—	—	—	2	4	6	1	13
Свега . . .	1	1	—	—	—	2	3	19	30	73	102	44	275

в) Кандидати на вишем течајном испиту по успеху

Призната зрелост	Приз. зр.	Одб. на 3 мес.	Одб. на 1 год.	Одуст. од испита	Одб. на свагда	Свега
у I Беог. Гимназији . . .	20	9	5	—	—	34
у II " " . . .	25	—	6	—	—	31
у III " " . . .	41	12	2	—	1	56
у Београдској Реалци . . .	15	3	2	—	—	20
у Зајечарској Гимназији . . .	8	7	2	—	1	18
у Крагујевачкој " . . .	19	6	3	—	—	28
у Нишкој " . . .	36	13	2	4	—	55
у Пожаревачкој " . . .	8	8	2	1	1	20
у Ужичкој " . . .	10	3	—	—	—	13
Свега	182	61	24	5	3	275

г) Кандидати ослобођени усменог полагања испита зрелости

Прва Београдска Гимназија

Јован Ванлић, Стеван Јовановић;

Друга Београдска Гимназија

Александар Д. Поповић, Љубомир Кандић, Милош Ранковић, Никола Јовановић, Саватије Митровић, Светозар Стојановић;

Трећа Београдска Гимназија

Бранко Ацемовић, Драгутин Масловарић, Борђе Тадић, Јордан Тасић, Марија Шокорац, Милослав Митић, Стеван Синђелић, Стојан Најдановић, Танасије Марковић;

Београдска Реалка

Боршиа Чађевић, Војислав Борђевић, Милорад Војиновић, Стеван Тоболар;

Зајечарска Гимназија

Димтирије Петровић;

Брагујевачка Гимназија*Љубиша Глишић, Миливоје Анђелковић, Радивоје Васиљевић;***Нишка Гимназија***Владислав Стевановић, Војислав Костић, Димитрије Јовчић, Душан Андрејевић, Бура Новаковић, Клеманс Мораван, Коста Панчић, Милорад Симоновић, Милош Терзић, Милорад Игњатовић, Михаило Станковић, Микодије Петровић, Спиридон Табаковић, Хранислав Стојковић;***Пожаревачка Гимназија***Јован Јошић;***Ужичка Гимназија***Милосав Стиљанић, Радоје Ускоковић.*

Б) Испитне комисије и писмени задаци на вишем течајном испиту

Прва Београдска Гимназија**Министарски изасланик:** г. д-р *Михаило Петровић*, редовни професор Универзитета.**Испитни одбор:** као потпредседник г. *Васа Димић*, директор, а као чланови: г. *Спира Калик*, професор, за латински језик; г. *Бура Димић*, професор, за немачки језик; г. *Гаврило Јовановић*, професор, за српски језик; г. д-р *Михаило Р. Поповић*, професор, за историју; г. *Стеван Маринковић*, професор, за математику; г. *Милан Грол*, професор, за француски језик.

Писмени испити зрелости држани су: 27 маја из српског језика, 28 маја из немачког и француског језика, 29 маја из латинског језика, и 30 маја из математике.

Писмени задаци**1) Српски језик:**

Les procès célèbres laissent généralement après eux les légends. Et jamais la vérité pure n'a suffi aux hommes. Ils préfèrent le roman à l'histoire (Georges Clartie).

2) Математика:

1) Деца наслеђују по очевој смрти његову имовину овако: прво дете узме најпре 300 дин. и остаткову десетину; друго узме за њим 600 дин. и остаткову десетину; треће узме за овим 900 дин. и десетину садашњег остатка и тако даље узима свако и добија увек по 300 динара више и десетину при том добијеног остатка. Сва су деца добила на тај начин једнаке делове. Колика је била имовина, колики је број деце, и колики је део сваког детета?

2) Наћи вредности за x само до 180° , које задовољавају једначину

$$\frac{5}{3 + \operatorname{tg} x} + \frac{13}{2 + \operatorname{tg} x} = 4,25.$$

3) Израчунати ивице правоуглог паралелопипеда, кад се зна: да су рбне у аритметичкој прогресији, да је целокупна паралелопипедова површина 94 кв. м. и да је збир свих његових ивица 48 м.

3) Немачки језик:

Gustav Freytag: Soll und Haben. „Glücklich der Fuss, welcher über weite fleächen.... welcher selbst der arbeitsame Wirth seines gutes ist“.

4) Француски језик:

Paul-Louis Courier: Simple discours (L'acquisition de Chambord). „Si nous avons de l'argent à n'en savoir.... en même temps que notre argent“.

5) Латински језик:

Titi Livi: Ab urbe condita lib II c. 40.

„Tum matrone ad Veturiam, matrem Coriolani.... ab urbe castra movit“.

Друга Београдска Гимназија

Министарски изасланик: г. д-р *Стеван Марковић*, ванредни професор Универзитета.

Испитна комисија: као потпредседник г. *Миливоје Симић*, директор, а као чланови: г. *Стеван Фотић*, професор, за латински језик; г. *Никола Врсаловић*, професор, за математику; г. *Владислав Вулићевић*, професор, за француски језик; г. д-р *Мига Лукић*, професор, за историју; г. д-р *Миливоје Јовановић*, професор, за немачки језик, и г. *Јеремија Живановић*, професор, за српски језик.

Писмени испити обављени су: 26 маја из српског језика; 27 маја из немачког или француског језика; 28 маја из математике и 29 маја из латинског језика.

Усмени испити држани су: 4, 5, и 6 јуна и пре и после подне.

Писмени задаци

1) Српски језик:

„Исприна паралела између уметничке и народне песме“.

2) Математика:

1) Колика је данашња вредност неке куће, која се продаје под условом, да купац за 20 година редовно за њу плаћа по 80 дин. месечно, ако је проценат 7% и капиталисање свако пола године; и колика ће бити вредност уложеног капитала концем 20 године (са интересом на интерес)?

2) На врху неког стуба А В стоји вертикално утврђена мотка В С за заставу. Из извесне тачке О на хоризонталном земљишту, на коме је подножна тачка стуба А В, види се врх мотке под углом од 60°, а подножна тачка мотке под углом од 30°. Колико је висока мотка, ако је стуб висок 6 метара?

3) Познат је полупречник круга $r=1$ м. на који су из неке тачке на истој равнини повучене две тангенте, које између себе заклапају

угао од 40°. Израчунати површину обухваћену тангентама до додирних тачака В и С и лука В С.

3) Немачки језик:

Was heisst Bildung? (Aus L. Döderlein, Reden und Aufsätze).

4) Француски језик:

L'enseignement des langues (Gustav Le Bon. Psychologie de l'Education).

5) Латински језик:

M. T. Cicero: Pro Archia poeta, cap. VII.

Трећа Београдска Гимназија

Министарски изасланик: г. *Милан Недељковић*, ванредни професор Универзитета.

Испитна комисија: као потпредседник г. *Ранко Петровић*, директор, а као чланови: г. *Милан Вељковић*, професор, за математику; г. *Бошко Савић*, професор, за немачки језик; г. *Сава Максић*, професор, за латински језик; г. *Миливоје Башић*, професор, за српски језик; г. *Милан Вујановић*, професор, за француски језик; г. *Милан Костић*, професор, за историју.

Писмени су испити били: из српског језика 23 маја, из математике 24 маја, из латинског језика 26 маја, а из живих језика (немачког и француског) 27 маја.

Писмени задаци

1) Српски језик:

„Улога и задаци Србије у Српству и уопште на Словенском Југу.

2) Математика:

$$1) \sqrt[3]{x + \sqrt{2}} - \sqrt[3]{x - \sqrt{2}} = \sqrt{2};$$

2) Једне праве квадратне зарубљене пирамиде је доња основа a^2 , горња b^2 , површина једне стране c . Колика је површина и запремина оне пирамиде, од које је ова зарубљена један део?

3) Обим једног правоуглог троугла је 24 m, површина 24 m². Да се израчунају стране и углови.

3) Немачки језик:

„Geschichte Bosniens“ von d-r Jvan von Bojničić, стр. 159;

4) Француски језик:

Voltaire, Charles XII à Bender, Nouv. Lect. 31.

5) Латински језик:

Cicero, in Catilinam, Or. IV. cap. 6, од „Quamquam... до praebeo“;

www.uns.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Реалка у Београду

Министарски изасланик: г. *Јевта Стефановић*, редовни професор Универзитета.

Испитна комисија: као потпредседник, г. *Сава Антоновић*, директор, а као чланови: г. *Јосиф Ковачевић*, професор, за нацртну геометрију; г. *Стеван Предић*, професор, за немачки језик; г. *Лука Зрнић*, професор, за историју народну и нову општу; г. *Чедомир Петровић*, професор, за хемiju; г. *Милутин Драгутиновић*, професор, за српски језик с новом литературом; г. *Јеленко Михаиловић*, професор, за физику; г. д-р *Петар Вукићевић*, професор, за математику, и г. *Тјешимир Старчевић*, професор, за француски језик.

Писмени испит зрелости држан је 28 маја из српског језика; 29 маја из немачког и француског језика; 30 маја из математике и 31 маја из нацртне геометрије.

Усмени испит је држан 5 и 6 јуна.

Писмени задаци

1) Српски језик:

„Сунце“, размишљање.

2) Математика:

1) Равнокраки троугао, чија је висина за $\frac{3}{4}m$ мања од основице, једнак је по површини са равностраним троуглом, чија је страна 4 m. Наћи стране равнокраког троугла.

2) Равнострана купа једнака је по запремини са равностраном облицом. Површина облице мања је за $15 m^2$ од купине површине. Израчунати полупречнике основа: купе и облице.

3) Извести једначину праве, која пролази кроз пресек правих: $y = 5x + 3$ и $y = 4x + 1$ и кроз средину дужи, чије крајње тачке имају координате: А (-1,4), В (4,3).

4) Лопта од платине, тежине 100 грама, загрејана је у некој пећи до неке температуре. Кад се изнесе отуда и спусти у један плехани суд, чија је тежина 200 гр. и у њему воде 600 гр. на $10^{\circ}C$. тражи се температура пећи (Узеће се спец. топл. платине = 0,03, а плеха, = = 0,09).

3) Нацртна геометрија:

1) Правилна шестострана призма са основом у хоризонталници пресечена је произвољном равни кроз средину призмине висине. Нацртати пројекције призме, њен пресек и мрежу. — Ивице на базису $s = 3 cm$, а висина $h = 6 cm$.

2) Дате су у простору четири тачке: А, В, С и D, које леже у једној равни. Описати кроз тачке А, В и С круг, а из тачке D повући дирке на тај круг и затим одредити бачену сенку круга и дирака. Правац осветљења нормалан на раван.

4) Немачки језик:

Одломак из *F. Falb*: „Sterne und Menchen“.

5) Француски језик

Lamartine: „Les Confidences“, -Livre IV, 7.

Зајечарска Гимназија

Министарски изасланик: г. *Павле Поповић*, ванредни професор Универзитета.

Испитна комисија: као потпредседник г. *Петар Тиша*, директор, а као чланови: г. *Радосав Лазаревић*, професор, за математику; г. *Трандафило Јележовић*, професор, за латински језик; г. *Милан Гајић*, професор, за француски језик; г. *Милан Грујић*, професор, за историју општу и народну с географијом; г. *Александар Стојићковић*, професор, за српски језик; заменици: г. *Др. Душан Пантелић*, професор, за латински језик, француски, немачки и историју; г. *Влад. А. Тодоровић*, професор, за српски језик, и г. *Светолик Михаиловић*, сунлент, за математику.

Писмени испити држани су: 28 маја из српског језика, 29 маја, из математике, 30 маја из француског и немачког језика, и 31 маја из латинског језика.

Усмени испити држани су 4 и 5 јуна.

Писмени задаци

1) Српски језик:

„Показати примерима из старије и новије историје неслогу српску и штету, коју је народ имао због те своје мане“.

2) Математика:

1) Стране неког троугла јесу: $a = 10x^2 + 5x$, $b = 8x^2 + 4x + 1$, $c = 6x^2 + 7x + 1$. Наћи површину троугла.

2) Запремина једне праве пирамиде са квадратном основом износи $V = 58^m, 3777$. Нагиб бочних површина према основи $a = 68^o9'24''$. Наћи пирамидину површину.

3) Наћи једначину описаног круга око троугла, чије стране имају једначине: $2y = x + 4$, $y + x = 2$, $y = 2x - 1$.

3) Немачки језик:

„Die Erziehung der Jugend nach Solons Gesetzgebung“ (Becker, Weltgeschichte, стр. 270, 3. А. 1891).

4) Француски језик:

„L'esclavage“, V. Cousin, Extraits des moralistes (XVII, XVIII, XIX. S) p. 449.

5) Латински језик:

Sallustius Crispus: „Bellum Jugurthinum“, caput 5. стр. 129.

Брагујевачка Гимназија

Министарски изасланик: г. *Сава Урошевић*, редовни професор Универзитета.

Испитна комисија: као потпредседник: г. *Милош Марковић*, директор, а као чланови: г. г. *Светозар Стојадиновић*, *Тодосије Бошковић*,

Стеван Нешић, Живојин Видановић, Живојин Томић и Коста Сретеновић, професори.

Писмен испит држан је: 28, 29, 30, и 31 маја, а усмени испити: 4, 5, 6, и 7 јуна. Двадесет приправника полагаало је испит из немачког језика, а осам приправника из француског језика.

Писмени задаци

1) Српски језик:

„Које време из наше историје изазива у вама највеће поштовање и зашто“.

2) Математика:

1) Одредити свих шест корена једначине: $x^6 + 1728 = 224x^3$.

2) Равнокраки троугао обрће се око једнога крака као осовине; израчунати површину и запремину обртног тела, кад је крак $b = 5,2$ cm, а основица $a = 3,4$ cm.

3) У косе купе осовина $o = 12,4$ cm. нагнута је према основи под углом $\alpha = 48^\circ 26'$. Израчунати запремину купе, кад је пречник основе $2r = 8,2$ cm.

3) Немачки језик:

„Schmidt, Völkerbilder aus der alten Welt II, S. 56—57:“ „Hoch ehe die Sonne untergegangen war... zurückgeschlagen wurden“.

4) Француски језик:

„Lamartine, Le tailleur de pierres, p. 1884—1885:“ „Le lit de l'abime“.

5) Латински језик:

„Sallustius, Coniuratio Catilinae, cap. 40 и од cap. 41. до:“ „Haec ilis volventibus“.

Нишка Гимназија

Министарски изасланик: г. *Сретен Ј. Стојковић*, директор реалке у пензији.

Испитна комисија: као потпредседник, г. *Михаило Бобић*, директор, а као чланови: г. г. *Милутин Тагић*, *Павле Софрић*, *Милан Аранђеловић*, *Тодор Коблишка*, *Божа Миловановић*, професори и *Миодраг Ибровац*, суплент.

Писмени испити држани су: из српског језика 23 маја, немачког и француског језика 24 маја, из математике 26 маја, и из латинског језика 27 маја.

Усмени испити држани су 30 и 31 маја, 3, 4 и 5 јуна. Француски језик полагаало је 47 приправника, а немачки 5.

Писмени задаци

1) Српски језик:

„Моје најмилије успомене из ђачког живота“.

2) Математика:

1) Одредити коефицијенте А и В тако да полином $Ax^5 + Bx^4 + 1$ буде дељив изразом $(x - 1)$ без остатка.

2) Две супротне стране правилног осмоугла и две дијагонале, које на тим странама стоје нормално, граде правоугаоник. Израчунати полупречник описаног круга и површину правоугаоника кад је дата страна a осмоугла.

3) У оштроуглом троуглу дати су углови: $a = 81^\circ 47' 12,5''$; $b = 38^\circ 12' 47,5''$ и полупречник уписаног круга $r = 1518,2^m$, да се израчунају троуглове стране и површина.

3) Немачки језик:

„H. W. Stoll, Bilder aus dem altgriechischen Leben, 405. Од Mit vollendetem achtzehnten Lebensjahre... до краја“.

4) Француски језик:

„D. Bonnefon, Histoire de la Litt. française, 146. од Racine eut sept enfants... до Les agréments de la cour“.

5) Латински језик:

M. Tulli Ciceronis „Oratio in Catilinam, III, с. 4.“

Пожаревачка Гимназија

Министарски изасланик: г. *Стеван Ловчевић*, директор у пензији.

Испитна комисија: као потпредседник г. *Милош Динић*, директор, а као чланови: г. г. *Рудолф Бикловић*, *Д-р Ђорђе Петковић*, *Божидар Ђорђевић*, *Милан Димитријевић* и *Тодор Боровњак*, професори, и *Драгиша Лазаревић*, учитељ језика. Г. г. *Бикловић* је испитивао из немачког, *Петковић* из математике, *Ђорђевић* из историје, *Димитријевић* из српског, *Боровњак* из француског, и *Лазаревић* из латинског језика.

Писмени испити држани су: из српског језика 3, из латинског 4, из немачког и француског 5, из математике 6; а усмени 9, 10, и 11 јуна.

Писмени задаци

1) Српски језик:

„Манастири и њихов значај за просвету“.

2) Математика:

$$1) \frac{\sqrt{x}}{21-\sqrt{x}} + \frac{21-\sqrt{x}}{\sqrt{x}} = 2\frac{1}{2};$$

2) Страна правилног петоугла износи $a = 5$ m., да се израчунају три дела на које сваку дијагоналу деле оне две дијагонале, повучене из средњег темена петоугаониковог;

3) Дуж саме обале моравске измери се дужина $c = 112$ m., c крајњих тачака те дужи визирне линије на једну тачку C с оне стране Мораве сачињавају са „ c “ углове $d = 68^{\circ}4'13''$, $s = 71^{\circ}13'10''$. Колика је ширина Мораве на томе месту?

3) Немачки језиқ:

Dr. Bernh. Werneke, Praktischer Lerhgang des deutschen Aufsatzes, стр. 193. „Über die Einsamkeit“.

4) Француски језиқ:

J. Rablé — Morceaux choisis de littérature française, premier cycle: — Ad. Thiers: „La loi du travail“.

5) Латински језиқ:

C. Sallustius Crispus: Bellum Catilinae, с. 1. и 2. до 8. реченице.

Ужичка Гимназија

Министарски изасланик: г. *Ђорђе Станојевић*, редовни професор Универзитета.

Испитна комисија: као потпредседник, г. *Светозар Атанацковић*, директор, а као чланови: г. г. *Павле Вујић*, професор, за математику, *Милоје Ракић*, професор, за историју и географију, *Љубомир Матић*, професор, за српски језиқ, *Стеван Мацура*, виши учитељ, за немачки језиқ, *Филип Ковачевић*, учитељ језика, за латински језиқ, и *Милан Р. Предић*, учитељ језика за француски језиқ.

Писмени испити држани су: 3 јуна из српског језика, 4 јуна из немачког и француског језика, 5 јуна из математике и 6 јуна из латинског језика.

Усмени испити држани су 8 и 9 јуна.

Писмени задаци

1) Српски језиқ:

„Значај наше народне цркве и наших народних обичаја за нашу народност“.

2) Математиқа:

1) Неки путник пређе пут од 64 км. за изврстан број дана, а при том последњег дана прешао је 9 км. Колико је он дана путовао и колико је прешао километара првога дана, кад је сваког следећег дана прелазило $\frac{2}{3}$ километра више од претходног?

2) Површина неке кугле износи $F = 28,2743$ м²; колики је омотач једног правог цилиндра, који има исту запремину као кугла и чија је висина једнака пречнику ове кугле?

3) Израчунати стране, углове и површину правоуглог троугла, кад је дат збир његових страна $a^2 + b^2 + c^2 = 132$ m., и збир квадрата његових страна $a^2 + b^2 + c^2 = 6.050$?

3) Немачки језиқ:

Schiller, „Über die tragische Kunst“ св. 11. стр. 173.

4) Француски језиқ:

Faguet „Dix neuvième siecle“. Victor Hugo (крај).

5) Латински језиқ:

Tit. Liv. Ab urbe condita XXIII, 17.

XV

Подаци о нижем течајном испиту

А) Број ђака који су били на нижем течајном испиту

у I Београдској Гимназији положило њих	21	а није положило	3
„ II „ „ „ „	72	„ „	14
„ III „ „ „ „	20	„ „	2
„ Београдској Реалци	32	„ „	—
„ Зајечарској Гимназији	22	„ „	—
„ Крагујевачкој	41	„ „	3
„ Нишкој	27	„ „	4
„ Пожаревачкој	59	„ „	1
„ Ужичкој	17	„ „	—
	<u>311</u>		<u>27</u>
у Ваљевској Гимназији положило њих	14	а није положило	—
„ Врањској	11	„ „	—
„ Јагодинској	11	„ „	1
„ Крушевачкој	23	„ „	—
„ Неготинској	7	„ „	1
„ Пиротској	17	„ „	—
„ Чачанској	21	„ „	—
„ Шабачкој	28	„ „	1
„ Гимназ. проф. Зделара	31	„ „	2
	<u>163</u>		<u>5</u>
у Алексиначкој Гимназији положило њих	—	а није положило	—
„ Лесковачкој	7	„ „	—
„ Смедеревској	20	„ „	—
	<u>27</u>		<u>—</u>
у Женској Гимн. у Београду положило њих	75	а није положило	9
„ „ „ „ Нишу	11	„ „	—
„ „ „ „ Шапцу	18	„ „	—
„ „ „ „ Крагујевцу	23	„ „	1
„ „ „ „ Ваљеву	8	„ „	—
	<u>135</u>		<u>10</u>
Укупно	<u>636</u>		<u>42</u>

Б) Испитне комисије и писмени задаци на нижем
течајном испиту

Прва Београдска Гимназија

Испитни одбор: г. *Владан Јовановић*, наставник српског језика, као председник, и г. г. *Јован Шалихал*, наставник немачког језика, и г. *Илија Букановић*, наставник математике, као чланови.

Писмени испит из српског језика био је 24 маја, а усмени испити: из српског језика 26 маја, из немачког језика 28 маја и математике 30 маја.

Писмени задатак из српског језика био је: „Један доживљај из мога живота“.

Друга Београдска Гимназија

Испитни одбор првог одељења: председник г. *Dr Милан Шевић*, професор и разредни старешина, за немачки језик, а чланови г. г. *Љубомир Т. Миловановић*, професор, за математику и *Драгутин Костић*, професор, за српски језик.

Испитни одбор другог одељења: председник г. *Никола Врсаловић*, професор и разредни старешина, за математику, а чланови г. г. *Dr Милан Шевић*, професор, за немачки језик и *Живко Стефановић*, професор, за српски језик.

Испитни одбор трећег одељења: председник г. *Мирко Поповић*, професор и разредни старешина, за немачки језик, а чланови г. г. *Јаша Продановић*, професор, за српски језик и *Миладин Шварлић*, професор, за математику.

Испити су били: *у првом одељењу:* писмени испит из српског језика 26 маја, а усмени испити: 28 маја из српског језика, 30 маја из немачког језика и 4 јуна из математике; *у другом одељењу и у трећем:* писмени испит из српског језика 26 маја, а усмени испити: 27 маја из српског језика, 29 маја из немачког језика и 31 маја из математике.

Писмени задаци из српског језика били су: у првом одељењу: „Зашто у људи табан нијераван?“ (по народној приповетки); у другом одељењу: „Смрт Танаска Рајића“; у трећем одељењу: „Касапски пас и вук“, препричати и поуку извести.

Трећа Београдска Гимназија

Испитни одбор: старешина IV разреда г. *Dr Јован Максимовић*, професор, као председник и испитивач за српски језик; г. *Јован Марјански*, професор, за немачки језик, и г. *Драгутин Марјановић*, професор, за математику.

Писмени испит из српског језика био је 30 маја. Тема за овај испит била је: „Које вам се време или која личност из српске повеснице највише допада и зашто?“

Усмени испити држани су: 31 маја из српског језика, 4 јуна из математике, и 6 јуна из немачког језика.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Реалка у Београду

Испитни одбор: председник и разредни саарешина г. *Лука Зрнић*, професор, а били су чланови: г. г. *Јосиф Ковачевић*, *Стеван Предић* и *Милутин Драгутиновић*, професори.

Испит је држан: 30 маја писмени испит из српског језика; 31 маја усмени испит из српског језика; 3 јуна усмени испит из немачког језика и 4 јуна усмени испит из математике.

Писмени задатак из српског језика био је: „Мој напредак у наукама у IV разреду реалке.“

Зајечарска Гимназија

Испитни одбор: председник, *Петар Тша*, директор, а чланови: г. *Маринко Станојевић*, професор, за српски језик; разредни старешина г. *Милан Недељковић*, професор, за математику, и г. *Милош Р. Милошевић*, суплент за немачки језик; а заменици: г. г. *Влад. А. Тодоровић* и *Др Душан Пантелић*, професори.

Писмени задатак из српског језика био је: „Да јој треба наше слоге, не би никад кише нашло“.

Испит је држан овим редом:

30 маја писмени испит из Српског језика

31 „ усмени „ „ „ „

4 јуна „ „ „ „ Математике

7 „ „ „ „ Немачког језика

Крагујевачка Гимназија

Испитни одбор: г. г. *Михаило Илић*, *Богољуб Премовић* и *Петар Стокић*, професори.

Писмени испит из српског језика држан је 29 маја. Задатак за овај испит био је: „Како и чиме ћемо најбоље послужити отаџбини“.

Усмени испит држан је: 31 маја (из српског језика), 4 јуна (из немачког језика), и 6 јуна (из математике).

Нишка Гимназија

Испитни одбор: председник, г. *Димитрије Марчић*, професор, као разредни старешина; чланови: г. г. *Димитрије Марчић*, професор, за математику, *Светислав Матић*, професор, за немачки језик и *Миодраг Ђбровић*, суплент, за српски језик.

Писмени испит из српског језика држан је 26 маја, а усмени из српског језика 28, немачког језика 29 и математике 30 маја.

Писмени задатак из српског језика био је:

Препричати народну песму: „Краљевић Марко познаје очину сабљу“.

Пожаревачка Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Божидар Борђевић*, професор, а чланови: г. г. *Михаило Јовановић*, *Рудолф Бикловић* и *Др Борђе Петковић*, професори.

Писмени испит из српског језика држан је 3. а усмени из српског језика 4, из немачког језика 6, и из математике 8 јуна.

Писмени задатак из српског језика био је:

„Да се опише пролеће“.

Ужичка Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Михаило Р. Живковић*, професор, разредни старешина, а чланови су били: г. г. *Мирко А. Поповић*, професор, за српски језик, *Стеван Колар*, учитељ језика за немачки језик и *Тома Петровић*, учитељ, за математику.

Испит је држан: 3 јуна писмени испит из српског језика, 4 јуна усмени испит из српског језика, 6 јуна испит из математике и 8 јуна из немачког језика.

Писмени задатак из српског језика био је: „Јесен“.

Ваљевска Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Богдан Јанковић*, директор, заменик председника разредни старешина г. *Петар Велимировић*, професор, за српски језик, чланови: г. *Панта Сарић*, професор, за математику и г. *Сретен Вукашиновић*, професор, за немачки језик.

Писмени испит из српског језика био је 29 маја. Усмени испити: 30 маја из српског језика, 4 јуна из немачког језика, и 6 јуна из математике.

Писмени задатак из српског језика био је: „Слава у Срба“.

Крушевачка Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Драгутин Ч. Поповић*, професор, за математику, а чланови: г. *Радивоје Илић*, професор, за српски језик и *Милан Е. Муџа*, виши учитељ, за немачки језик.

Испити су држани: 30 маја писмени из српског језика, 31 маја усмени из српског језика, 4 јуна усмени из немачког језика, 6 јуна усмени из математике.

Писмени задатак из српског језика био је: „Да се опише овогодишњи Ђурђевски уранак“.

Шабачка Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Јован Јовановић*, директор, а чланови: г. г. *Живко Петровић*, *Љубомир Павловић*, професори и *Коста Куртовић*, учитељ језика; заменици: г. *Љубомир Павловић*, *Михаило Атанасијевић*, *Никола Савић* и *Ђорђе Кока*, професори.

Испити су држани:

29 маја писмени испит из српског језика.

31 „ усмени „ „ „ „

4 јуна „ „ „ немачког „

6 „ „ „ математике

Писмени задатак из српског језика био је: „Испричати какав доживљај“.

Врањска Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Сима Златичанин*, директор, а чланови: г. г. *Вучко Јоксимовић*, разредни старешина IV разреда, за математику, *Коста Николић*, професор, за немачки језик и *Мина Милковић*, професор, за српски језик.

Писмени испит из српског језика био је 23 маја, а усмени 24 маја, из немачког језика 26 маја, а из математике 28 маја.

Писмени задатак из српског језика био је: „О важности првог српског устанка 1804 год.“

Приватна Гимназија проф. Влад. Зделара

Испитни одбор: председник и испитивач немачког језика, г. *Јован Марјански*, проф. III б. гимн.; за српски језик: г. *Илија Далевкић*, професор, II б. гимн.; за математику г. *Драгутин Марјановић*, професор III б. гимн.

Писмени испит из српског језика био је 3 јуна, а усмени испити држани су: из српског језика 5 јуна, из немачког језика 7 јуна, из математике 8 јуна.

Писмени задатак из српског језика био је: Препричати причу „Бекри Мујо“.

Јагодинска Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Сретен Николић*, директор, а чланови: г. *Срећко Милетић*, *Јован Иковић*, и *Михаило Лукић*, професори.

Испит је држан: 30 маја писмени испит из српског језика, 31 маја усмени испит из српског језика, 4 јуна усмени из математике, и 6 јуна усмени испит из немачког језика.

Писмени задатак из српског језика био је: „Узрок и последице боја на Иванковцу“.

Неготинска Гимназија

Испитни одбор: председник, заступник директора г. *Владислав Сантер*, професор, за немачки језик; а чланови: г. *Ђура Врбавац*, професор, за српски језик, г. *Михаило Грујићкић*, професор, за математику и г. *Алекса Јовановић*, професор, као разредни старешина.

Испит је држан: 30 маја писмени, а 31 маја усмени из српског језика; 3 јуна из немачког, и 5 јуна из математике.

Писмени задатак из српског језика био је: „Исељавање Срба под Арсенијем Чарнојевићем“.

Пиротска Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Никола М. Ракић*, за математику, а чланови: г. г. *Милан Мајзнер*, професор, за српски језик и *Александар Кузмановић*, учит. језика, за немачки језик.

Испити су држани: 31 маја писмени испит из српског језика; 4 јуна усмени испит из српског језика; 6 јуна из немачког језика; и 9 јуна из математике.

Писмени задатак из српског језика био је: „Видов-дан, као школски дан“.

Чачанска Гимназија

Нема података о нижем течајном испиту.

Лековачка Гимназија

Писмени испит из српског језика био је 5 јуна. Задатак је био: „Ко мање иште, више му се даје“.

Усмени испити били су: из српског језика 7 јуна, из немачког језика 9, и математике 11 јуна.

Смедеревска Гимназија

Испитни одбор: председник г. *Војислав Н. Вуловић*, директор, наставник за српски језик, а чланови: г. г. *Ахило Калман*, за немачки језик, *Васа Даниловић*, разредни старешина IV разреда и г. *Љубомир Стевановић*, за математику.

Писмени испит из српског језика био је 3 јуна, а усмени испити: из српског језика 4 јуна, из немачког језика 6, а из математике 8 јуна.

Писмени задатак из српског језика био је: Препричати народну песму: „Смрт мајке Југовића“.

Виша Женска Школа у Београду

Испит је одржан од 27 маја до 6 јуна у сваком од три одељења засебно. Одређене су три комисије. Задатак за писмени испит из српског језика био је: „Жито, брашно, хлеб.“

Женска Гимназија у Нишу

Испитни одбор: председник г. *Димитрије Поповић*, учитељ, разредни старешина, а чланови: г. г. *Риста Николић*, проф., *Светозар Цветановић*, проф. и *Видосава Стојковићева*.

Писмени испит из српског језика био је 4 јуна, а усмени: из српског језика 5 јуна, из немачког 6 јуна, из математике 7 јуна.

Писмени задатак из српског језика био је: „Смрт мајке Југовића“ у прози.

Виша Женска Школа у Крагујевцу

Испитни одбор: управитељ, као председник, и чланови: г-ђа *Миленија Борђевић*, г-ђа *Јерина Ст. Нешиќа*, и г-ђа *Зорка М. Ковачевић*, разредне учитељице.

Писмени испит из српског језика био је 26 маја, а усмени испити били су: 27 маја из српског језика, 29 из немачког језика, и 31 из математике.

Писмени задатак из српског језика био је: „Написати нешто из живота Доситеја Обрадовића“.

Виша Женска Школа у Шапцу

Испитни одбор: председник, г-ђа *Емилија Кениг*, помоћница управитеља, а чланови: г-ђица *Наталија Обреновићева*, *Стана Нешиќева*, и г-ђа *Александра Милетићка*.

28 маја био је писмени испит из српског језика ;
 30 " " " усмени " " " "
 31 " " " " " " немачког језика ;
 4 јуна " " " " " " математике.

Писмени задатак из српског језика био је: „У писму млађој сестри казати своја осећања из момената на гробу ма ког јунака из I српског устанка“.

Приватна Виша Женска Школа у Ваљеву

Испитни одбор: председник г. *Панга Сарић*, професор ваљевске гимназије за математику, а чланови: г. г. *Сретен Вукашиновић*, за немачки језик и *Петар Велимировић*, за српски језик, професори ваљевске гимназије.

Писмени испит из српског језика био је 29 маја, а усмени испити: из српског језика 31 маја, из немачког језика 5 јуна, из математике 7 јуна.

Писмени задатак из српског језика био је: „Слава у Срба“.

XVI Број ученика и ученица

НАЗИВ ШКОЛЕ	Уписало се			Било			Оставило школу због						Свега на крају школске године
	у почетку године	у току године	свега	новака	поповаца	свега	болести	смрти	искључења	промене збова	других узрока	свега	
I Средње школе за мушку децу													
<i>А) Погајне гимназије</i>													
Прва Београд. Гимназија	512	49	561	510	51	561	—	—	19	74	12	105	456
Друга Београд. Гимназија	761	43	804	732	72	804	4	3	40	56	23	126	678
Трећа Београд. Гимназија	627	70	697	606	91	697	6	2	39	125	18	190	507
Београдска Реалка	284	14	298	275	23	298	—	1	20	12	1	34	264
Зајечарска Гимназија	318	6	324	276	48	324	—	4	27	10	12	53	271
Крагујевачка Гимназија	660	20	680	605	75	680	—	1	33	25	25	84	596
Нишка Гимназија	597	28	625	564	61	625	6	2	31	29	13	81	544
Пожаревачка Гимназија	342	8	350	316	34	350	—	1	6	32	2	41	309
Ужичка Гимназија	245	5	250	215	35	250	—	—	10	11	14	35	215
Свега	4346	243	4589	4099	490	4589	16	14	225	374	120	749	3840
<i>Б) Непогајне са 5, 6 и 7 разр.</i>													
Валеvsка Гимназија	244	15	259	225	34	259	2	1	8	9	6	26	233
Врањска Гимназија	227	15	242	229	13	242	1	3	17	15	3	39	203
Јагодинска Гимназија	256	23	279	263	16	279	—	1	11	3	13	28	251
Крушевачка Гимназија	416	18	434	398	36	434	—	2	12	17	13	44	390
Неготинска Гимназија	137	7	144	133	11	144	—	—	4	—	14	18	126
Пиротска Гимназија	200	6	206	194	12	206	—	—	16	12	7	35	171
Чачањска Гимназија	231	9	240	213	27	240	—	1	9	13	7	30	210
Шабачка Гимназија	305	21	326	301	25	326	—	2	17	10	6	35	291
Гимназија Вл. Зделара (прив.)	126	16	142	100	42	142	—	—	3	—	12	15	127
Свега	2142	130	2272	2056	216	2272	3	10	97	79	81	270	2002
<i>В) Непогајне са 4 разр.</i>													
Алексиначка Гимназија (прив.)	181	—	181	172	9	181	1	2	8	7	4	22	159
Лесковачка Гимназија	186	5	191	174	17	191	2	—	22	9	10	43	148
Смедеревска Гимназија	144	7	151	146	5	151	—	—	21	12	5	38	113
Свега	511	12	523	492	31	523	3	2	51	28	19	103	420
Укупно свега	6999	385	7384	6647	737	7384	22	26	373	481	270	1122	6262

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАЗИВ ШКОЛЕ	Уписало се			Било			Оставило школу због					Свега на крају школске године	
	у почетку године	у току год.	свега	новака	поповаца	свега	болести	смрти	искључења	промене збога	других узрока		свега
II Средње школе за женску децу													
<i>А) Гимназије</i>													
Жен. Гимн. у Београду са 7 р.	109	—	109	106	3	109	—	—	—	5	5	104	
» » у Нишу (пр.) са 6 р.	86	10	96	95	1	96	1	—	4	10	15	81	
» » Кл. Бајићке у Београду	24	—	24	24	—	24	2	—	—	1	3	21	
» » у Пожаревцу (пр.) са 4 р.	63	5	68	67	1	68	—	—	2	7	9	59	
» » у Смедереву (пр.) са 4 р.	48	2	50	50	—	50	—	—	3	1	4	46	
» » у Зајечару (пр.) са 2 р.	35	—	35	35	—	35	—	—	—	3	3	32	
» » у Лесковцу	19	—	19	19	—	19	—	—	—	1	1	18	
» » у Неготину	23	—	23	23	—	23	—	—	—	5	5	18	
» » у Пироту	23	—	23	23	—	23	—	—	—	2	2	21	
» » у Ужицу	16	2	18	18	—	18	—	—	1	—	1	17	
Свега	446	19	465	460	5	465	3	—	10	35	48	417	
<i>Б) В. Ж. Школе</i>													
<i>1. Потпуне</i>													
В. Женска Школа у Београду	765	14	779	735	44	779	8	—	18	23	49	730	
В. Женска Школа у Крагујевцу	195	6	201	192	9	201	—	1	4	10	9	177	
Свега	960	20	980	927	53	980	8	1	4	28	32	907	
<i>2. Непотпуне</i>													
В. Женска Школа у Шапцу са 4 р.	130	2	132	132	—	132	—	—	6	5	11	121	
В. Ж. Школа у Ваљеву (пр.) са 4 р.	59	2	61	59	2	61	1	—	4	5	10	51	
В. Ж. Школа у Крушевцу (пр.) са 2 р.	75	7	82	82	—	82	2	—	2	4	8	74	
В. Женска Школа у Чачку	22	—	22	22	—	22	—	—	—	—	—	22	
Свега	286	11	297	295	2	297	3	—	12	14	29	268	
Укупно свега	1692	50	1742	1682	60	1742	14	1	4	50	81	1592	
Свега учен. мушких и жен. 1907/8	8691	435	9126	8329	797	9126	36	47	377	531	301	1272	7854
Свега учен. мушких и жен. 1905/6	7048	333	7381	6790	591	7381	26	29	360	305	292	1012	6369
Свега учен. мушких и жен. 1906/7	7832	366	8198	7410	788	8198	19	25	370	447	330	1191	7007

XVII Ученици по месту рођења и по вери

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика									Било је ученика по вери				
	из Београда	из округа у коме је школа	из остале Србије	из Црне Горе	из Босне и Херцеговине	из Сл. Србије и Македоније	из Аустро-Угарске	из других земаља	СВЕГА	православних	католика и протестаната	мојсијеваца	мухамеданаца	СВЕГА
I Сред. школе за мушку децу														
1. Потпуне ГИМНАЗИЈЕ														
Прва Београд. Гимн.	234	—	223	66	11	12	12	3	561	476	11	74	—	561
Друга Београд. Гимн.	270	52	331	105	5	16	18	7	804	776	15	13	—	804
Трећа Београд. Гимн.	253	—	380	37	5	12	6	4	697	684	11	2	—	697
Београдска Реалка	172	—	94	3	6	6	16	1	298	250	28	19	1	298
Зајечарска Гимназија	—	239	77	2	1	3	1	1	324	318	6	—	—	324
Крагујевачка Гимназија	—	451	200	4	1	19	4	1	680	674	5	1	—	680
Нишка Гимназија	—	318	282	5	1	11	8	—	625	599	15	10	1	625
Пожаревачка Гимназија	—	257	90	1	—	2	—	—	350	343	—	7	—	350
Ужичка Гимназија	—	220	25	4	1	—	—	—	250	250	—	—	—	250
Свега	929	1537	1702	227	31	81	65	17	4589	4370	91	126	2	4589
2. Непотпуне са 5, 6 и 7 разр.														
Ваљевска Гимназија	—	176	69	13	—	1	—	—	259	258	—	1	—	259
Јагодинска Гимназија	—	186	80	7	—	5	1	—	279	279	—	—	—	279
Врањска Гимназија	—	197	38	4	—	3	—	—	242	242	—	—	—	242
Крушевачка Гимназија	—	272	133	20	—	7	2	—	434	434	—	—	—	434
Неготинска Гимназија	—	109	30	3	—	1	1	—	144	143	1	—	—	144
Пиротска Гимназија	—	154	44	7	—	—	—	1	206	197	1	8	—	206
Чачанска Гимназија	—	173	53	—	—	5	—	9	240	240	—	—	—	240
Шабачка Гимназија	—	223	84	6	—	6	6	1	326	315	—	11	—	326
Гим. проф. Зделара (прив).	70	—	55	4	3	2	6	2	142	132	3	7	—	142
Свега	70	1490	586	64	3	30	16	13	2272	2240	5	27	—	2272
3. Непотпуне са 4 разр.														
Алексин. Гимн. (прив).	—	138	36	4	—	2	—	1	181	180	1	—	—	181
Лесковачка Гимназија	—	147	31	10	—	3	—	—	191	191	—	—	—	191
Смедеревска Гимназија	—	101	39	7	—	2	2	—	151	147	—	4	—	151
Свега	—	386	106	21	—	7	2	1	523	518	1	4	—	523
Укупно свега	999	3413	2394	312	34	118	83	31	7384	7128	97	157	2	7384

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика									Било је ученика по вери				
	из Београда	из округа у коме је школа	из остале Србије	из Црне Горе	из Босне и Херцеговине	из Ст. Србије и Македоније	из Аустро-Угарске	из других земља	СВЕГА	православних	католика и протестаната	мојсијеваца	мухамеданаца	СВЕГА
II Средње школе за ж. децу														
<i>А) Гимназије</i>														
Ж. Г. у Београду са 6 р.	49	-	47	1	4	1	4	3	109	103	2	4	-	109
Ж. Г. у Нишу (прив) са 6 р. . . .	8	38	49	-	-	-	1	-	96	94	2	-	-	96
Ж. Г. Клеоп. Вајићке у Београду	17	-	6	-	-	-	1	-	24	24	-	-	-	24
Ж. Г. у Пожаревцу (прив.) са 4 р.	4	50	10	-	-	-	2	2	68	68	-	-	-	68
Ж. Г. у Смедереву (прив.) са 4 р.	-	40	9	-	-	1	-	-	50	48	-	2	-	50
Ж. Г. у Зајечару (прив.) са 2 р. .	-	18	16	-	-	-	1	-	35	35	-	-	-	35
Ж. Г. у Лесковцу	-	15	4	-	-	-	-	-	19	19	-	-	-	19
Ж. Г. у Неготину	-	17	6	-	-	-	-	-	23	23	-	-	-	23
Ж. Г. у Пироту	-	17	6	-	-	-	-	-	23	22	-	1	-	23
Ж. Г. у Ужице	-	13	5	-	-	-	-	-	18	18	-	-	-	18
Свега	78	208	158	1	4	2	9	5	465	454	4	7	-	465
<i>Б) В. Ж. Школа</i>														
1. Потпуне														
В. Ж. Школа у Београду	389	-	354	3	5	5	15	8	779	733	20	26	-	779
В. Ж. Школа у Крагујевцу	-	104	94	-	-	1	2	-	201	200	1	-	-	201
Свега	389	104	448	3	5	6	17	8	980	933	21	26	-	980
2. Непотпуне														
В. Ж. Школа у Шапцу	-	98	30	-	-	-	3	1	132	123	-	9	-	132
В. Ж. Ш. у Ваљеву (пр.) са 4 р. .	-	41	20	-	-	-	-	-	61	61	-	-	-	61
В. Ж. Ш. Крушевцу (пр.) са 2 р.	-	71	11	-	-	-	-	-	82	82	-	-	-	82
В. Ж. Ш. у Чачку	-	20	2	-	-	-	-	-	22	22	-	-	-	22
Свега	-	230	63	-	-	-	3	1	297	288	-	9	-	297
Укупно	467	542	669	4	9	8	29	14	1742	1675	25	42	-	1742
Свега учен. мушких и жен. 1907/8	1466	3955	3633	16	43	126	112	45	9126	8803	122	199	2	9126
Свега учен. мушких и жен. 1905/6	1226	3007	2602	218	46	98	101	57	7355	7095	97	162	1	7355
Свега учен. мушких и жен. 1906/7	1329	3382	2870	305	42	113	114	43	8198	7935	99	163	1	8198

XVIII Ученици по занимању њихових родитеља

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика и ученица од родитеља												с в е г а
	свештеника	држав. чиновника	адм. општин. и прив. чинов.	наставника	лекара, апо- текара	трговца	занатлија	тежака	служитеља	надничара	гостиничара и кафеџија	другог разног занимања	
I Средње школе за мушку децу													
1. Потпуне гимназије													
Прва Београд. Гимназија	26	127	34	44	13	114	58	74	9	9	13	40	561
Друга Београд. Гимназија	18	210	40	62	26	99	86	146	26	7	29	55	804
Трећа Београд. Гимназија	16	240	42	55	16	122	80	70	24	22	—	10	697
Београдска Реалка	5	91	29	16	5	37	56	15	8	2	20	14	298
Зајечарска Гимназија	14	47	26	32	3	71	43	42	1	2	12	31	324
Крагујевачка Гимназија	18	103	35	49	9	99	104	196	12	13	20	22	680
Нишка Гимназија	29	136	20	49	4	115	121	48	24	14	33	32	625
Пожаревачка Гимназија	26	59	6	32	4	99	38	62	6	5	13	—	350
Ужичка Гимназија	13	32	3	13	3	49	66	51	13	7	—	—	250
Свега	165	1045	235	352	83	805	652	704	123	81	140	204	4589
2. Непотпуне са 5, 6 и 7 разр.													
Валеvsка Гимназија	6	40	9	24	5	62	38	67	2	6	—	—	259
Јагодинска Гимназија	11	39	5	18	—	50	19	43	81	8	—	5	279
Врањска Гимназија	10	42	13	13	5	45	51	32	15	7	9	—	242
Крушевачка Гимназија	22	50	20	35	4	116	33	139	9	8	—	—	434
Неготинска Гимназија	8	19	8	10	3	33	34	28	1	—	—	—	144
Пиротска Гимназија	6	38	6	11	2	34	41	36	12	10	10	—	206
Чачанска Гимназија	12	55	—	—	—	60	26	80	7	—	—	—	240
Шабачка Гимназија	17	50	8	32	5	79	48	59	9	6	13	—	326
Гими. Вл. Зделара (прив.)	9	44	3	26	15	34	3	7	1	—	—	—	142
Свега	101	377	72	167	39	513	293	491	137	45	32	5	2272
3. Непотпуне са 4 разр.													
Алексиначка Гими. (прив.)	4	20	4	12	2	32	34	47	11	1	14	—	181
Лесковачка Гимназија	7	14	10	14	1	54	7	36	4	1	32	11	191
Смедеревска Гимназија	3	18	9	7	5	38	19	39	4	2	7	—	151
Свега	14	52	23	33	8	124	60	122	19	4	53	11	523
Укупно свега	280	1474	330	552	130	1442	1005	1317	279	130	225	220	7384

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИВЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика и ученица од родитеља											с в с т а	
	свештеника	држав. чиновника	зав. општин. и прив. лица	наставника	лекара, апо- текара	трговца	занатлија	тежака	служитеља	надничара	гостионичара и кафешија		других разних занимања
II Средње школе за ж. децу													
<i>А) Гимназије</i>													
Ж. Г. у Београду са 7 р.	2	60	2	1	2	14	5	1	—	2	—	20	109
Ж. Г. у Нишка (прив.) са 6 р. . . .	1	43	6	19	3	7	9	1	—	7	—	—	96
Ж. Г. Кл. Бајићке у Београду . . .	—	9	3	1	4	6	—	—	—	—	—	1	24
Ж. Г. у Пожаревцу (прив.) са 4 р.	3	14	3	3	2	25	10	—	—	—	2	6	68
Ж. Г. у Смедереву (прив.) са 4 р. .	1	11	3	3	1	20	5	2	1	—	3	—	50
Ж. Г. у Зајечару (прив.) са 4 р. . .	1	12	1	5	14	—	1	—	—	—	1	—	35
Ж. Г. у Лесковцу	3	5	1	1	2	5	1	1	—	—	—	—	19
Ж. Г. у Неготину	1	4	2	5	1	7	3	—	—	—	—	—	23
Ж. Г. у Пироту	1	5	2	2	1	10	2	—	—	—	—	—	23
Ж. Г. у Ужице	1	3	—	4	1	7	1	—	1	—	—	—	18
Свега	14	166	23	44	31	101	37	5	2	9	6	27	465
<i>Б) В. Ж. Школа</i>													
<i>1. Потпуне</i>													
В. Ж. Школа у Београду	12	272	44	92	24	128	100	18	29	24	—	36	779
В. Ж. Школа у Крагујевцу	4	64	3	34	1	32	34	8	4	3	12	2	201
Свега	16	336	47	126	25	160	134	26	33	27	12	38	980
<i>2. Непотпуне</i>													
В. Ж. Школа у Шапцу	10	21	2	16	—	50	18	—	3	7	5	—	132
В. Ж. Школа у Ваљеву (пр.) са 6 р.	1	18	2	5	4	18	8	1	—	—	3	1	61
В. Ж. Школа у Крушев. (пр.) са 2 р.	2	23	2	10	—	19	15	5	—	—	—	6	82
В. Ж. Школа у Чачку	2	8	1	2	—	9	—	—	—	—	—	—	22
Свега	15	70	7	33	4	96	41	6	3	7	8	7	297
Укупно	45	572	77	203	60	357	212	37	38	43	26	72	1742
Свега учен. мушких и жен. 1907/8	325	2046	407	755	190	1799	1217	1354	317	173	251	292	9126
Свега учен. мушких и жен. 1905/6*	288	1794	326	564	142	1833	968	931	239	159	—	111	7355
Свега учен. мушких и жен. 1906/7*	313	1912	332	647	177	1932	1150	1128	270	163	—	174	8198

* Код ових података рачунати су гостионичари као трговци.

XIX Ученици и ученице по броју година

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика и ученица од година											преко 20	СВЕГА	
	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20			
I Средње школе за мушку децу														
А) Потпуне гимназије														
Прва Београд. Гимназија	—	17	58	67	66	57	58	82	60	58	21	17	561	
Друга Београд. Гимназија	—	23	80	152	175	141	76	88	35	21	11	2	804	
Трећа Београд. Гимназија	—	55	72	118	90	69	81	58	52	54	31	17	697	
Београдска Реалка	—	6	43	36	51	45	39	23	24	18	9	4	298	
Зајечарска Гимназија	—	6	42	56	56	40	35	25	24	26	8	6	324	
Крагујевачка Гимназија	—	11	108	166	119	80	56	63	22	29	15	11	680	
Нишка Гимназија	3	61	63	99	97	75	56	46	37	49	27	12	625	
Пожаревачка Гимназија	—	4	62	69	63	41	25	36	23	8	13	6	350	
Ужичка Гимназија	—	2	26	44	46	31	30	18	20	15	12	6	250	
Свега	3	185	554	807	763	579	456	439	297	278	147	81	4589	
Б) Непотпуне са 5, 6 и 7 разр.														
Ваљевска Гимназија	—	4	27	60	40	41	20	24	23	8	12	—	259	
Врањска Гимназија	—	3	50	46	33	39	31	21	10	6	2	1	242	
Јагодинска Гимназија	—	1	51	49	53	39	22	30	14	14	3	3	279	
Крушевачка Гимназија	—	7	51	101	64	49	61	45	21	23	10	2	434	
Неготинска Гимназија	—	3	24	36	19	25	13	10	11	2	1	—	144	
Пиротска Гимназија	4	37	47	38	28	24	19	7	1	—	1	—	206	
Чачанска Гимназија	—	3	43	41	47	34	30	25	13	4	—	—	240	
Шабачка Гимназија	—	3	60	67	54	42	32	18	28	13	5	4	326	
Гимназија Вл. Зделара (прив.)	—	4	17	16	16	12	24	28	12	8	5	—	142	
Свега	4	45	370	454	354	305	252	208	133	78	39	10	2272	
В) Непотпуне са 4 разр.														
Алексиначка Гимназија (прив.)	—	4	47	54	35	22	14	2	1	2	—	—	181	
Лесковачка Гимназија	—	5	46	53	38	24	16	8	—	1	—	—	191	
Смедеревска Гимназија	2	33	36	41	24	12	2	—	1	—	—	—	151	
Свега	2	42	129	148	97	58	32	10	2	3	—	—	523	
Укупно свега	9	292	1053	1409	1214	942	740	657	432	359	186	91	7384	

WWW.INILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика и ученица од годида											преко 20	с в е г а	
	10	11	13	12	14	15	16	17	18	19	20			
II Средње школе за женску децу														
<i>А) Гимназије</i>														
Жен. Гимн. у Београду са 7 р.	—	—	—	—	—	5	37	43	23	1	—	—	109	
» » у Нишу (пр.) са 6 р.	1	24	17	22	13	13	5	—	1	—	—	96		
» » Кл. Бајићке у Београду	2	11	2	8	1	—	—	—	—	—	—	24		
» » у Пожаревцу (пр.) са 4 р.	—	6	19	17	14	5	5	1	1	—	—	68		
» » у Смедереву (пр.) са 4 р.	2	12	15	14	6	1	—	—	—	—	—	50		
» » у Зајечару (пр.) са 2 р.	—	16	13	6	—	—	—	—	—	—	—	35		
» » » Лесковцу	—	3	5	7	4	✓	—	—	—	—	—	19		
» » » Неготину	—	9	10	3	1	—	—	—	—	—	—	23		
» » » Пироту	—	—	12	4	4	3	—	—	—	—	—	23		
» » » Ужицу	2	6	9	1	—	—	—	—	—	—	—	18		
Свега	7	87	102	82	43	27	47	44	25	1	—	—	465	
<i>Б) В. Ж. Школе</i>														
1. Потпуне														
В. Женска Школа у Београду	18	148	113	193	147	117	35	6	2	—	—	—	779	
В. Женска Школа у Крагујевцу	—	9	56	49	51	25	10	1	—	—	—	—	201	
Свега	18	157	169	242	198	142	45	7	2	—	—	—	980	
2. Непотпуне														
В. Женска Школа у Шапцу са 4 р.	—	3	39	34	23	29	2	2	—	—	—	—	132	
В. Жен. Школа у Ваљеву (пр.) са 4 р.	1	11	20	14	10	3	2	—	—	—	—	—	61	
В. Ж. Школа у Крушевцу (пр.) са 2 р.	1	29	23	15	7	7	—	—	—	—	—	—	82	
В. Ж. Школа у Чачак	3	18	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	22	
Свега	5	61	83	63	40	39	4	2	—	—	—	—	297	
Укупно свега	30	305	354	387	281	208	96	53	27	1	—	—	1742	
Свега учен. мушких и жен. 1907/8	39	597	1407	1796	1495	1150	836	710	459	360	186	91	9126	
Свега учен. мушких и жен. 1905/6	10	336	1266	1399	1206	954	665	568	425	309	133	84	7355	
Свега учен. мушких и жен. 1906/7	14	336	1453	1605	1304	984	799	583	486	357	182	95	8198	

XX Ученици и ученице по успеху

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика и ученица који(е) су								
	одлични(е)	врло добри(е)	добри(е)	с в е г а	полажу разредни испит	повињају годину	губе право на даље школовање	с в е г а	с в е г а
I Средње школе за мушку децу									
A) Потпуне гимназије									
Прва Београд. Гимназија	33	122	128	283	128	41	4	173	456
Друга Београд. Гимназија	88	181	206	475	143	56	4	203	678
Трећа Београд. Гимназија	47	93	134	274	158	73	2	233	507
Београдска Реалка	34	74	91	199	50	15	—	65	264
Зајечарска Гимназија	23	58	77	158	79	31	3	113	271
Крагујевачка Гимназија	26	46	303	375	160	61	—	221	596
Нишка Гимназија	49	69	233	351	130	60	3	193	544
Пожаревачка Гимназија	38	45	110	193	88	28	—	116	309
Ужичка Гимназија	26	47	73	146	57	12	—	69	215
Свега . .	364	735	1355	2454	993	377	16	1386	3840
B) Непотпуне са 5, 6 и 7 разр.									
Ваљевска Гимназија	20	63	68	151	64	18	—	82	233
Врањска Гимназија	18	31	71	120	63	20	—	83	203
Јагодинска Гимназија	28	51	59	138	87	26	—	113	251
Крушевачка Гимназија	40	78	116	234	126	28	2	156	390
Неготинска Гимназија	2	25	42	69	36	21	—	57	126
Пиротска Гимназија	20	46	38	104	50	16	1	67	171
Чачанска Гимназија	13	30	80	123	66	21	—	87	210
Шабачка Гимназија	28	70	102	200	62	29	—	91	291
Гимназија Вл. Зделара (прив.) . . .	29	24	37	90	31	4	2	37	127
Свега . .	198	418	613	1229	585	183	5	773	2002
B) Непотпуне са 4 разр.									
Алексиначка Гимназија (прив.) . . .	23	49	27	99	40	20	—	60	159
Лесковачка Гимназија	13	22	38	73	55	20	—	75	148
Смедеревска Гимназија	8	13	54	75	30	6	2	38	113
Свега . .	44	84	119	247	125	46	2	173	420
Укупно свега	606	1237	2087	3930	1703	606	23	2332	6262

НАЗИВ ШКОЛЕ	Било је ученика и ученица који(е) су									
	одлични(е)	врло добри(е)	добри(е)	свега	полажу разредни испит	почињају годину	губе право на даље школовање	свега	свега	
II Средње школе за женску децу										
<i>А) Гимназије</i>										
Жен. Гимн. у Београду са 6 разр.	21	49	15	85	18	1	—	19	104	
» » у Нишу (прив.) са 6 разр.	37	25	12	74	5	2	—	7	81	
Ж. Г. Клеопатре Вајићке у Београду	10	10	1	21	—	—	—	—	21	
Жен. Гимн. у Пожаревцу (прив.) са 4 р.	15	20	20	55	3	1	—	4	59	
» » у Смедереву (прив.) са 4 р.	11	13	14	38	8	—	—	8	46	
» » у Зајечару (прив.) са 2 р.	4	14	14	32	—	—	—	—	32	
» » у Лесковцу	6	10	1	17	1	—	—	1	18	
» » у Неготину	4	4	9	17	—	1	—	1	18	
» » у Пироту	7	5	4	16	5	—	—	5	21	
» » у Ужицу	5	6	4	15	2	—	—	2	17	
Свега	120	156	94	370	42	5	—	47	417	
<i>Б) В. Ж. Школе</i>										
<i>1. Потпуне</i>										
В. Ж. Школа у Београду	119	198	204	521	147	61	1	209	730	
В. Ж. Школа у Крагујевцу	12	55	58	125	34	18	—	52	177	
Свега	131	253	262	646	181	79	1	261	907	
<i>2. Непотпуне</i>										
В. Ж. Школа у Шапцу са 6 р.	20	41	23	84	26	11	—	37	121	
В. Ж. Школа Ваљево (прив.) са 4 р.	4	17	19	40	10	1	—	11	51	
В. Ж. Школа у Крушевцу (пр.) са 2 р.	18	25	26	69	5	—	—	5	74	
В. Ж. Школа у Чачку	2	10	6	18	4	—	—	4	22	
Свега	44	93	74	211	45	12	—	57	268	
Укупно свега	295	502	430	1227	268	96	1	365	1592	
Свега ученика мушких и жен. 1907/8	901	1739	2517	5157	1971	702	24	2697	7854	
Свега ученика мушких и жен. 1905/6	634	1545	1874	4053	1695	585	36	2316	6369	
Свега ученика мушких и жен. 1906/7	785	1598	2305	4688	1792	493	32	2317	7005	

WWW.UNIBG.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

XXI Број ђака у разредима на крају школске 1907/8 год.

НАЗИВ ШКОЛЕ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Свега
I Сред. школе за мушку децу									
1. Потпуне гимназије									
Прва Београд. Гимназија	97	53	48	46	57	64	56	35	456
Друга Београд. Гимназија	152	164	126	119	26	30	31	30	678
Трећа Београд. Гимназија	157	55	94	37	35	36	34	59	507
Београдска Реалка	45	39	35	39	30	33	23	20	264
Зајечарска Гимназија	62	55	41	33	17	18	27	18	271
Крагујевачка Гимназија	197	126	78	71	31	33	32	28	596
Нишка Гимназија	120	132	88	46	32	29	44	53	544
Пожаревачка Гимназија	85	69	58	35	24	18	—	20	309
Ужичка Гимназија	47	42	34	24	16	19	16	17	215
Свега . .	962	732	602	450	268	280	263	280	3840
2. Непотпуне са 5, 6 и 7 раз.									
Ваљевска Гимназија	70	42	38	24	19	20	20	—	233
Крушевачка Гимназија	98	90	67	45	35	35	20	—	390
Шабачка Гимназија	81	53	43	48	25	18	23	—	291
Врањска Гимназија	53	49	41	23	13	24	—	—	203
Гимназија проф. Зделара (прив.) . .	22	18	16	29	21	21	—	—	127
Јагодинска Гимназија	72	55	39	32	22	31	—	—	251
Неготинска Гимназија	37	34	21	14	10	10	—	—	126
Пиротска Гимназија	48	39	27	31	14	12	—	—	171
Чачанска Гимназија	72	38	37	34	16	13	—	—	210
Свега . .	553	418	329	280	175	184	63	—	2002
3. Непотпуне са 4 раз.									
Алексиначка Гимназија	72	39	29	19	—	—	—	—	159
Лесковачка Гимназија	77	33	26	12	—	—	—	—	148
Смедеревска Гимназија	34	33	25	21	—	—	—	—	113
Свега . .	183	105	80	52	—	—	—	—	420
Укупно свега	1698	1258	1011	782	443	464	326	280	6262

НАЗИВ ШКОЛЕ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Свега
II Средње школе за женску децу									
<i>А) Гимназије</i>									
Жен. Гимн. у Београду са 7 разр.	—	—	—	—	33	38	33	—	104
» » у Нишу (прив.) са 6 разр.	27	21	17	12	4	—	—	—	81
Гимназија Клеопатре Бајићке	9	6	6	—	—	—	—	—	21
Жен. Гимн. у Пожаревцу (прив.) са 4 р.	23	24	12	—	—	—	—	—	59
» » у Смедереву (прив.) са 4 р.	24	17	5	—	—	—	—	—	46
» » у Зајечару (прив.) са 2 р.	18	14	—	—	—	—	—	—	32
» » у Лесковцу	18	—	—	—	—	—	—	—	18
» » у Неготину	18	—	—	—	—	—	—	—	18
» » у Пироту	17	—	—	—	—	—	—	—	17
» » у Ужице	21	—	—	—	—	—	—	—	21
Свега	175	82	40	12	37	38	33	—	417
<i>Б) В. Ж. Школе</i>									
1. Потпуне									
В. Ж. Школа у Београду	243	209	154	124	—	—	—	—	730
В. Ж. Школа у Крагујевцу	72	44	32	29	—	—	—	—	177
Свега	315	253	186	153	—	—	—	—	907
2. Непотпуне									
В. Ж. Школа у Шапцу са 4 разр. .	50	25	26	20	—	—	—	—	121
В. Ж. Школа у Ваљеву (прив.) са 4 р.	20	12	8	11	—	—	—	—	51
В. Ж. Школа у Крушевцу (пр.) са 2 р.	27	25	22	—	—	—	—	—	74
В. Ж. Школа у Чачку	22	—	—	—	—	—	—	—	22
Свега	119	62	56	31	—	—	—	—	268
Укупно свега	609	397	282	196	37	38	33	—	1595
Свега ученика мушких и женских	2307	1655	1293	978	480	502	359	280	7854

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNIBE.BS

XXII

Из извештаја школских лекара

Ученицима појединих средњих школа указана је лекарска помоћ школских лекара у оволико случајева:

Ученицима	Прве Београдске Гимназије	341	пута
"	Друге " "	292	"
"	Треће " "	226	"
"	Београдске Реалке	263	"
"	Зајечарске Гимназије	127	"
"	Крагујевачке "	108	"
"	Нишке "	694	"
"	Пожаревачке "	107	"
"	Ужичке "	58	"
"	Ваљевске "	85	"
"	Врањске "	148	"
"	Јагодинске "	112	"
"	Крушевачке "	84	"
"	Неготинске "	63	"
"	Пиротске "	117	"
"	Чачанске "	96	"
"	Шабачке "	118	"
"	Гимназије Вл. Зделара (прив.)	—	"
"	Алексиначке Гимназије	40	"
"	Лесковачке Гимназије	22	"
"	Смедеревске "	76	"
Ученицима	Женске Гимназије у Београду	200 ¹	"
"	" " " " Нишу	49	"
"	" " " " Пожаревцу	—	"
"	" " " " Смедереву	—	"
"	" " " " Зајечару	—	"
Ученицима	Више Женске Школе у Београду	—	"
"	" " " " Крагујевцу	60	"
"	" " " " Шапцу	120	"
"	" " " " Ваљеву	—	"
"	" " " " Крушевцу	—	"

¹ Овде је урачуната и Виша Женска Школа.

XXIII

**Баџи средњих школа који су умрли у току 1907|8
школске године****Друга Београдска Гимназија**

Анта Чолак-Антић, ученик VII разреда, рођен 11 децембра 1890 г. у Крагујевцу, умро 28 марта 1908 године;

Миодраг Полићковић, ученик V разреда, рођен 27 октобра 1892 г. у Шапцу, умро 14 децембра 1907 године;

Милош Балтић, ученик III разреда, рођен 23 Јануара 1893 год. у Београду, умро 19 маја 1908 године.

Трећа Београдска Гимназија

Милорад Савић, ученик I разреда, рођен у Ужицу 15 јуна 1895 г. умро у Београду 3 фебруара 1908 године;

Александер Бартош, свр. ученик IV разреда, рођен у Београду 4 новембра 1892 године, умро у Београду 26 маја 1908 године.

Београдска Реалка

Велибор Стефановић, свршени ученик VIII разреда, рођен 19 новембра 1888 године у Параћину, умро 18 Јула 1907 године у Гроцкој;

Добривоје Поповић, ученик I разреда, рођен у Ђњажевцу 3 јула 1896 године умро у Београду 14 новембра 1907 године.

Зајечарска Гимназија

Милан П. Валовић, ученик I разреда, умро 23 септембра 1907 године;

Живко Живковић, ученик I разреда, умро 10 октобра 1907 године;

Боривоје Радосављевић, ученик IV разреда, умро 14 априла 1908 године;

Никола Јовановић, ученик VIII разреда, умро 18 маја 1908 год.

Крагујевачка Гимназија

Миодраг Грговић, ученик II разреда, рођен 15 априла 1895 год., умро 20 априла 1908 године.

Нишка Гимназија

Светозар Станојевић, ученик шестог разреда

Јеротије Танић, ученик шестог разреда

Сава П. Станојевић, ученик трећег разреда

Пожаревачка Гимназија

Бождар Вељковић, ученик VI разреда, рођен 14 децембра 1890 године у Пожаревцу, умро 6 маја 1908 године.

Ваљевска Гимназија

Јеврем Миловановић, ђак VI разреда, умро 2 априла 1908 године.

Крушевачка Гимназија

Велмир Рајковић, ученик VI разреда, рођен 5 фебруара 1892 г. у Горњем Милановцу, умро 21 јануара 1908 године у Крушевцу.

Риста Јовановић, ученик VI разреда, рођен 28 маја 1890 у Лазарици, окр. крушевачког, умро 1 марта 1908 године у Крушевцу.

Шабачка Гимназија

Момчило Тодоровић, ђак VI разреда, рођен 27 фебруара 1889 г. у Шапцу, умро 20 септембра 1907 године;

Драгутин Божић, ђак I разреда, рођен 16 децембра 1895 године, у Шапцу умро 2 децембра 1907 године.

Врањска Гимназија

Јован Урошевић, ученик II разреда.

Михаило Бошковић, ученик II разреда.

Гаврило Погачаревић, ученик IV разреда.

Јагодинска Гимназија

Симиша Лукић, ученик V разреда, рођен 16 априла 1889 године у Ђуприји, умро 24 јануара 1908.

Неготинска Гимназија

Умро један ученик.

Чачанска Гимназија

Умро један ученик.

Смедеревска Гимназија

Митар Јовићевић, ђак IV разреда, рођен 14 октобра 1891 у Даниловом граду (Црна Гора), умро 28 априла 1908 године.

Женска Гимназија у Београду

Јелена Борђевићева, ученица V разреда, рођена 6 априла 1892 г. у Пожаревцу, умрла 9 јуна 1907 године.

XXIV

Наставници средњих школа који су умрли у школској 1907/8 години

III београдска Гимназија: **Душан Симић**, суплент, рођен 4. фебруара 1879, умро 4 октобра 1907 године;

Ужичка Гимназија: **Милош Н. Милошевић**, професор, рођен 23 маја 1867, умро 24 априла 1908 године;

Крушевачка Гимназија: **Владимир Стаматовић**, супленат, рођен 15. фебруара 1883 године, умро

Врањска Гимназија: **Милан Јевтић**, професор, рођен 1850, умро 18 новембра 1907 године.

Од пензионисаних професора умрли су у току 1907/8 школске године:

Стеван Станојевић, професор Пожаревачке Гимназије у пензији;

Антоније Вовес, учитељ музике и певања у пензији;

Кузман Паштровић, професор у пензији, управитељ Крушевачке Женске Гимназије;

XXV

Радови печатани у појединим школским извештајима за школску 1907/8 годину

У извештају *Крагујевачке Гимназије: Значај и рад Св. Саве*, говор *Матије Станојловића*, професора, држан на Св. Саву;

У извештају *Нишке Гимназије: О читању*, светосавски говор суплента *Миодрага Ибровца*; *Св. Сава и његово доба*, свечан говор на дан Св. Саве ученицима VI, VII и VIII разреда од Павла Софрића, професора;

У извештају *Ужичке Гимназије: Сукоб поезије и науке у XIX веку*, светосавски говор??

У извештају *Ваљевске Гимназије: Српско друштво у Средњем веку*, свето-савски говор, професора, *Мих. Б. Миладиновића*;

У извештају *Шабачке Гимназије: Црквено песничтво*, свето-савски говор, професора *Милана С. Шилка*, свештеника;

У извештају *Гимназије проф. Зделара: Алкохол и ђак*, од школског лекара д-ра *Николе Вучетића*; *Историја дубровачке књижевности*, од суплента *М. Ивовића*; *Заједничко Школовање женске деце с мушком у средњим школама* од професора *Ч. Петровића*;

У извештају *Пиротске Гимназије: О прошлости града Пирота*, и о патриотизму и патриотским тежњама старих Пироћана, свето-савски говор професора *Косте Н. Костића*;

У извештају *Чачанске Гимназије: Поларна светлост* од професора *Јеротије Новитовића*;

У извештају *Лесковачке Гимназије: Народне умотворине* као етничка одлика и основ за васпитање омладине, светосавски говор *Ђуре Милица*, професора;

У извештају *Више Женске Школе у Београду*: О субјективном мишљењу у школи, свето-савски говор, професора Петра С. Протића;

У извештају *Женске Гимназије у Нишу*: О Св. Сави, свето-савски говор наставнице *Депосаве Максимовићеве*;

У извештају *Женске Гимназије Клеопатре Вајићке*: На којој би основи ваљало уредити женску школу за образовање добрих домаћица и матера од проф. П. Аршинова; *Једна заборављена уметница*, од проф. *Јер. Живановића*;

У извештају *Више Женске Школе у Шапцу*: *Оксидацији* од класне учитељице *Божине Јовановићеве*.

Влад. Т. Спасојевић.

„Просветни Гласник“ излази у месечним свескама од 6 и више табака, на великој осмини. — Стаје годишње: за Србију 12 дин., за друге земље 15 дин. у злату (франака). — Претплата се шаље Управи Државне Штампарије Краљевине Србије у Београду. — Рукописи се шаљу уредништву (Министарство просвете и црквених послова у Београду). Они се, на захтев писани, враћају.

Одговорни уредник **ВЛАД. Т. СПАСОЈЕВИЋ**
 Краљице Наталије уд. бр. 80.

ШТАМПА
ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

WWW.UNILIB.RS
 УНИВЕРЗИТЕТСКА
 БИБЛИОТЕКА